DOKUMENTUMOK

A MAGYAR PÁRTTÖRTÉNET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

II.

1917 november—1919 augusztus

SZIKRA

SZIKSZ

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI INTÉZET

DOKUMENTUMOK

A MAGYAR PÁRTTÖRTÉNET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

II.

1917 november—1919 augusztus

SZIKRA

BUDAPEST 1954

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

I. A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM KÖZVETLEN HATÁSA MAGYARORSZÁGON. A MAGYAR POLGÁRI-DEMOKRATIKUS FORRADALOM 1917 november 7 — 1918 október 31

1. AZ IPARCSARNOKI NAGYGYŰLÉS

1917 november 25

a) *A budapesti munkásság hatalmas rokonszenv-tüntetése az orosz proletárforradalom és a béke mellett*

Nem volt rendezett fölvonulás. A rendőrség és a belügyminiszter túlságosan ragaszkodnak a kivételes törvények tiltó rendelkezéseihez. Eltiltották a tüntető fölvonulás rendezését, de nem tudták megakadályozni, hogy a főváros és a környék munkásseregei ne olvadjanak egyetlen hatalmas tömegbe, amely elárasztotta a körutakat és az Andrássy utat. Felejthetetlen látvány volt a békéért tüntető hatalmas emberfolyam, amint elárasztotta az egész Andrássy utat. A rend fenntartására kivezényelt rendőrség nem tudta a tömegeket a járdára szorítani. Tíz óra tájban már a rendőrök szorultak le az úttestről és százezernél több munkás harsogta az elkeseredés dühös indulatával: *Békét követelünk! Le a háborúval!*

A menetben százezernél több munkás vett részt. Másfél óráig az Andrássy út egész szélességét lefoglalták a tüntető tömegek. Az Iparcsarnok felé vonultak azok a tízezrek, akik egész héten fárasztó robotban görnyednek, akiknek munkája nélkül a békében is megáll az egész ország gazdasági élete, *akiknek közreműködése nélkül a háborút sem lehet tovább folytatni.*

Tíz órakor megnyíltak az Iparcsarnok kapui és alig telt bele egy negyed óra, máris színültig megtelt a hatalmas terem, amelynek az előcsarnoka is feketéllett a zsúfoltan egymás mellett álló tömegektől. Izzóan lelkes hangulatban várták azok, akik a terembe bejuthattak a nagygyűlés megkezdését. *Éltették a békét, éltették az orosz elvtársakat, az orosz forradalmat.* Künt egyre sorakoztak az ezrek és a tízezrek; amikor már teljesen lehetetlen volt a nagyterembe való bejutás, ennek a kapuit betették, künt megkezdődtek a külön népgyűlések . . .

Népszava, 1917 november 27. [A munkások napja.]

---

b) *Részlet Bokányi Dezsőnek az iparcsarnoki nagygyűlésen mondott beszédéből*

Bokányi Dezső volt a gyűlés szónoka. Hatalmas taps fogadja. Mindjárt nagy csönd támad és elkezdheti:

Ide zarándokoltunk, hogy odadörögjük a háborúnak: félre az útból! Adjál helyet a milliók reményének, akaratának, vágyának: a világbékének!

Hatalmas tapsriadalom kíséri ezeket a szavakat. Bokányi csak percek multán folytathatja:

Ide zarándokoltunk ebben az ünnepélyes pillanatban, amikor milliók szívét, vágyát, reményét egy eszme fogja meg, amikor fölemelkedünk az emberi szeretet mindent átfogó nagy magaslatára — ebben a pillanatban *kezünket nyújtjuk az orosz elvtársak felé és melegen megrázzuk az ő kezüket*, mert visszaadták az emberiségnek a szocializmusba vetett hitet, bizodalmat és reményt. *(Úgy van!)* Ide zarándokoltunk, hogy fölszólítsuk a kormányt, hogy ragadja meg a feléje nyújtott kezet és egyúttal valljon nyiltan színt, hogy akar-e becsületes, tisztességes, minden nemzeti letiprást, földterület lefoglalását, hadikárpótlást kizáró békét . . .

Most megakadt a gyűlés menete. Az izgalmas fölkiáltásoknak a tömegéből folyton-folyton visszatérően ezt hallottuk: „Az orosz szociáldemokraták megmutatták az utat!" „A munkásság teremtsen rendet!" „Éljen a szociáldemokrata forradalom!" „A magyar proletárság tanuljon az orosztól!" Amikor nagyjában mégis csillapult a tömeg, a gyűlés szónoka így folytatta: Az orosz forradalom nyújtja Európa felé a kezét.

Nem tudom a forradalom mit valósít meg a terveiből: szocialista köztársaság lesz-e vagy polgári köztársaság-e, vagy a szocialista és polgári köztársaságnak egy vegyes formája jön-e létre. De az bizonyos, hogy egy sohasem jön többé létre, és ez az orosz cárizmus! *(Viharos éljenzés.)* Ezt porba döntötte a forradalmi erő . . . Az az állam, amely a visszafejlődésnek volt egyik támasztéka, az ma az európai fejlődésnek egy emeltyűje, előmozdítója lett. Európának tehát bátran lehet kezet szorítania Oroszországgal, mert Oroszország többé már nem Európa réme. *(Taps.)* És ha az orosz nyújtja felénk a kezét, akkor ezt a kezet el kell fogadnunk . . . Most az orosz megoldja a kérdést, maga áll oda elsőnek, nyújtja a békejobbját Európának. Ez is mutatja, hogy mennyire különbek az olyan államok, amelyeket nem kötnek középkori előítéletek, hagyományok, szokások. Most *a kormányon van a sor, hogy megmutassa, hogy a békével nem tréfált, nem köntörfalazott, nem taktikázott, nem játszott.* Ha nyújtják a békejobbot, akkor a kormány tegyen határozott nyilatkozatot, amely kifejezze azt, hogy itt komolyan akarják a békét *(Úgy van!)* . . .

Mi úgy vesszük észre, hogy a középeurópai hatalmak nem olyan nagyon sietnek a békejobb nyújtásával... A szónok nem fejezhette be a mondatát. Viharos fölkiáltások követték egymást: „Általános sztrájkot!" „A munkásság teremtsen rendet!" „A muníciógyárak álljanak meg!" „Békét akarunk!"...

Úgylátszik tehát, hogy az a megformulázás, hogy annexió és kárpótlás nélküli béke, nem elég világos, mert módot és alkalmat nyújt arra, hogy olyanok is használják, akik annektálni és kárpótlást akarnak. Burkolt ez, világosabban kell a mondatot megfogalmazni.

Kifejeztük ezen a gyűlésen a béke iránt való akaratunkat, üdvözöltük orosz testvéreinket, kifejeztük azt az akaratunkat, hogy a kormány nyilatkozzék...

Ez volt a mai összejövetelünk célja. Ezrek, tízezrek sereglettek össze, noha nem volt tüntető körmenet. *(Fölkiáltások: „Volt!" „Fölvonultunk!" „Lesz még fölvonulás!")* Tízezrek és tízezrek fejezték ki azt, hogy békét akarnak. És én azt hiszem, hogy ha ez folyik tovább, a táborunk megerősödik... A békét igazán, őszintén csak a proletárok, a dolgozó emberek akarják. Egy folyamatnak kell Magyarországon megindulnia... Oroszországban van munkás- és katonatanács, van parasztttanács. *(Felkiáltások: „Itt is akarunk!")* De alakíthatunk mi is egy tanácsot, amelynek a mozgalma földagadhat hatalmas tengerré, olyan tanácsot, amely komolyan cselekedni akar, amely mindazokat az erőket bevonhatja, akik cselekedni tudnak...*

MMI Archívum. A. XV. 1/1917/21. (Jegyzőkönyvrészlet.)

---

2. MAGYAR, ROMÁN, SZLOVÁK MUNKÁSOK BÉKEGYŰLÉSEI VIDÉKEN

1917 december 2

...Vasárnap, december 2-án *Szeged* munkássága és polgársága is megszólalt az igazi demokratikus béke mielőbbi megkötése érdekében. A népgyűlés helye a „Korzó" mozi nyári helyisége volt, ahova fél 3 órakor indult el a menet, folyton tüntetve a béke mellett és éltetve az általános választójogot és a békét. A menet folyton nagyobbodott és mire a gyűlés helyéhez ért — a szakadó eső ellenére —, a tömeg olyan hatalmas arányúvá növekedett, amelyhez hasonlót ritkán láttak Sze-

---

* A városligeti Iparcsarnokban 1917 november 25-én tartott népgyűlés határozatot fogadott el. A határozat szövegét lásd „A Magyar Tanácsköztársaság 1919". Szikra 1950. 27. old.

geden. A gyűlés előadója beszéde végén azt a határozati javaslatot ajánlotta elfogadásra, amelyet a budapesti békegyűlésen fogadott el a főváros szervezett munkássága. A határozati javaslatot egyhangúlag fogadták el. Az előadó hangsúlyozta, hogy nem elég az orosz béke, általános békére kell törekedni, mert nem engedhetjük meg, hogy az orosz frontról fölszabadult csapatokat, valamint az orosz fogságban lévő fiainkat a nyugati frontra vigyék és az öldöklés tovább folyjon. Zúgó helyeslés kísérte a szónok szavait...

Temesvár munkássága vasárnap, december 2-án délután népgyűlést tartott, hogy kifejezésre juttassa forró békeóhaját... A szónokok azt követelték, hogy a kormányok fogadják el nyiltan és határozottan az orosz forradalom békefeltételeit, az annexió és kártérítés nélküli békét, valamint a nemzetközi döntőbíróságot és az általános leszerelést. Követelték továbbá az ország demokratizálását és a nemzetiségek teljes egyenjogúsítását. Az oligarcha uralomnak pusztulnia kell. Magyarország csak ekkor foglalhat helyet a kultúrállamok sorában... Végül az ismeretes határozati javaslatot terjesztették elő, amelyet a népgyűlés egyhangúlag magáévá tett. A gyűlés a világbéke éltetésével ért véget.

Pozsony... A december hó 2-án, vasárnap tartott népgyűlés hatalmas megnyilatkozása volt a békére vágyó munkásságnak... Délelőtt 10 órakor a város minden részéből özönlött a munkásság a Duna utcába és csakhamar megtöltötte a munkásotthon összes helyiségeit, még egy nagy része az udvarra és az utcára szorult. Ezért három gyűlést kellett tartani... A gyűlések rendkívül izzó hangulatban folytak le és a résztvevők lelkesedéssel csatlakoztak a benyújtott határozati javaslathoz, amely az azonnali megegyezéses békét és a jogkiterjesztést követeli...

Pécsett vasárnap délelőtt az „Uránia" mozgószínház helyiségében tartották meg elvtársaink békegyűlésüket. A gyűlés nagyon látogatott volt, a tágas mozihelyiséget zsúfolásig megtöltötte a hallgatóság, amelynek egy része kintrekedt a helyiségből... Az előadó fejtegetéseit mindvégig nagy figyelemmel hallgatták a gyűlés résztvevői és annak befejeztével lelkesen tüntettek a béke mellett.

Pilisen a napirend előadója, Czóbel Ernő elvtárs, a romlott közállapotok okait a hallgatóság élénk tetszése mellett fejtette ki, hogy három esztendőnek annyi bűne és mulasztása után gyökeres változást már csak a választójog megalkotása, a béke megteremtése hozhat. Ebben a küzdelemben a munkásosztály csak önmagában bízhat... Hogy mily nagy tettekre képes a munkásság, ha önmaga veszi kezébe sorsának intézését, azt megmutatta az orosz forradalom. Az elnök lelkes zárszavai után az orosz forradalom és a béke éltetésével ért véget az értekezlet.

Népszava, 1917 december 6. [Béke és választójog. A vidéki munkásság gyűlései.]

3. AZ 1917-ES FEBRUÁRI FORRADALOM ÉS A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM LENDÜLETET AD A MAGYAR MUNKÁSSÁG SZERVEZKEDÉSÉNEK

1917 december 31-én 215 222 tagja volt a magyarországi szakszervezeteknek az 1916 december 31-i 55 338 taglétszámmal szemben, vagyis a mult évben a szervezetek 159 884 (288,9%) új tagot nyertek. A 215 222 taglétszámból 166 411 a férfi és 48 811 a női tag. 1916 december 31-én a női tagok száma csak 8 514 volt s így a szaporulat 40 497 (487%). A férfi tagok száma 1916-ban 47 027 volt és 1917 végén 166 411 férfi tagot mutat táblázatunk, a tagszaporulat tehát 119 411 (253,8%). A 215 222 tag közül Budapest és környékén 121 450 (56,44%), a vidéken pedig 93 772 (43,56%) lakott.

Különösen örvendetes a női tagok számának hatalmas emelkedése, amit elsősorban annak köszönhetünk, hogy a vas- és fémmunkások egyedül több mint 15 000 női tagot nyertek és másodsorban annak, hogy a dohánygyári munkásnők a mult évben szervezkedtek és 7 100, továbbá a magánalkalmazottak 3 500 és a húsipari munkások 3 648 női tagot nyertek.

Áttérve az egyes szervezetek tagforgalmára, mindenekelőtt említést érdemel, hogy egyedül a Vas- és Fémmunkások Szövetsége a mult évben 60 238 tagot (291,06%) nyert és ezzel taglétszáma 80 934-re emelkedett. A bányamunkások szabadszervezetei a pécsvidéki bányaszervezettel együtt 20 700 tagot nyertek. Ezenkívül nagyszámú tagot nyertek még a vasúti munkások: 15 568 (291,1%), a bőrmunkások 1 022 (150,2%), a cipészek 2 859 (130,1%), az építő munkások 1 530 (91,5%) ...

Mióta a Szakszervezeti Tanács titkársága rendszeres statisztikai felvételekkel foglalkozik, a tagforgalom a következőképp alakult:

1914 június 30-án	96 290
1914 december 31-én	51 510
1915 « «	43 381
1916 « «	55 338
1917 « «	215 222*

Szakszervezeti Értesítő, XV. évfolyam, 5. szám. 1918 május. [Tagforgalom.]

---

* A *Szakszervezeti Értesítő* közölt adatai helytállók, de a számok felbontásánál és a százalékok kiszámításánál kisebb számítási hibák vannak.

4. A MAGYARORSZÁGI FORRADALMI SZOCIALISTÁK RÖPIRATA AZ OROSZ KATONÁK PÉLDÁJÁNAK KÖVETÉSÉRE SZÓLÍTJA FEL A MAGYAR KATONÁKAT*

Katonatestvéreink!

Az újesztendőre meglepően nagyszerű ajándékról gondoskodtak részetekre azok, kik jól fűtött palotáikban más embernek utolsó csepp vérét is hajlandók feláldozni a hazáért. Nem családjaitoknak akarnak visszaadni benneteket, nem általános békével akarnak megajándékozni, hanem a gorlicei, doberdói poklok után a borzalmak legborzalmasabbikát: a francia harcteret, a flandriai alvilág gránátviharát tartogatják még számotokra.

Testvéreink, eszméljetek! Az orosz katonák már rájöttek arra, hogy a föld, amelyet meg kell hódítaniuk, a saját országukban van, hogy az ellenség, amellyel ha kell, fegyverrel is szembeszállnak — a földesgrófok és iparbárók élősdi csapata, mely a különböző nemzetiségű Földtelen Jánosokat és Nincstelen Pétereket egymásra uszítja, nehogy az igazi ellenséget felismerve, ellenük forduljanak.

Katonák! Két-három hét mulva az orosz testvérek hazamennek a dús termőföldre, amely ezentúl nem a kastélyok urainak termi a sárga kalászt, hanem annak, aki azt megmíveli. Tudjátok-e mi vár még tirátok! A francia harctér után jön az egyiptomi, a szíriai, a szaloniki, majd ismét az olasz front. És ha kérdezitek, miért hulljon a sok vér tovább, azt felelik nektek, hogy az angol, olasz, francia még mindig hódítani akar, el akarja rabolni földjeiteket, azokat a földeket, melyekből nektek legfeljebb egy morzsa jutott, melyeknek túlnyomó része kalandor grófok és henye papok birtokában van.

Az orosz katonák nem hajlandók meghalni azért, hogy Lengyelország vagy más idegen ajkú népek lakta tartomány az Orosz Birodalomhoz tartozzék. És ti még évekig szenvedjetek egy Franciaországtól elszakított földdarabért, Elszász-Lotaringiáért, melynek idáig talán a nevét sem hallottátok, s mely a kormányaink és az ellenséges kormányok szerint a béke utolsó akadálya.

Katonatestvéreink! Most dől el egész életetek sorsa! Már morajlik idehaza a föld, készülnek a kiuzsorázottak, az elnyomottak, hogy felelősségre vonják azokat, akiknek a vér- és könnytengerért felelniök kell.

Ti vagytok a föld urainak utolsó reménysége, a ti szuronyaitok mögött keresnek menedéket. Ha felvonul majd az éhezők és nyomorgók serege

* A röpiraton sem dátum, sem aláírás nincs. Egyéb iratokból megállapítható, hogy kiadói a Forradalmi Szocialisták, és megjelenésének ideje 1918 január eleje.

— ha titeket küldenek ki, hogy vérbefojtsátok testvéreitek megmozdulását — *katonák, mit fogtok majd tenni?*

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. I. 90/1918/I/828. (Kézírásos, sokszorosított röpirat.)

---

5. A DOLGOZÓ TÖMEGEK HELYZETE 1917—1918-BAN

a) *A gyermekek embertelen kizsákmányolása*

A győri selyemgyárat az állam tartja fönn és jelenleg mintegy 200 gyermekleány dolgozik benne. A gyárban 12—16 éves gyermekek dolgoznak, akik jórészt az állami gyermekmenhelyekből és árvaházakból kerültek ide... Az intézeti leányok között *föllépett a tüdővész.* Az intézeti főorvos szerint a *tüdővész egyrészt a helytelen táplálkozásra vezethető* vissza, másrészt pedig az az oka, hogy a leányok *túlhosszú időt töltenek a gyárban.* A leányok jelenlegi *fizetése napi 3 korona*, óránként tehát 30 fillér, ebből levonnak napi 2 koronát élelmezésre, a fönnmaradó összegből egy kis zsebpénzt adnak a leányoknak, a többit pedig ruházat beszerzésére teszik el részükre...

Népszava, 1917 november 9. [Látogatás a Győri Állami Selyemgyárban.]

---

b) *Felmondtak a debreceni dohánygyár összes munkásainak*

E hó 18-án Puskás Károly gyárigazgató az összes munkások előtt kijelentette, hogy 1918 január 1-től március 1-ig a debreceni dohánygyárat bezárják. Ez idő alatt a munkások semmiféle fizetést, korpénzt, drágasági pótlékot nem kapnak, fizetésben csak 1918 január 1-ig részesülnek. Munkakönyvét mindenki megkapja stb. Egyszóval a debreceni Magyar Királyi Dohánygyár 1 000 munkásának felmondtak. Ezer család maradt kenyér nélkül most, télvíz idején, a drágaság legnagyobb idejében.

Világ, 1917 december 21. [A debreceni dohánygyári munkások.]

---

c) *Levélrészlet a hadifoglyoknak küldött leveleket cenzurázó bizottság jelentéséből*

„... Az emberek már közel vannak a megőrüléshez, folyton csak bolondítják őket a békével, valahányszor csak hadikölcsönt kell jegyezni. A fene enné meg a vezetőket, éhen kell felfordulni az embernek

és nem lesz béke soha. Pedig meg kell már változnia a helyzetnek, mert mind megelégeltük a nyomor miatt is. Ha még sokáig tart ez az állapot, itthon kezdik meg az igazi háborút."

MMI Archivum. Monatsbericht der k. u. k. Zensurkommission für Korrespondenzen an Kriegsgefangene in Budapest. (A hadifogoly levelezést cenzurázó budapesti császári és királyi bizottság havi jelentése.) 1918 január. 53. old.

---

d) *Fiatal munkások sorsa a hadiipari üzemekben*

Jegyzőkönyv

Felvétetett Ózdon, 1918 október hó 11-én Friedrich őrnagy ózdi vasgyári katonai parancsnok ellen beadott panasz tárgyában.

Alulírottak ezennel igazoljuk, hogy az elmúlt hónapokban különböző napokon Friedrich őrnagy, mert a munkából kimaradtunk a nehéz munka miatt, bennünket megbüntetett és lezáratott, és pedig Vámos Joakimot, aki tizenhatodik évében van, egynapi kimaradásért lezáratta két napra, más esetben két napig kimaradt, ekkor két napra lecsukatta és mind a két nap hat óra vasat kapott.

Koós László tizenötéves egynapi kimaradásért kapott kétnapi szigorítottat és más alkalommal egynapi kimaradásért 2 korona büntetést.

Stricz Ferenc tizennégyéves a nagy darab kokszot nem bírta eltörni, egynapi szigorítottat kapott és más alkalommal ugyanezért 1 korona büntetést fizetett. Balog Ágoston tizenhétéves négynapi kimaradásért kapott huszonöt botot, kétnapi kimaradásért kapott máskor kétnapi szigorítottat, és még kétnapi kimaradásért 2 korona büntetést.

Hajlandók vagyunk a fent elmondottakat esküvel is bizonyítani.

Vámos Joakim s. k. *Koós László* s. k.
Stricz Ferenc s. k. *Balog Ágoston* s. k.
Nagy Kálmán s. k. *Gondor Géza* s. k.
Elek Erzsi s. k.

MMI Archivum. Vsz. 1918/2.

---

e) *A mezőgazdasági munkásság jobbágysorsa 1917—1918-ban*

... *A háború végén* ... még mindig nincs meg a magyar mezőgazdasági proletárnak *a szabad költözködési joga*, felesége, a gyerekei még mindig a földbirtokosnál *robotmunkát* kötelesek végezni. A *kasznár*,

a földesúr még mindig a teljhatalmú, törvénytszabó és büntetést végrehajtó hatalom, akinek jogában áll, *törvényben biztosított jogában áll a cselédet megfenyíteni, megbotozni, kilakoltatni* . . .

A vármegyei gazdaszervezetek *fekete listára* veszik a kellemetlen munkást és gondoskodnak róla, hogy szükség esetén hajléktalan, földönfutó legyen. A *cselédlakások* még mindig bűzös, ablaktalan *oduk*, ahol 3—4 család lakik egymás hegyén-hátán . . . *Iskola* a majorokban nincs, a mezei munkás, ha gyermekeit iskoláztatni akarja, kénytelen gyerekét 4—5 kilométernyi távolságra gyalog, embervesztő sárban a szomszéd községbe küldeni. *Orvos* havonként egyszer jön, modernül kezelt gazdaságokban . . . *állatorvos* végzi az orvosi teendőket is . . .

A mezőgazdasági proletariátus életviszonyai teljesen megmaradtak a feudális keretek között . . .

Hamburger Jenő

Proletár, Wien. (A III. Internacionále magyarországi lapja.) 7. szám. 1920 augusztus 12. [A magyar mezőgazdasági proletariátus helyzete a proletárdiktatúra előtt.]

---

f) *A burzsoázia beismerése a háborús gazdálkodás okozta nyomorról*

. . . A kimerülés elleni egyre súlyosabbá váló küzdelem tölti be az 1917-es esztendőt. Egyes cikkek már korábban elfogytak, másokban csak a következő években mutatkozott komolyabb hiány: nagyjábanegészében azonban az 1917-es év jellegzetes ismertető jele a harc a kimerülés ellen . . . 1918-ban egyre világosabbá válik, hogy a kimerülést nem lehet feltartóztatni. Megrázó nyomorúság uralkodik: viharban, szélben, esőben és hidegben óraszámra hosszú sorokban állnak az asszonyok az utcán, hogy egy darabka kenyeret vihessenek haza gyermekeiknek és még ez sem mindig sikerül nekik. Időközönként itt-ott valóságos éhínség van. A halálozások száma emelkedik, különösen gyermekek és aggok halnak meg gyakran az elgyengüléstől. Az emberek nem akarják kimondani, és mégis érezzük, hogy éhenhaltak.

Dr. Gustav Gratz und Richard Schüller. Der wirtschaftliche Zusammenbruch Österreich-Ungarns. (Ausztria-Magyarország gazdasági összeomlása.) Wien 1930. 200. old.

---

6. MOSOLYGÓ ANTAL TANÚVALLOMÁSA A HAMBURGER-PERBEN* AZ 1918 JANUÁRI MUNKÁSTANÁCSOK ALAKÍTÁSÁRÓL

Mosolygó tanú: Január 13-án délelőtt volt egy népgyűlés, amelyen előterjesztettem egy javaslatot**, amely szerint a munkásság közvetlen befolyást kíván a pártvezetőség ténykedésére gyakorolni, egy olyan szervezetet kíván létesíteni, amely a hatóság által elismert szabályzattal és a munkásság által elfogadott szabályzattal bírva, a pártvezetőséget minden tekintetben felelősségre vonja és így a munkásságnak is felelősséggel tartozik természetesen. Az eddigi rendszer szerint a bizalmiférfiak a gyárakban a munkásság előtt mindenkor felelősséggel tartoztak, de a pártvezetőség semmi tekintetben nem kérdezte meg a munkásságot, illetve a bizalmiférfiakat, hogy mit tegyen, hanem önként határozott el mozgalmakat és felhívás útján végrehajtatta. Ezeknek esetleges kétes sikeréért mindig a bizalmiférfiak voltak felelősek a munkásság előtt. Erre nézve egy bizottságot kívántunk alakítani, illetve előterjesztettem azt a javaslatot, hogy egy munkástanács alakíttassék . . .

Azután találkoztam több munkástársammal, akik örültek neki, hogy egy eszme kezd alakot ölteni, úgy mondották, hogy egy értekezleten beszéljük meg közelebbről a dolgot. Megegyeztünk abban, hogy elmegyünk a Nagydiófa utcába, ott szabadon beszélgethetünk, és hívják fel az ismerősöket. Így mentem el délután és ott részint néhány ismerőst és ismeretlen embereket találtam. Beszéltünk a dolgokról . . .

---

* A Hamburger-per tárgyalása 1918 augusztus 30-án kezdődött.

** „. . . Négy gyűlésen lett ez a javaslat előterjesztve, amelyeken óriási többséggel hozta a munkásság a következő határozatot:

«Budapest munkássága megállapítja, hogy a mai időknek megfelelő, a mindenkori eseményekhez azonnal alkalmazkodó, az osztályharc minden lehetséges eszközét megalkuvás és félelem nélkül felhasználó szocialista pártpolitika csakis úgy folytatható, illetve kezdhető meg, ha a munkásság a pártpolitika irányítását és ellenőrzését állandóan és közvetlenül maga veszi a kezébe. A proletár mozgalom ma elérhető céljai érdekében a munkásság múlhatatlanul szükségesnek tartja, hogy a pártvezetőséget a rája nehezedő politikai és történelmi felelősség alól ilyen módon tehermentesítse s ezáltal határozottabb és messzibbre tekintő politikát tegyen lehetségessé. Ennek gyakorlati megvalósítása céljából azonnal megalakítandó a Budapesti Munkástanács, amelyben minden gyár és szakmai szervezet valamely kidolgozandó demokratikus szervezeti szabályzat alapján képviselve legyen. Ez a tanács a vidéken megalakítandó munkástanácsok küldötteivel kiegészítendő. A pártvezetőség minden ténykedéséért a Budapesti Munkástanácsnak felelős legyen s tartozik mindenkor a munkástanács politikájának megfelelő módon eljárni. A munkástanács létesítésének és szervezeti szabályzatának megállapítása céljából a gyárak és szervezetek megbizottai mielőbb összehívandók . . .» (Hevesi Gyula közlése alapján. Internationale, I. évfolyam, 3—4. szám. 1919 február 22. 41—42. old.)

Tárgy. vezető[tárgyalásvezető]: Ezen az értekezleten fegyvergyári bizalmiférfiak is jelen voltak?

Mosolygó tanú: Igen.

Tárgy. vezető: Arról tanácskoztak, hogy milyen legyen ez a munkástanács lényegileg?

Mosolygó tanú: Igen.

Tárgy. vezető: Központi munkástanácsot kell szervezni az egyes gyárakban?

Mosolygó tanú: Igen.

Tárgy. vezető: Kineveztek egy öt-hattagú bizottságot, amely bizottságnak érintkezésbe kellett lépni a gyárakkal és előkészíteni a munkástanács szervezetét?

Mosolygó tanú: Igen.

Tárgy. vezető: Maga azt mondta, hogy ez a munkástanács nem alakult meg, csak bizonyos megbizottak voltak kinevezve. A vallomásában azt mondja, hogy (*olvassa*) egyes gyárakban a munkástanácsok tényleg megalakultak, így a Mátyásföldi Repülőgépgyárban 8—10 taggal, a csepeli gyárban 50 taggal. Hogy érti ezt?

Mosolygó tanú: Ezek csak bizottságok voltak, a munkástanács megalakításáról tárgyaló bizottságok.

Tárgy. vezető: Hogyan körvonalazták azt, hogy ezen munkástanácsnak mi legyen a szervezete, összeállítása?

Mosolygó tanú: Arról nem beszélgettünk. Feladata lett volna helyettesíteni a főbizalmi testületet, ami megvan most a munkások közt, de olyan formán, hogy megbízása legyen a munkásoktól ne csak a közvetlen helyi mozgalmak irányítására, hanem a pártvezetőséggel szemben is, hogy felelősségre vonhassa ezen az úton a pártvezetőséget . . .

Tárgy. vezető: Szó volt-e az értekezleten arról, hogy ezt a munkástanácsra vonatkozó mozgalmat a vidékre is ki kell terjeszteni és ott munkástanácsot kell létesíteni?

Mosolygó tanú: Igen, szó volt arról, hogy a vidéki szervezetek is ugyanúgy képviseltessék magukat.

Vádló: A szervezkedés lehetőségéről tárgyaltak ott?

Mosolygó tanú: Igen, hogyan lehetséges végrehajtani, mert a szakszervezetekben nem lehet előterjeszteni a pártvezetőség ellen semmi indítványt, hanem a gyárak előtt kell ezt megcsinálni, ahol a szakszervezeti vezetőség és pártvezetőség nem befolyásolja a tömeget . . .

Vádló: Miért vették ezt az elnevezést, hogy munkástanács, ezt az orosz forradalmi szervezetben használt elnevezést?

Mosolygó tanú: Mert a szakszervezetek felett van egy fórum, amely a munkásoknak tisztán gazdasági érdekeit van hivatva képviselni, úgy a hatóság előtt, mint mindenütt, ezt szakszervezeti tanácsnak nevezik. Egy kontra szakszervezeti tanácsot nem alakíthattunk, mert

szakadásra gondolnak, tehát munkástanácsot akartunk alakítani. Ez volt a nézete a bizalmiférfiaknak...

Hamburger Jenő perének gyorsírói jegyzőkönyve. 157—160. old. MMI Archívum. A. XV. 1/1918/19.

---

7. A MAGYAR DOLGOZÓK ORSZÁGOS SZTRÁJKJA AZ AZONNALI BÉKE KIVÍVÁSÁRA*

1918 január 18—21

a) *Budapest munkássága követeli a háború befejezését*

Pénteken délelőtt Budapest munkásságának javarésze, közel százötvenezer ember, letette a szerszámot és háromnapos tömegsztrájkot rendezett az általános béke, a választójogi reform haladéktalan letárgyalása és a közellátás megjavítása érdekében. Ez a sztrájk nyomon követte az Ausztriában megindult mozgalmat és nálunk már hosszabb idő óta fenyegetett kitöréssel. Tudta ezt a szociáldemokrata párt vezetősége is, amelynek egy idő óta tapasztalnia kellett, hogy a pártban a szélső irány kezd erősbödni és ez az irány már-már olyan hatalmas táborral rendelkezik, hogy a vezetést is magához ragadhatja.

A szociáldemokrata párt vezetősége távol állott a tömegsztrájk megrendezésétől egészen péntek délelőttig. Már csütörtökön este jelentették a pártnak az egyes szakmák és gyárak bizalmiférfiai, hogy a munkásság körében nagy a sztrájkkészség és mindenáron az osztrák elvtársakkal egyidőben akarnak sztrájkolni az annexió nélküli béke érdekében, de a vezetőség még mindig nem akart eleget tenni a bizalmiférfiak ama kérésének, hogy azonnal proklamálják az általános sztrájkot. Pénteken délelőtt 9 és 10 óra között azután egyre több gyár munkássága letette a szerszámot. Sztrájkba lépett és ezzel egyidejűleg a pártvezetőség magához ragadta a sztrájk irányítását. Csak így tudta megakadályozni, hogy a szélső irányzat kerekedjék felül és a mindvégig komoly és méltóságteljes tömegsztrájk kiszámíthatatlan következményű mozgalommá ne fejlődjék. A pártvezetőség a tömegsztrájk okául megállapította, hogy a munkásság követeli a háború befejezését, a választójogi reform haladéktalan letárgyalását és a közélelmezés gyökeres megjavítását és erre a kormány kielégítő választ követelte. Miután a miniszterelnök vasárnap délután erre vonatkozóan megnyugtató kijelentéseket tett, a külügy-

* A bresztlitovszki béketárgyalások idején Magyarországon ugyanúgy, mint az Osztrák-Magyar Monarchia többi országában, valamint Németországban nagyarányú sztrájkok lángoltak fel. A munkásság az azonnali annexiómentes béke követelésével Szovjetoroszországot támogatta.

miniszter pedig egy nyilatkozatában szintén az annexió nélküli béke föltétlen hívének vallotta magát, a pártvezetőség a tömegsztrájkot megszüntette, és röpíveken szólította fel a munkásokat, hogy hétfőn reggel ismét kezdjék meg a munkát.

Kitör a tömegsztrájk

... A szociáldemokrata párt, amikor vállalkozott arra, hogy a munkásság mozgalmát irányítja és mindenképpen azon lesz, hogy az a mai súlyos időkben kiszámíthatatlan arányokat ne öltsön, egyúttal gondoskodott arról is, hogy Budapest közüzemei és a lakosság élelmiszerrel való ellátása akadályokba ne ütközzön. Évégből proklamációt bocsátott ki a pilisvörösvári szénbányák munkásaihoz, hogy lássák el továbbra is a munkát, mert ezek biztosítják szénfejtésükkel a főváros vízműveinek és villamostelepeinek szénkészleteit. Parancsot adott ki a párt a gázgyári és villamosüzemi munkásokhoz, hogy folytassák a munkát. Dolgozniok kellett a közkórházak alkalmazottainak, a pékeknek és a vasutasoknak is, csupán az államvasuti főműhelyek és a gépgyárak munkásai sztrájkolhattak a vasuti alkalmazottak közül. Így azután a tömegsztrájk ideje alatt sem a közellátásban, sem a közüzemekben fennakadás nem volt.

Az Ujság, 1918 január 22. [A munkásság tömegsztrájkja.]

---

b) „*A pécsi munkások a békéért*"

... A pécsi szociáldemokrata párt, mint a városban dolgozó munkásság szervezete, hétfőn délelőtt 10 órára népgyűlést hívott egybe, melyet a meghatározott időben mintegy 8 000 főnyi hallgatóság előtt tartottak meg az Irányi Dániel-téri „Népmozgó" előtt.

A népgyűlés ... megnyitása után a szónok hosszabb beszédben ismertette a népgyűlés célját. A béke, a választójog és a közellátás az az életbevágó három pont, melynek mielőbb való megvalósítása, illetőleg az utóbbiaknak megjavítása a munkásnép százezreinek a célja: a közös szenvedések, közös célok és eszmények kapcsán kötelessége a munkásoknak, hogy a háborús nyomorúság súlya, a fölburjánzott uzsora, az élelmiszerek, ruházat folytonos drágítása ellen tiltakozzanak ...

A népgyűlés véget érvén, a munkásság zárt sorokban, a legnagyobb rendben és komolysággal vonult fel az Irányi Dániel tér, Kossuth és Király utcákon át a Széchenyi térre ... ahol: Éljen a béke! Le a háborús uszítókkal! ... kiáltásokkal a legteljesebb rendben szétoszlott.

Pécsi Napló, 1918 január 22. [A pécsi munkások a békéért.]

---

c) „*Tizenkétezer ember sztrájkolt Szegeden*"

A vidékek... teljes számmal csatlakoztak a budapesti sztrájkmozgalomhoz, annak demonstrálására, hogy Magyarország egész munkássága kész egész erejével a közös ügynek szolgálatába állni.

Szegeden már szombaton megkezdődött a sztrájk. A szegedi vasúti munkások szakszervezete kapta az első hírt Szegeden a budapesti sztrájkról, amelyhez az összes szegedi vasúti munkások nyomban csatlakoztak. Mintegy 570 vasúti munkás tette le már szombaton este szerszámait. Vasárnap reggel sztrájkba léptek a villamosvasút alkalmazottai is. A sztrájk két napja alatt, vasárnap és hétfőn teljesen szünetelt a villamosforgalom Szegeden...

Vasárnap délben a végrehajtó bizottság nagy bizalmi-értekezletet tartott, amelyen megválasztották a Szegedi Munkástanácsot... Tagjainak száma mintegy 200. A munkástanácsban képviselve van valamennyi ipari és kereskedelmi szakma, 6—8 taggal...

A sztrájk hétfőn reggel minden vonalon meg is kezdődött Szegeden. Sztrájkba lépett a villamos alkalmazottain és a vasúti munkásokon kívül a dohánygyár 800 alkalmazottja, a kenderfonógyár 800 és az újszegedi kendergyár 600 munkása. Háromszáz vasmunkás, 300 szervezett kereskedelmi alkalmazott, 400 szabóipari munkás, a 300 tagot számláló nőmunkások, 250 cipészipari munkás. Százötven csizmadiaipari munkás, 180 famunkás, a tanoncszervezet 280 tagja, 150 borbélymunkás, az összes borbélymesterek 2 kivételével, vagyis 74 borbély, 80 festőmunkás, 80 nyomdász és 250 földmunkás, összesen mintegy 6 000 szervezett munkás. A sztrájkhoz csatlakoztak a nem szervezett munkások is... úgyhogy a szociáldemokrata párt becslése szerint az összes sztrájkolók száma körülbelül 10—12 000-re tehető...

Este bizalmi-értekezlet volt a munkásotthonban. A bizalmi-értekezleten közölték a kormány és a munkásság megegyezését, majd elhatározta a munkásság, hogy — amennyiben a kormány megszegné ígéretét — újból kész fölvenni a harcot...

Délmagyarország, Szeged, 1918 január 23. [Tizenkétezer ember sztrájkolt Szegeden.]

---

d) „*Általános sztrájk Kaposváron*"

Budapesten péntek délelőtt a szervezett munkásság beszüntette a munkát. A sztrájk politikai jellegű volt, a munkásság *a béke mielőbbi megkötése* és a választójog haladéktalan törvénybeiktatására garanciákat követelt a kormánytól. A fővárosi sztrájk tegnap, hétfőn már az egész

országra kiterjedt. Tegnap reggel Kaposvár összes üzemeiben, műhelyeiben megszűnt a munka, sőt még a kereskedők is bezárták üzleteiket. Délután pedig megtörtént, amire még eddig sohasem volt példa, hogy még a kávéházakat is bezárták. A sztrájkoló munkások délután 3 órakor tüntető fölvonulást rendeztek, amely a legszebb rendben, minden zavar nélkül folyt le. Az esti órákban Budapestről megérkezett az értesítés, hogy Wekerle Sándor miniszterelnök a nála megjelent munkásküldöttség előtt kijelentette, hogy a munkásság kívánságait teljesíti. Erre nyomban röplapokat bocsátottak ki a munkásság között, amelyben jelzik, hogy a bizonytalan időre tervezett sztrájk hétfőn este véget ér. Ma reggel már Kaposvár összes műhelyeiben ismét megindult a munka.

Somogyvármegye, 1918 január 23. [„Hírek" című rovatban: Általános sztrájk Kaposváron.]

---

e) *Népgyűlés Miskolcon*

Miskolci elvtársaink e hó 23-án nagy nyilvános gyűlést tartottak, amelyen a diósgyőri vasgyári munkásság is tömegesen vett részt. A „Korona" szálló nagytermét zsúfolásig megtöltötte a megjelent elvtársak tömege. A gyűlés napirendjén *a béke, a választójog és a tömegsztrájk szerepelt* . . .

Népszava, 1918 január 27. [Békét, jogot, kenyeret!]

---

f) *A győri munkásság sztrájkja*

. . . Az országos mozgalom győri részleteiről a lapok csak néhánysoros hírben számoltak be s több érdekes mozzanatot hagytak megiratlanul. Szombaton délután a győri munkásság óriási tömege vonult a városháza elé, hogy a hirdetett népgyűlésen részt vegyen. A gyülekezés azonban a háború alatt tilos és így előbb a főkapitány, majd később a polgármester is megtagadta a népgyűlés megengedését. Mintegy hatnyolcezer főnyi tömeg hömpölygött a Vilmos császár úton.

Kedden már Győrött is megkezdték a munkát.

Hétfői Ujság, Győr, 1918 január 28. [Elült a vihar.]

---

8. A MAGYARORSZÁGI FORRADALMI SZOCIALISTÁK HARCBA HÍVJÁK A MUNKÁSOSZTÁLYT A SZTRÁJKOT LESZERELŐ SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRTVEZETŐSÉG ELLEN ÉS A MUNKÁSTANÁCSOK MEGALAKÍTÁSÁÉRT

Világ proletárjai egyesüljetek!

Munkástestvéreink!

A cenzúrától, korrupciótól, egyéni és pártérdekektől megnyomorított napi sajtót helyettesítjük, amikor felhívjuk figyelmeteket a közelmult napok eseményeire.

Orosz testvéreink példáját követve, finn elvtársaink is kitűzték a forradalom zászlóját. Elkergették burzsoá kormányukat... Ukrajnában is kitört a szocialista forradalom és csak napok kérdése, hogy végső győzelmet arasson. Németországi elvtársaink százezrével hagyják abba a munkát és az általános sztrájk fegyverét fordítják imperialista kormányuk ellen.

És mi történik ezalatt nálunk? Milyen eredménnyel járt a magyar munkástömegek megmozdulása?

Magyarországon ezalatt a reakció legsötétebb napjaira emlékeztető események történnek. A közélelmezés javítására tett ígéreteit úgy váltja be a kormány, hogy leszállítja a kenyéradagokat és újabb nélkülözéseknek teszi ki a háború szenvedéseitől amúgy is annyira meggyötört munkásságot. Elvtársaink, akik kellemetlenek a háború végnélküli folytatását kívánó hadvezetőségnek, békepropaganda szításának vádja alatt részint a rendőrség kínzókamráiban, részint a katonai ügyészség fogházában sínylődnek. És demokrata kormányunk nap-nap után újabb elfogatásokkal adja bizonyságát békeszeretetének.

Magyar munkások! Játékot űztek veletek három napig azok, akik vezetőiteknek mondják magukat. Háromnapi szószátyárkodás után leszerelték a tőlük függetlenül bekövetkezett sztrájkot. Leszerelték anélkül, hogy üres ígéreteken meg a rendőrfőkapitány dícsérő elismerésén kívül egyéb eredményt elértek volna. És ezekután nem átallottak rágalmaikkal elhalmozni, kapitalista bérenceknek, kispolgári elemeknek nevezni bennünket, Forradalmi Szocialistákat. Üres szitkozódásaikra nem fogunk hasonló módon felelni, hanem harcra szólítunk fel benneteket, magyar munkástestvéreink! Gondoljatok arra, hogy ellenségeink sohasem fogják a hatalmat szépszerével kiengedni a kezükből, hogy választójogos küzdelmek árán sohasem fogjátok elérni a munkásosztály végső ideálját, hogy *jogaitokat csak harc útján szerezhetitek meg!*

Magyar munkások! Valósítsátok meg elsősorban a munkásosztály önrendelkezési jogát! Jelöljetek ki magatok közül minden gyárban

tíz-tíztagú munkásválasztmányt és az ezen munkásválasztmányokból megalakult munkástanácsnak rendeljétek alá a párt mostani vezetőségét, követeljétek már a rendkívüli pártkongresszuson a munkástanács elismerését!

Követeljétek, hogy a pártkongresszus rendelje ki a munkástanácsot a pártvezetőség ellenőrző szervéül!

Munkástestvéreink!

Gondoljatok orosz testvéreinkre és készüljetek a küzdelemre!

Magyar munkások!

Legyetek készen a proletárforradalomra!

A Magyarországi Forradalmi Szocialisták

Elvtársak! Ausztriában és Németországban megalakult már a munkástanács.

(Megjelent 1918 január végén.)

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. I. 3/1918/I/662.

---

9. A KORMÁNY STATÁRIUMOT KÉSZÍT ELŐ A FORRADALMASODÓ TÖMEGEK ÉS A SZOVJETOROSZORSZÁGBÓL HAZATÉRŐ KATONÁK ELLEN

1918 március 3

Dr. Vázsonyi Vilmos úrnak, m. kir. igazságügyminiszter

A nagyméltóságod bölcs vezetése alatt álló minisztériummal 1918. évi február hó 1-én rövid úton közöltettem a szocialista mozgalmak várható fejleményeit, kérve, hogy arra a mindinkább előtérbe nyomuló eshetőségre tekintettel, ha e mozgalmakkal szemben a rögtönbíráskodás (statárium) eszközei alkalmazásba lennének veendők, e részben az Igazságügyminisztérium ügykörét érintő munkálatok a legsürgősebben előkészíttessenek.

Ugyancsak rövid úton feltett kérdésre az Igazságügyminisztériumban ma azt a fölvilágosítást adták, hogy a kérdéses intézkedések elő vannak ugyan készítve, de azok tervezete nagyméltóságod utasítására egyelőre félretétetett.

A hadifogságból hazatérő katonáink, nap-nap után ezerszámra özönlenek haza, elszélednek az országban és széthordozzák azokat az

állam- és társadalombomlasztó eszméket, amelyeket az orosz forradalmi események légkörében magukba szívtak.

Napról napra aggasztóan szaporodik továbbá a katonaszökevények száma. (Budapesten naponként 120—150 szökési eset fordul elő.) A legutóbbi napokban Gödöllő környékén a katonaszökevények egy csoportja formális harcba bocsátkozott a kivezényelt karhatalmi erővel.

Mindezek mellett szüntelenül tart és fokozódik annak az irányzatnak a munkája, amely a bolsevikizmus nyomdokain haladva csöndben behálózza a társadalom csaknem minden rétegét, arra törekedve, hogy kedvező pillanatban az állami és társadalmi rendet felforgassa.

Ez okból most már haladéktalanul meg kell tennem mindazokat az intézkedéseket, amelyek a közigazgatási, különösen pedig a rendőri hatóságokat a statárium életbeléptetése esetén előálló rendkívüli helyzet során, a rend helyreállítása és biztosítása körül követendő eljárásuk tekintetében megfelelő utasításokkal ellátja.

Az idevonatkozó utasítás nyomdába adatott és néhány napon belül rendeltetési helyére szét fog küldetni . . .

Tóth s. k.
belügyminiszter

MMI Archivum. Ig. Min. 1918. BI. 143/11.

---

10. AZ SzDP VEZETŐI A 8 ÓRÁS MUNKANAPÉRT HARCOLÓ VAS- ÉS FÉMMUNKÁSOKAT KISZOLGÁLTATJÁK A TŐKÉSEKNEK

a) *A budapesti és környékbeli vas- és fémmunkások kizárásának előzményei*

. . . A vas- és fémmunkások központi vezetősége szükségét látta annak, hogy a munkáltatói érdekeltséggel megbeszélje a békés termelésre való átmenet kérdéseit . . . A megbeszélések egyik pontja a munkaidő kérdése körül forgott. Ez volt ezévi január hóban és a megbeszélések folytatódtak február hó közepéig. A munkaidő kérdésében azonban előállott annak szüksége, hogy úgy a munkáltatói érdekeltség, mint mi is, tájékozódást szerezzünk a külföldi állapotokról és így a tárgyalásokat félbe kellett szakítani . . .

Közben történt, hogy a szövetség budapesti helyi csoportjának kötelékébe tartozó esztergályos szakma bizalmiférfi-testülete, a szervezőbizottság javaslatára, március hó 3-án tartott ülésében a központi vezetőség tudta és beleegyezésének kikérése nélkül azt a határozatot hozta, hogy az esztergályosmunkások gyári bizalmiférfiai hétfőn,

március hó 4-én jelentsék be minden üzemben az igazgatóságnak, illetve katonai parancsnoknak azt, hogy az esztergályosok nem hajlandók több időt dolgozni napi 8 óránál, és amennyiben a gyárvezetőségek ezt tudomásul nem veszik, ők a 8 óra ledolgozása után a munkájukat elhagyják.

A központi vezetőség és a budapesti végrehajtó bizottság március 4-én, hétfőn este tartott együttes ülésében határozottan elítélte az esztergályos szaktársak ezen eljárását és a *Népszava* útján felszólította az érdekelt szövetségi tagokat, hogy semmiféle akciót ne kezdeményezzenek és ilyenekben részt ne vegyenek. Az esztergályosok és gépmunkások azonban nem vették ezt figyelembe és folytatták akciójukat, arra törekedvén az üzemekben, hogy magukkal vigyék a többi munkásokat is.

Az esztergályosok és gépmunkások különakciója péntekre, március 8-ára oda vezetett, hogy a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete kötelékébe tartozó gyárüzemek kizárták a munkások összességét.

A központi vezetőség, most már kész helyzet elé állítva, összehívta a szakmák szervezőbizottságait, s azok kezébe tette le a munkásságra zúdított harc vezetését.

Vas- és Fémmunkások Lapja, 1918 március 22. [Szövetségünk összes tagjaihoz.]

---

b) *Jegyzőkönyv a szakszervezeti vezetők és a gyárosok közötti munkásellenes megállapodásról*

1918 március 15

... A kétoldali szervezetek kiküldöttjei a következő kijelentést teszik:

A munkaadók kifejezetten ragaszkodni kívántak ahhoz a szuverén jogukhoz, hogy munkakerülő vagy izgága elemeket, amelyek a szorgalmas és fegyelmezett munka fenntartását eddig is ismételten veszélyeztették és félő, hogy a jövőben is zavarni fogják, az üzemnek március 15-én való újbóli felvétele alkalmával ne alkalmazzák.

A munkások alulírott képviselőinek az általuk képviselt szervezetek nevében és a szakszervezeti rend és fegyelem fenntarthatása érdekében előterjesztett nyomatékos és ismételt kérelme alapján, a munkaadók alulírott képviselői, az összes gyárak nevében, a gyárak üzemi szempontjaiból vett célszerűségi érdekekkel ellentétben, hajlandók

arra az alapra helyezkedni, hogy a felvételből a gyárvezetőségek senkit sem zárnak ki, azok kivételével, kiknek eljárása büntetőjogi szempontból bírálandó el, azonban annak nyomatékos kijelentésével, amivel a szakszervezetek alulírott képviselői teljes egyértelműségüket aláírásukkal bizonyítják és elismerik, hogy az üzemfelvétel után a munkaadóknak teljes szuverén jogában áll mindezen elemeket a gyár egyoldalú megítélése alapján a gyárból azonnal eltávolítani mindazon esetekben, amidőn eljárásukkal az 1918 március hó 14-én kifüggesztett hirdetményünk* előírásaival szemben vétenének.

Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetsége
Malasits
Rády Sándor
Böhm Vilmos
Schmarilla Géza

Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesülete Munkásügyi Szervezete
Két olvashatatlan aláírás
Méhely Kálmán

Magyarországi Famunkások Szövetsége
Horovitz Gábor

MMI Archívum. Vsz. 1918/45.

---

11. AZ OROSZORSZÁGI MAGYAR HADIFOGLYOK FORRADALMI SZERVEZKEDÉSE

a) *Megjelenik a „Szociális Forradalom" — az Oroszországi Kommunista Párt magyar csoportjának lapja*

1918 április 3

A *Szociális Forradalom* első számával a magyar kommunisták egy kis csoportja veszi fel a küzdelmet a nemzetközi szociális forradalomért. A harcot két front ellen folytatjuk egyidőben.

Küzdünk kíméletlenül, megalkuvás nélkül a proletárok és szegényparasztok közös elnyomása, a tőkés termelésen alapuló társadalmi rendszer elpusztításáért. De nem lesz kíméletesebb a harcunk a hivatalos szociáldemokrata pártokkal szemben sem, amelyek a háború előtt és a háború folyamán elárulták a proletárok felszabadításának ügyét.

---

* Az 1918 március 14-én „Gyárigazgatóság" aláírással megjelent hirdetmény közli a munkásokkal, hogy a szakszervezetek vezetőivel történt megállapodás szerint március 15-én az üzemeket megnyitják. A hirdetmény közli a munkások teljes kiszolgáltatottságát jelentő munkafelvételi feltételeket.

Szilárdan állunk az osztályharc alapján. Ennek felfüggeszthetőségét semmi körülmények között sem ismerjük el.

Valljuk a hamisítatlan forradalmi marxizmust. Ennek a tudománynak, a proletariátus osztályharca tudományos kifejezésének népszerű formában való terjesztése — úgy hogy mindenki megértse — egyik fő célja az ujságnak.

Célunk a proletárok és parasztok fegyveres felkelése az államhatalom elfoglalásáért; a szociális forradalom — de haladéktalanul.

Hirdetjük Marxnak és Engelsnek a Kommunista Kiáltványban írott szavait:

„A kommunisták gyalázatnak tartják céljaik és törekvéseik eltitkolását. Nyiltan hirdetik, hogy céljaikat csak minden létező társadalmi rendnek erőszakos megdöntése útján érhetik el. Rettegjenek az uralkodó osztályok a kommunista forradalomtól. A proletárok csak láncaikat veszthetik el, cserébe nyerhetnek egy egész világot.

Világ proletárjai egyesüljetek!"

Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 április 3.

---

b) *A proletár hadifoglyok országos kongresszusa Moszkvában 1918 április 13—17*

1918 április 13-án jöttek össze először Oroszország minden részéből a hadifogolyszervezetek kiküldöttei, hogy a különböző pontokon önállóan és elemi erővel megindult forradalmi hangulatú mozgalmak egységes, céltudatos vezetését megbeszéljék. Az orosz föld minden részéből jöttek küldöttek . . . Szibériából: Szemipalatyinszk, Omszk, Tomszk, az Uralból: Orenburg, Jekatyerinburg, a Volgamentéről: Penza, Szamára, Szarátov, Szimbirszk, Kazán, Nyizsnyij-Novgorod, Asztrahán, európai Oroszország belsejéből minden nagyobb város és minden nagyobb hadifogolytábor elküldötte képviselőit a tanácskozásra.

A gyűlés pontban 2 órakor kezdődött . . . A moszkvai bizottság elnöke orosz nyelven tartott rövid megnyitó beszéde után átadta a szót Uljanov* elvtársnak, aki a forradalmi katonák és kozákok üdvözletét tolmácsolta.

Különböző egyesületek és pártok orosz és német, román, lengyel és magyar nyelven tartott üdvözlő beszéde után a gyűlés egyhangú lelkesedéssel a következő határozati javaslatot fogadta el:

„Az 1918 április 13—14-én Moszkvában megtartott hadifogoly-

* Iván Uljanov a hadifogolyiroda vezetője volt.

nagygyűlés teljes szolidaritásáról biztosítja az orosz munkás- és parasztkormányt, ugyanakkor azonban legmélyebb megvetésének és halálos gyűlöletének ad kifejezést a sötét reakció imperialista rablóbandáival szemben, akik a szabad Oroszországot egy elviselhetetlenül nehéz békére kényszerítették, és akik a rablóhadjáratot orosz földön még mindig folytatják.

Megingathatatlan elhatározásunknak adunk kifejezést akkor, midőn kijelentjük, hogy kérlelhetetlen forradalmi elszántsággal, a proletariátus fegyveres felkelése útján harcolni fogunk otthon a saját elnyomóink, a saját rabló kormányunk ellen mindaddig, amíg saját földünkön ... a militarizmus, az imperializmus és a kapitalizmus el nem pusztul és annak romjain fel nem épül a munkások és parasztok szociális szovjet köztársasága."

A gyűlés után a résztvevők, mintegy három-négyezer ember, a forradalmi harcokban elesett hősök sírját koszorúzták meg a Kreml tövében.

A hősök sírjánál magyarul Szamuely elvtárs beszélt, aki megható beszédében többek között a következőket mondotta:

„A nagy Orosz Birodalom minden részéből eljött hadifogolyküldöttek koszorút tettek a sírotokra. Ez a koszorú a mi fogadalmunk, hogy számunkra addig nincsen béke, nincsen pihenés, amíg el nem pusztítjuk a proletárság minden ellenségét ..."

Kedden reggel ... megkezdődött a kongresszus együttes ülése ...

A kongresszus különböző indítványokkal foglalkozott.

A kongresszus a következő határozati javaslatot fogadta el:

„Az a teljes és tökéletes agitációszabadság, melyet a proletárdiktatúra nyújt a szociális forradalom érdekében dolgozók számára, teljes mértékben kihasználandó a hadifogoly munkások és parasztok forradalmasítása érdekében. Elsősorban a proletárforradalomnak s módszerének: a fegyveres felkelésnek megvilágítása, a háború okainak feltárása s a proletariátust megtévesztő, osztályharmóniát hirdető ideológia hamisságának bebizonyítása a cél, mert a hivatalos szociáldemokraták a háborút a munkásosztálynak az osztályharc útjáról való letérítésére használták fel.

A megválasztott központi komité feladata ennek az agitációnak egységes irányítása, az agitátoroknak a szükséges propagandaeszközökkel és anyagokkal való ellátása ...

A záróbeszédek előtt a rosztovi küldöttek ajánlatára a kongresszus egyhangúlag tiltakozott ama embertelen és barbár bánásmód ellen, melyben a német és osztrák-magyar kormány az ott lévő orosz hadifoglyokat részesíti.

A kongresszus szeretettel üdvözli a Németországban és Ausztria-Magyarországon tartózkodó hadifoglyokat és felszólítja őket, hogy legyenek segítségére a német és osztrák-magyar proletariátusnak az

imperializmus elleni döntő ütközetében. Ezután a záróbeszédek következtek. Az öt napig tartott tanácskozás csütörtök délután 2 órakor a Marseillaise éneklésével fejeződött be.

Forradalom, Omszk, 1918 május 1. [Proletárfoglyok országos kongresszusa.]

---

c) *A „Szociális Forradalom" az Októberi Forradalom fegyveres védelmére szólítja fel a hadifoglyokat*
1918 május 22

„Proletárforradalmárok előre!"

A forradalom útjai tiszták, világosak és egyenesek. A proletariátust a forradalom útjára sodorta osztályhelyzete. A proletár célok eléréséhez, a tőkés kizsákmányolástól való teljes felszabaduláshoz, a kommunizmus első grádicsáig csakis ez az út vezet. Akik pedig ezt az utat járják, nem tévelyeghetnek rajta sem jobbra, sem balra: az ingadozás, a sötétben tapogatózás nem a forradalmár tulajdonságai közé tartozik. A proletárforradalom útját, amelyet Marx Károly fényes tudása és örökértékű tanításai világítanak be s amelyet orosz proletártestvéreink felszabadító harcának hősi küzdelme nyitott meg előttünk, együtt róják most Németország, Ausztria és Magyarország munkásai és parasztjai is szabad Oroszország harcos proletariátusával . . .

Eljutottunk a forradalmi tettek idejéhez, amikor nem lehet helye közöttünk az ingadozásnak, félénk, bátortalan próbálkozásoknak: most egész, harcra érett, áldozatra és halálra kész emberekre van szükség, igazi forradalmárokra, akiknek helyén van eszük és szívük, akik még gondolatban sem remegnek meg a rájuk váró forradalmi feladatok megoldásától, merész bátorságú, félelmet és visszavonulást nem ismerő, elszánt harcosokra, akiknek jelszava csak az lehet: *„Győzelem vagy halál!"*

Nyugatról s keletről, északról és délről gyászt és pusztulást, rabságot és kizsákmányolást hozva magukkal, közelednek a nemzetközi imperialista rablószövetség fehérgárdistái, lelketlen, hitvány bérencei, hogy megfojtsák az ifjú orosz proletárforradalmat, hogy a tőke polipkarjaival ismét rabságba láncolják a dolgozó munkások és parasztok száz- meg százmillióit, hogy az imperialista uralom vámpírkarmaival széttépjék, cafatokká marcangolják az egész világ megszabadulásra váró proletárjai forradalmának még a gondolatát is. Nem lehet tehát kétséges senki előtt, hogy az orosz proletárok forradalmának sorsa a mi saját külön proletár küzdelmünknek sorsa is; az orosz munkások és parasztok

proletárdiktatúrára fölépített uralmának jövője a mi jövőnk is; a nemzetközi ellenforradalmi rablóbandák csapatai tehát nemcsak az Orosz Tanácsköztársaság, hanem a mi testünk, vérünk, a mi jövő boldogulásunk ellen is harcolnak; az orosz proletariátus győzelme a világimperializmus fölött a világ proletariátusának győzelme lesz . . .

Lépjetek be az orosz proletárok Vörös Hadseregébe, hogy ne csak szavakkal, de fegyverrel is harcolhassatok a világ minden proletárjainak kibékíthetetlen, örök ellensége, a világ imperialista hatalma és válogatás nélkül a világ minden ellenforradalma ellen, hogy a forradalom egyedül jogos fegyverével legyőzhessétek, elpusztítsátok a proletár felszabadulás és a proletár uralom minden belső és külső ellenségét, hogy fegyverrel a kézben mint harcos forradalmárhoz illik, támogassátok a nemzetközi szociális forradalom minden elnyomottságunktól és kizsákmányolásunktól megszabadító igaz, szent ügyét. Harcoljatok az oroszlán elszántságával és a tigris vadságával az orosz proletárok drága forradalmi vérével a nemzetközi szociális forradalom szülőföldjévé avatott szabadság országáért, mindannyiunk közös proletárérdekéért, szebb jövőnkért, mindannyiunk biztos felszabadulásáért.

Ti többiek pedig, akikre szintén számít és akiknek áldozatkészségére ugyancsak szüksége van a forradalmi munkásságnak, menjetek haza születéstek földjére, ahol még mindig az elnyomatás az úr, ahol még mindig az imperializmus érdeke parancsol és űzi-hajtja pokoli vérfürdőkre proletárok, testvérek millióit. Menjetek haza és vigyétek magatokkal útravalóul figyelmeztetőnket:

A proletárnak nincs más ellensége, mint a tőke . . . a proletárnak csak egy harci kötelezettsége van: harcolni elnyomói, kizsákmányolói, az imperializmus, minden bajok, minden szenvedések, minden könny és véráldozatok, minden munkásrabság közös kútforrása ellen . . .

A forradalom útjai és céljai tiszták, világosak és egyenesek. Proletárforradalmárok előre!

Szamuely Tibor

Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 május 22. [Vagy-vagy!]

---

d) „*Halál az árulókra!*"

1918 május 29

. . . Véssétek örökre az emlékezetetekbe, hogy aki az orosz proletárok forradalma ellen támad, az a világ valamennyi proletárjának szent ügyét árulja el!

Véssétek örökre az emlékezetetekbe, hogy aki a proletariátus ügyét árulja el, az elsősorban saját ügyének árt, önmagát és testvéreit bocsátja áruba! . . .

Véssétek örökre az emlékezetetekbe, hogy aki a proletárok uralma ellen tör, az a halál fia. Százszorosan, ezerszeresen jaj azoknak a galád bitangoknak, akik a mi sorainkból váltak árulókká.

A proletárok diktatúrája nem ismer kegyelmet. Erre nagyon jól megtanítottak bennünket ellenségeink. A forradalom árulóira még nincs elég kemény, sértő és megbecstelenítő kifejezés, de kötél és golyó van elég! . . .

Szamuely Tibor

Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 május 29. [Halál az árulókra!]

---

12. A HADÜGYMINISZTÉRIUM ÁTIRATA A HADFELÜGYELETI BIZOTTSÁGHOZ A SZIBÉRIÁBAN HARCOLÓ MAGYAR HADIFOGLYOKRÓL

A *Daily Mail* tudósítója érdekes részleteket táviratozott Harbinból a szibériai állapotokról.

A közül a 20 000 hadifogoly közül, akik a Bajkál tó vidékén a bolsevikok oldalán a harcban résztvesznek, 4 000 magyar nemzetiségű. A magyarok képezik a bolsevizmus fő erejét* Szibériában . . .

Csitában, ahol a Szemenov ezredes ellen harcoló bolsevikok főhadiszállása van, a magyarok 75 milliméteres ágyúkkal, önműködő ágyúkkal és gépfegyverekkel vannak felfegyverezve.

Wien, 1918 július 11.

OL. ME. 1918. III. 7155. res. (németül).

---

13. A PÉCSI FŐÜGYÉSZ JELENTÉSE AZ IGAZSÁGÜGYMINISZTÉRIUMHOZ AZ 1918 MÁJUS 20-I PÉCSI KATONAI LÁZADÁSRÓL

Nagyméltóságodnak a mai napon távbeszélőn vett rendelete folytán, a Pécsett 1918. évi május hó 20-án pünkösd ünnepének másodnapján kitört katonai lázadásról, az ezzel kapcsolatos eseményekről és történt

* A Vörös Hadsereg soraiban különböző nemzetek munkásai és parasztjai harcoltak. Az átirat a harcoló hadifoglyokra vonatkoztatva teszi ezt a megállapítást.

intézkedésekről 1918. évi május hó 20—21 és 25-én távbeszélőn tett jelentéseimet a következőkben összegezem.

1918. évi május hó 20-án délelőtt magánúton, majd nyomban Klausz Endre pécsi kir. ügyész jelentése, úgy a távbeszélőn felhívott rendőrfőkapitány és a főispáni titkár útján értesültem, hogy a „Frigyes" laktanyában elhelyezett cs. és kir. 6. számú újvidéki gyalogezrednek egy része fellázadt. Utóbb kiderült, hogy a lázadásban az ezrednek, illetőleg pótzászlóaljának úgyszólván egész legénysége résztvett.

A lázadás kezdeményezői a pótzászlóaljnak menetszázadba beosztott emberei voltak. A menetszázad részben vagy nagyobbrészben orosz hadifogságból visszatértekből állott, akik mint a hadbírósági tárgyalásokból kitűnik, bolseviki tanokkal vannak szaturálva [telítve]. Ez a menetszázad körülvette saját kaszárnyáját . . . a pótzászlóaljnak hozzájuk szító embereit felfegyverezték, a gépfegyvereket, számszerint 19—24-et is hatalmukba kerítették, a pénztárt magukhoz vették.

A felfegyverkezett lázadók, akik tisztjeiket bántalmazták, közülük egyeseket meg is öltek és a velük egyet nem értőket terrorizálták, megszállták a közelben lévő „báró Fejérváry" honvédlaktanyát, melyben csak lábadozók tartózkodtak, a fém- és faipari iskola épületét, a „Fehér farkashoz" címzett vendéglőt, a belvárosi főpályaudvart, és a budai külvárosi pályaudvart, miközben egyes osztagaik a Malom utcán és a Rákóczi úton a város belseje felé nyomultak.

A lázadókkal a helyben állomásozó pécsi 19. és kassai 9. m. kir. honvéd-gyalogezredek és a pécsi 8. m. kir. honvéd-huszárezred, illetőleg ezek pótkeretei nyomban felvették a harcot. Mindkét részről kézifegyverekkel és gépfegyverekkel, mely utóbbi fegyvert illetően a lázadók kezdetben túlsúlyban voltak, majd a délután folyamán a honvédek két hegyi ágyúval is harcoltak . . .

Déltájban a lázadók az utcákból, majd délután 2 óra tájban mindkét pályaudvarból, a megszállott laktanyákból, utóbb a fém- és a faipari szakiskolából és a „Fehér farkas" vendéglőből is kiszoríttattak. A lázadók erre a beszüntetett budai külvárosi temetőbe vették be magukat, ahonnan aztán a honvédek őket fegyver, gépfegyver és hegyi ágyúk segélyével kiűzték. Eközben a honvédek és utóbb a csendőrök több száz foglyot ejtettek. A halottak és sebesültek száma ismeretlen.

A délután folyamán körülbelül 40—50 főből álló lázadó csoport Pécsbányatelepre vonult ki, hogy a bányászszázadot és a bányamunkásokat csatlakozásra bírja. Fölös számban vittek magukkal a hozzájuk csatlakozók felfegyverzésére fegyvereket . . . Bányatelepi akciójuk nem járt teljes sikerrel, bár az, hogy 90 népfelkelő-bányász le van tartóztatva, azt látszik igazolni, hogy akadtak köztük párthívekre . . .

A katonai segítség és 200—300 csendőr az esti, illetőleg éjjeli vonattal megérkezett, sőt még a másnap reggeli órákban is érkeztek csapatok.

A lázadók gépfegyverei a harc folyamán a honvédség hatalmába kerültek.

A katonai rögtönítélő bíróság négy bizottsággal kezdte meg a tárgyalást; ezidőszerint, mint értesültem, már öt bizottság működik, mint hírlik, holnaptól kezdve még három, összesen tehát nyolc bizottság fog működni. A tárgyalások nyilvánosak, egyik budapesti altábornagy is jelen van, felruházva az ítéletek megerősítésének jogával.

A rögtönítélő bíróságok 1918. évi május hó 23-án 4, 24-én 3, 25-én ismét 4 és a mai napon 1 halálos ítéletet hoztak. Ezen elítéltek nyomban kivégeztettek...

1918. évi május hó 20-án délelőtt, amint a pécsi kir. ügyészség vezetőjétől a lázadás kitöréséről szóló szóbeli jelentését átvettem, utasítottam, hogy a pécsi hírlapokra nézve a sajtótilalmat adja ki, egyben a felügyeletem alatt álló másik három, nevezetesen: a kaposvári, nagykanizsai és szekszárdi kir. ügyészségek vezetőit számjeles táviratban utasítottam, hogy a hatóságuk területén megjelenő hírlapoknak tiltsák meg, hogy a pécsi katonai lázadásról bármit is közöljenek.

A főispán távollétében titkárját felkértem, hogy a miniszterelnökségnek általános sajtótilalom kibocsátása iránt sürgős jelentést tegyen...

A polgári lakosság általában nyugodtan viselkedett, bár egyesek a lázadókkal való együttérzésüknek adtak kifejezést, sőt ezeket buzdították is...

A kir. ügyészt annakidején utasítottam, hogy ezeket, valamint a felmerülő egyéb ügyeket kísérje éber figyelemmel, a rendőrséggel állandó és közvetlen érintkezésben maradjon, székhelyéről ne távozzék és nekem mindenről jelentést tegyen...

Az eredményeket továbbra is figyelemmel kísérem és a szükséges intézkedéseket meg fogom tenni*.

Pécs, 1918. évi május hó 26. napján.

Felber Arthur
kir. főügyész

MMI Archívum. A. XV. 1/1918/8.

---

14. A TATABÁNYAI KATONAI PARANCSNOK JELENTÉSE A BÁNYÁSZOK SZTRÁJKMOZGALMÁRÓL

1918 június 12—24

A tatabányai honv. állomásparancsnokság sürgönyi értesítése szerint a szervezett szocialista munkásság az utóbbi időben a hatóság meg-

* A katonai felkelésekről bőséges dokumentációt nyújt Andics Erzsébet „A magyar munkásmozgalom az 1914—18-as világháború alatt" című tanulmánya. (Magyar Történelmi Társulat 1950.)

kerülésével, majd bejelentés esetén a hatósági közegek kizárásával gyűléseket tart vagy igyekszik tartani, erőszakos magaviseletet tanúsítva. A munkásokat izgató vezetők közül öt ellen a bírói eljárás folyamatban van. Részleges sztrájk kitört VI. 12-én: 2 000 munkás sztrájkol. Karhatalom beérkezett.

VI. 13.

A munka felvételére a nbmzlj. parnok. [nemzeti bányász munkászászlóalj-parancsnok] által határozott parancs adatott ki.

VI. 14.

Reggel 584 munkás a munkát felvette. Tegnapi termelés 54 vagon.

VI. 15.

Reggel 489 bányamunkás állt munkába. Tegnapi termelés 70 vagon volt. A bányaigazgatóság 25 felbujtó bevonultatását kérte a nbmzlj. parnoktól.

VI. 17.

A sztrájk tovább tart. Katonai karhatalommal 104 munkás munkához állt, de nem dolgozik.

VI. 18.

304 bányász dolgozik.

Tegnapi termelés mindössze 17 vagon. Cvrček altb. parancsára a felbujtók és munkakerülők, számszerint 112, Komáromba bevonultattak. A munkát megtagadó munkásokkal tényvázlat vétetik fel.

VI. 19.

1 370 munkásnak kellett volna a bányába leszállni, de csak 310 szállt le. Komáromba szállíttatott 98 ember, ma elmegy 14. Mai nap folyamán még 120 letartóztatott lesz beszállítva.

Termelés majdnem 0.

Peyer szakszervezeti tag leutazott, de közbenjárásának még eredménye nincs.

VI. 20.

Tegnap a helyzet javulóban volt, mert délután 600 munkás leszállását jelezték.

NEMZETKÖZI SZOCZIÁLISTA

Világ Proletárjai Egyesüljetek!
Пролетаріи всѣхъ странъ соединяйтесь!

Издается для безплатного распространенія среди Венгерскихъ братьевъ солдатъ

Kiadja a munkás és katonakiküldöttek tanácsának nemzetközi osztálya.

Ingyen kiadvány a magyar katonatestvérek számára.

СОЦІАЛИСТЪ-ИНТЕРНАЦІОНАЛИСТЪ.
Венгерскій органъ международнаго отдѣла Всерос. Ц. И. К. С. Р. С. и К. депутатовъ.

I év. 8 sz. 1918 febr. 19.

RABLÓHADJÁRAT A PROLETÁROK ELLEN.

Pétervár 1918. február 18 éjjel.
A világtörténelem legnagyobb gazsága most van épen történőben..

Aki ez ellen tör, az az ellenségünk!
Olvassátok a világtörténelem legnagyobb gazságának bevezető eseményeit, amelyek azonban bevezetései lesznek a német és osztrákmagyar forradalomnak is.

Világ proletárjai egyesüljetek!

СОЦИАЛЬНАЯ РЕВОЛЮЦІЯ

SZOCIÁLIS FORRADALOM

KIADJA AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA PÁRT MAGYAR CSOPORTJA

Moszkva, 1918 október 2.

A Szovjetoroszországban megjelenő magyarnyelvű kommunista hadifogoly-ujságok a proletárinternacionalizmus szellemében nevelték a magyar munkásokat és parasztokat.

Vázsonyi titkára azonban este közölte, hogy a 600 munkás nem szállt le, a helyzet nem javult. Délelőtt 10 óra 30 perckor Cvrček-csoport (Jedofszky őrnagy) telefonon közli: Ma reggel 360 bányász szállt le a bányába. Termelés 49 vagon. Tegnap 85 ember bevonultatott Komáromba. (Azért csak ennyi, mert úgy kell összefogdosni őket.)

Köteles lett volna leszállni 1 385 ember, leszállt 360. Igazolatlanul távol ismeretlen helyen 1 025.

VI. 21.
délelőtt 9 óra 45-kor

Le kellett volna szállni 1 195 embernek, igazoltan távol 95, munkába állt 674, sztrájkolók száma 421. Termelés 85 vagon. Hangulat nyugodt, javulás nincs.

Eddig 360 bevonultatott. Ma 160 fog bevonultatni.

VI. 24.
délelőtt 9 óra 30-kor

Cvrček altb. úr csoportja (Jedofszky őrnagy) telefonon közli: Tatabányán teljes üzem.

Stielly

HIL. HM. 1918—4—543—14329.

---

15. ORSZÁGOS POLITIKAI TÖMEGSZTRÁJK
1918 június 20—28

a) *A rendőrfőkapitány jelentése a belügyminiszterhez a MÁV-gépgyári sztrájkról és a csendőrsortűzről*

1918 június 20

Van szerencsém a Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárában a mai napon történt zavargásról és a zavargás következtében felmerült csendőri fegyverhasználatról, annak lefolyásáról és az előzményekről jelentésemet a következőkben megtenni:

A MÁV-gépgyárban, amelynek munkásai 1916. évi június hava óta népfölkelő munkászászlóaljba vannak sorozva, bérkövetelés miatt napirenden voltak a munkabeszüntetések. Legutoljára folyó hó 17-én az öntőműhely 117 segítő munkása szüntette be a munkát, a 90 filléres akkordkereset helyett 160 fillért követelve. Tizennyolcadikán délután

Danninger ezredes kiszállt a gyárba, a sztrájkoló munkásoknak egy küldöttségét fogadta s közölte velük, hogy ő a bérkérdésbe nem avatkozik, ennek megvan az illetékes fóruma, azonban mint népfölkelő zászlóaljba osztott munkásoktól megköveteli, hogy azonnal kezdjék meg a munkát, ezt a kijelentést az ezredes a katonai iroda elé vonult összes sztrájkoló munkások előtt is ismételte.

A sztrájkoló öntődei segédmunkások 19-én reggel 8 órakor megkezdték a munkát, fél 10 órakor azonban ismét leálltak. Az ömlesztett vas a kazánban volt, másik része pedig az öntőüstökben. Nehogy az ömlesztett vas kihűljön és a kazánokat hasznavehetetlenné tegye, a villamosközpont vezetője két szakmunkást az öntőbe rendelt, hogy a megolvasztott vasat a dolgozni akaró más segédmunkásokkal együtt ki tudják önteni.

A dolgozó szakmunkások egyikét Zavady Ferenc sztrájkoló öntősegédmunkás megfenyegette, a fenyegetőt a katonai parancsnoknak feljelentették, miért is a katonai parancsnok ma délelőtt 9 órára Zavady Ferencet kihallgatás végett magához rendelte. Zavadyval együtt az öntőműhelynek 400 munkása vonult a katonai vezetőség épülete elé, ezzel hatni akartak Zselyonka József csendőrőrnagy katonai parancsnokra, hogy Zavadyval szemben komoly rendszabályt ne alkalmazzon. Zselyonka őrnagy az egybegyűlteket távozásra hívta fel, s miután ennek eredménye nem volt, őket az állandóan rendelkezésére álló csendőrökkel szétkergettette. Egy negyedóra mulva a munkások a többi műhelyekből is kivonultak, mintegy ezren a katonai vezetőség irodája elé mentek, tiltakoztak az ellen, hogy munkástársaikat puskatussal kergették el a katonai irodától.

Erre először egy gyártisztviselő ment ki a munkások közé, aki igyekezett őket megnyugtatni és csendes távozásra bírni, majd Zselyonka őrnagy maga ment ki a tömeg közé, figyelmeztette őket, hogy ellenséges magatartásuknak és engedetlenségüknek súlyos következményei lehetnek, mert ha az ő katonai parancsát nem teljesítik, kénytelen volna velük szemben legerélyesebben fellépni. A munkásokra úgy látszik hatása volt, mert egynéhányan távozni készültek, azonban egy munkás elkiáltotta magát, hogy azért sem megyünk széjjel. Ez a közbekiáltás a munkások hangulatát megváltoztatta és nem mozdultak a helyükről. A csendőrség igyekezett őket fegyverhasználat nélkül szétoszlatni. Erre a munkások vasdarabok dobásával feleltek, a dobálások egynéhány csendőrt megsebesítettek, sőt maga Zselyonka őrnagy is fején és kezén vérző sebet kapott. A gyári tisztviselők állítása szerint a műhelyek felől két lövés dördült el, ezen eseményeknek hatása alatt Zselyonka őrnagy a lőfegyver használatát rendelte el . . .

A fegyverhasználat következtében a helyszínen három munkás halt meg, éspedig Mira Sándor 31 éves napszámos, Fáczán György 38 éves

napszámos és Tóth István rézműves. Utólag szerzett értesülésem szerint egy negyedik munkás a kórházbaszállítás közben halt el. A halottakon kívül 19 munkás sérült meg.

Ezen események után a munkások kivonultak a gyárból és a Baross utcán átvonulva, a parlament elé igyekeztek. A szomszédos Ganz-vagongyár munkásai a lövést hallva kivonultak a gyárból, s megtudva a történteket, egy töredékük a MÁV-gépgyár Golgota-utcai kapuján behatolt a gyárterületre és a legközelebb eső irodákban rombolást követett el. A rombolás folytatását az azonnal kivonult csendőrség és rendőrség megakadályozta és a romboló munkásokat a gyár területéről kiűzte. A MÁV-gépgyár saját munkásai a gyárban nem romboltak.

A történtek utáni első időben azt véltük, hogy ez a rendzavarás a gyár területén nem fog túlterjedni, s a többi gyárak munkásai a törvényes vizsgálat befejezését nyugodtan fogják bevárni. A Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetsége első állásfoglalásából legalább is erre kellett következtetni. Külön-külön a rendőrhatóság, valamint a gépgyárosok előtt is kijelentették, hogy ők a többi gyárakat nem akarják a MÁV-gépgyárban történtekből kifolyólag szolidáris akcióba vonni. A gyárak kérdezősködő bizalmiférfiainak állítólag azt az utasítást adták, hogy a szövetség még nincs informálva, várják be nyugodtan a vizsgálat eredményét és addig is dolgozzanak tovább. Féltizenkettőkor ... több gyárból kaptuk a jelentést, hogy a munkások nyugodtan abbahagyták a munkát, kivonultak a gyárból és a katonavezetőknek kijelentették, hogy délután sem fognak munkába menni. A délután folyamán mind több és több gyár állott meg ... Az eddigiekből azt kell következtetni, hogy holnap reggel az összes lényegesebb budapesti üzemek ... szünetelni fognak ...

A MÁV-gépgyárban történteken kívül máshol rendzavarás nem történt.

A vizsgálat úgy a katonai, mint a polgári hatóságok részéről azonnal megindult.

dr. Sándor László
főkapitány

MMI Archívum. A. XV. 1/1918/6.

---

b) *Vita a Minisztertanácsban a sztrájkoló munkások elleni intézkedésekről és Landler Jenő letartóztatásáról*

(Részlet a Minisztertanács 1918 június 21-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből)

... Kereskedelemügyi miniszter úr előadja, miszerint a honvédelmi miniszter úrral együtt már régen készülnek előterjesztést tenni a mindinkább elharapódzó munkásmozgalmak tekintetében. A tegnap

beállott sajnálatos incidens azonban sokkal gyorsabban megérlelte a helyzetet, s most már véleménye szerint haladéktalanul kell intézkedni.

Bejelenti, hogy a tegnap kitört sztrájk tegnap óta nagy kiterjedést nyert. Elterjedt az összes magyar államvasúti műhelyekben, a pályaudvarokon a hordárok beszüntették a munkát s előreláthatólag hovatovább szünetelni fog a munka a fűtőházban is.

Minden körülmény arról tesz tanúságot, hogy a sztrájkot központi intézkedés igazgatja, nevezetesen a vasutasok körében annak a Landler Jenő szerkesztésében megjelenő *Magyar Vasutas Ujság* a mozgatója.

Az ügyészség jelentése szerint ezen ujság egy nyomtatványt bocsátott ki, amely politikai-gazdasági harcra izgat, követendő példakép az orosz mintát állítja fel, s hivatkozik a munkásság által eddig alkalmazott pressziók eredményeire. Miután ez a nyomtatvány oly tartalommal bírt, amelyet megtűrni nem lehetett, az ügyészség intézkedett annak letiltása iránt, ámde ennek mi eredménye sem volt, mert a nyomtatvány köteles példányát két nappal a szétküldés után mutatták be, s így az a „Világosság" nyomdából az utolsó példányig kiment. Az ügyészség elrendelte a nyomtatvány üldözését, s megtorló eljárás folyamatba tételét és a közreműködők elfogatását.

Bejelenti, hogy a sztrájk időközben a vidéken is elterjedt. Miután a távirdát és a távbeszélőt ellenőrzés és zár alá helyeztette, a sztrájk terjesztése csak úgy történhetett — s errenézve adatai is vannak —, hogy a központ bizalmiemberei kiutaztak a vidékre s szinte nyomon lehet követni a sztrájk kitörésének idejét, amint az a vonatok menetrendszerű beérkezésének idejével összeesik . . .

Igazságügyminiszter úr bejelenti, hogy a budapesti királyi ügyészség jelentése szerint, a már említett dr. Landler Jenő budapesti ügyvéd, munkásvezér tegnap déli 1 és 2 óra között a parlament előtti téren összegyűlt, mintegy 3 000—4 000 főnyi munkástömeghez, amely a MÁV-gépgyárban aznap délelőtt történt események folytán az utcára vonult és ott összeverődött, egy izgató hangú beszédet tartott . . .

Dr. Landler Jenő ezen beszéde egyenes felhívást képez bűncselekmény elkövetésére és különösen egyenes felhívást képez a munka közös beszüntetésére, illetve a már beszüntetett munka folytatólagos beszüntetésére és fel nem vételére . . .

A Minisztertanács felkéri az igazságügyminiszter és a honvédelmi miniszter urakat oly értelmű intézkedés sürgős megtételére, hogy a dr. Landler elleni vizsgálatnál a királyi ügyészségen kívül a honvédügyészség tagja is részt vegyen, aki a kat. bünt. törvény 327. §-a alapján avatkozzék be s Landlert letartóztatásba vegye . . .

Joanovich
a m. kir. Minisztertanács jegyzője

MMI Archivum. A. XV. 1/1918/34.

c) *A szociáldemokrata vezetők irányítása alatt álló munkástanács leszereli az általános sztrájkot*

1918 június 28

Munkások! Elvtársak!

Egy hét óta hősies harcot vív Magyarország munkássága. Olyan harcot, amelyhez nem a maga szándékából fogott. Olyan harcot, amelyet rákényszerítettek a körülmények. Ezt a küzdelmet csodálatos hősiességgel, nagyszerű önfeláldozással vívták mind mai napig a dolgozók óriási tömegei. Fenyegetések nem ijesztették meg, az áldozatokat nem nézte. Kitűzte maga elé céljait, kitartott mellettük és állta a harcot rendületlenül.

A kitört harc vezetésére a pártvezetőségből, a Szakszervezeti Tanács tagjaiból és a munkásságnak erre a célra választott megbízottaiból munkásvezetőség alakult, mely íme, ezekkel a sorokkal hozzátok fordul, elvtársak!

Mi, a munkások vezetősége, élére állottunk a kitört küzdelemnek, vállaltuk az erők egyesítésének, a céltudatos vezetésnek ránkbízott feladatát, de híven ahhoz a szellemhez, amely a harcoló munkásokat eltölti, tartózkodtunk attól, hogy a mai kormánnyal bármiféle tárgyalásba bocsátkozzunk. Tudtuk, hogy kormányigéretekre, nyilatkozatokra a munkásságnak nem volt és nincs szüksége, ilyenek elérésére nem is kértük tehát a munkásság felhatalmazását: álltuk a harcot, mint maga a munkásság.

Most azonban, ennek az országos harcnak a nyolcadik napján, ugyanazzal a férfiassággal és büszkeséggel, amellyel az a küzdelem eddig dacosan folyt, kötelességünk megállapítani nyiltan és bátran, hogy: e harc elérte csúcspontját.

A kitűzött követelések teljesítését kivívni eddig nem lehetett. A parlament minden oldala — egy maroknyi becsületes ember kivételével — cserbenhagyta a munkásokat. A kormány óriási állami hatalmával szemben eddig kevésnek bizonyult a leghősiesebb kitartás, a legnemesebb áldozatkészség. Kevésnek bizonyult azoknak a céloknak az elérésére, amelyeket rákényszerített harcának zászlajára írt a munkásság. És férfias nyíltsággal ki kell mondani azt is, hogy ebben a helyzetben és ebben a pillanatban a további harc sem hozhat már eredményt, csak az áldozatok számát fokozhatja, a munkásság erejét törheti meg céltalanul.

Most tehát, amikor még teljes egészében töretlen a munkásság erejének és harci eszközeinek épsége, ennek a töretlenségnek eljövendő időkig megőrzésére egyhangú határozattal azt a felhívást intézzük a

harcban álló munkásséghoz, hogy az üzemi viszonyok szerint a lehető legrövidebb idő alatt térjen vissza az üzemekbe!

Ez ne jelentse, nem is jelentheti követeléseink feladását. Nem! Összes követeléseinket fenntartjuk! Azokról nem alkuszunk! *De a harc mostani folytatásának céltalanságát felismerve: megszakítjuk azt.* Tegyük ezt emelt fővel, büszke öntudattal, töretlen erővel és régi dacosságunkkal!

Ne szégyeljük a ránk kényszerített harc pillanatnyi eredménytelenségét. Ez az eredménytelenség nem vereség. A harc olyan hatalmas volt, bátor és nyilt, önként történő befejezése olyan imponáló lesz, hogy örök dicsősége marad a magyar munkásmozgalomnak és a majdan eljövendő harcokban a maga nagy emlékének erejével mementója lesz ellenfeleinek és lángpallosa testvéreinknek.

Elvtársak! Munkások!

Fejezzétek be a harcot és térjetek vissza az üzemekbe azzal az elhatározással, hogy maradtok, akik voltatok, s ajkatokon azzal a kiáltással: Éljen a nemzetközi szociáldemokrácia, éljen a magyarországi munkásmozgalom!

Elvtársi üdvözlettel
a munkástanács

Népszava, 1918 június 28. [A képviselőházban.]

---

16. A KLÉRUS A MUNKÁSOSZTÁLY HARCÁNAK LEGERÉLYESEBB ELFOJTÁSÁT KÖVETELI

... Az orosz példa elég erős és hangos intelem ahhoz, hogy ne tekintsük a bolsevik irányzatot merő utópiának, rémlátásnak. A bolsevik irányzat diadalra tudta vinni a forradalmat, meg tudta szüntetni az államrendet ott is, ahol kancsukával kormányoztak ... Köztünk pedig ... a bolsevikiek, ezek a felelőtlen elemek ma is szabadon járnak-kelnek, mi több, szabadon szervezkednek és agitálnak ... Két nagy mulasztást követett el a forradalmi mozgalmak letompítása ügyében az állam és a társadalom. Az egyik az volt, hogy ... nem siettek annak forradalmi élét letörni ... s a másik, hogy eltűrték ... a forradalmi mételyhintést ...

... A munkásszervezkedés szabadsága nevében nem szabad s nem lehet eltűrni tovább a gazdasági érdekekből tömörülők tömegének forradalmi célzatú kihasználását.

... A nyiltan forradalmi velleitású [irányzatú] lapokat, nyomdát ... minden teketória nélkül lefoglalni s megszüntetni ... a „vezéreket" pedig, akik ... a jelen pillanatban egyenesen a katonai fegyelem meg-

lazításának bűntényét követték el, egyszersmindenkorra ártalmatlanná kell tenni.

Bangha Béla

Magyar Kultúra, 1918 július. [A szocializmus mint állam az államban.]

---

17. PÜSPÖKI KÖRLEVÉL AZ IMPERIALISTA HÁBORÚ MELLETT, A FORRADALMI ESZMÉK ELLEN

... Tudom én azt, hogy az én jó papjaim eddig is derekasan kivették részüket a nép hitének, bizalmának ébrentartásában. És mindenki elismeri, hogy a katolikus papság hivatásának magaslatán állott az egész háború folyamán, s elismerést érdemlő buzgósággal töltötte be azt a szerepet, amely a nép lelki, szellemi és erkölcsi vezetése terén neki osztályrészül jutott, és hogy a háborús kitartáshoz szükséges lelkierőt és hazafias lelkesedést a küzdő nép eddig is a templomokból kiáradó szent ihletből merítette.

Most azonban, amidőn ellenségeink aknamunkája, s az Oroszországból részben visszatérő hadifoglyaink által hozzánk is elhurcolt, mindent megfertőző nihilista szellem a négyévi nehéz küzdelem és együttműködés gyümölcsét fenyegeti, amennyiben ez a szellem nemcsak a hazafiatlan nemzetközi szocialisták, hanem a nép egyszerű fiai egyrészének lelkét is megfertőztetvén, kétszeresen is szükség van a mi munkánkra.

1918 július 24.

János püspök*

OL. 3496/számú püspöki körlevél.

---

18. WELTNER JAKABNAK A HAMBURGER-PER TÁRGYALÁSÁN TETT VALLOMÁSÁBAN LELEPLEZŐDIK A SZOCIÁL-DEMOKRÁCIA OSZTÁLYÁRULÓ SZEREPE

1918 augusztus 31

Weltner tanú: ... Czernin gróf külügyminiszter a budapesti és az osztrák lapok képviselőit magához kérette — emlékezetes az a békebeszéde —, mi ott megjelentünk Bécsben. A beszéd után körülment és amikor hozzám érkezett, azt mondta, ismeri lapunk irányát és nagyon örül, hogy a *Népszava* helyesli az ő politikáját. Ez egész határozottan arra enged következtetni, hogy mi nagyon helyes úton jártunk ...

* Mikes János szombathelyi püspök.

Gál védő: Ebben az időben a *Népszavában* jelentek meg cikkek, amelyek visszatükrözték ezt?

Weltner tanú: Vezércikkben foglalkoztunk vele, mint minden beszéddel és csupán azt mondtuk, gyakoroljon erősebb nyomást Németországra, az annexionisták ellen.

Gál védő: A külügyminiszter beszédének, valamint az önök érintkezésének volt valamelyes befolyása arra, hogy azok a sztrájkmozgalmak, amelyek az országban nagyobb rázkódtatást váltottak ki, megindultjanak? Van valami összefüggés a között és e tömegmozgalmak között?

Weltner tanú: Ilyen egyszerűen nem lehet. Röviden ugyan azt kell jeleznem, hogy többféle ok játszott közbe. Természetes, hogy a háború negyedik évében a munkásoknál mozgalmak vannak a közélelmezés miatt. Másodszor, jött az orosz forradalom, megjelent a királyi manifesztum, hogy több jogot, több szociálpolitikát. Májusban ez egy ígéret volt. Természetes, hogy ez a munkásokra hat. Közbejöttek azután a békemozgalmak, hogy békét kössenek, elsősorban az egész világgal, ha ez nem lehetséges, hát a központi hatalmakkal. Hogy ez nem maradhat rázkódtatás nélkül, az természetes. Megerősíti ezeket a mozgalmakat az, amikor látjuk, hogy a külügyminiszter a béke mellett beszél és hogy a legmagasabb helyen is jogokat ígérnek. Mindez fölébreszti a munkásokban azt a tudatot, hogy valamit tenni kell, elő kell segíteni a kibontakozást. És ismételten ki kell jelentenem, hogy abban, hogy ezek a mozgalmak el nem fajultak, rengeteg szerepe van a bizalmiférfiaknak, a szakszervezeteknek. Hiszen a munkásokat meg kell érteni. Sokszor úgy lehet megnyugtatni, hogy erősebb kifejezést használunk. Látszólag azt mondjuk, hogy „majd megmutatjuk a hatalmasoknak", a végén azután azt mondja az ember: „most azután tessék hazamenni". Ha azt mondanák a szónokok, hogy meg kell lapulni, a munkások szétszednék a várost. Sokszor erőszakosan kell beszélni, hogy megnyugodjanak. A csöndes, megadó beszéd ott fölforgathat mindent. Ahol erőteljesen, az ő szájuk íze szerint beszélünk, ott a csendet fönn lehet tartani. Voltak erős gyűléseink . . . százezer ember . . . amit ott beszéltek egyes emberek, beleértve bennünket is, külön kijárhat azért 20 évi fegyház. A vége mégis az volt, hogy a tömeg csendesen hazament. Rendőrtisztviselő is jelen volt. Ha ez hadbíróság elé kerül, vita nélkül 20 évi fegyházat jelent. A végén csendesen hazamentek az emberek. És ez volt a cél.

Gál védő: A szociáldemokrata párt forradalmi párt?

Weltner tanú: Igen.

Gál védő: A háború alatt a pártvezetőségnek intézkedései, egyáltalában minden mozgalma, voltak-e valamelyes elvek szerint megállapítva, amelyek a nemzeti államnak, nálunk a monarchiának jellegével, kormányformájával és mindazon berendezésével, amelyek ma alkotják,

harmóniában maradnak, vagy voltak-e olyanok, melyek felforgatásra irányultak?

Weltner tanú: Sem a háborúban, sem az előtt. Tudjuk, hogy agyrémeket nem szabad hajszolni. Mi tudjuk, hogy a fejlődést kell szolgálni. Alkalmazkodni az adott viszonyokhoz, hogy több jogot nyerjünk és a fejlődés során lehet átalakítani a társadalmat. A forradalmi jelszó csak azt jelenti, hogy nem vagyunk megelégedettek a jelenlegi formával. Eszközül megvan a pártprogrammban a szakszervezeti nevelés, az osztálytudat emelése, egyszóval: nevelő és tanító munka, hogy az emberek átformálódjanak. Tehát forradalmi célzat abban a köznapi értelemben, hogy fegyvert kell ragadni, sem a háború előtt, sem a háborúban nem volt. A háborúban, az egész négy esztendő alatt nem volt más szerepünk, mint hogy a munkások követeléseit leszereljük, a sztrájkmozgalmaknál is. Tehát szó sincs arról, hogy forradalom . . .

Hamburger Jenő perének gyorsírói jegyzőkönyve. 210—212. old.
MMI Archívum. A. XV. 1/1918/19.

19. A SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK A KIRÁLLYAL TÁRGYALNAK AZ ÉRLELŐDŐ FORRADALOM MEGAKADÁLYOZÁSÁRÓL

1918 október 26

. . . Garami és Kunfi elvtársak együttes kihallgatásra mentek a királyhoz.

Elvtársaink a király kérdésére részletesen kifejtették azokat az indokokat, amelyek gyors és energikus szakítást tesznek szükségessé az eddigi kül- és belpolitikai rendszerrel. Utaltak arra, hogy ez a politikai rendszer minden tekintetben megbukott s hogy az ország jövőjének megmentése csak olyan politikával lehetséges, amely kifelé a gyors békét, befelé pedig az azonnali radikális demokratizálódást biztosítja. Kifejtették, hogy ezt a szakítást a régi rendszerrel csak olyan politikusok csinálhatják, akik a régi rendszerrel nem kompromittálták magukat. Kérték a királyt, hogy gyorsan határozza el magát erre az új irányzatra s ennek indokolásául részletes képet rajzoltak az ország népének türelmetlen várakozásáról és azokról a tornyosuló bajokról, amelyek további félmegoldásokkal való kísérletezések esetén menthetetlenül az anarchia felé sodorják az állapotokat.

Utaltak arra is, hogy az a megoldás, amely most egy határozottan demokratikus irányú, homogén Károlyi-kormány azonnal való megalakításával kínálkozik, esetleg néhány nap multán is már teljesen elkésettnek fog bizonyulni.

A király mindvégig nagy figyelemmel hallgatta elvtársaink előadását.

Népszava, 1918 október 27. [A magyar munkásság és a radikális polgárság képviselői a király előtt.]

20. A DOLGOZÓ TÖMEGEK GYŐZELEMRE VISZIK A POLGÁRI-DEMOKRATIKUS FORRADALMAT

1918 október 31

Este 9 órakor [1918 október 30] véget ért a demonstráció a Károlyi-pártkör előtt. Ekkor a katonák sorfalat alkottak és elindultak a Nemzeti Tanács elé, amely az „Astoria" szállóban ülésezett.

Legelől fegyveres katonák haladtak kerékpáron. Utánuk 80 tiszt ment kivont karddal. Őket egy szakasz tengerészkatona követte. Utánuk ezernél is több katona jött, éltetve a független Magyarországot.

A katonaságot ezrekre rúgó tömeg követte, amely mindvégig lelkesen éltetve Károlyit és a demokratikus Magyarországot, a Kossuth nóta és a Himnusz éneklése közben vonult végig az utcákon . . .

A Váci utcán, Eskü úton, Kígyó téren és Kossuth Lajos utcán keresztül vonult a tömeg az „Astoria" szálló felé. Egyre többen sodródtak a menetbe, különösen katonák, akik lelkesen éltették a katonatanácsot.

Amikor a menet a Nemzeti Kaszinó épülete elé ért, fülsiketítő fütyülésbe és zajongásba tört ki:

Le a grófokkal! Vesszen az osztályuralom! Nem kell Hadik-kormány! . . . kiáltások hangzottak el.

Megismétlődött ez a tüntetés az Országos Kaszinó palotája előtt. Háromnegyed 10-ig tartott az impozáns tüntetés a Nemzeti Tanács előtt . . . Amikor az egyik főhadnagy az erkélyről ezt kiáltja le:

A Keleti-pályaudvaron egy menetszázad most indul! Szabadítsuk ki a katonákat!

Erre elindul a hatalmas, tízezer főt meghaladó tömeg, a Kossuth nótát énekelve, a Rákóczi útnak . . .

A Rákóczi úton több üzlettulajdonos udvari szállító, és évtizedek óta magyar és osztrák címer hirdeti az üzletnek ezt a kitüntetését. Az első üzlet, amely a tömeg útjába akad, a Rákóczi út 11. szám alatt Papek József bőröndös üzlete. Pillanat alatt öt ember is meghúzta az esőellenző ponyvát, már fenn vannak a cégtábla tetején.

Kalapáccsal döngetik a címert, s nem telik bele két perc, a súlyos fadarab összetörve, darabokra zúzva esik le a földre. Óriási lelkesedés kél nyomában. Ömlik, hömpölyög a tömeg a Keleti-pályaudvar felé, közben éltetik a forradalmat és kiáltják:

Éljen a köztársaság! Nincs már közösség Ausztriával!

Az egész Rákóczi út feketéllik a tömegtől. Óriási a lelkesedés. Fülsiketítő a lárma. Minden ablakból emberfejek néznek és zsebkendőlobogtatással üdvözlik a tömeget . . .

A Baross téren a pázsiton, a kocsiúton, a gyalogjárón ömlik a tömeg a Keleti-pályaudvar felé. A széles, vasrácsos üvegkapukat a katonák felszólítására nyomban kinyitották a portások . . .

A tömeg beözönlik a kapukon. A vágányokon át, a vonatok tetején, a javítás alatt lévő gerendákon végigszaladva törnek előre a külső perron felé, ahol a menetszázad tartózkodik.

Egyetlen kiáltás tölti be a csarnokot:

Nincs már háború! Kimondottuk a békét! Nincs már engedelmesség! Csak a katonatanács parancsol!

Lerombolják a katonai és német feliratokat...

A csarnok elején van a pályaudvari parancsnokság helyisége, a német vasúti parancsnokság, az U-vonatok intézősége*, a jelentkező állomások és mindezt nagy felírások, plakátok és táblák hirdetik. A tömeg dühe most ezek ellen irányul. Mint a macska, úgy kúszik föl tíz-húsz ember is egyszerre a falon és lerántja, letépi, ledobja e felírásokat.

Letépik a Bahnhofkommando [pályaudvari parancsnokság] zászlaját, a német kommandó lobogóját, s természetes, hogy nyomban ezerszeres „Éljen!" hangzik fel. A vasutasok ijedten nézik e jeleneteket, míg aztán őrajtuk is végigfut a lelkesedés... A pályaudvari vendéglőben a katonatiszteket felszólítják, hogy azonnal vegyék le sapkájukról a rózsát. A vonatokon érkezett katonák már úgy szállnak ki, hogy az embléma nincs sapkájukon. Negyedóránál is tovább tartanak ezek a jelenetek, egyszerre csak a külső vágányokról mennydörgésszerű éljenzés hangzik fel...

Valamelyik vonat a külső vágányon rendezés alatt állott és a tömegnek tudomására jutott, hogy az egyik vagon muníciót és fegyvereket szállít...

Letépik a plombát a kocsiról, felkúsznak és a körülöttük álló tömegeknek fegyvereket osztogatnak. Rettenetes tülekedés támad a fegyverekért. Nem telik bele tíz perc, s körülbelül 2 000 fegyvert nyomtak fiatalemberek, csupa polgárember kezébe. Ilyen módon a felfegyverzett tömeg most már előretör a pályaudvar egy másik része felé.

Itt muníciót kap. 40—60—80 töltény jut mindegyikre és a tüntetők összes zsebeiket telerakják...

Nincs a pályaudvaron öt méternyi terület, amelyet a tömeg szabadon hagyott volna. Az egyik indulófélben lévő vonatban harctérre igyekvő katonák ültek. Ezektől elveszik a felszerelést, szuronyt, derékszíjat, nagyon sok még a töltényt is odaadja, a tisztek pedig revolvereiket, kardjukat adják át. Alig van ember, aki nem lenne felfegyverezve...

A menetszázadot, amelyet a pályaudvaron kerestek, nem találták meg, valószínűleg felültették a hírrel a tömeget. Fegyvert azonban szereztek és most már mindenki használ akarja venni puskájának...

A tömeg most a Thököly út felé indul. Ott a Verseny utca sarkán van a katonák várócsarnoka.

---

* U-vonatok (Urlauberzüge) — szabadságos vonatok. A Budapesten átutazó szabadságolt német katonák jelentkezési helye.

Az ott lévő katonáktól a fegyvert elveszik és most már a 15—20 000 főre fölszaporodott tömeg a helyőrséget akarja csatlakozásra bírni.

Ismét kiadták a jelszót: A „Mária Terézia" laktanya elé! Ki kell szabadítani a foglyokat! — De még mielőtt elindulnának, találkoznak katonákkal, akiket este szabadítottak ki a Conti-utcai honvédkerületi fogházból. Csókolják, ölelik, testvérnek szólítják őket.

A pályaudvar előtt orosz foglyokkal találkoznak. Velük is így tesznek.

Szervusz tovaris — mondogatják nekik.

A foglyok, akik nem vehettek részt a pétervári forradalmi napokban, most itt látják megismétlődni a világrengető eseményeket.

Végeláthatatlan tömeg hullámzik most a Rákóczi úton a körút felé. Alig van civil ember, akinek kezében ne legyen fegyver. Ki puskát, ki kardot, ki bajonettet, ki meg revolvert lóbál a kezében és élteti a forradalmat, a köztársaságot. A tömeg élén katonák haladnak . . .

A gyalogjáró tisztek sapkájáról ismét leveszik a rózsát, az ácsorgó katonákat bevonják a tömegbe és így törtet, hullámzik előre a tömeg . . .

A pályaudvar felől most egetverő éljenzés hangzik fel.

Egynéhány katona fut előre és látjuk, hogy az egyiknek vállán gépfegyver van.

A másik az állványt viszi, a harmadik a muníciós táskával szalad, a negyedik szintén és így rohannak előre a menet élére, a fegyveres emberek meg utánuk.

Most már jobban hangzik a kiáltás: Felszabadítani a „Mária Terézia" laktanyát. Kihirdetik a katonák előtt a forradalmi köztársaságot . . .

A tömeget vad izgalom fogja el. Asszonyok, férfiak csatlakoznak a menethez. Már nem is tűnik fel, ha egy télikabátos vagy felöltős fiatalember oldalán derékszíj, kard van, vagy szíj nélküli Mannlichert visz. A zsebek tömve vannak töltényekkel . . .

Tizenegy óra mult tíz perccel. A sokezer ember most fordul be a Rákóczi útról a József körútra. Nőttön nő a tömeg . . . Legelől öt-hat nemzetiszínű lobogóval haladnak az egész körút szélességében . . .

Valahonnan előkerült néhány méter nemzetiszínű szalag, a szalagot feldarabolták, és ezt a letépett sapkarózsa helyére tűzik.

A József utcából most a körútra tart egy csukaszürkébe öltözött század. „Állj!" — kiáltják ezren a katonák felé . . . Nem telt bele két perc és a század körül van véve . . .

Megtudjuk, hogy 32-esek. Pesti fiúk és nem kell nekik sok szó . . . A század éljenzésbe tör ki és csatlakozik a tömeghez.

A tüntetők . . . csak a József körút és Csepreghy utca sarkáig jutottak. Kerékpáros járőrök ott fogadták őket azzal a hírrel, hogy a „Mária Terézia" laktanya előtt katonák táboroznak gépfegyverrel és a laktanya udvarán 600 csendőr áll minden eshetőségre készen.

Közben a József körút 45. számú ház előtt, amelyben Lukachich Géza

altábornagy, Budapest karhatalmi parancsnoka lakik, hatalmas tüntetést rendeztek. A tömeg halált kívánt Lukachichra ... és csak néhány ... katonatisztnek sikerült eltéríteni a tömeget a ház megostromlásától. Megtudták ugyanis, hogy Lukachich a Várban tartózkodik.

Amikor a tömeg értesült arról, hogy a laktanyához jutni olyan véröszönbe kerülne, amely e pillanatban, amikor még nincsenek felkészülve az ostromra, felesleges emberpazarlás lenne, megállapodtak a József körúton. Segítségért telefonáltak, a Nemzeti Tanácsot hívták fel ... de időközben 12 óra lett és a szükséges fegyveres erőt nem tudták verbuválni.

Elhatározták, hogy eltekintenek az ostromtól.

A Nemzeti Tanács ... felszólította a tüntetőket, szüntessék meg a mai tüntetéseket, és csak akkor lássanak komolyan a munkához, amikor erre a Nemzeti Tanács parancsot ad. Negyed 1-kor a tüntetők a Kossuth nóta hangjai mellett elvonultak a Nemzeti Tanács elé, ahonnan folytatták útjukat az Irányi-utcai térparancsnokságra, melyet elfoglaltak, miután sikerült az őrséget lefegyverezniök ...

Háromnegyed 2-kor csendőrség érkezett a térparancsnokság felszabadítására. A tüntetők a csendőröket háromszoros sortűzzel fogadták. Iszonyatos lövöldözés támadt. Talán négyszáz lövést adtak le. Számos sebesülés történt.

Éjjel negyed 3-kor megeredt a zápor, de az utcák tele vannak katonákkal és folyton hallatszanak a lövések. Negyed 3-kor a Semmelweis utcában került sortűzre a dolog, a mentők, akiket tömeges sebesülésről értesítettek, az „Astoria" előtt tábori kötözőhelyet rendeztek be.

Éjfél után fél 3-kor kapjuk a jelentést, hogy a főposta épületét, a Mária Terézia-téri és a Nagymező-utcai telefonközpontokat ezrekre menő katonaság ostromolja.

A telefonüzem fél 3-kor teljesen a Nemzeti Tanács kezében van. Másnak, mint az „Astoriának" vagy annak rendeletére nem kapcsolnak.

Az éjszakát szüntelenül lövöldözések zavarják meg.

Negyed 3-kor megjelent a Nemzeti Tanácsnál Budapest térparancsnoka és megadta magát.

A térparancsnokság ... felszólította az őrséget csatlakozásra.

Az őrség megadta magát.

Éjjel fél 3 órakor az „Astoria" szálló előtt álló katonaság Károlyi Mihály grófot kikiáltotta köztársasági elnökké ...

A főpostát a katonaság megszállta, az őrséget lefegyverezte, a tiszteket a Nemzeti Tanács elé kísérte, ahol ezek szintén csatlakoztak a katonatanácshoz.

Az Ujság, 1918 október 31. [Budapest forradalmi éjszakája.]

II. A KMP MEGALAKULÁSA ÉS HARCA A PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT

1918 október 31—1919 március 21

II/A. A POLGÁRI-DEMOKRATIKUS KORMÁNYZAT BERENDEZKEDÉSE ÉS POLITIKÁJA. A KOMMUNISTA PÁRT HARCA A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS A PARASZTSÁG TÖBBSÉGÉNEK MEGNYERÉSÉÉRT

1918 október 31—1919 február 20

1. A MUNKÁSSÁG A KÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSÁÉRT

A Wolfner-gyár, az Egyesült Izzólámpa, MÁV-gépgyár, Csepeli Lőszergyár, Albertfalvai Repülőgépgyár, Lipták-gyár és több más üzem munkásai és tisztviselői 1918 november 1-én tartott gyűlésén a következő határozatot hozták:

„A gyűlés a leghatározottabban tiltakozik az ellen, hogy a Nemzeti Tanács kebeléből megalakuló kormány a királynak tett hűségeskü alapján kezdje meg működését. A Nemzeti Tanács szuverén hatalmát Magyarország dolgozó népe, a munkások és katonák adják meg, ennek megerősítéséhez semmiféle királyi hozzájárulásra szükség nincs.

A munkásság a legnagyobb megütközéssel látja, hogy akkor, amidőn Magyarország egész népe, munkások, katonák és dolgozó polgárok egyhangúlag a köztársasági államformát követelik, amidőn ennek megvalósítását semmiféle hatalom megakadályozni nem tudná, a Nemzeti Tanács még mindig habozik és még mindig élő és létező hatalomnak ismeri el a királyt.

Ettől függetlenül a munkásság kimondja, hogy ezentúl semmiféle királyi hatalmat maga fölött tűrni nem fog és nem tűri azt a királyt sem, aki háromszor ültette Tiszát a nép nyakára, aki fedezte Wekerle választójogi csalását és a Lukachichok gaztetteit, aki a demokrácia és az azonnali béke érdekében az országot a végső elkeseredés forradalmába kergette, amelyet szívesen fojtott volna bele a proletárvérbe, ha ez még módjában állt volna. Nem tűri tovább a királyságot azért sem, mert az mindig és most is a nép legveszedelmesebb ellenségének, a főpapságnak és a papi butításnak legfőbb feje és támogatója, amely már most az ellenforradalom komoly veszedelmével fenyeget.

A gyűlés fölszólítja ennélfogva a Nemzeti Tanácsot, hogy tegyen eleget az ország dolgozó népe és a katonák egyhangú követelésének: kiáltsa ki azonnal a köztársaságot és szakítson meg azonnal minden összeköttetést a dinasztiával.

Kimondja a munkásság, hogy a végsőkig harcolni kész a köztársaságért és mindazok ellen, akik halogatással vagy ingadozással kockára teszik a forradalom e nagy vívmányát. Le a Habsburgokkal! Éljen a köztársaság!"

Az Ujság, 1918 november 2. [Köztársaság vagy királyság?]

---

2. A TÖMEGEK KÉNYSZERÍTIK A KORMÁNYT A KIRÁLYNAK ADOTT HŰSÉGESKÜ VISSZAVONÁSÁRA

(Részlet a Minisztertanács 1918 november 1-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből)

1. pont

A Minisztertanács beható tanácskozás tárgyává téve az általános közhangulatot s ennek kapcsán a mind erősebben nyilvánvaló köztársasági mozgalmat, továbbá mérlegelve azt a vigasztalan állapotot és izgatott közhangulatot, amelyben az országot a tegnapi napon találta, s amely az ország számos helyén bolseviki jellegű mozgalmakban explodált [robbant], ezen helyzetből kifolyólag a következő határozatot hozza:

A Minisztertanács lehetetlennek tartja, hogy a mindinkább előtérbe nyomuló köztársasági kérdéssel a kormány ne foglalkozzék. Minthogy azonban a tegnapi napon József főherceg úr őfenségének kezeihez letett hivatalos esküje ennek a kérdésnek tárgyalását is kizárja, elhatározza a Minisztertanács, hogy őfelsége elé azon alternatív előterjesztést teszi, hogy vagy elfogadja őfelsége a kormánynak ezennel elhatározott lemondását és a kormányt hivatalától azonnal felmenti, vagy pedig felmenti a kormányt a tegnap tett hivatalos esküje s az abból folyó, minden néven nevezhető következmények alól, s így lehetővé teszi, hogy a kormány az államforma kérdésével foglalkozzék, s ez ügyben konkrét határozatokat hozhasson, illetve a Nemzeti Tanácsnak az államformára nézve hozandó határozataihoz alkalmazkodhassék.

A Minisztertanács ezen egyhangúlag hozott határozatával a miniszterelnök úr, utóbb gróf Batthyány Tivadar belügyminiszter és dr. Kunfi Zsigmond tárcanélküli miniszter urak felkeresték József főherceg úr őfenségét s felkérték arra, hogy a minisztertanácsi határozatban fog-

laltakra vonatkozólag őfelsége döntését kieszközölni szíveskedjék. A tanácskozás erre az időre megszakíttatik.

Miniszterelnök úr, József főherceg úr őfenségétől visszaérkezvén, a tanácskozást újból megnyitja.

Miniszterelnök úr bejelenti, hogy őfelsége a kormány lemondását nem fogadja el, ellenben a kormányt a tegnap letett hivatalos eskü és következményei alól feloldja . . .

A miniszterelnök úr bejelentését a Minisztertanács tudomásul veszi. A Minisztertanács újból megszakíttatik abból a célból, hogy a kormány a Nemzeti Tanáccsal érintkezést keressen.

A kormány tagjai a Nemzeti Tanácsból visszaérkezvén, a miniszterelnök úr a tanácskozást újból megnyitja.

Miniszterelnök úr bejelenti, hogy dr. Kunfi Zsigmond miniszter úr a Nemzeti Tanácsban a kormány megbízásából a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

„A nép legszélesebb tömegeiben megnyilvánult köztársasági hangulat alapján a kormány elhatározta annak a kérdésnek a kormány programmjába való felvételét, milyen legyen Magyarország államformája: monarchia vagy köztársaság. E kérdés eldöntését a kormány arra az alkotmányozó gyűlésre bízza, amely az általános, egyenlő, titkos, a nőkre is kiterjedő választójog alapján a legrövidebb idő alatt, legfeljebb hat héten belül össze fog ülni. Ennek a választójognak életbeléptetését a kormány, ha lehetséges a törvényes formák betartásával, ha ellenben az akadályokba ütköznék, más alkalmas eszközökkel fogja biztosítani" . . .

MMI Archivum. Károlyi-per iratai. Min. Tan. jegyzőkönyvének másolatai. 1918 november 1. 38. szám.

---

3. A „MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTÁK FÜGGETLEN CSOPORTJA" FELHÍVÁSÁBAN SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁG KIVÍVÁSÁRA SZÓLÍTJA FEL A PROLETARIÁTUST

Proletárok! Kizsákmányoltak! A régi Magyarország mártírjai! Kik szenvedtetek, vért izzadtatok azért, hogy egynéhány *született „Úr"*, vagy a konjunktúráktól megvagyonosodott burzsoá élhessen az országban, kik keresztül szenvedtétek egy négyéves háború pokoli kínjait, kik összeszorított fogakkal, ökölbe szorított kezekkel tűrtétek, hogy míg ti tönkrementek, addig mások, kevesen idehaza vagyont gyűjtsenek, amely ismét csak arra jó, hogy titeket kizsákmányoljon, felébredtetek! — Felébredtetek és maradjatok ébren. Eljött az időtök, itt az alkalom, csak akarnotok kell! Leráztátok magatokról a láncokat, gondoskodni kell, hogy soha többé vissza ne kerülhessen reátok! El kell

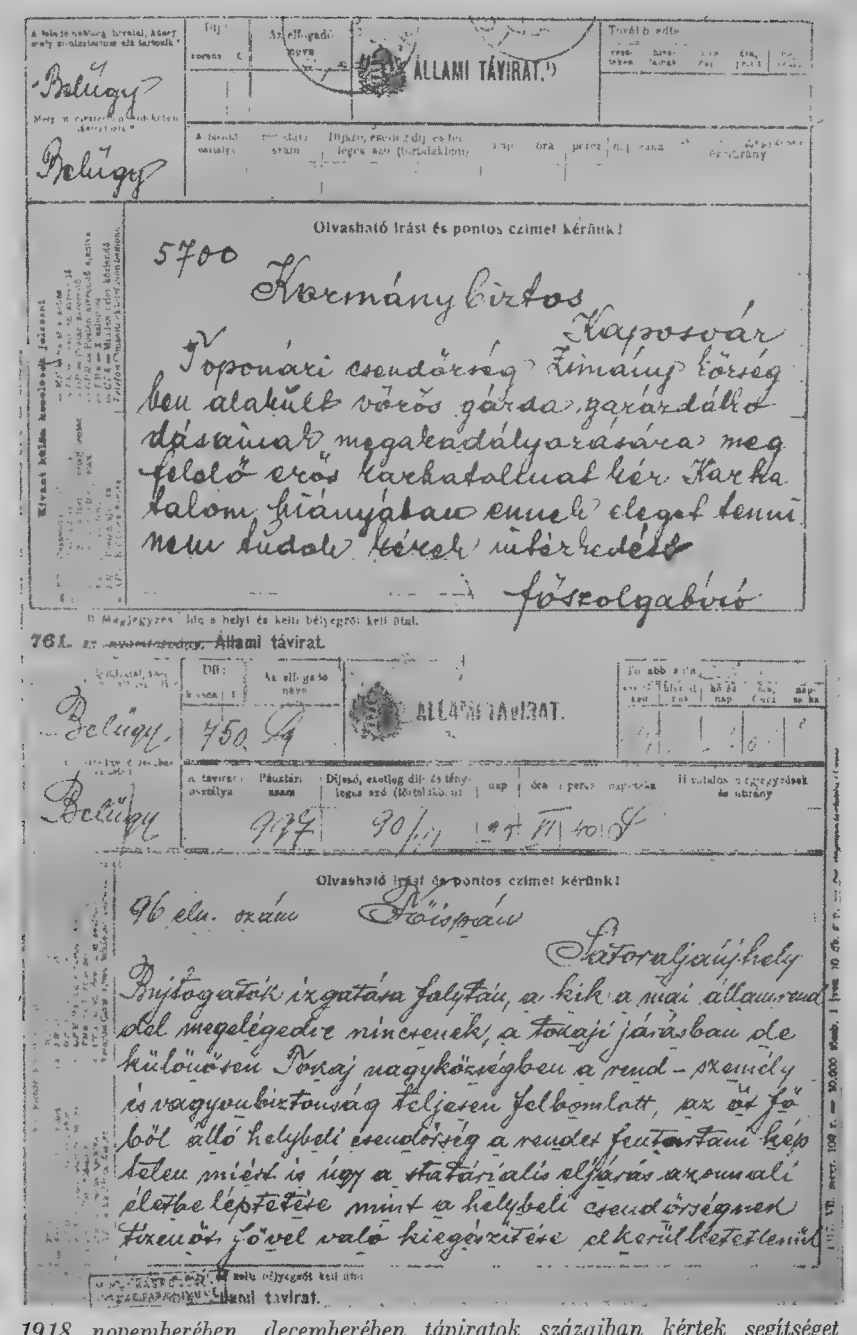

A feladó nevéhez hivatal, kiszolgáltatóhely szintesztése elő tartozik

Belügy

Az elfogadó neve

ÁLLAMI TÁVIRAT.[1]

Tovább adta

Belügy

Olvasható írást és pontos czímet kérünk!

5700

Kormány biztos

Kaposvár

Toponári csendőrség Zimány körség ben alakult vörös gárda garázdálkodásainak megakadályozására meg felelő erős karhatalmat kér. Karhatalom hiányában ennek eleget tenni nem tudok kérek intézkedést

főszolgabíró

[1] Megjegyzés: ide a helyi és kelti bélyegzőt kell ütni.

761. az ... Állami távirat.

Belügy

Díj: 750 Sg

Az elfogadó neve

ÁLLAMI TÁVIRAT.

Belügy

A távirat osztálya: 997

Díjszó, esetleg díj- és tényleges szó (fortalakban): 90/11

nap: 25 | óra: 11 | perc: 40 | nap-szám: 8

Olvasható írást és pontos czímet kérünk!

96 elu. szám

Kőispán

Sátoraljaújhely

Bujtogatók izgatása folytán, a kik a mai állam rendel megelégedve nincsenek, a tokaji járásban de különösen Tokaj nagyközségben a rend-személy és vagyonbiztonság teljesen felbomlott, az öt fő ből álló helybeli csendőrség a rendet fenntartani képtelen miért is úgy a statáriális eljárás azonnali életbeléptetése mint a helybeli csendőrségnek tizenöt fővel való kiegészítése elkerülhetetlenül

Állami távirat.

1918 novemberében, decemberében táviratok százaiban kértek segítséget a hatóságok a burzsoá-szociáldemokrata kormánytól az országot elborító forradalmi megmozdulások ellen.

tipornotok a proletariátus világrengető erejével mindazokat, akik eddig uraitok voltak! Ti műveltétek meg ez ország földjét, a ti kezetek munkája teremtette meg az ország iparát, a ti véretek ömlött ez ország határain, a tietek ez az ország! Ebben az országban az történjen, amit ti akartok! A ti akaratotok pedig egy legyen! Tiszta *szocialista köztársaság*, ahol nincs kiváltság, ahol nincs kizsákmányolás, ahol nincs úr és szolga, ahol az állam minden polgára munkás és ahol csak egy munkáltató van: a polgárok összessége: *az Állam!* . . .

Egyelőre csak az állam vált függetlenné, csak az állam szabadult fel a járom alól, egyelőre csak az állam vezetői, az állam tulajdonosai: a burzsoázia és a latifundium lettek szabadok. A proletárok még nem szabadok, a proletárok csak akkor lesznek szabadok, ha az állam az övék lesz! Az állam pedig csak egyféleképpen lehet az övék: ha a hatalom az övék! A köztársasági, nacionalista és különböző polgári pártokkal nem vezethet együtt a proletariátus útja, a nacionalista és polgári pártok elérték a céljukat ott, ahol a proletárok csak eszközt találhattak céljaik eléréséhez. Az új Magyarországot a proletároknak kell felépíteni! . . . Nem szabad megtéveszteni magunkat a polgári pártok jelszavaival, ne üljünk fel a feudális vagy kapitalista „polgárok" ígéreteinek, erőnk tudatában követelnünk kell a mi érdekeinknek megfelelő azonnali változtatásokat, legelső sorban a kapitalista uralom lehetetlenné tételét. Ezt a kérdést a proletár tömegnek engedékenység nélkül a legradikálisabb módon kell megoldania! . . . A mi akaratunk fog érvényesülni, *hogy ne legyen többé e szó: Proletár!* A forradalom el kell hogy pusztítsa a kizsákmányolást, a forradalom ne tűrje el, hogy többé csak egy napig is még büntetlenül hízzon bárki is a proletár verejtékéből, a forradalom bizonyítsa be, hogy tényleg forradalom volt, ennek a szónak minden pusztító, romboló, de minden alkotó, felemelő, szent értelmében is! . . .

Az október 30-i forradalom megadta nekünk a jogot az állam ügyeibe való beleszólásra. A jog magábanvéve semmi, csak akkor ér valamit, ha fel is használjuk érdekeink megvédésére. A mi érdekünk nemcsak a királyság elpusztítása, a mi érdekünk a nacionalizmus, a feudalizmus, a burzsoázia elpusztítása. A mi érdekünk: a *Kommunista Köztársaság!* . . . És meg is kell csinálnunk! Késedelem nélkül! Ma még lehet tenni sokat, ma még egy párt sem egyedüli ura az államhatalomnak, ma még mi vagyunk az erősek! Ma még megvan a forradalmi lehetőség! Ma még annak kell történni, amit mi akarunk! Ki tudja azonban, mit hoz a jövő? Céljaink, vágyaink, érdekeink elérésére — előre!

*A Magyarországi Szocialisták Független Csoportja**

MMI Könyvtár. Részlet a „Minden proletárhoz" című brosúrából.

* Az eddigi kutatások arra mutatnak, hogy a felhívás a Forradalmi Szocialisták és a baloldali szociáldemokraták közös kiadványa.

4. A VIDÉK DOLGOZÓ NÉPE A KÖZTÁRSASÁG MELLETT

a) *A győri Nemzeti Tanács távirata*

Magyar Nemzeti Tanács

Budapest

Felhívásukra tegnapi ülésünkön ismét foglalkoztunk Magyarország államformájának kérdésével. November 2-án tartott ülésünk már egyhangúlag a köztársasági államforma mellett foglalt állást, tegnapi ülésünk pedig elhatározta, hogy a köztársaságot kívánjuk. A jelenlevő 90 tanácstag 5 tag szavazatának kivételével túlnyomóan azt a kívánságot is kifejezte, hogy a köztársaság szocialista gazdasági berendezkedésű legyen.

1918 november 14.

Nemzeti Tanács, Győr

MMI Archivum. A. XVI. 1/14.

---

b) *A Pomázi Munkástanács távirati jelentése*

Garami Ernő kereskedelmi miniszter úr

Budapest

Pomáz község közönsége népgyűlésen követeli a köztársaság azonnali életbeléptetését, továbbá azt, hogy a háborúban szerzett milliókat a Nemzeti Tanács rendelkezésére bocsássák.

Hazafias üdvözlettel

1918 november 4.

a Pomázi Munkástanács

MMI Archivum. A. XVI. 1/12.

---

c) *A nagyszénási Nemzeti Tanács távirata*

Magyar Nemzeti Tanács

Budapest, képviselőház

A Nagyszénási Nemzeti Tanács egyhangú határozata, hogy szívvel-lélekkel kívánja a szocialista köztársasági államformát.

1918 november 13.

Üdvözlettel

Nagyszénási Nemzeti Tanács

MMI Archivum. A. XVI. 1/14.

---

5. A MAGYARORSZÁGI OROSZ ÉS UKRÁN HADIFOGLYOK CSATLAKOZNAK A MAGYAR DOLGOZÓK OKTÓBERI FORRADALMÁHOZ

Ma megjelent a *Déli Hírlap* szerkesztőségében a Budapesten lévő orosz és ukrán hadifoglyok megbizottja és keresetlen, egyszerű szavakkal, de egy igazi orosz forradalmár lángoló lelkesedésével kijelentette, hogy az orosz hadifoglyok mind örömmel látják az eddig szolgaságban tartott budapesti nép és katonaság megmozdulását és készek csatlakozni a mozgalomhoz. Egyben kérik, hogy a katonai parancsnokságok helyett a Nemzeti Tanács vegye át a fölöttük való rendelkezés jogát. A hadifoglyok az alábbi felhívást intézték a Nemzeti Tanácshoz. Úgy közöljük le, rossz magyarsággal, ahogyan ők fogalmazták meg:

„Magyar Nemzeti Tanácshoz!

Testvérek! Magyarok!

Engedjetek résztvenni a ti nemzeti szabadságharcotokban. Sajnálatunkra nekünk nem került a sors résztvenni a mi hazánkba a fogság miatt. De az emberi érzés és szabadság nem enged nekünk hallgatni ilyen ünnepies percekben, mikor az emberiség védeni akarja az ő jogát. Sokat együtt pocsékoltuk a vérünket ebben az értelmetlen háborúban, sok közös testvérek elpusztultak: csatlakozzunk most egybe, ne legyen köztünk több ellenség, sokba érzünk közösen a mi lelkünkben, hiszen már majdnem egy esztendeje, hogy békében vagyunk és mi itt még mindig mint foglyok vagyunk. Orosz Ukrajna földön pedig a magyarok mint szabad polgárok sétálnak.

Kérjük a Magyar Nemzeti Tanácsot, minket a katonai parancsnokságtól a tanács védelme alá venni, hogy mi is együtt küzdhessünk a maguk **szabadságáért.**

A budapesti orosz-ukrán hadifoglyok"

Déli Hírlap, 1918 november 1. [Az orosz és az ukrán foglyok is kérik a Nemzeti Tanács védelmét.]

---

6. KUNFI ZSIGMOND AZ OSZTÁLYHARC FELFÜGGESZTÉSÉT KÖVETELI

(Részlet a Nemzeti Tanács 1918 november 1-i ülésén elmondott beszédből)

... Ellenségnek tekintünk mindenkit, aki nem érzi, hogy e pillanatban ezt a kormányt ... szívébe kell zárnia. *(Zajos taps.)* Azt kérem és kívánom mindazoktól, akik önök mögött állanak, hogy mindegyikük

egy harsona legyen, amely menjen széjjel mindenfelé a városba, ott, kávéházban, gyűléseken és utcasarkon álljanak föl és verjék bele ezt a hitet minden egyes emberbe. Álljanak össze, és aki csak teheti, menjen vidékre, a városokba, a falvakba, világosítsák föl a népet, mondják meg, semmit sem kérünk, csak hat hétre kérjük a segítségüket... Nehéz nekem, meggyőződéses szociáldemokratának mondani, de mégis azt mondom, hogy hat hét alatt az osztálygyűlölet és osztályharc eszközével nem akarunk élni. És megköveteljük mindenkitől, hogy az osztályérdekeket félretéve, felekezeti szempontokat háttérbe szorítva a nagy munkában segítsen bennünket.

Népszava, 1918 november 2. [Az államformáról hat hét alatt az alkotmányozó gyűlés dönt.]

---

7. FORRADALMI MEGMOZDULÁSOK VIDÉKEN

a) *Kiskunmajsán a csendőrség jelentése szerint „forradalom ütött ki"*

Csendőrszárny

Kecskemét

Tegnap itt forradalom ütött ki, a forradalmárok ellenállhatatlan erővel a laktanyába betörtek, összetörtek mindent és az összes iratokat és könyveket megsemmisítették. A népfelkelők fegyvereit magukkal vitték, a csendőröket üldözik és le akarják mészárolni, az örs működése megszűnt, ha sürgősen segítség nem jön, itt megmaradásunk nincs. Titkos iratokat megsemmisítettem, jelentés máshová nem tétetett.

1918 november 2. *Olvashatatlan aláírás*

MMI Archívum. A. XVI. 7/52. (Eredeti távirat.)

---

b) *Fegyveres összeütközés Újkécskén a dolgozó tömegek és a csendőrök között*

Csendőrparancsnok

Kiskunfélegyháza

Újkécske községben 3-án körülbelül 500 főnyi tömeg és 30 főnyi felfegyverkezett katona fellázadt, ellenük az örs legénysége délután 1 órakor kivonult és a községtől csatlakozott hat polgári és katona egyén segítségével lőfegyvert használt. Fegyver Imre katona ellenszegülő a

helyszínen meghalt, a súlyos és könnyű sebesültek száma ismeretlen. A rend helyreállíttatott, a ker. par.-nak [kerületi parancsnok] jelentés tétetett.

Hevér
1918 november 4. őrmester

MMI Archívum. A. XVI. 7/52. (Eredeti távirat.)

---

c) *A felfegyverzett forradalmi tömegekkel szemben Tolna megye főispánja statáriumot akar életbe léptetni*

Hadügyminiszter úrnak

Budapest

Jelentem, hogy kormányzatomra bízott vármegyének tamási és simontornyai járásaiban a rendzavarásokat a kiküldött karhatalmi erők igénybevételével sikerült elfojtani. Központi és dunaföldvári járások területén ellenben, mivel a tolnai ulánus kaszárnya egész muníció és fegyverkészlete, bombák és kézigránátok a csőcselék kezébe került, s a közbiztonságot bandák veszélyeztetik, a rend helyreállítása csupán a rögtönbíráskodás életbeléptetésével volna biztosítható. Annál is inkább kérem ezirányban miniszter úr azonnali intézkedését, mert ezen területen fontos kincstári érdekek védelméről kell gondoskodni.

Szekszárd, 1918 november 8. *Főispán**

MMI Archívum. A. XVI. 7/52/12. (Eredeti távirat.)

---

d) *A balmazújvárosi parasztok elfoglalják a nagybirtokokat*

A debreceni karhatalmi parancsnoksághoz érdekes események híre érkezett Balmazújvárosról. Arról van szó, hogy Balmazújváros és Nagyhát vidékén a nagybirtokokat a környékbeli földmívesek és kisgazdák megszállták és birtokukba vették. Hozzáfűzték a jelentéshez, hogy a rendfenntartásról ott a nép maga gondoskodik, maga tart fenn példás rendet és semmiféle karhatalmi beavatkozásra szükség nincs.

A nagykiterjedésű Semsei birtokot teljesen a balmazújvárosi kisemberek tartják hatalmukban. Kimondották, hogy ők a kommunista köztársaság alapján állanak és mint ilyenek vették birtokukba a földet,

* Apponyi.

melyet mint a kommunista közösség tagjai fognak munkálni és hasznából közösen osztozkodni . . .

Az egész akció a legnagyobb rendben folyt le, semmiféle fosztogatás nem történt, maguk a birtokokat megszálló földmívelők vigyáznak rá, hogy a legkisebb tárgy se tűnjön el, mert az most már szerintük a közösségé.

Ennek a mozgalomnak még érdekes fejleményei várhatók.

Debreceni Ujság, 1918 november 12. [Balmazújvároson megszállották a kisemberek a nagybirtokokat a kommunista köztársaság jelszavával.]

---

8. A KORMÁNY A KATONATANÁCSOK ÁTSZERVEZÉSÉVEL AKARJA BIZTOSÍTANI BEFOLYÁSÁT A HADSEREGBEN

(Részlet a Minisztertanács 1918 november 4-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből)

20. pont

Linder hadügyminiszter úr bejelenti, hogy ha a katonatanács továbbra is fennmarad, abból a legvégső konzekvenciát levonja, mert annak káros működéséért a felelősséget viselni nem tudja. Ellenforradalomtól abszolúte nem fél . . .

Kunfi Zsigmond miniszter úr kijelenti, hogy az erőszakos módon való feloszlását nem helyeselné. Két katonatanács működik. Az egyik tisztességes elemekből áll . . . Ennek nincs semmi más célja, mint hogy szakszervezeti alapon szervezze a katonaságot, oktassa azt, röpiratokkal, könyvekkel lássa el. A másik katonatanács csupa zsaroló és kétes elemekből áll. Ezektől mindenáron meg kell szabadítani a társadalmat. Nézete szerint a hadügyminiszter adjon ki rendeletet, hogy a katonatanácsban működő összes tisztek jelentkezzenek a Hadügyminisztériumban egy megjelölt tisztviselőnél, mert a hadügyminiszter megfelelő beosztást akar nekik adni. Akkor rendelkezni fognak egy jegyzékkel, tudni fogják hányan és kik a katonatanács tagjai . . .

Miniszterelnök úr szerint is fel kell oszlatni a katonatanácsokat, csak a feloszlatás formájáról lehet szó. Az erőszakos feloszlatás veszedelmes volna. Azt kell keresztülvinni, hogy ők maguk mondják ki feloszlásukat . . .

Kunfi Zsigmond miniszter úr a másik, tisztességes katonatanács propagatív értelemben szervező és oktató munkáját szükségesnek tartja. Ezeknek ki kell mondaniok, hogy katonatanács címen a legkülönfélébb társaságok verődtek össze, amelyeknek zsarolása kompromittálja a katonatanácsokat. Ezek tehát kimondják, hogy feloszlanak. Ez azon-

ban nem jelentené azt, hogy amennyiben ezektől a rossz elemektől sikerült a katonatanács mozgalmát megtisztítani, akkor ne legyen módjuk a demokratikus szervezőmunkát, amelyre szükségünk van, a hadseregben folytatni. Ennek keresztülvitelét megkísérli, hogy keresztül megy-e, nem tudja.

Hadügyminiszter úr ezt mindenképpen helyesli s kijelenti, hogy súlyt helyez arra, hogy a katonatanácsok önkéntes elhatározásból mondják ki feloszlásukat.

A Minisztertanács jóváhagyólag hozzájárul*.

MMI Archívum. Károlyi-per iratai. Min. Tan. jegyzőkönyvének másolatai. 1918 november 4. 40. szám.

---

9. A KORMÁNY ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK MEGFOSZTJÁK A TANÁCSOKAT INTÉZKEDÉSI JOGAIKTÓL

A Nemzeti Tanács intéző bizottsága, a szociáldemokrata párt vezetősége, a katonatanács és a népkormány megállapodtak a következőkben:

A forradalom első napjaiban kikerülhetetlen volt, hogy a győzelmes demokrácia új szervei bizonyos dolgokban intézkedjenek és a végrehajtó hatalom ügykörébe avatkozzanak. Miután azonban most már a népakarat végrehajtó szerve gyanánt a népkormány működik, ez a kormány gyakorolja az egész nép megbízásából a hatalmat. Sem a Nemzeti Tanács, sem a katonatanács nem törekszik arra, sőt az új szabadságra veszedelmesnek tekint minden olyan törekvést, amely a végrehajtó hatalmat ki akarná venni az egész nép ellenőrzése alatt álló népkormány kezéből. Ez alapon senkinek sincsen intézkedő joga, csak a kormánynak. Senki sem adhat kinevezéseket, közhatalom gyakorlására szolgáló megbizatásokat sem Budapesten, sem vidéken, csak a népkormány és annak megbizottai. Senkinek sincs joga lefoglalni, rekvirálni árukat vagy egyebet, csak a népkormánynak. A Nemzeti Tanács, a munkástanács, a katonatanács a kormány ellenőrző orgánumai, a propaganda szervei, de nem intézkedési joggal fölruházott kormányzó hatóságok . . .

A Nemzeti Tanács, a szociáldemokrata párt, a katonatanács és a kormány együttesen fölkéri az ország népét, hogy a helyes és gyors kormányzati intézkedések lehetővé tételére ezt az álláspontot támogassa és mindenütt a népkormány szerveinek intézkedéseit fogadja el . . .

Népszava, 1918 november 5. [A közhatalom gyakorlása és ellenőrzése.]

---

* A Minisztertanács állásfoglalását kifejezésre juttatta a Nemzeti Tanács és Linder hadügyminiszter aláírásával megjelent hirdetmény. A hirdetmény közölte a helyőrséggel a katonatanácsok feloszlatását, illetve újjáválasztását.

10. „A MUNKÁSTANÁCSOK SZERVEZETI SZABÁLYZATA"

A pártvezetőség, a Szaktanács és a pártválasztmány a Budapesti Munkástanács részére az alábbi szabályzatot dolgozta ki:

1. A magyarországi szervezett munkásság osztályérdekeinek megfelelő képviseletére a szervezett szocialista munkások legfelsőbb fórumainak — pártgyűlés, pártvezetőség, pártválasztmány és élő kongresszusi határozatok — érintetlenül hagyása és épségben tartása mellett munkástanácsokat szervez.

2. A munkástanácsok városonként, illetve pártszervezeti székhelyenként alakulnak meg. Központi képviseletük a pártvezetőség és a pártválasztmány végrehajtó bizottsága.

3. A munkástanácsok feladata, hogy minden, a munkásosztály érdekeit érintő fontosabb kérdésben állást foglaljanak, és a munkásságnak útmutatással szolgáljanak.

4. A munkástanácsokat Budapesten a központi pártvezetőség, vidéken a helyi pártvezetőségek hívják egybe ülésre. Összehívandó a tanács akkor is, ha a tanács tagjainak egyharmada az összehívást írásban kívánja.

5. A munkástanácsba csak olyan személyek választhatók meg, akik a politikai és szakmai szervezeteknek legalább egy év óta tagjai és a pártlapoknak legalább egy év óta előfizetői.

6. Budapest és környéke munkásságának tanácsa a következő szabályok szerint alakul meg, és ezen szabályok vétessenek irányadóul — a helyi állapotok figyelembe vételével — a vidéki tanácsok megalakításánál is:

a) Hivatalból tagjai: a Szakszervezeti Tanács, a pártvezetőség és a pártválasztmány végrehajtó bizottsága.

b) Küldetési joggal bír:

Az Általános Fogyasztási Szövetkezet	2
Az Országos Nőbizottság	2
A nemzetiségi bizottságok külön-külön	2
A fővárosi végrehajtó bizottság	2
Az Ifjúmunkások szervező bizottsága	2
A Szakszervezeti Tanácshoz tartozó országos és önálló szabadszervezetek központjai	1—1
A budapesti kerületi pártszervezet kerületenként	1—1
Kispesti pártszervezet	2
Csepeli pártszervezet	2
Erzsébetfalvai pártszervezet	2
Újpesti pártszervezet küldöttei	2

c) Választott küldöttek: az országos és önálló helyi szabadszervezetek, a szakszervezetek 1917. évi budapesti taglétszáma után minden 500 tagig 1—1 küldöttet.

Választhat a munkástanács ezen fölül minden további 500 tag után még 1—1 küldöttet.

250-en aluli töredék nem vétetik számításba, ezen fölüli szám 500-nak számít.

A választott küldötteknek legalább háromnegyed része az illető szervezethez tartozó üzemek műhelyében dolgozó munkások közül választandó meg. A gyárak által választott küldöttek csak olyanok lehetnek, akik az illető üzemekben tényleg dolgoznak.

7. A munkástanács tagjait a szabályzat elfogadása után haladéktalanul meg kell választani, míg egyébként a választás minden év elején történik.

8. A munkástanácsba a 6. pont *b)*, *c)* alpontjai szerint kiküldendő küldötteket az illető szervezetek vezetőségei delegálják. A *c)* alatt megjelölt küldötteket az illető szabadszervezet fölosztja a hozzátartozó nagyobb üzemek aránya szerint, még pedig olyképpen, hogy lehetőleg a szakmához tartozó legnagyobb és szervezett munkásokkal dolgozó üzemek legyenek a munkástanácsban képviselve. Az üzemi küldötteket az illető üzem munkássága választja meg. A megválasztott küldött igazolványa a gyári bizalmiférfi aláírásával látandó el, amely igazolvánnyal a párttitkárságnál tartozik jelentkezni.

A munkástanács tagjainak száma

	Küldött:
Pártvezetőség	16
Szakszervezeti Tanács	16
Pártválasztmány végrehajtó bizottsága	5
Szövetkezet	2
Női bizottság	2
Német bizottság	2
Tót bizottság	2
Szerb bizottság	2
Román bizottság	2
Fővárosi pártszervezetek végrehajtó bizottsága	2
Ifjúmunkások országos bizottsága	2
Kerületi pártszervezetek küldöttei	21
Kispesti pártszervezet	2
Csepeli pártszervezet	2
Erzsébetfalvai pártszervezet	2
Újpesti pártszervezet	2

Országos szabadszervezeti vezetőségek	44
Összesen delegált küldött:	126
Választott küldöttek az 1917. évi statisztika szerint ...	239
Összesen a munkástanács tagjai ..	365

9. Az országos és önálló helyi szabadszervezetek bizalmiférfi-értekezleteken, a fővárosi pártszervezetek együttes pártbizalmi-értekezleten, Csepel, Újpest, Kispest és Erzsébetfalva helyi pártbizalmi-értekezleten választják a munkástanács tagjait.

10. A választott tagok névsora haladéktalanul közlendő a párttitkársággal.

11. A pártvezetőség, Szakszervezeti Tanács, a pártválasztmány végrehajtó bizottsága, továbbá a pártszervezetek, nemzetiségi bizottságok és országos szabadszervezeti vezetőségek küldöttei képezik a munkástanács központi végrehajtó bizottságát.

12. A munkástanács plenáris ülésen alakul meg, megalakulása után a szükséghez képest hivatik össze együttes ülésre.

13. A budapesti és környékbeli munkástanács összes határozatai azonnal közlendők a vidéken megalakult összes munkástanácsokkal.

Azért közöljük e szabályzatot, hogy alapelvei irányadók lehessenek a vidéki munkástanácsok megalakításánál.

Népszava, 1918 november 5. [A munkástanácsok szervezeti szabályzata.]

---

11. PROHÁSZKA PÜSPÖK ELISMERŐEN NYILATKOZIK A SZOCIÁLDEMOKRÁCIÁRÓL

Még csak a legközelebbi multban egy egész világ volt a szocialista munkásság és a magyar katholikusok szellemi vezére, dr. Prohászka Ottokár fehérvári püspök között ...

A fehérvári püspök a N. T. [Nemzeti Tanács] fejérmegyei bizottsága előtt ... ezeket mondotta:

„Mindenkinek el kell ismernie, hogy a szervezett, szociáldemokrata munkásság általában és különösen városunkban, vármegyénkben olyan komoly, olyan kiváló és szellemének érettségét fényesen tanúsító tevékenységet fejtett ki az élet és vagyonbiztonság védelmében, amellyel követésre méltó példáját adta a nemes kötelességteljesítésnek. A magyar szocialista munkásságnak e derék, lelkes és eredményes magatartása minden magyar embernek őszinte elismerését vívta ki!" ...

Székesfehérvár és Vidéke, 1918 november 12. [Prohászka nyilatkozata a szervezett munkásságról.]

---

12. A FORRADALMI SZOCIALISTÁK KÖVETELIK AZ OROSZ SZOVJET KORMÁNY SZIKRATÁVIRATÁNAK NYILVÁNOSSÁGRA HOZATALÁT*

Munkások! Katonák!

Polgárok! Elvtársak!

1918 november 10-én az oroszországi Munkás-, Katona-, és Parasztt anácsok központi végrehajtó bizottsága megbízásából Szverdlov** elvtárs népbiztos Moszkvából a magyar forradalmi kormányhoz 1031/3/11/10. szám alatt egy nyolcszázszavas szikratáviratot küldött a felszabadult népek részére. A táviratban üdvözli a magyar forradalmi kormányt és világköztársaság megalakítására szólítja fel. Figyelmezteti egyúttal a felszabadult népeket, hogy a forradalminak mutatkozó burzsoázia által ne engedjék magukat félrevezetni, mert a forradalom csak akkor mondható eredményesnek, ha a dolgozó nép uralmával végződik. Ezt a népnek küldött üzenetet a titkos diplomáciát eltörlő „népkormány" előttünk mindmáig elhallgatta. Követeljük, hogy hozzák azt azonnal, szószerinti szövegében nyilvánosságra!

Legyen vége a titokzatos mesterkedésnek! Sorsunkat magunk akarjuk intézni!

Szocialista köztársaságot akarunk!

A Forradalmi Szocialisták

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. II. 12/1918/XI/999.

---

13. LENIN ÉS SZVERDLOV AZ OROSZ PROLETARIÁTUS NEVÉBEN FELHÍVÁST INTÉZ AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA DOLGOZÓ NÉPEIHEZ

(A „Pravda" 1918 november 3-i számából)

Mi, Oroszország munkásai, parasztjai és katonái, akik a földbirtokosokon, tőkéseken, tábornokokon és bürokratákon aratott győzelmünk első évfordulójának megünneplésére készülünk, testvéri üdvözletünket

---

* A dolgozó tömegek november 16-án a parlament előtt ünnepelték a köztársaság kikiáltását. A röpiratot ez alkalommal dobták le repülőgépről a tömeg közé a Forradalmi Szocialisták.

** A Forradalmi Szocialisták röplapján és a november 20-án a *Népszavában* közölt távirat szövegében csak Szverdlov aláírása szerepel. Az egykorú *Pravdában* közölt táviraton Lenin és Szverdlov az aláíró.

küldjük önöknek, elvtársak, a volt Osztrák-Magyar Monarchia munkásainak, parasztjainak és katonáinak az elnyomókon aratott győzelmük alkalmából. Megdobban a szívünk annak a hírnek hallatára, hogy kezükbe vették a béke ügyét, hogy ráléptek arra az útra, amely a régi császári bürokrácia megsemmisítéséhez és Habsburg Károly elűzéséhez vezet, hogy kikiáltják a szocialista köztársaságot és létrehozzák a Munkás- és Katonaküldöttek Tanácsait. Üdvözöljük ezeket a tanácsokat, amelyek kezében lesz holnap a hatalom. Köszöntjük önöket, akik lerázták magukról a nemzeti elnyomás jármát. Üdvözöljük a volt Osztrák-Magyar Monarchia népeit a császári és királyi fekete-sárga bürokrácia alóli felszabadulásuk alkalmából. Mélységes meggyőződésünk, hogy Magyarország munkásai, katonái és parasztjai nem azért szabadították fel magukat a bécsi bürokrácia és a bécsi kapitalizmus hatalma alól, hogy a magyar földbirtokosoktól, bankároktól és tőkésektől hagyják magukat kizsákmányolni. Szilárd hitünk, hogy a magyar munkások és parasztok leszámolnak a magyar tőkésekkel, és a magyar kormány a magyar munkások, katonák és parasztok kormánya lesz.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a bátor és becsületes cseh munkások nem azért rázták le a bécsi császár igáját, hogy a Kramař vezette cseh burzsoáziától hagyják magukat becsapni, s hogy politikájukat továbbra is a bankárok irányítsák, élükön Preiss-szel. Biztosan hisszük, hogy Ausztria német munkásai és katonái nem azért döntik meg Ausztria-Magyarország császárának, a Habsburgoknak a trónját, hogy alárendeljék magukat Németország császárának, a Hohenzollerneknek, s nem azért keltek fel, hogy a régi hatalom helyett a Weisskirchnerek, Wolffok és az osztrák burzsoázia más képviselői üljenek nyakukra. Mélységes meggyőződésünk, hogy a román parasztok, akik lerázták a magyar mágnások igáját, nem lesznek a román bojárok, ügyvédek és pópák szolgái.

Mélységes meggyőződésünk, hogy ha a német, cseh, horvát, magyar, szlovén munkások, katonák és parasztok kezükbe veszik a hatalmat és végigviszik a nemzeti felszabadítás művét, akkor megkötik a szabad népek testvéri szövetségét és egyesült erővel legyőzik a tőkéseket. Bécs éhező munkásai kenyeret fognak kapni a magyar parasztoktól, akiknek oda fogják adni munkájuk termékeit. A cseh munkások csakhamar meg fogják látni, hogy a földbirtokosok és a kulákok nemcsak a német munkásoktól tagadják meg a kenyeret, hanem a cseh munkásoktól is; fel fogják ismerni, hogy nem a saját nemzeti burzsoáziával való szövetségben, hanem az Ausztriában élő összes nemzetek proletariátusának szövetségében van a győzelem záloga. Ahhoz, hogy ez a győzelem végleges legyen, minden ország munkásainak egyesülniök kell a világtőke elleni közös harcra. Ausztria-Magyarország munkásai, parasztjai és

katonái nem fogják eltűrni, hogy burzsoáziájuk az angol-amerikai tőke szekerébe fogja őket. A cseh, a magyar, a német burzsoák, akik tegnap még a Habsburgok előtt hajbókoltak, a német és magyar burzsoák, akik tegnap még a Hohenzollernek előtt csúsztak-másztak, most ezt kiáltják: „Éljen Wilson!" Az amerikai tőke, hogy segítse ezt a csalást, kenyeret ígér önöknek, mi azonban azt mondjuk a német, cseh, magyar, horvát, szlovén munkásoknak, parasztoknak és katonáknak:

Az amerikai, a francia, az angol tőke éppen olyan ellensége a munkásosztálynak, mint a német tőke. Ha az amerikai, angol, francia tőke győztesen kerül ki a háborúból, nemcsak a burzsoázia felhalmozódott háborús adósságainak megfizetésére kényszeríti majd önöket, hanem óriási hadisarcot is kivet önökre. Az amerikai, angol, francia tőke jelenleg bűnös háborút visel Oroszország munkásai és parasztjai ellen, hogy az orosz burzsoázia és a cárizmus adósságainak megfizetésére kényszerítse őket.

Ilyen segítséget ad az amerikai tőke az ígért kenyér helyett. Az amerikai tőke az olasz munkásoknak még akkor sem tudott kenyeret adni, amikor a saját érdekei céljából véreztette őket. Segítséget és kenyeret önöknek csak az orosz munkások adhatnak, akik kezükbe vették a hatalmat és egy éven át tartó harc után létrehozták a Vörös Hadsereget, amely kiverte a fehérgárdista bandákat a gazdag gabonatermő vidékekről. Az orosz munkásoknak lesz kenyerük sajátmaguk számára is, az önök számára is, ha közös erővel meghiúsítjuk az angol-amerikai tőke győzelmét. Szilárd meggyőződésünk: az osztrák és magyar proletárok megértik, hogy egyetlenegy állam gyárosainak, bankárainak, tábornokainak sem lehet hinni, s hogy a dolgozó tömegek csak a nemzetközi proletárforradalom útján szabadulhatnak fel. A proletárforradalom már győzött Oroszországban, s a győzelem felé halad Ausztriában. Mi felhívjuk önöket, egyesüljenek az orosz munkásokkal, katonákkal és parasztokkal.

Szövetségünkhöz csatlakozni fognak minden ország munkásai és együttes erővel biztosítjuk a dolgozó tömegek győzelmét a tőkén, melyhez a szegények vére tapad. Oroszország munkásai, katonái és parasztjai egymaguk egy éven át kemény harcok árán védelmezték meg a proletariátus hatalmát. Segítséget vártak nyugateurópai testvéreiktől, és ez a segítség jönni fog. Önök ráléptek a forradalom útjára, haladjanak bátran ezen az úton előre, a győzelem felé.

Éljen Ausztria népeinek — a magyaroknak, cseheknek, szlovéneknek, ruszinoknak — szabadsága!

Éljenek Ausztria-Magyarország Munkás-, Katona- és Parasztküldötteinek Tanácsai!

Éljen Ausztria-Magyarország Tanácsainak szövetsége, éljen Ausztria-

Magyarország Tanácsainak és Oroszország Szovjetjeinek harci szövetsége!

A Népbiztosok Tanácsának nevében:
V. Uljanov (Lenin)
Az Összoroszországi Központi
Végrehajtó Bizottság nevében
J. Szverdlov

Lenin Magyarországról. Szikra 1954. 41—46. old.

---

14. A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK MEGALAKULÁSÁRÓL*

A KMP előtörténete a magyar hadifoglyok oroszországi forradalmi munkájával kezdődött. 1918 március 24-én megalakult az OK(b)P magyar csoportja. Az alakuló gyűlés jegyzőkönyve a többi között a következő határozatot tartalmazta:

„A központi államok és a cári Oroszország között kezdett imperialista háborúnak nemcsak a szabad orosz, de az egész világ elnyomott proletariátusát is sújtó befejezése — fontos feladatokat ró különösen a jelenleg Oroszországban élő külföldi proletárokra és szegényparasztokra.

Az egész világ proletariátusának csak egy célja lehet most: rögtöni szociális forradalom propagálása és előkészítése. Ennek tudatában megalkotják, a habár most még számra nézve kicsiny, de annál forradalmibb magyar csoportot az Oroszországi Kommunisták (bolsevikok) Pártjában."

A magyar csoport 1918 július 10-i taggyűlésén elhatározta, hogy értekezletre hívja össze azokat a magyar kommunistákat, akik készek Magyarországon résztvenni a kommunista párt megalakításában. Az értekezletet azonban el kellett halasztani, mert a csoport nagy része harcolni ment a frontra Kolcsak ellen.

Az augusztus 25-én tartott taggyűlés jegyzőkönyve a következőkről számolt be:

„Szamuely Tibor elvtárs jelenti, hogy . . . amikor Kazánból visszajött, Lenin elvtárs magához hivatta és jelentést kért a kazáni helyzetről. Érdeklődött ezenkívül arról, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párttal tudunk-e majd együttműködni. Szamuely elvtárs közölte Leninnel, hogy az együttműködés lehetetlen és máris élesen ellene foglaltak állást a lapunkban, mert ez a párt teljesen ugyanaz, mint például Németországban a Scheidemann pártja."

1918 október 25-én az Oroszországban élő magyar kommunisták meg-

---

* Dokumentumok alapján készült szerkesztői összeállítás.

vitatták a proletárforradalom magyarországi helyzetét. November 4-én Moszkvában a kommunista hadifoglyok megalakították a Kommunisták Magyarországi Pártját. A pártalakító konferencia az alábbi határozatot hozta:

„A volt magyar állam területéről származó kommunisták Moszkvában 1918. évi november 4-én délután a „Dresden" szállodában megtartott értekezlete kimondja, hogy az 1918. évi október hó 25-én elfogadott kiáltványában foglalt elvi nyilatkozat megerősítésével megalakítja a Nemzetközi Kommunista Párt Magyarországi Szervezetét. A pártszervezet címe: A Kommunisták Magyarországi Pártja. A párt szervezeti szabályzatául az Oroszországi Kommunista Pártét fogadja el. Kimondja az értekezlet, hogy addig is, míg a munkásosztály III. Internacionáléja, a nemzetközi Tanácsköztársaság felépül, a munkásosztály nemzetközi képviseletéül elismeri az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságát és a bizottság határozatainak és döntéseinek általános politikai tekintetben magát aláveti.

Az értekezlet kötelességévé teszi az Oroszországi Kommunista Párt valamennyi Magyarországból származó tagjának, hogy a legrövidebb időn belül hagyja el a lehetőséghez képest az Oroszországi Tanácsköztársaság területét és erejét a nemzetközi forradalom szolgálatába állítsa Magyarországon. Az értekezlet egy külföldi irodát állít fel... Az értekezlet kimondja, hogy a legális vagy illegális mozgalom intézésére Magyarországon központi bizottságot választ, amely a mozgalom ügyét mindaddig vezeti, amíg egy legális vagy illegális konferencián vagy kongresszuson Magyarországon új központi bizottság nem lesz választható... Az értekezlet ismételten hangsúlyozza, hogy mindenki, aki az Oroszországi Kommunista Párt kötelékében van és Magyarországról származik, a Kommunisták Magyarországi Pártjának Központi Bizottsága, illetve külföldi irodája utasításai szerint haladéktalanul köteles működésének színterét Magyarországra áthelyezni s ott a párt elvei szerint a proletárforradalom ügyét szolgálni."

A hozott határozat értelmében a magyar hadifoglyok és vezetőik nagyrésze visszatértek az országba, hogy létrehozzák Magyarországon a munkásosztály forradalmi, új pártját.

A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulásáról ezideig hiteles okmányok (pártdokumentumok, egyéb írásos anyag) nem állnak rendelkezésünkre. Így a munkásosztályunk, egész dolgozó népünk számára annyira fontos esemény rekonstruálására a tényeket azonosan ismertető és egymást kiegészítő visszaemlékezéseket kell alapul venni.

A Szovjetoroszországból hazatért kommunista hadifoglyok 1918 novemberében tárgyalásokat kezdtek a Forradalmi Szocialistákkal és a baloldali szocialistákkal új, forradalmi munkáspárt megalakításáról. A megbeszélések eredményeként a hadifoglyok, a Forradalmi Szocialisták és a baloldali

szociáldemokraták megbizottai 1918 november 20-án egy Városmajor-utcai magánlakásban összejöttek, kimondták a KMP megalakulását és egyidejűleg megválasztották a párt központi bizottságát.

A megalakult új párt vezetőerejét, gerincét a volt hadifoglyok alkották, akik már tényleges ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkeztek egy forradalmi munkáspárt célkitűzéseit, vezetését, munkamódszereit illetően.

Kun Béla, aki Szovjetoroszországban a magyar hadifogoly-mozgalom egyik fő irányítója volt, Magyarországon a megalakult pártnak is a vezetője lett. Szovjetoroszországi munkája révén közvetlen kapcsolatba került Leninnel, s ezért itthon mint a lenini eszmék legfőbb képviselője lépett fel.

Az események menete azonban megmutatta, hogy Kun nem a bolsevista eszméket, nem Lenint képviselte a KMP-n belül, hanem a legfontosabb kérdésekben Trockij és Buharin ellenséges és áruló politikáját juttatta érvényre.

A KMP első párthelyisége rövid ideig az Ügynök utca 17. számú házban, egy magánlakásban volt, majd a Visegrádi utca 15. számú házban, egészen a proletárdiktatúra kikiáltásáig. Itt volt a Vörös Ujság szerkesztősége is. Innen irányította a KMP azt a munkát, amellyel a munkásosztály élére állva, rövid négy hónap alatt megteremtette a proletárdiktatúra előfeltételeit.

Az idézett részeket lásd: Sarló és Kalapács. 4. szám. 1932. 49—53. old. [A Kommunisták Magyarországi Pártjának előkészítése.]

---

15. A „VÖRÖS UJSÁG" ELSŐ SZÁMÁNAK VEZÉRCIKKE A KMP PROGRAMMJÁRÓL

„Osztályharcot!"

A kapitalizmus megérett a bukásra. Megérett nemcsak erkölcsileg, de megérett gazdaságilag is: az imperializmus azt jelenti éppen, hogy a kapitalizmus a termelés menetét már gazdasági eszközökkel nem képes fenntartani, hanem véres osztályháborút kell felidéznie, hogy azt kapitalisztikus alapon tovább folytathassa.

De a világháború rettentő embervesztesége, a gazdasági eszközök elpusztítása, a munkaerőnek a nyersterményekhez felszínre hozatalától évekig távoltartása tökéletes anarchiába döntötte a termelést . . .

Az egyetlen kiút a szocializmus. A szocializmus, mely nemcsak a termelés anarchiáját szüntetné meg, de azt a lelki anarchiát is, melybe a kapitalizmus az emberiséget süllyesztette. A termelés köztulajdonba vételével visszaadná elvesztett hitét, de elvesztett munkakedvét is az emberiségnek.

Elérkezett tehát az ideje a szocializmus megvalósításának. És a prole-

tariátus érzi az erőt és az akaratot is magában ezért a megvalósításért síkraszállani. A proletariátus ezt a harcot nemzetközileg és egységesen akarja megvívni és kell megvívnia, mert amint a kapitalista imperializmus túlnőtte a nemzeti kereteket és világháborúvá fejlődött, úgy a proletár osztályharc is ezzel karöltve elérkezett arra a pontra, melyet Marx a Kommunista Kiáltványban a proletár osztályharc végső szakaként jelölt meg: az egyöntetű, nemzetközi forradalomhoz, melyben az egész világ proletariátusa egyesülve mint egységes osztály támad a nemzetileg széttagolt és nemzetekként szembenálló burzsoáziára.

De ki vezesse a proletariátust ebben a harcban? A régi szociáldemokrata pártok szerte a világon társaivá szegődtek a burzsoáziának rablóhadjáratában. Scheidemann és Renaudel, Thomas és Henderson, Branting és a többiek, szóval valamennyien ott voltak a kapitalizmus oldalán, megszavazták a hadihiteleket, a rablást védelmi hadjáratnak ismerték el, tűrték, hogy az imperialista kormányok bezárják Liebknechtet, Mehringet, az olasz szocialistákat s mindazokat, kik bátran kitartva a szocializmus mellett, felemelték tiltakozó szavukat; nemcsak tűrték ezt, de állandóan rágalmazták s rágalmazzák a „bolsevikieket"; egy szavuk sem volt, mikor a németek letörték a finn, lett, észt és ukrán szocializmust, egy szavuk sincs, mikor most az antant rohamot indít az egyetlen megvalósult proletárköztársaság, Oroszország ellen.

A magyar munkás is, aki ma a *Népszavát* olvassa . . . nem is sejti, hogy itt a döntő óra, melyben rettentő vajúdások közt születik az új világ, a szocializmus világa, az ő világa, hiszen a *Népszava* és a magyar szociáldemokrata párt szerint már győzött a forradalom. A *Népszava* s a szociáldemokrata párt Batthyányval kibékült, Jászival a polgárságot, Szendével a finánckapitalizmust a keblére ölelte — tehát nincs célja a további harcnak, a munkásság nyugodjék meg s bízza a nemzetgyűlésre, hogy elhatározza a szocializmust.

Nemcsak a marxizmus kicsúfolása ez, nemcsak a munkásság s a parasztszegénység félrevezetése, több ez: a polgárság, sőt a kispolgárság vizeibe való átevezés, az osztályharc meghamisítása, a proletariátus forradalmi harcának, e harc céljainak és energiáinak elhomályosítása, lelohasztása.

Ezért állunk mi, kommunisták, a magyar munkásság elé, hogy őt a szükségszerűen elkövetkező, sőt már itt lévő új, proletárforradalomra előkészítsük.

Fönn akarjuk tartani a magyar proletariátus osztálytudatát, el akarjuk őt választani a tudatlan, lelkiismeretlen, korrupt s a háború bűnével megfertőzött magyar uralkodó osztályoktól, melyekkel összekerítették; szervezni akarjuk őt a harcra, s föl akarjuk benne kelteni a nemzetközi szolidaritás tervszerűen elhomályosított érzését, amely alapja minden osztályharcnak s mely a magyar proletariátust bele-

kapcsolja majd a nemzetközi proletárforradalomba, odafűzi majd az Orosz Szovjet-Köztársasághoz éppúgy, mint mindenhova, ahol ennek a forradalomnak ki kell még törnie.

Ezt a célunkat minden poklokon keresztül követjük mindaddig, míg a proletárforradalom nem győzött.

Éljen az osztályharc!

Éljen a proletárforradalom!

Éljen az új, a III., a forradalomra fegyverkező igazi Internacionále!

Vörös Ujság, 1918 december 7. [Osztályharcot!]

---

16. „A KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJÁNAK IDEIGLENES SZERVEZETI SZABÁLYZATA"

1. A Kommunisták Magyarországi Pártja a kommunisták nemzetközi szövetségének magyarországi szervezete.

2. A Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja lehet:

a) minden bérmunkás és földtelen paraszt. A felvétel ott, ahol a szervezetek már megalakultak, belépési nyilatkozat alapján, minden esetben a taggyűlés külön határozatával történik;

b) nem bérmunkások azonban — ugyancsak taggyűlési határozattal — csupán két tag ajánlása alapján vehetők fel.

3. A párt legfelsőbb határozó és végrehajtó szerve a pártkongresszus összehívásáig ideiglenesen a központi bizottság.

4. A párt helyi szervei kétfélék:

a) területek szerint alakult (városi, falusi, nagyobb városokban kerületi) csoportok;

b) üzemek szerint alakult (gyári, műhelyi) csoportok.

Üzemi csoportokat olyan telepek munkásai alkothatnak, amelyekben a bérmunkások száma a százat meghaladja.

5. A csoportok végrehajtó bizottságokat választanak, amelyek a központi bizottsággal való érintkezést közvetítik. Amely községben vagy városban több csoport működik, ezek végrehajtó bizottságai közös végrehajtó bizottságokat küldenek ki.

6. Egy-egy megye területére a megyei szervezetek értekezlete megyei központi végrehajtó bizottságot választ. A megyei értekezletre minden helyi pártszervezet 50 tagja után egy küldöttel képviselteti magát. Több kisebb csoport ugyancsak összeállhat, hogy 50 tag után képviseltethesse magát.

7. Minden, bárhová megválasztott elvtárs, amennyiben a kommunista elvnek meg nem felelő módon járna el, megbízói részéről bármikor visszahívható és más elvtárs választható helyette. Minden testületben,

ahol a kommunista párt tagjai bármilyen minőségben működnek, a tagok csoportot kötelesek alkotni. A csoport köteles működését a helyi szervezet ellenőrzésének alávetni.

8. Pártadó fejében havonként legkevesebb egy korona fizetendő. A befolyt pártadó fele a csoportot, a másik fele pedig egyenlő részben a központi bizottságot és a megyei végrehajtó bizottságot illeti. Aki három hónapig — betegség, munkanélküliség, igazolt távollét eseteit kivéve — pártadót nem fizet, minden külön felszólítás nélkül a pártból kilépettnek tekintendő.

9. Minden párttag köteles a párt központi hivatalos lapjára, jelenleg a *Vörös Ujságra* előfizetni.

10. Minden vitás ügyben választott pártbíróság dönt. A döntés ellen a taggyűléshez, illetve a párt kongresszusához lehet fellebbezni.

11. Ez a szervezeti szabályzat érvényes mindaddig, amíg a központi bizottság a Kommunisták Magyarországi Pártjának kongresszusát lehetőség szerint mielőbb összehívja és a végleges szervezeti szabályzatot megállapítja.

Vörös Ujság, 1918 december 28. [A Kommunisták Magyarországi Pártjának ideiglenes szervezeti szabályzata.]

---

17. A KMP A TANÁCSOK LEGFŐBB FELADATÁUL TŰZI KI A PROLETARIÁTUS HATALMÁNAK KIVÍVÁSÁT

Hogyan állunk ma a hatalom dolgában Magyarországon? Van-e ma reális hatalom a munkásosztályon kívül? Lehet-e eredménnyel mozgósítani a fegyveres erőt a városi és falusi proletariátussal szemben? Van-e az uralkodó burzsoáziának a munkásosztállyal szemben felhasználható hadserege, van-e szilárd hivatalnokosztálya, van-e egyáltalán módjában megvédeni a magántulajdont?

Nincs! Magyarországon az uralkodó osztály, a burzsoázia azért van hatalmon, mert a szociáldemokrata párt önként mondott le a hatalomról. A vagyonos osztály ma nem az erőszak eszközeivel, hanem a munkásosztály öntudatlanságára, félszegségeire támaszkodva uralkodik és tartja fenn a kizsákmányolást biztosító társadalmi rendet. Ennek az öntudatlanságnak, félszegségnek a jelentkezési formája a szociáldemokrata párt, amely a forradalom helyett az osztályharcról való lemondást hirdeti, amely a proletariátus nevében lép fel akkor, amikor a kispolgárság és a magántulajdon érdekeit képviseli. A magántulajdonnak, tehát a kizsákmányolásnak a szociáldemokrata párt az egyedüli hatalommal rendelkező védelmezője; kormánybiztosok, népbiztosok szállítják a tömeget a burzsoá kormány támogatására. A miniszterek és államtitkárok épp úgy védik a magántulajdont, a tőkét a szervezett

úton való kisajátítás elől, mint ahogy a nemzetőrségnek nevezett zsoldosbandák védik a szervezetlen kisajátítástól, a rablástól.

A hatalom megszerzésének, a hatalom elfoglalásának szervei a munkások, katonák és földmívesszegénység küldött-tanácsai. Az alkotmányozó gyűlés érdekében, a demokráciának nevezett tőke és uralmi rendszer fenntartása céljából a szociáldemokrata párt csinál nevetséges torzképet a munkásosztálynak eme hatalmi szerveiből. A burzsoá miniszterek és kormánybiztosaik igyekeznek a jövendő proletárdiktatúra e szerveinek kezét, lábát lemetszeni, nehogy eszébe jusson a munkásságnak hatalmi szervezetei útján a hatalmat tényleg el is foglalni . . .

A munkásság csak kettő között választhat: éhezni reménytelenül a burzsoá uralom alatt, a kizsákmányolás fenntartásáért, éhezni akkor, amidőn a burzsoázia jólétben dőzsöl, vagy éhezni még egy darabig és ez éhség közben megalkotni és életbeléptetni a szocializmushoz vezető rendszabályokat és mindenekelőtt megvalósítani az elvet: az egyék, aki dolgozik . . .

Elég volt a messiásváró hitegetésekből. A proletárság föladata építeni a munkástanácsokat, a katonák és földmívesszegénység tanácsait: előkészülni az utolsó, a döntő harcra a tanácsok kereteiben! Aztán pokolba az alkotmányozó nemzetgyűléssel. Kézbe a hatalmat és előre a proletárdiktatúrán keresztül a nemzetközi forradalom útján a szükségszerűség birodalmából a szabadság országába, oda, ahol nem lesznek elnyomók és elnyomottak és nem lesz többé proletár!

Építsétek, szervezzétek, erősítsétek a munkások, katonák és földmívesszegények tanácsait, hogy kezetekbe ragadjátok a kizsákmányolástól a megváltó hatalmat.

Vörös Ujság, 1918 december 11. [Nem kell alkotmányozó gyűlés.]

---

18. A KORMÁNY ANTANT CSAPATOK SEGÍTSÉGÉT KÉRI A BURZSOÁ REND BIZTOSÍTÁSÁRA

a) *A katona politikai osztály francia csapatok igénybevételét javasolja*

Magyar hadügyminiszter
Katona politikai osztály
Budapest

A közbiztonság és nyugalom az országban még nem állt helyre . . . A magyar hadsereg megizmosodása lassan halad előre. A budapesti kerület területén eddig csak 1 823 ember van a póttesteknél. Ezen adatok a többi kerületektől még nem érkeztek be, de biztosra vehető hogy azoknál sincsenek jobb viszonyok . . .

Nem zárkózhatunk el tehát attól, hogy — végszükség esetén — más eszközökről gondoskodjunk, melyekkel *ezen átmeneti idő* alatt a rendet biztosítani lehessen.

Ennek egy módja volna! A megszálló antant csapatok igénybevétele, olyként, hogy a veszélyeztetett helyekre antant osztagok lennének kiküldve egy-egy magyar tiszt beosztása mellett a rend helyreállítására ...

Osztályvezető

A katona politikai osztály véleménye szerint az antant seregek igénybevétele karhatalmi célokra olymódon, hogy azokból a veszélyeztetett területre kisebb osztagokat küldjünk ki, akik a helyszínen rendet csináljanak, nem látszik célszerűnek. Ez nyilvános beismerése lenne annak, hogy mi a rendet fenntartani nem tudjuk és ennek következményei esetleg beláthatatlanok lehetnének. Az osztály azon a véleményen van, hogy az antant csapatok ügyes elhelyezése által lehetne a nyugalmat helyreállítani.

Pl. különösen veszélyeztetett vármegyék székhelyén vagy egy-két nagyobb városában kellene őket elhelyezni. Ennek megnyugtató hatása valószínűleg az egész vármegye területére kiterjedne. Ha mégis előfordulnának zavarok a vidéken, úgy az antant csapatok kvázi automatikusan vagy valamelyik alantas funkcionárius felszólítására lépnek közbe. A kormánynak azonban mindig óvakodni kell attól, hogy karhatalom kirendelése végett az antanthoz forduljon segítségért ...

Miniszteri fegyverszüneti bizottság (Stielly százados) Budapest

A beérkezett vármegyék kérései — francia csapatok igénybevétele végett, szíves közbenjárás végett, azon kéréssel tétetik át, hogy a fegyverszüneti bizottság a francia csapatok parancsnokságánál a fenti kérelem teljesítése végett eljárjon.

1918 november 28.

HIL. HM. 1918. 676/II. 31083.

---

b) *Fülep Lajos kormánybiztos javaslata amerikai vagy olasz csapatok behívására*

... Borghese herceg egy héten belül Budapestre megy és érintkezésbe fog lépni miniszterelnök úrral.

Amerikai katonai körökből ajánlat tétetett nekem arra, hogy ha a magyar kormány kívánná, *amerikai csapatok mennének Magyarországba.* Kérek utasítást és esetleg fölhatalmazást arra is, hogy megtegyem-e a

szükséges lépéseket az amerikai főparancsnokságnál. Az amerikai csapatok tökéletesen fegyelmezettek, vezetőik jóindulatúak és mind bel-, mind külpolitikai szempontból igen hasznos lenne a jelenlétük az országban.

Hasonló utasítást és felhatalmazást kérek arra nézve is, hogy kívánja-e a kormány olasz csapatok bevonulását az országba.

1919 január 12.

A legmélyebb tisztelettel
dr. Fülep Lajos
kormánybiztos

MMI Archivum. Küm. res. pol. I/1919/1131.

---

19. A BELÜGYMINISZTÉRIUM UTASÍTJA A NYÍREGYHÁZI POLGÁRMESTERT SZAMUELY TIBOR MEGGYILKOLÁSÁRA

(Részlet az 1919. évi nyíregyházi polgármesteri jelentésből)

1919. év január hó 4-én megjelent nálam Szamuely László nyíregyházi lakos s bejelentette, hogy bátyja, Szamuely Tibor 1919. év január hó 5-én délelőtt 11 órakor a Városi Színházban a kommunizmusról akar előadást tartani egy népgyűlés keretében s kérte a Városi Színháznak az átengedését.

A már akkor kiadott néptörvény alapján a rendőrhatóság ezen gyűlés megtartását nem akadályozhatta meg . . .

Kiss Sándor rendőrkapitány, úgyszintén én is egyidejűleg jelentést tettünk ezen gyűlésről a Belügyminisztériumnak s a további intézkedésre utasítást kértünk.

A minisztérium kérdést intézett hozzánk ez alkalommal arra nézve, hogy van-e elegendő karhatalmunk a gyűlés megakadályozására és a rend fönntartására? Mivel a rendőrkapitány tagadó választ adott, a minisztériumtól azt az utasítást kaptuk, hogy a népgyűlés megtartása a rendelet értelmében föltétlenül engedélyezendő, azonban lépjünk érintkezésbe a szociáldemokrata párt vezetőségével oly irányban, hogy ezen gyűlésen a szocialista párt tagjai minél nagyobb számban jelenjenek meg, esetleg tüntetéssel igyekezzenek ezen gyűlést megakadályozni . . .

Este 8 és fél 9 között a Belügyminisztérium távbeszélőn újra felhívott s kérdést intézett hozzám, hogy Szamuely Tibor nyíregyházi illetőségű-e, ki az édesatyja, milyenek életkörülményei?

S a következő utasítást kaptam: „Szamuelyt okvetlenül tegyék ártalmatlanná." Ez az utasítás rendkívül szokatlan volta engem igen meglepett s nyomban a beszélő nevét kérdeztem, ki a következőt mon-

dotta: „Mellettem áll Nagy Vince miniszter s a rendeletet leadó fél Szilárd államtitkár."

Az utasítás homályos és szokatlan voltánál fogva a következő kérdést intéztem az államtitkárhoz: „Tehát elrendeli a miniszter úr Szamuely Tibor letartóztatását." Ezen kérdésemre a következő választ kaptam: „Értsen meg a polgármester úr bennünket, a miniszter úr azt kívánja, hogy Szamuely Tibor ártalmatlanná tétessék s helyezzen bennünket megmásíthatatlan tények elé."

Ezen félre nem magyarázható s imperatív kiadott rendelkezést az ottan tartózkodó kapitánnyal mindjárt közöltem*...

MMI Archivum. A. II. 10/54.

---

20. „PROLETÁROK FEGYVERKEZZETEK!"

Gyülekeznek az ellenforradalom erői!...

Ebben a demokratikus országban ma mindenki seregeket gyűjthet, akinek pénze van reá. A tőke szabadsága: az ellenforradalom szabadsága.

Nagybirtokosok zsoldosokat toboroznak birtokaik védelme címén, a gyárak védelmének firmája alatt szerte az országban mindenféle bérenccsapatok gyülekeznek s aktív tisztek, az imperializmus régi zsoldosai állnak fegyverben a bankigazgatók zsoldjában.

Állami intézményekben, a népkormány és a Nemzeti Tanács védelme alatt szervezkednek a fehér gárdák. Száz korona napi zsoldot is adnak fejenként a fehér gárda tagjainak, hogy alkalomadtán felrugathassák a demokráciát, mihelyst kényelmetlenné válik a munkásság hatalmának megnyilvánulása a tőke urai számára.

A burzsoázia, mely a politikai forradalom pillanatában s még azután is jó ideig minden hatalom híjával volt, szervezkedik a szociális forradalom ellen. Szervezkedésének, fegyverkezésének erőt ad a tőke, mely minden demokráciában, a tőke uralmának minden formájában egyedül ad módot a szabadság gyakorlására.

A fegyverek fölött a Hadügyminisztérium rendelkezik, a csapatok fölött az aktív tisztek állanak s a munkások, katonák és parasztok tanácsai, a proletariátus e hatalmi és harci szervei ma levezető csatornái a munkásság forradalmi erejének, ahelyett, hogy gyűjtőmedencéi volnának.

---

* Szamuely Tibor időközben már elhagyta Nyíregyházát. Ellenforradalmi tisztek katonáikkal Szamuely Tibor helyett testvéreit támadták meg az utcán, és megsebesítették őket.

A békés út hirdetői, az alkotmányos módszer apostolai . . . az ellenforradalommal szemben csak jajgatni tudnak . . .

Az ellenforradalmi sajtó üvölthet, a fehér gárdák szervezkedhetnek a földesúri kastélyokban, a bankigazgatók párnázott ajtói mögött, generálisok lakásain s nagyurak megszállóhelyein, szabadon szervezkedhetnek, mert szent, ezerszer szent a magántulajdon . . .

A munkásság fegyver nélkül áll, még azt is el próbálják szedni tőle, ami megmaradt abból az időből, amikor elfoglalta, magához ragadta — nem törvényes úton, nem alkotmányos módszerekkel, nem parlamentáris eszközökkel — a fegyvert. A rend nevében teszik ezt, a burzsoázia érdekében, a magántulajdon védelmére.

S az alkotmányosság apostolai, a törvényesség védelmezői vaksággverten nem látják, hogy ami nekik alkotmány, ami nekik törvény, az alkotmányellenesség és törvénytelenség a régi rend és a magántulajdon híveinek: az ellenforradalmároknak . . .

A szervezkedő, fegyverkező ellenforradalommal szemben csak egy lehet a jelszó: Proletárok fegyverkezzetek! Nem az elmúlt, de az eljövendő szociális forradalomra. Fegyverkezzetek az ellenforradalom fehér gárdái ellen! Építsétek, erősítsétek tanácsaitokat! Szervezzétek vörös gárdáitokat!

Vörös Ujság, 1918 december 11. [Ellenforradalom.]

---

21. A KMP KÖVETELI A TŐKÉS ÜZEMEK MUNKÁSELLENŐRZÉSÉT

A népkormány kereskedelmi minisztere, Garami Ernő rendeletet akar kiadni az üzemi választmányokról. Nyilatkozatában elmondja a *Népszava* december 12-i számában, hogy gyári alkotmányosságot akar, s e célból — ő mondja — „tervbe vettük az üzemi választmányok megszervezését, amit már az előző kormány is tervbe vett".

Nekünk nincs jó véleményünk a népkormányról, tisztában vagyunk vele, hogy minden „kormány", amely nem kizárólag a munkásság és földmívesszegénység tanácsköztársaságainak kormánya, az a burzsoázia kizsákmányoló érdekeit szolgálja . . .

Gyári alkotmányosságot akar az üzem keretébe vezetni a szociáldemokrata miniszter. Gyári választmányokat kell a tervbe vett rendelet értelmében minden nagyüzemben létesíteni, melyeknek véleményét . . . köteles lesz meghallgatni a gyáros minden, munkaviszonyra vonatkozó kérdésben. Személyi kérdések az üzemi választmányok hatáskörébe nem tartoznak.

Személyi kérdésekbe, a termelés- és üzletmenetbe gyári választmányoknak nincs beleszólásuk . . .

A munkásosztály előtt ma kétirányú feladat áll:

1. Hatalmi szerveinek kiépítése, hogy a politikai hatalmat bármely percben átvehesse.

2. Előkészülnie arra, hogy a politikai hatalom elfoglalásával a termelés szervezését kezébe vegye, s addig is megakadályozza a munkaadók szabotázsát, a termelés mesterséges megakasztását és a tőkeelvonást.

Aki nem ezt hirdeti, nem ebben az irányban cselekszik, az, ha mindennap is osztályharcról szaval, mégis az osztályharc elfojtása érdekében cselekszik. Az üzemi választmány is csak arra jó, hogy a gyár alkotmányossága címén lesúrolja szép símára a tőkések és munkások közötti súrlódó felületet, s ezáltal még csak nem is a termelés zavartalanságát, de a munkaadó profitszerzésének kényelmessé tételét szolgálja.

A munkásosztálynak a termelés szervezésének kézbevétele előtt rohamra kell már indulnia a profit, a haszon ellen. Közvetlen kell támadnia a kizsákmányolást, annak rendszerét kell megbontania hatalmi eszközeivel. — Annál is inkább kell ezt tennie, mert a kapitalisták azok, akik a termelés folytonosságát, magát a termelést megakasztják, hogy a munkásokat kiéheztetve hatalmukat megtörjék. —

Ennek eszköze a munkásellenőrzés! Nem az üzemek kézbevétele ez még, nem a szocializálás, aminthogy nem volna szocializálás az sem, ha a népkormányzatnak nevezett burzsoá kormány jó áron megváltja a kapitalistáktól a gyárakat.

A munkásellenőrzés a munkásosztály hatalmának intézményes érvényesítése az üzemben s ezzel szemben Garami tervezete, az üzemi választmányok nem szolgálnak egyebet, mint a kapitalizmus további erősítését.

Nem üzemi választmányokat, de a munkásellenőrzés tanácsait szervezzétek tehát!

Vörös Ujság, 1918 december 14. [Nem gyári alkotmányt, de munkásellenőrzést!]

---

22. A KOMMUNISTÁK JAVASLATA A FÖLDKÉRDÉS MEGOLDÁSÁRA A MUNKÁSTANÁCS 1918 DECEMBER 13-I ÜLÉSÉN*

1. A földkérdés lényege ma, amidőn a földosztás jelszava a szociáldemokrata párt taktikai hibája folyamán s a magát radikálisnak nevező

* A javaslat egyes részei a kommunistáknak a parasztkérdésben elfoglalt helytelen álláspontját tükrözik. Ezeket a hibás nézeteket elemzi Rákosi

burzsoázia parasztfogó céljai szolgálatában, a magántulajdon erősítése végett a köztudatba egyelőre kitörölhetetlenül belekerült, csupán az, hogy miként biztosíthatók a mezőgazdaság proletár és félig-proletár elemei a proletariátus további forradalmának s ami ezzel együtt jár — a proletariátus diktatúrájának támogatására. Más oldalról a kérdés lényege abban csúcsosodik ki: miként biztosítható a városi proletariátus élelmiszerellátása a földkérdés megoldásának keretében.

2. A falu és város közötti ellentétet a magántulajdonon felépülő tőkés termelési rend teremtette meg s ezzel egyúttal válaszfalakat rakott az ipari és mezőgazdasági proletariátus közé. E választófalakat csupán a magántulajdon és a tőkés termelési rend ellen indított közvetlen politikai harcában döntheti le a proletariátus. Minden olyan megoldása a földkérdésnek, amely a magántulajdon tiszteletben tartásával vagy éppen erősítésével történik, újabb gátakat állít a falusi és városi proletariátus természetes szövetségének létrejövetele elé, s ezzel gyöngíti a proletárforradalom erőit. Emellett minden ilyen megoldás az adott gazdasági helyzetben arra is vezet, hogy a városi proletariátus élelmezését lehetetlenné teszi a városi és falusi lakosság ellentéteinek kiélesítésével.

3. Ámbár a földosztásnak a mai helyzetben minden káros hatása ellenére sem lehet ellenállani, mégis a városi és falusi proletariátus forradalmi szövetségének, a városlakó proletariátus élelmezésének lehetővététele szempontjából kimondja a munkástanács, hogy a földkérdésnek csupán forradalmi úton, a nagy- és középbirtok minden nyilt, burkolt vagy ideiglenes megváltás nélkül való elfoglalását tartja a földkérdés egyedül helyes megoldásának.

4. A földkérdés megoldásánál követendő általános céljainak garanciájául programmját a következőkben részletezi:

a) A földmívesszegénység (proletár és félig-proletár mezőgazdasági népesség) tanácsainak szervezése, a parasztrétegnek a parasztok kispolgári rétegeitől való elszakítása, a köztük levő osztályellentétek kiélesítése s a proletárosztályharcba való bekapcsolásuk céljából.

b) Valamennyi nagy- és középbirtoknak minden ingó, ingatlan leltárral (gépek, épületek, munkaszerszámok, jószág, vetőmag) mindenféle nemzetgyűlés-határozat bevárása nélkül a földmívesszegénység tanácsai útján való elfoglalása s a dolgozó nép összességének tulajdonába helyezése.

c) A földmívesszegénységnek választás elé állítása: társas termelés alapjára fektetett nagyüzem, vagy egyéni munkán alapuló kisüzem

---

Mátyás „A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulása és harca a proletárforradalom győzelméért. A Magyar Tanácsköztársaság" című pártfőiskolai előadásában. Szikra 1954. 22—24. old.

között. Az egyéni munkán alapuló kisüzem nem terjedhet ki nagyobb földterület használatára, mint aminőt a használó maga és családja megmívelni bírnak. Az állam és más köztestületek birtokai kivételével idegen munkaerő a mezőgazdaságban nem foglalkoztatható; a magánüzemekben a bérmunka eltiltandó.

d) Az állami, valamint az iparral egybekötött mezőgazdasági üzemek, épp így az erdő és legelő kisüzemek egyéni vagy családi művelés céljaira nem használhatók.

e) A földhasználat azok számára, akik kisüzemes termelést folytatnak ingyenes, a földjáradék a dolgozók összességét illeti meg.

f) A földkérdés országos rendezése céljából, a megoldás részleteiben való állásfoglalás végett, valamint a földmívesszegénység érdekében haladéktalanul összehívandó a földmívesszervezetek küldötteinek országos kongresszusa.

Végül kimondja a munkástanács, hogy a szociáldemokrata párt képviselőinek az agrárankéton és a sajtóban megjelent nyilatkozataival nem ért egyet, az azokban foglaltakat, mint általában a földkérdésnek minden megváltás útján való megoldását a proletariátus érdekeivel ellentétesnek tartja.

Vörös Ujság, 1918 december 18. [Kommunista agrárjavaslat a munkástanács előtt.]

---

23. „UTAT KERES A FORRADALOM"

Mindenfelől szaporodnak a hírek: a magyar proletariátus és falusi szegénység feltámad urai ellen. Csak egypár jellemzőbb esetet sorolunk fel: Debrecenben a munkások minden forma mellőzésével elcsapták a polgármestert, Szegeden szuronyos katonákkal kergették el a közélelmezési hivatal vezetőjét és a munkásbiztosító pénztár igazgatóját, több vidéki városban a munkástanácsok 25%-os árleszállításra kényszerítették a kereskedőket; a brennbergi bányászok fegyveresen űzték el Bázsián bányaigazgatót; a Wolfner-gyár, Thék-gyár, a csepeli gyár munkásai munkásellenőrzés alá vették az üzemeket, mert a tőkések nem termeltek, noha bőven volt termelőanyag; az Államnyomda és a Ganz—Danubius-gyár munkásai elkergették igazgatóikat. A falusi szegénység kitöréseit pedig egyenkint felsorolni nem is lehet, oly számosak.

Ezzel szemben a népkormány statáriumot akar kihirdetni, több helyütt, Somogy megyében ki is hirdette már.

A proletariátus és a parasztszegénység e mozgalmait mi nem tudjuk úgy elhallgatással mellőzni, mint azt a *Népszava* s a szociáldemokrata párt teszi. „Forradalmi rázkódások között — mondotta Marx — tár-

sadalmi szükségleteknek kell lappanganiok, amelyeknek kielégítését elévült intézmények gátolják." Ez az elévült intézmény: a kapitalizmus. A proletariátus érezvén, hogy a kapitalizmus csődje itt van és érezvén erejét és történelmi hivatását, hogy a termelés vezetését átvegye, forradalmi tettekre vágyik és e vágyakozása kirobban.

Ha ezt a forradalmi tettvágyat az osztályharc medrébe tereljük, a proletariátus tanácsai, a katona- és földmívesszegénység tanácsai útján szervezett, tudatos útra visszük, úgy a proletariátust sok szerencsétlen kísérlettől, a termelést pedig anarchiától óvjuk meg. De éppen ez a párt, a szociáldemokrata párt, amely a munkások pártjának mondja magát, fojtja el ezt a forradalmi tettvágyat és akasztja meg az osztályharcot...

Ami pedig a statáriumot illeti, erre csak azt a Marx idézetet fűzzük ide: „Ama bagolyhitnek ideje, amely a forradalomnak okát néhány izgató rosszakaratában látja, rég elmúlt... Megeshetik, hogy a szükséglet sem nem olyan erős, sem nem olyan általános, hogy rögtönös legyen a sikere, de erőszakos elfojtására irányuló minden kísérlet csak megsokszorozza erejét, mígnem a szükséglet szétveti bilincsét." Ha ez igaz volt 1851-ben, úgy ezerszer igaz ma, azért jó lesz vigyázni azzal a statáriummal, mert a burzsoázia bánja meg.

Vörös Ujság, 1918 december 21. [Utat keres a forradalom.]

---

24. GARAMI ERNŐ A MAGÁNTULAJDONT VÉDELMEZI A MUNKÁSSÁG SZOCIALIZÁLÓ TÖREKVÉSEIVEL SZEMBEN

... A tömegek, amelyek valóban csak azt a látszatot látták maguk előtt, hogy ők az egyedüli szervezett hatalom az országban, s hogy az ő képviselőik tartják kezükben a hatalom legnagyobb részét, könnyen voltak kaphatók a bolsevistáknak arra a követelésére, hogy azonnal megvalósítandó a szocializmus végcélja, meg kell szüntetni a termelőeszközök magántulajdonát és szocializálni kell az összes üzemeket. Ennek az agitációnak a nyomása alatt számos gyárban egészen önkényes, úgynevezett szocializálások történtek. A munkások egyszerűen erőszakkal beültek a gyári irodákba, átvették a gyár vezetését és kijelentették, hogy ezek a gyárak most már „szocializálva" vannak. Hiábavaló volt minden óvás és figyelmeztetés... A bolsevisták jelszavai nagyobb hatást tettek, mint például az én törekvéseim, amelyekkel igyekeztem kijózanítani a munkásságot abból a hitéből, hogy a szocialista állam felépítéséhez nem kell más, csak akarat és konjunktúra. A munkások szemében én akkor, sajnos, miniszter voltam, ami nem fo-

kozta a bizalmukat. Szavaimat már nem fogadták el teljesértékűeknek és a kormányhatalom szavát vélték, gyanították kihallani beszédeimből. Hiába mondtam, hogy éppen marxistáknak nem szabad azt hinniük, hogy az olyan államból, amely még a polgári kapitalizmus stádiumába sem jutott el, úgyszólván egy csapásra és minden közbeeső gazdasági fejlődés átugrásával szocialista államot lehet csinálni...

Ennek a szocializáló rohamnak volt egy másik formája is. Azt kívánták tőlem, mint kereskedelmi minisztertől, hogy az üzemeket államosítsam, és hogy így szüntessük meg a fontosabb termelőeszközök magántulajdonát. Óriási erőfeszítésembe került, hogy ezt a rohamot vissza tudjam verni... Nem voltam hajlandó hebehurgyán és esztelenül egy politikai konjunktúra nyomása alatt cselekedni...

Garami Ernő. Forrongó Magyarország. Leipzig—Wien 1922. 88—89. old.

---

25. A KMP SZÉLESKÖRŰ AGITÁCIÓS ÉS SZERVEZŐ MUNKÁJA

a) *Az üzemi munkások csatlakoznak a kommunista párthoz*

Az agitáció teljes erővel megindult. A kommunista igazságok felébresztették a munkásokban azt a természetes forradalmiságot, amelyet meg nem ölt, de ellankasztott a szociáldemokrácia messiásváró prédikációja. Hatalmas értekezletek zajlottak le Újpesten, Kispesten, Ganz Fiáth, Magyar Fiáth, Északi Főműhely, Ganz-vagongyár, Mátyásföldi repülő, Kistarcsa, különböző szakszervezetek és pártszervezetek munkásai között, melynek eredményeképp immár megalakultak az összes ipari szakmák kommunista szervező bizottságai. Fölvilágosítással ez irányban a párttitkárság szolgál. A vidéki agitáció is megindult. Eddig több kisebb-nagyobb városban és községben alakultak kommunista csoportok.

Vörös Ujság, 1918 december 18. [„Pártügyek" című rovatban: Pártmunka.]

---

b) *A KMP-hez csatlakozott zemplénmegyei ipari és agrárproletariátus forró üdvözletét küldi az orosz proletariátusnak és Leninnek*

A Kommunisták Magyarországi Pártja hatalmas táborral szaporodott: Zemplén vármegye szervezett proletár tömege egyhangú lelkesedéssel kimondotta csatlakozását a Kommunisták Magyarországi Pártjához. A csatlakozást december 26-án a megyei pártkongresszus mondotta ki, melyet a sátoraljaújhelyi szociáldemokrata párt és munkás-

tanács hívott egybe. A kongresszusra a vármegye úgyszólván minden községéből eljöttek a munkás- és paraszttanács megbizottai, úgy hogy a vármegyeháza nagytermében, ahol a kongresszus ülésezett, alig maradt egy talpalatnyi hely üresen. A karzatok is zsúfolásig megteltek érdeklődőkkel.

Délelőtt 10 órakor nyitotta meg a kongresszust... a sátoraljaújhelyi szociáldemokrata párt elnöke... Ezután felszólalt... a Kommunisták Magyarországi Pártjának kiküldötte és ismertette a kommunisták mozgalmának jelentőségét, célját, eszközeit és azt az új társadalmat, melyet a kommunisták megteremteni akarnak. Több mint 2 óráig tartó előadása nagy hatást tett a hallgatóságra.

A déli szünet után az elnök alapos indokolás kíséretében indítványt terjesztett elő, hogy a kongresszus mondja ki a megyei szociáldemokrata párt csatlakozását a Kommunisták Magyarországi Pártjához, és mint ennek a pártnak zemplénmegyei szervezete harcoljon tovább a proletárdiktatúra és a kommunista társadalom mielőbbi megteremtéséért... Az elnök abbeli kérdésére, elfogadja-e a kongresszus a csatlakozási indítványt, egyhangú igenlés volt a felelet... Sorra álltak fel azután a vasutasok, postások és távirászok megbizottai és szervezeteik nevében bejelentették szívvel-lélekkel való csatlakozásukat a Kommunisták Magyarországi Pártjához... Utána... ismertették a kommunisták földreform tervezetét, amelyet a kongresszus egyhangúlag elfogadott... Nagy lelkesedés mellett a kongresszus felhívta az elnökséget, hogy a kormány útján juttassa el Leninhez a következő táviratot:

„Zemplén vármegye munkás-, paraszt- és katonatanácsainak 1918 december 26-án tartott közgyűlése egyhangúlag kimondotta csatlakozását a Kommunisták Magyarországi Pártjához. A közgyűlés a mai kormányt nem tartja a nép igazi képviselőjének, elveti a nemzetgyűlést, a föld meg a gyár megváltásának gondolatát, követeli a proletárdiktatúrát, az összes termelési eszközök birtokba vételét, a munkások és parasztok tanácshatalmának kiépítését, a Vörös Hadsereg szervezését. A közgyűlés forró üdvözletét küldi a hősiesen harcoló orosz proletariátusnak és a világproletariátus legnagyobb vezérének: Lenin elvtársnak. Egyek vagyunk az orosz proletársággal, a német Spartacus-csoporttal és mindazokkal, akik a proletariátus fegyveres felkeléséért, a proletárdiktatúráért, a munkások, parasztok és vöröskatonák tanácshatalmáért küzdenek. Éljen a nemzetközi szociális forradalom! Éljen a nemzetközi proletárdiktatúra! Éljen a kommunizmus!"

Vörös Ujság, 1919 január 1. [Zemplén megye proletariátusa csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához.]

---

c) *Kommunista gyűlés Kecskeméten*

Rákosi Mátyás, a kommunista párt kiküldötte, pénteken este tartotta agitációs előadását a városháza közgyűlési termében a kommunizmusról. Az ügyes szónok szenvedélyes hangon bizonyítgatta, hogy a népparlamentet nem szabad elismerni, mert az nem képviseli a nép akaratát és támadta a szociáldemokrata pártot is. A hallgatóság csendben hallgatta végig az előadást... A kérdéshez többen szóltak hozzá... Rákosi az egyes felszólalásokra válaszolt...

Kecskeméti Polgár, 1918 december 29. [„Napi hírek" című rovatban: A kommunizmus.]

---

d) *Növekszik a kommunisták befolyása Szegeden*

Hadügyminiszter

Budapest

Szegeden bolseviki mozgalom erősen terjed, Rákosi Mátyás Budapestről tegnap előadást tartott, melyen a szegedi szociáldemokrata párt nagy része csatlakozott a kommunista párthoz. Szeged katonaság bizalmiférfiai közül többen jelentették be csatlakozásukat, propagandát folytatják, elsején újabb ülést tartanak az összes szakma küldöttével és katonaság bizalmiférfiaival.

Budapest, 1918. évi december hó 31-én. *Dettre* kormánybiztos

MMI Archívum. R. gyűjtemény. I/2.

---

e) *„Salgótarján munkássága csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához"*

1918 december 26-án három igen fontos értekezlet zajlott le Salgótarjánban, amelyeken Rudas és Szaton elvtársak voltak az előadók. Délután 2 órakor a vas- és fémmunkások és a bányászok összbizalmi-testülete ülést tartott, amelyen a többség kimondotta, hogy csatlakoznak a Kommunisták Magyarországi Pártjához.

Este 6 órakor a vas- és fémmunkások és bányászok szervezetei taggyűlést tartottak. A taggyűlés többsége kimondotta, hogy csatlakoznak a Kommunisták Magyarországi Pártjához. A taggyűlés után a két

szakma összbizalmi-testülete újra ülést tartott, amelyen megalakították a salgótarjáni kommunista pártszervezetet és a vezetőséget megválasztották.

Vörös Ujság, 1919 január 1. [„Pártügyek" című rovatban: Salgótarján munkássága csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához.]

---

f) *Az államvasúti alkalmazottak megalakították a kommunista csoportot*

Az államvasutak összes munkás és tisztviselő kategóriáinak képviselői december 29-én jól sikerült értekezletet tartottak, amelyen megalakították az államvasutak alkalmazottainak kommunista csoportját, amely rögtön megválasztotta ideiglenes szervező bizottságát. Az értekezleten jelenvoltak különös súlyt fektettek annak kijelentésére, hogy a mozgalom nem a szakszervezeti egység ellen irányul. A szakszervezet épp az államvasúti alkalmazottaknál, akik nemcsak politikailag, de gazdaságilag is szemben állnak a burzsoá állammal, kétszeresen fontos fegyver, amelynek épségére vigyázni kell. Épp ezért megütközéssel vette tudomásul az értekezlet, hogy egyes elvtársakat szakszervezeti vezető állásaikból azért akarnak eltávolítani, mert nyiltan kommunistáknak vallják magukat. Az értekezlet a legerőteljesebb agitációt határozta el, s meg vagyunk győződve, hogy rövid idő alatt a gazdaságilag rettenetesen elnyomott vasutasság körében a kommunizmus fog diadalmaskodni.

Vörös Ujság, 1919 január 1. [„Pártügyek" című rovatban.]

---

g) *A Kisteleki Munkástanács és a szociáldemokrata pártszervezet csatlakozik a KMP-hez*

Január 4-én, szombaton este a Kisteleki (Csongrád megye) Munkástanács ülést tartott, amelyen megjelent pártunk központi küldöttje, akinek felszólalása után a munkástanács egyhangúlag csatlakozott pártunkhoz. Emiatt az ottani urak parancsára a csendőrség két elvtársunkat letartóztatta. Vasárnap délelőtt a kisteleki földmívesmunkások népgyűlést tartottak, amely kimondotta, hogy a kisteleki szociáldemokrata pártszervezet átalakul kommunista pártszervezetté. A gyűlés után

I. évfolyam, 13. szám — Világ proletárjai egyesüljetek! — Budapest, 1919 január 18

Egyes szám ára 20 fillér

VÖRÖS UJSÁG

KOMMUNISTA LAP

Szerkesztőség Budapest, V. ker., Visegrádi-utca 15. félemelet | Kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Visegrádi-utca 15. félemelet

Liebknecht Károly — Luxemburg Róza

Áldozatául estek a rablógyilkos burzsoáziának és kormányszocialista vérebeiknek 1919 január 16-án.

Lenin elvtárs cikke a Vörös Ujság számára.

Demokrácia és diktatura.

A KMP megalakulásától kezdve a Tanácsköztársaság bukásáig a «Vörös Ujság» a kommunista propaganda és agitáció harcos fegyvere volt.

elvtársaink a nemzetőrséggel együtt kiszabadították a letartóztatottakat és lefegyverezték a csendőröket.

Vörös Ujság, 1919 január 11. [„Pártügyek" című rovatban: Kisteleki elvtársaink mozgalma.]

---

h) *Pápán megalakul a kommunista pártszervezet*

Pápán január 6-án alakult meg a kommunista pártszervezet. A programmot Rákosi Mátyás elvtárs ismertette. A pápai munkásság a gyűlésen megjelent két szociáldemokrata kiküldött minden ellenkísérlete dacára lelkesedéssel csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához; megalakították a pártszervezetet is.

Vörös Ujság, 1919 január 11. [„Pártügyek" című rovatban.]

---

i) *Megalakul a KMP budapesti II. kerületi szervezete*

A II. választókerületi szociáldemokrata pártszervezet január 8-i népgyűlésén a hivatalos pártszónokokon kívül Szamuely Tibor elvtárs ismertette a politikai helyzetet és beszédének hatása alatt a gyűlés többszáz főnyi hallgatósága a proletárdiktatúra szükségessége mellett foglalt állást, amelyet még a szociáldemokrata párt küldöttjei is kénytelenek voltak elfogadni és a pártvezetőségnek maguk indítványoztak bizalmatlanságot szavazni. Midőn a pártszervezetnek a kommunista párthoz való csatlakozása fölött került szavazásra a sor, a szociáldemokraták — egyebet nem tehetvén — a gyűlésteremből zajongva kivonultak, ez azonban nem akadályozta meg nagy számban levő elvtársainkat, hogy a kommunista párt II. választókerületi pártszervezetét nyomban megalakítsák. A pártszervezet alakítását a gyűlés óriási lelkesedéssel fogadta.

Vörös Ujság, 1919 január 11. [„Pártügyek" című rovatban.]

---

j) *Megalakul a budapesti katonák kommunista csoportja*

A budapesti kommunista katonák f. hó 27-én, hétfőn délután tartott nagy értekezletükön egyhangú határozattal kimondották a katonai

csoport megalakulását. A csoportnak már eddig is többszáz tagja van.

Vörös Ujság, 1919 január 30. [„Pártügyek" című rovatban.]

---

26. A „VÖRÖS UJSÁG" A KORMÁNYVÁLSÁG IGAZI OKÁRÓL ÉS A PROLETÁRFORRADALOM SZÜKSÉGESSÉGÉRŐL

... Nem látva a társadalmi erőviszonyokat, a magyar burzsoázia az Úr 1918. esztendejében azt merte hinni, hogy lehetségesek még polgári forradalmak. A tudatlanság vakmerőségével vezető szerepet követel magának egy forradalomban, melyet nem ő csinál; osztályérdekeiért és osztályuralmáért akarja harcba vinni a falusi és városi proletariátust akkor, mikor a társadalomban már ez a proletariátus az egyetlen hatalom, s akkor, mikor ennek a proletariátus már tudatában is van.

A forradalom napján azt hitte, hogy derült bizalommal nézhet a jövőbe. Azt hitte, hogy a proletariátust is leszerelte azzal, hogy a szociáldemokrata pártot leszerelte; azt hitte, hogy a demokrácia csalétke elfeledteti a gazdasági ellentéteket; még saját kapitalizmusát sem ismervén, azt hitte, hogy a nemzetiségi burzsoázia örömmel fog vele egy „keleti Svájcot" megteremteni.

Mikor a tények kijózanodásra kényszerítették, először meghökkent. Hiszen győzött a forradalom, mondotta, mit akartok még? Kezdődjék a termelőmunka!

A termelőmunka csak nem akar megkezdődni. A falusi proletariátus látja, hogy azon veszekszenek, hogyan lehetne minél kevesebbet juttatni neki és minél többet az eddigi parasztnyúzóknak, és nem hajlandó munkába állani. A burzsoázia kenetteljessé válik. Legyetek önmegtartózkodók! Ezt hirdeti mindenkinek, főleg az ipari proletariátusnak, nézzétek a szociáldemokrata párt mily önmegtartózkodó: nem bántja a magántulajdont, sőt, ahol reszkető kézzel hozzáér, ott is a dús kárpótlás bocsánatkérésével mentegetődzik.

Ez sem használ. Kommunista párt alakul. A burzsoázia fenyegetődzni kezd ... Dacosan a sarkára áll. Kommunizmust akartok? — Majd én megmutatom! — És elrejti a vagyonát, rendetlenségbe dönti a gyárakat, elpusztítja a nyers terményeket, nem termel és nem enged termelni.

S mikor mindez nem használ, tolakodóvá válik: egyszerűen seregestül belép a szociáldemokrata pártba, szociáldemokratává lesz s igénytelen proletárarccal mondja: én is munkás vagyok, nincs köztünk különbség, nincsenek osztályellentétek, osztályegyüttműködés van ...

Egyik kormányválság a másik után bizonyítja, hogy a burzsoázia ravaszabb fele inkább csinál „radikális" politikát, csak hogy forradalmi politikát ne legyen kénytelen eltűrni, még tiszta szociáldemokrata kormányra is hajlandó, csakhogy a proletárdiktatúrát elkerülje valahogy . . .

A proletariátus nagyon jól tudja, hogy a polgári állam intézményei nem használhatók a proletárcélok elérésére. A burzsoá állam a burzsoázia osztályuralmának a végrehajtó eszköze; ezt az államot akarja megszüntetni a proletariátus, meg akarja szüntetni forradalmi úton, az osztályharc útján s egy szociáldemokrata kormány ellen éppúgy küzdene tovább, mint egy burzsoá kormány ellen. Küzdenie kell mindaddig, míg az államot le nem küzdte, míg az uralkodó osztályokat le nem verte!

Ebben az útjában a proletariátust semmi meg nem akaszthatja. Sem a „jobbfelé tolódás", sem a „balfelé tolódás", sem ellenforradalom, sem „tiszta" szociáldemokrata kormány. A burzsoázia minden eddigi forradalma katonai diktatúrával végződött. Katonai diktatúrával, bonapartizmussal verte le a burzsoázia a kizsákmányolt osztályokat, mikor azok a burzsoázia „forradalmi vívmányaival" nem akartak megelégedni, s a polgári „renden" túlmenő célokért tovább vitték a forradalmat. A reakciósabb burzsoák kiválása a Károlyi-kabinetből azt jelenti, hogy a burzsoázia egyik rétege, a régi uralkodó osztályokkal szövetkezve, a régi polgári forradalmaknak ezt a receptjét szeretné követni, ezeknek az is „radikális", amit a kormány ma csinál, ezek maguknak követelik a hadsereget. Miután a polgári társadalomban nagy szerepet játszik a mumus, az ijesztés, a gyávaság: az antant az a mumus, mellyel az uralmat megszerezni akarja ez a réteg magának. Az is lehet, hogy a kielégítetlen parasztságra támaszkodva, tényleg sikerül neki ellenforradalmat csinálnia. Ennek az ellenforradalomnak tiszta polgári kormány lesz a neve.

Akár ellenforradalom jön, akár szociáldemokrata kormány: a helyzet az, hogy világválság van, melyben a tőkés termelőmód minden eleme összeütközésbe került egymással és így a tőkés társadalom minden kormányzati módszere csütörtököt fog mondani. Erőszak, rábeszélés, reform, ígéret, „szabadság és erkölcs", a testi és szellemi gúzsbakötés semmi fegyvere nem használ már itt: jön, jön a forradalom, itt van a proletárforradalom s a sok kormányválságnak a vége csak a kommunizmus, a proletárdiktatúra lesz.

Vörös Ujság, 1918 december 28. [A kormányválságok igazi okai.]

---

27. A KMP RÖPLAPJA ISMERTETI A JOBBOLDALI SZOCIÁLDEMOKRATÁK BRUTÁLIS TÁMADÁSÁT A KOMMUNISTÁK ELLEN A MUNKÁSTANÁCS 1919 JANUÁR 3-I ÜLÉSÉN

Munkások! Katonák!

A burzsoázia lakájai, a kormányszocialisták, miután szőröstől-bőröstől eladták Magyarország proletariátusát, bordélyházzá alacsonyították le Budapest Munkástanácsát. Ezek a gyáva pimaszok, akik dideregve tették le az esküt a kirúgott császárra, amikor már forrongott Budapest dolgozó népe, ezek a hitvány megalkuvók, akik nem mertek soha szembeszállani a munkásság kizsákmányolóival, most újból a burzsoázia pribékjeinek szerepére vállalkoztak.

A bolsevikiektől lúdbőrző hátú burzsoázia kegyét keresve, Böhm Vilmos államtitkár csütörtök este bejelentette a népkormánynak nevezett csürhe tanácskozásán, hogy majd megmutatják ők a bolsevikieknek. Ez a ripők, aki mindenkor előljárt a munkásság elárulásában, most a burzsoázia bérgyilkosává akart szegődni.

Ő maga gyáva — mint volt mindig — saját személyében fellépni a munkások ellen, s csak uszít kapitalista gazdái érdekében.

A párt és a szakszervezeti bürokraták, akik alatt inog a talaj, s félnek, hogy a széket, melyhez odaenyvezték magukat, kirúgják alóluk a felháborodott munkások, szíves-örömest szegődtek társul Böhm államtitkárnak arra, hogy orozva támadjon a bolsevikiek ellen. Az utolsó napok rossz időket hoztak reájuk. Salgótarján munkássága elszakadt a szociáldemokrata párttól és csatlakozott a kommunistákhoz. Ugyanezt tette Sátoraljaújhely és Zemplén megye parasztsága és munkássága, s Nagyvárad és Bihar megye dolgozói szintén szakításra készülnek, éppúgy, mint Szeged munkássága a kormányszocialistákkal szemben. Budapesten a XIII. választókerület volt szociáldemokrata szervezete lépett be a kommunista pártba és bizalmatlanságot szavazott a kormányszocialisták pártvezetőségének a II. választókerület két csoportja. A román munkások budapesti kongresszusán — ezzel sem dicsekedett el a *Népszava* — többségre jutottak a kommunisták, akik kijelentették, hogy a nemzetköziséget eláruló magyar kormányszocialistákkal nem állanak szóba. A legtöbb gyárban meg sem hallgatták a fékezőket, kik a burzsoázia mellé állanak akkor, mikor a proletariátus elemi erővel tör felszabadulása felé . . .

S a ripőkök, kik sohasem merték bőrüket az utcára vinni, a vezérek, kik mindenkor a kávéházakból nézték a tüntetéseket, most orozva támadtak rá a munkástanács pénteki ülésén a munkásokra. A sztrájkolók ellen katonát és rendőrt küldenek a kormányszocialisták, s a munkások igazi képviselőire, akiket a gyárak, nem a csendőr- és aktív-

tiszt „elvtársakkal" megtöltött pártszervezetek küldenek ki, pofonokkal és revolverekkel támadnak . . .

A munkástanács előadója Böhm Vilmos államtitkár volt, aki a vigasztalan gazdasági és politikai helyzet kapcsán a leghallatlanabb uszítást kezdte el a kommunisták ellen . . .

E pillanatban kezdődött az előre megszervezett támadás a kommunisták ellen . . .

A frakció nagyobb részét kiszorították a teremből.

A munkástanács ezen ülése magához méltó befejezést nyert, mert tíz szavazat ellenében elutasították a kommunisták azon indítványát, hogy a kedvező külpolitikai helyzetet kihasználva, a munkástanács haladéktalanul lépjen összeköttetésbe az oroszországi szovjet kormánnyal.

A kommunisták nem fognak megrémülni a burzsoázia lakájainak terrorjától. Nem hagyják ott a munkástanácsot, amelyben — mint a jövendő proletárdiktatúrának szerveiben — nekik van helyük és nem a kormányszocialistáknak . . .

Elvi harcot nem tudnak ellenünk folytatni, mert elveik nekik nincsenek. Eladták akkor elveiket, amikor elárulták a proletariátus osztályharcát.

Munkások! Katonák! Akik megtagadták a közösséget a forradalmi Oroszország proletariátusával, akik nyakatokra hozzák a francia katonákat, hogy általuk nyomassák el mozgalmaitokat, nem a ti harcosaitok, hanem a ti árulóitok.

Akik a testvérharc felkeltésével vádoltak bennünket, íme: maguk kezdik a testvérharcot. Állunk elébe, bejelentjük nekik, a kapitalisták lakájainak: terrorra terror! Ezt izenjük a kormányszocialista maffiának.

A Kommunisták Magyarországi Pártja

A Budapesti Munkástanács kommunista tagjai

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. II. 12/1919/I/1009.

---

28. „PEYER — A SALGÓTARJÁNI HAYNAU"

Salgótarjánban mintegy száz embert kivégeztek és ezt Peyer kormánybiztos úr a sajtó útján úgy kürtölte világgá, hogy a „rend helyreállott . . ."

„A rend helyreállott." Peyer úr leghűségesebb pribékje, Keszler nemzetőr állítgatta helyre a rendet olyképpen, hogy a kihallgatásra ren-

delt munkásokat a falhoz állította és megparancsolta nekik, hogy nyissák ki a szájukat s úgy lőtt a szájukba.

„A rend helyreállott" — hirdeti Peyer kormánybiztos úr, csak éppen szenet nem termel a bánya, egy darabkát sem, pedig Peyer „proletárvezér" úr ugyancsak biztatta a munkásokat: „Majd elbánok én magukkal. Nemhogy elvitetném a katonaságot, de még újabb csapatokat hozatok ide. Majd meglátom, ki lesz akkor az úr?"

Így beszél egy volt munkás, a Bányamunkások Szövetségének szociáldemokrata titkára — a bányamunkásokkal. De amilyen volt az „adjon isten", olyan volt a „fogadj isten" is. Azt válaszolták Peyer „elvtársnak" a salgótarjáni munkások, hogyha hamarjában el nem takarodik onnan, hát akkor dinamit veszélyezteti fejének kopaszságát.

„Tátsd ki a szádat, hadd lőjek bele!" — ez most a szociáldemokrata kormánybiztosvezérek hangja, sőt tudnak még bátrabban is beszélgetni, ha fehér székelyeket éreznek a hátuk mögött. Így beszélgettek a hóhérgenerálisok is Ukrajnában meg Finnországban, ahol tízezrével lőtték agyon a forradalmár proletárokat. Az ő tanítványuk Peyer is, aki azzal biztatta a salgótarjáni bányászokat, hogy . . . Rudas és Szaton elvtársakat előttük löveti agyon . . .

A burzsoázia büszke lehet Peyer úrra, aki lefegyvereztette a munkásságot . . .

Most már igazán rend van Salgótarjánban. Csak éppen hogy száz embert dugtak a föld alá és mindezt Peyer, a szociáldemokrata rendeletére. Úgylátszik, Eperjes véresemlékű hóhérdiktátorának, Haynaunak dicsőségére pályázott Peyer Károly, a salgótarjáni véreb-kormánybiztos, akinek háromnapi vadállati kegyetlenségű uralma megszégyenítette még a hírhedt Lukachich tábornok vérszomját is.

A jól végzett munka remélhetőleg nem marad megjutalmazatlan. Ezért a páratlan vitézségért a hős Peyernek legalább is egy kis Mária Terézia-rendjel kijár . . .

Vörös Ujság, 1919 január 11. [Peyer — a salgótarjáni Haynau.]

---

29. A FEJÉRMEGYEI JEGYZŐK MEGKÖSZÖNIK AZ SzDP-NEK A VÉDELMÜKBEN KIFEJTETT TEVÉKENYSÉGET

Nem is olyan régen szemben állottak egymással, csak valóban ritka kivételes esetekben találkozott a falu jegyzője és a szocialista egy gyékényen. A szocialista a falusi jegyző szemében a felforgató, lázító, bajokat csináló elemet képviselte. Jött a forradalom, elsöpört sok salakot. Elsöpörte Fejér megye falvaiból, a falvak jegyzői lakaiból is ezt a téves felfogást. A szocialistáknak alkalmuk nyilott úgy bemutatkozni a falvak

népei előtt is, amilyenek valójában. Alkalmunk nyilott bebizonyítanunk minden elfogulatlan szemlélő előtt, hogy az új Magyarország közrendjének legbiztosabb támaszai, védői mi vagyunk.

Fejér megye jegyzőinek e kedvezően megváltozott véleményét sokatmondó nyiltsággal tükrözi vissza az alábbi levél:

„A fejérmegyei és székesfehérvári szociáldemokrata párt
tekintetes titkári hivatalának

Székesfehérvár, Kert-utca 1.

A mai napon megalakult Fejérmegyei Jegyzők Tanácsa megbízásából vagyok bátor a pártnak köszönetemet nyilvánítani azért, hogy a forradalmi átalakulás napjaiban, amikor a régi rendszert elítélő nép haragja a többi közt a nép közt élő községi jegyzők, vagyis azok ellen fordult, akik hivatali állásuknál fogva természetszerűleg kötelesek voltak a háború érdekében kiadott és az egyének érdekeivel ellentétben álló rendeleteket végrehajtani, a népre gyakorolt közismert nagy befolyását a közrend megóvása és egyúttal lovasberényi kartársunk érdekében előnyösen és eredményesen érvényesíteni szíves volt.

Ez alkalommal van szerencsém a tanács azon határozatát is közölni, hogy ámbár a jegyzői tanács, mint ilyen egyik politikai párthoz sem óhajt csatlakozni, mégis indíttatva érzi magát a szociáldemokrata pártot bizalmáról biztosítani.

Kérem ezt tudomásul venni azon jegyzői kartól, amely kar magyar hazánk érdekében eddig is megtette kötelességét és amely kar az új demokratikus Magyarország felépítéséből is ki akarja részét venni.

Hazafias üdvözlettel a Fejérmegyei Jegyzők Tanácsa nevében

Moha, 1919 január 17.

Brandt István
elnök."

Reméljük, hogy az a bizalom, amelyről pártunkat a Fejérmegyei Jegyzők Tanácsa biztosítja, mihamarább kölcsönös lesz, mihamarább meggyőződést szerezhetünk majd arról, hogy Fejér megye jegyzői tényleg lelkes, őszinte, önzetlen, meg nem alkuvó harcosai, munkásai az új demokratikus Magyarországnak. És az ilyen jegyzői karral mindenkor, jóban-rosszban, szívesen dolgozunk együtt, az ilyen jegyzői kar mindenkor, minden körülmények között bizton számíthat a szociáldemokrata párt minden tagjára.

Székesfehérvár és Vidéke, 1919 január 25. [A jegyzők és a szocialisták.]

---

30. A „NÉPKORMÁNY" LETARTÓZTATJA ÉS KISZOLGÁLTATJA AZ ANTANT IMPERIALISTÁKNAK AZ OROSZ VÖRÖSKERESZTES MISSZIÓ TAGJAIT

... A rendőrség a „Royal" szállóban megjelent s őrizetbe vette a szálló ötödik emeletén lakó tizennégytagú Orosz Vöröskeresztes Misszió t ... Az oroszokat a rendőrség a toloncházba vitette, hogy mint alkalmatlan idegenekkel bánjon el velük, kényszerútlevéllel küldjék őket a határra. Időközben azonban váratlan esemény történt: Vyx alezredes két francia tisztet küldött szerdán a főkapitányságra, akik közölték a francia csapatok parancsnokságának azt a kívánságát, hogy az orosz bolsevikieket nem a magyar hatóságok, hanem a megszálló francia csapatok fogják őrizet alá helyezni. Az éjszaka folyamán pedig Fótról négy francia tiszt vezetésével százötven főnyi spáhicsapat érkezett a toloncház elé, ahol előmutatták Vyx alezredes írásbeli parancsát, s ennek alapján az orosz társaság kiadását követelték. Ez meg is történt. Az oroszok tiltakoztak ugyan, de mit sem használt a protestálásuk, a spáhik körülfogták őket, majd az erre a célra kirendelt gépkocsikon elvitték őket a Ferencvárosi-pályaudvarra. Itt egy vonat külön fülkéjébe szállították be a társaságot s félóra mulva a vonat elindult velük Ófutak állomás felé. Egyelőre itt helyezik őrizet alá a franciák az orosz bolsevikieket, akiket később valószínűleg Szalonikibe szállítanak ...

Pesti Hirlap, 1919 január 10. [A bolseviki oroszokat elvitték a franciák.]

---

31. AZ ANTANT IMPERIALISTÁK A „NÉPKORMÁNY" SZOCIÁLDEMOKRATA MINISZTERÉVEL TÁRGYALNAK A BOLSEVIZMUS LEKÜZDÉSÉRŐL

A hírek szerint Berthelot francia tábornok úr tanácskozásai, aki Smith angol őrnagy kíséretében a versailles-i háborús tanács megbízottjaként Budapesten tartózkodik, a bolsevizmus leküzdése kérdésében eredményre vezettek. Berthelot tábornok megbeszélést tartott Kunfi népjóléti miniszterrel a magyarországi bolsevista mozgalom jelentőségéről és céljairól. A tábornok ma értekezett az Amerikai Misszió vezetőjével, Coolidge professzorral, aki holnap Varsóba utazik, hogy az ottani kormánnyal is tárgyaljon a bolsevizmus leküzdésének kérdéséről. Az antant budapesti fegyverszüneti bizottsága aktív beavatkozást határozott el a bolsevik üzelmek ellen. Vyx ezredes felhívta a kormányt, hogy azonnal vezessen be szigorú ujságcenzúrát, amely elsősorban a bolsevizmus ellen irányul ...

Neue Freie Presse, 1919 január 17. [Az antantbizottság harca a magyarországi bolsevizmus ellen.]

---

32. LATINKA SÁNDOR NYILT LEVELE A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTERHEZ A FÖLDBIRTOKOSOK NÉPELLENES SZABOTÁZS-AKCIÓIRÓL

Miniszter Úr!

Míg a Földművelésügyi Minisztériumban a földbirtokreform nehéz problémáival foglalkoznak, addig az ország földesurai olyan intézkedéseket tesznek folyamatba, melyek nemcsak a további termelést fogják megakadályozni, hanem lehetetlenné teszik a földosztás észszerű megoldását is. Az ezerholdasok a föld megművelésére még az előmunkálatokat sem tették meg; a talaj termőképességének fokozásával nem törődnek, a földnek trágyázását úgyszólván teljesen beszüntették, az üzemi berendezéseket nem javítják; a cselédeket — még ott is, ahol erdőségek vannak — akácfák kipusztítására és egyéb haszontalan dolgokra használják fel. Hazugság az, hogy a cselédek nem akarnak dolgozni; a valóság az, hogy az ezerholdasok között szállóige lett: „Inkább pusztuljon a termés, de nem lesz úgy, ahogy a cseléd akarja, majd meglátjuk, ki döglik meg előbb".

A föld népe háborog, a megcsalt milliók szeme előtt folyik az ország népe elleni merénylet. Mielőtt azonban a sistergő katlan kifutna és a végpusztulás bekövetkezne, sürgős intézkedést kérünk: halállal kell büntetni azokat, akik ebben az országban perverz vágyakozással gyönyörködni akarnak az éhezők jajveszékelésében, akik emberhúsra akarnak vadászatot rendezni.

Kaposvár, 1919 január 25.

Latinka Sándor,
a földmunkások és kisgazdák
somogy- és tolnamegyei titkára

Somogyi Hírlap, 1919 január 26. [Nyílt levél a földmívelésügyi miniszterhez]

---

33. A KOMMUNISTÁK ÁLTAL VEZETETT MUNKANÉLKÜLI PROLETÁROK A TERMELÉSI ESZKÖZÖK FORRADALMI KISAJÁTÍTÁSÁT KÖVETELIK

Impozáns népgyűlésen tüntetett hétfőn [1919 január 27] délután többezer munkanélküli proletár az Országház téren és a *Vörös Ujság* szerkesztősége előtt. A munkanélküliek egységes forradalmi állásfoglalása volt ez a tüntetés a „munkanélküli segélynek" csúfolt nyomorúságos könyöradomány ellen. A munkanélküliek nem segélyt, hanem munkát követel-

nek. Ezt a következő határozati javaslat egyhangú elfogadásával dokumentálták:

„Budapest munkanélküli proletárjainak 1919 január 27-én délután az Országház téren megtartott gyűlése megállapítja, hogy a munkanélküliség a tőkés termelési rend teljes összeomlására vezethető vissza. A munkanélküliségen való gyökeres segítség csupán a tőkés termelési eszközöknek forradalmi úton való kisajátításával érhető el. Ennek hangsúlyozásával kimondja, a gyűlés, hogy a 15 koronás munkanélküli segély nem elégséges a legelemibb életszükségletek kielégítésére sem. De nem jelenthet megoldást a munkanélküliség kérdésében semminemű segélyezés sem, csupán a munkaalkalom biztosítása. A munkanélküliek nem akarnak munkanélküli jövedelmet, mint a munkásság ellen uszító burzsoázia, hanem munkát követelnek az államtól. Mint kisegítő eszközt munkaalkalmak teremtésére, követeli a gyűlés a nemzetőrség és karhatalomban szolgáló ellenforradalmi elemek elbocsátását s helyükbe a munkanélküli proletárok felvételét, annál is inkább, mert ilyen módon a proletariátus felfegyverzése tekintetében is haladás érhető el."

A gyűlés választotta küldöttség kedden délelőtt juttatta el ezt a határozati javaslatot a szociáldemokrata kereskedelmi és hadügy miniszterekhez. A küldöttség szónoka . . . kijelentette Garami miniszter előtt, hogy a munkanélküliek munkát és nem segélyt akarnak az államtól, bármennyire rágalmazza is őket a burzsoá sajtó. „De az ellen a legmesszebbmenően tiltakozunk — mondotta —, hogy a békés népgyűlésünkre a karhatalmat teljes számban kivezényelték abból a célból, hogy a munkanélküliek gyűlését megzavarják . . ."

Vörös Ujság, 1919 január 30. [Munkát adjatok!]

---

34. A SZOCIÁLDEMOKRATÁK A BURZSOÁ DIKTATÚRA ERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN KIZÁRJÁK A KOMMUNISTÁKAT A MUNKÁSTANÁCSBÓL

Az osztályegyüttműködés pártja, a szociáldemokrata párt a legutóbbi munkástanács ülésén [1919 január 28] nyiltan ledobta az álarcot.

A munkástanácsból kizárták a kommunistákat.

Az ülés határozatai és felszólalása a következőkben jegecesedtek ki:

A szociáldemokrata párt hivatalos szónoka kijelentette, hogy a párt nem akarja a proletárdiktatúrát. A szociáldemokrata párt hivatalos álláspontja tehát a burzsoá diktatúra és nem a proletár demokrácia . . .

A szociáldemokrata párt nem akarja a munkás-, katona-, parasztt tanácsok hatalmát, mely kizárólag a proletariátus harci és hatalmi szerve. Akik támogatják a burzsoázia demokratikus köntösbe öltöztetett diktatúráját, azok nem akarják a proletariátus hatalmának növelését . . .

A szociáldemokrata párt nem akar forradalmi munkástanácsot látni, mert nem akarja a proletariátus diktatúráját. A munkástanács kizár bennünket az osztályegyüttműködés zavartalanságának biztosítása érdekében.

Éljenek a forradalmi munkástanácsok!

Le a burzsoázia támogatóival!

Éljen a proletárdiktatúra!

Vörös Ujság, 1919 január 30. [Lehullott az álarc.]

---

35. A CSENDŐRÖK FEGYVERES PROVOKÁCIÓJA A MAKÓI DOLGOZÓK ÉS KATONÁK ELLEN

A Szegedi Munkástanács két kiküldöttje a Makói Munkástanáccsal együtt már hitelesen megállapította, hogyan történt a tegnapi zavargás. Eszerint a makói tüzérlegénység már jóideje zúgolódott, hogy a fegyvereket elszedik tőlük és a csendőrségnek szolgáltatják ki, amelyre szerfölött haragudtak. Fokozta az elkeseredést, hogy napok óta ellenforradalmi összeesküvésről beszéltek, amelyre nézve állítólag adatok is voltak, úgy a katona-, mint a munkástanács kezében. A katonák bizalmiférfiai tiltakoztak a katonai fegyverraktár kiszolgáltatása ellen, és ennek a tiltakozásuknak a tegnap reggel 9 órára összehívott népgyűlésen akartak kifejezést adni, amelyre teljesen felfegyverkezve, de békés szándékkal vonultak ki. A gyűlés folyamán a csendőrségtől átirat érkezett a bizalmiférfiakhoz, amely közölte, hogy a csendőrök hajlandók a bizalmiférfiaknak a fegyvereket visszaadni, ha érte mennek a csendőrlaktanyába. A gyűlés nyomban küldöttséget alakított, amelynek tagjai voltak: Fodor Sándor, a Makói Munkástanács elnöke ... és ... a munkástanács tagjai. Ezekhez tíz fegyvertelen katona csatlakozott. Mikor a küldöttség elhagyta a városházát, a városháza padlásáról lövés dördült el. Kocsis rendőrbiztos adott jelt ezzel a csendőröknek a készülődésre. Mikor a küldöttség a csendőrségi kaszárnya bejárata elé ért, a csendőrök gépfegyverrel tüzelni kezdtek rájuk. Amikor Fodor súlyosan megsebesülve összeesett és a küldöttség több más tagja is megsebesült, az utánuk tódult nép tüzelni kezdett a csendőrségre, megrohanta a csendőrlaktanyát és a csendőröket, akiket a nemzetőrség tengerészei is hátba támadtak, a Maros hídja felé szorították.

Amikor a zavargás kissé alábbhagyott, a csendőrség parancsnoka futárt küldött Mezőhegyesre és segítséget kért azzal, hogy a nép Makón megtámadta a szocialista pártot és a csendőrséget ...

A rend rövidesen helyreállott. Este 7 órakor az utcák teljesen csönde-

sek voltak, s az éjjel nyugodtan telt el. Az utcákon felfegyverzett szervezett munkások őrködtek . . .

Pesti Napló, 1919 február 1. [A makói lázadás.]

---

36. KORMÁNYUTASÍTÁSRA A RENDŐRSÉG FELDÚLJA A „VÖRÖS UJSÁG" SZERKESZTŐSÉGÉT

1919 február 3

Éljen a demokrácia! Sokáig éljen a népkormány és annak köztársasági elnöke, Károlyi Mihály.

Jövel Vázsonyi, sőt Tisza István, kik megihlettétek a diadalmas magyar forradalom vezéreit. Különbül ti se tudtátok volna megcsinálni az *új Magyarországot*, melyben immár nemcsak az úgynevezett csőcselék rabol, de raboltat a belügyminisztertől kezdve a rendőrfőkapitányon keresztül a kapitalista társadalomnak minden rendfenntartó eleme.

Holnap nem jelenik meg a *Vörös Ujság*, a forradalmi proletariátus lapja. Holnap nem lehet kapni a kommunista párt könyvkereskedésében *Marx és Engels műveit*, nem juthattok *Leninnek forradalmi írásaihoz*. Holnap nem, de holnapután már igen! Mert amit ma elrabolt tőlünk a burzsoá Magyarország szociáldemokrata rendőrsége, hogy megakadályozza a proletár agyak forradalmasítását, már holnaputánra pótolni fogjuk.

Ma hajnalban megjelent a rendőrség egy karhatalmi osztaga a *Vörös Ujság* Visegrádi utca 5. és 17. szám alatt lévő helyiségeiben és *az utolsó papírdarabig, a pecsétekig mindent, mindent elhurcoltak*. Hogy közben ruhákat loptak, a szerkesztőség és titkárság tagjainak cigarettáit lopták el és villanykörtéket vágtak zsebre, azt mondanunk sem kell. Elvitték azonban összes röpiratainkat, kefelevonatainkat, kéziratainkat, fordításokat a szerkesztőségből és nyomdából egyaránt. *Elkobozták többek között Marx és Engels Kommunista Kiáltványát* és Goethe Faustját. Elkobozták a *Népszava* kiadásában megjelent s nálunk raktáron levő könyveket is. Elloptak 1 500 korona készpénzt egyik fiókból . . .

A *Vörös Ujság* mégis meg fog jelenni. Hirdetni fogja a marxista kommunizmus forradalmasító igéjét. *Marxnak, Engelsnek, Leninnek és Rosa Luxemburgnak és a proletárforradalom többi előharcosainak írásai a demokratikus inkvizíció tüzes kamráiban megsemmisülhetnek, de a proletár agyakból és szívekből nem lehet kiégetni a kommunizmus igazságait. Annyira nem, hogy ezek az igazságok fogják felperzselni a burzsoázia proletárgyilkos társadalmi rendjét, annak minden védelmezőjét.*

Proletárok! A *Vörös Ujság* holnap nem jelenik meg, bizonyítékául

annak, hogy a burzsoáziának van oka rettegni tőle. Magyarországon csak olyan ujságok és könyvek jelenhetnek meg törvényesen, amelyek nem ártanak a kapitalista magántulajdon rendjének, amelyek nem harcolnak a kizsákmányolás proletárgyilkos rendje ellen. Proletárok! Lássátok, hogy ki harcol értetek. Aki nem harcol a burzsoázia ellen, azt nem bántja a burzsoázia. Aki nem harcol a burzsoázia ellen, az ellen nem rendeztet pogromokat a kapitalisták rablóbandája. És lássátok meg, mennyit ér a burzsoá demokrácia. *A „népkormány" karhatalmat tart az ellenforradalmi sajtó védelmére.* A szociáldemokrata hadügyminiszter alatt arra használják fel a karhatalmat, hogy megvédhessék a *Pesti Hirlapot*, mely tajtékoz s uszít a munkanélküli proletárok ellen, és megakasztják megjelenésében az egyedüli ujságot, amelyben kifejezésre találnak a proletariátus forradalmi érdekei. Lássátok be proletárok, hogy az egyedüli út, amely a felszabadulás felé visz benneteket, *a proletárdiktatúra útja.*

Le a kapitalizmussal, éljen a proletárforradalom!

Le a burzsoázia támogatóival, pusztuljon a „népkormány"! Éljen a proletárdiktatúra!

Budapest, 1919 február 3-án.

Testvéri üdvözlettel

A Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyüjtemény. II. 12/1919/II/1018. [Holnap nem jelenik meg a „Vörös Ujság"!]

---

37. DETEKTÍVJELENTÉS A KMP FEGYVERES FELKELÉST ELŐKÉSZÍTŐ TEVÉKENYSÉGÉRŐL

... A Kommunisták Magyarországi Pártjának központjában a vezetők tegnap bizalmas összejövetelt tartottak és elhatározták, hogy erélyesebb agitációt fognak kifejteni, mert ha még sokáig várnak, akkor végeredményben a kormány letöri őket. Ezt akarják ők megelőzni azzal, hogy ők lépnének fel előbb támadólag, de sokkal jobban megszervezve, mint Berlinben a spartacusok. Még e hónapban akarják dülőre vinni a dolgot és két héten belül tervezik a bolseviki forradalom kitörését. A Vörös Gárda szervezését Krammer Sándor vezetésével megkezdették. A laktanyában agitátoraik erősen dolgoznak. Krammertől tudja bizalmasa, hogy a 32. gyalogezredtől a legutóbbi két hét alatt 204 ember, az egyes honvédektől 72 ember, a népőrségtől 55 ember, a 9/140-es tüzérektől 25 ember, a 41-es tüzérektől 25 ember, a 4-es

tüzérektől 28 ember, a nemzetőrségtől 14 ember, a tengerész nemzetőrségtől 22 ember, az óbudai tengerészektől 6 ember, a 29-es honvédektől 8 ember, a katonai soffőröktől 14 ember, a légi csapatoktól 12 ember, más vegyes csapatoktól 125 ember, s rokkantakból 25 ember, különböző katonai kórházakból 104 ember csatlakozott a kommunisták pártjához és felajánlották a Vörös Gárdában való működésüket. Ezek a katonák rózsaszínű karton tagsági igazolványokat kaptak és havonta tagsági díj fejében 1 koronát fizetnek a kommunista pártnak.

Megalakult az úgynevezett kommunista repülőbizottság is, amely 200 tagból áll. Ennek az a célja, hogy minden kerületbe 20 ember megy és kettes-hármas csoportokba oszolva a főbb közlekedési utakon és gócpontokon színleges vitát kezdenek a kommunizmusról; a köréjük sereglő hallgatóságot azután megnyerik a kommunizmus eszméinek. Ugyanezt megcsinálják a mozikban is, ahol szünetek alatt az ő agitátoraik vitát kezdenek és agitálni fognak a kommunizmus érdekében.

A *Vörös Ujság* f. hó 5-én 30 000 példányban jelent meg, céljuk azonban most mindennap megjelentetni a lapot, de nem egészíves, hanem félives alakban . . .

1919 február 6. *Nánássy* s. k.

MMI Archivum. A. II. 11/1919/96.

---

38. A BUDAPESTI KATONATANÁCS KOMMUNISTA FRAKCIÓJA FORRADALMI BIZOTTSÁGOK MEGALAKÍTÁSÁT KÖVETELI

A Budapesti Katonatanács kommunista frakciója az alábbi határozati javaslatot terjesztette elő a katonatanács legutóbb megtartott ülésén [1919 február 7.] . . .

A kommunista katonák javaslata ez volt:

„A Budapesti Katonatanács kimondja, hogy az ellenforradalmat semmiféle néptörvénnyel elintézettnek nem látja. Nem tartja a kormány intézkedéseit az ellenforradalommal szemben kielégítőnek, és ennek okát abban látja, hogy a burzsoá állam kormánya sohasem lehet mentes ellenforradalmi elemektől. Példa erre Festetich gróf és Nagy Vince belügyminiszter.

Az ellenforradalmi szervezkedés olyan mérveket öltött Magyarországon, hogy elérkezett az ideje annak, hogy a proletariátus a köztársaságot veszélyben levőnek jelentse ki és az ellenforradalom letörésére kivételes intézkedéseket léptessen életbe.

Minthogy a forradalom védelme elsősorban a katonaság feladata, a katonatanács kijelenti a következőket:

1. Az ellenforradalom által veszélyeztetett köztársaság védelmére, a burzsoázia ellenforradalmának minden eszközzel való kiirtására forradalmi bizottságot alkot, a forradalmi bizottságban való képviseltetésre felhívja a Budapesti Munkástanácsot, a Magyarországi Szociáldemokrata Pártot és a Kommunisták Magyarországi Pártját.

Az így alakítandó forradalmi bizottságnak feladata mindenütt a helyi forradalmi bizottságokat megalakítani és teljhatalommal és irgalom nélkül eljárni az ellenforradalmárokkal szemben.

2. Kimondja a katonatanács, hogy követeli a proletariátus haladéktalan felfegyverzését és a burzsoázia lefegyverzését.

3. Kimondja a katonatanács, hogy az összes ellenforradalomban gyanús csapattestek azonnali lefegyverzését követeli és tisztjeiket a forradalmi bizottságnak rögtönítélő eljárás céljából átadja.

4. A Központi Forradalmi Bizottság rendelkezik az ország területén lévő összes fegyveres erőkkel, a karhatalmat és rendőrséget is beleértve, és ez utóbbi alakulások azonnal kivétetnek a Belügyminisztérium hatásköréből."

A kommunisták javaslatát elvetették . . .

Vörös Ujság, 1919 február 11. [Veszélyben a forradalom.]

---

39. A KMP FELHÍVJA A PÁRTTAGSÁGOT A PÁRT SZERVEZETI MEGERŐSÍTÉSÉRE

Világ proletárjai egyesüljetek!

Fontos közlés a „Hólabdaszervezetek" megalakításáról

Elvtársak! Munkások! Katonák!

A burzsoá államhatalom egész súlyával nehezedik pártunkra a kormányon lévő scheidemannisták fehér terrorja. Nemcsak „néptörvényeik" ügyészeit szabadították ránk, nemcsak megélhetésteket rendelték alá a húsos fazék körül marakodó szakszervezeti bürokraták hatalmi hóbortjának, de rendőr „elvtársaik" segítségével rendszeresen betörnek kiadóhivatalunkba és könyvtárainkba, mázsaszámra lopják el naponta lapjainkat és tudományos kiadványainkat, elfoglalják párthelyiségeinket és minden más módon is igyekszenek pártéletünket megnehezíteni.

Elvtársak! Ez a terror csak megerősíthet bennünket ügyünk igazságában. Az a politikai alávalóság, ameddig velünk szemben lesüllyedtek, csak rettegésüket mutatja attól a világforradalmi hullámtól, amely kelet és nyugat felől egyre jobban közeledik már, hogy az ő fejük felett is összecsapjon.

Ilyen körülmények között azonban minden egyes elvtársunknak sokkal fokozottabb mértékben kell dolgozni pártunk megerősítésén és újjászervezésén. Pártunk tagjai között is sokkal szorosabb, s amellett könnyebben mozgósítható kapcsolatot kell létesítenünk és az *egyéni* agitációra is sokkal nagyobb szükségünk van, mint eddig. Évégből a kerületi és üzemi pártszervezetek mellett meg kell alkotnunk az orosz forradalmi mozgalmakban is kitűnően bevált úgynevezett hólabda-szervezetet. Ezt a következőképp kell megvalósítani:

Minden elvtárs a hozzá legközelebb álló (ismerős) elvtársaiból összehoz egy 8—10 tagú csoportot. Ha ennyi ismerős elvtárs nem volna, akkor kötelessége személyi agitációval és felvilágosítással annyi új hívet szerezni pártunknak, hogy ezt a csoportot megalakíthassa. Ez a tizes csoport legalább egyszer egy héten, de lehetőleg többször is jöjjön össze (valamelyikük lakásán, kávéházban stb., miután ilyen kis összejövetelt bármikor bárhol lehet tartani) és itt beszélje meg, ujságcikk és egyéb kiadványok kapcsán a napi helyzetet és számoljon be egymásnak agitációs és szervezeti tevékenységéről. Minden ilyen tizes csoport választ egy összekötő bizalmiférfit, aki valamelyik kerületi végrehajtó bizottság, üzemi bizalmitestület egyik tagjával állandó összeköttetést tart fenn. Ennek az összekötő bizalmiférfinak kötelessége, hogy ezen összeköttetése révén a központtól átvegyen mindennemű politikai utasítást, gyűlésre való meghívást, előadásra szóló jegyeket stb., és arról a csoport összes többi tagjait értesítse. Ezért szükséges, hogy a csoport tagjai minél szorosabb érintkezést tartsanak fenn egymással és az összekötőnek tudnia kell az egyes tagok címét is, hogy esetleg lakásukon is értesíthesse őket. Legcélszerűbben az összekötő vállalhatja a csoporttagoknak ujságokkal és egyéb nyomtatványokkal való ellátását is.

Mihelyt ilyen tizes csoport megalakult, a megválasztott összekötőnek kötelessége valamely gyári vagy kerületi pártszervezet végrehajtó bizottságánál, bizalmitestületénél, esetleg ha más közbenső testületet nem talál, akár a központi párttitkárságnál is jelentkezni, hogy ilyen módon az összeköttetése a pártközponttal tényleg meg is legyen.

Minden végrehajtóbizottsági vagy bizalmitestületi tag tartozik nyolc-tíz ilyen összekötővel ugyanolyan szoros érintkezést fenntartani, lakáscímeiket is tudni, mint ezek az összekötők a maguk csoportjainak a tagjaival.

Ha valaki már tagja valamely tizes csoportnak, *igyekezzék személyi agitációval saját maga köré még 10 elvtársat gyűjteni*, akiknek azután az ő révén lesz meg az összeköttetésük a magasabb pártfórumokkal.

Elvtársak! Senki ne várja, amíg valaki felszólítja egy ilyen tizes csoportba való belépésre! Mindenki nézzen szét maga körül és alakítsa meg a maga csoportját s keressen rögtön összeköttetést valamely bizalmi- vagy végrehajtóbizottsági testület tagjával, akinek révén a

Világ proletárjai egyesüljetek.

Lenin a szovjetrendszerről!

A forradalomban csupán az maradandó, amit a proletáriátus tömegei vívtak ki. Elkönyvelni csupán azt érdemes, amit igazán maradandólag vívtunk ki.

A III. Kommunista Internacionálénak megteremtése Moszkvában, 1919. március 2-án, annak az elkönyvelése volt, amit nem csupán az orosz, nem csupán a nagyoroszországi, hanem egyúttal a német, osztrák, magyar, finn, svájci, egy szóval a nemzetközi proletár tömegek vívtak ki.

És éppen ezért maradandó a III. Kommunista Internacionálé megteremtése.

Alig négy hónapra menve vissza, még nem lehetett azt mondani, hogy a szovjet hatalom, az államnak szovjet formája nemzetközi vívmány lenne. Volt ugyan benne valami, még pedig lényeges vonás, ami nem csupán Oroszországra, de az összes kapitalista államokra vonatkozott. De nem lehetett még megmondani, a tények próbája előtt, hogy milyen változásokat, milyen mélységeket, milyen fontos eseményeket hoz magával a világforradalom további térfoglalása.

Ezt a próbát a német forradalom szolgáltatta. Az első kapitalista állam — a legelmaradottabbak egyike után — rövid időn belül megmutatta az egész világnak, száz egynéhány nap alatt, nem csupán azt, hogy a forradalomnak alapvető elvei ugyanazok és nem csupán azt, hogy alapvető iránya ugyanaz, hanem egyúttal az új proletár-demokrácia alapvető formáját, a szovjeteket.

Ezzel egyidejűleg Angliában is, ebben a győztes, gyarmatokban leggazdagabb országban, amely leginkább volt a társadalmi béke mintaképe és amelynek kapitalizmusa a legrégibb kelető, azt tapasztaljuk, hogy itt is széles keretekben, feltartóztathatatlanul és hatalmas forrongással hódítanak tért a szovjetek és a proletár tömegharc új szovjet formái, a »shop stewards committees«, a gyári bizalmiférfiak választmányai.

Amerikában, ebben a hatalmas és fiatal kapitalista államban a munkástömegek rendkívül rokonszenveznek a szovjetekkel.

A jég megtörött.

A szovjetrendszer az egész világon győzött.

Győztek a szovjetek, mindenek előtt és főképpen abban a tekintetben győztek, hogy kivívták maguknak a proletártömegek rokonszenvét. És ez — a legfontosabb. Ezt a vívmányt az imperialista burzsoázia semmilyen barom...ága, a bolsevikok semmiféle üldözése és gyilkolása nem képes többé elragadni a tömegektől. Mennél jobban dühöng a »demokratikus« burzsoázia, annál maradandóbbá válik ez a vívmány a proletártömegek lelkében, hangulatukban, öntudatukban, harcra való hősi készségükben.

A jég megtörött.

És ezért ment oly könnyen, oly simán, oly nyugodt és szilárd határozottsággal a kommunisták moszkvai nemzetközi konferenciájának munkája, mely létrehozta a III. Internacionálét.

Mi elkönyveltük azt, amit immár kivívtunk. Papírra vetettük azt, ami immár a tömegek tudatában állandósult. Mindnyájan tudtuk, — mi több: láttuk, éreztük, kézzel foghattuk, még pedig mindegyikünk saját országa tapasztalatai nyomán, hogy egy új, erő és mélység dolgában a világon még nem látott proletármozgalom indult meg, amely nem fog belehelyezkedni valamilyen ócska keretekbe, hogy ezt a mozgalmat nem tudják feltartóztatni a kicsinyes politizálás nagymesterei, sem az angol-amerikai »demokratikus« kapitalizmus világtapasztalt és művészkedő Lloyd Georgejai és Wilsonjai, sem pedig a tűzön-vízen és trombitaharsogáson keresztülmenő Hendersonok, Renaudelek, Brantingok és a szociál-sovinizmus többi más hősei.

Az új mozgalom a proletariátus diktatúrájához vezet, minden ingadozás, kétségbeejtő vereségek, a hallatlan és hihetetlen szörnyű káosz (t. i. ha felületesen, kívülről ítéljük meg) ellenére — a szovjethatalomhoz vezet oly erővel, mely mindent elseper a millió és százmillió proletár áradata útjából.

Ez az, amit elkönyveltünk. Határozatainkban, téziseinkben, előadmányainkban, beszédeinkben a már kivívottak jutnak kifejezésre.

A marxizmus teóriája, mely a forradalmi munkások új, az egész világra kiterjedőleg gazdagult tapasztalatát éles fénnyel világítja meg, segítségünkre volt, hogy a történtek törvényszerűségét megértsük. Ez a teória segítségére van azoknak, akik a világproletariátus kapitalista társadalmának megdöntéséért harcolnak, hogy világosabban ...ák harcuk mezejét, szilárdabban haladjanak az immár kibontakozó úton, alaposabban vívják ki a győzelmet és erősítsék azt meg.

A III. Kommunista Internacionálé alapítása bevezetője a szovjetek nemzetközi köztársaságának, a kommunizmus nemzetközi győzelmének.

A KMP röplapon terjesztette Leninnek a Kommunista Internacionále megalakulása alkalmából írt „Amit kivívtunk és írásba foglaltunk” című cikkét.

mindenkori pártközponttal juthat közvetett érintkezésbe. Saját kívánságai és javaslatai is így juthatnak oda a legbiztosabban.

Ezzel a munkával nemcsak azokat a réseket tömjük be, amelyeket a népkormány gaz támadásai és napról napra megismétlődő merényletei ütnek pártszervezetünkön, de erősebbé és összetartóbbá tesszük azt, mint valaha is volt, és ellentállóvá minden támadással szemben!

Testvéri üdvözlettel

A Kommunisták Magyarországi Pártja

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. II. 12/1919/1037.

---

40. A KMP KÖRLEVELE A PÁRT IRÁNYELVEIRŐL

1919 február 13

Tisztelt Elvtársak!

A magyar szociáldemokrata párt vasárnapi [1919 február 9] kongresszusa, mint már ismeretes önök előtt is, kizárta kebeléből a kommunistákat. Annál könnyebben tehette ezt, minthogy a kommunisták, miután nem voltak hajlandók végigcsinálni a szociáldemokrata párt osztályegyüttműködő politikáját, azzal, hogy beléptek a kommunista pártba, mindkét párt szervezeti szabályzata értelmében természetszerűen megszűntek a szociáldemokrata párt tagjai lenni.

Ez a határozat nyilvánvalóan kifejezi a szociáldemokrata párt kapkodó és teljesen fejvesztett álláspontját velünk, kommunistákkal szemben. Ez a határozat még élesebbé teszi a munkásmozgalom reformista és forradalmi iránya különválásának szükségességét Magyarországon is. Erre való tekintettel a következő irányelveket ajánljuk az elvtársak szíves figyelmébe:

... Arra vonatkozóan, hogy miért nevezzük magunkat kommunistáknak (bolsevikieknek) ... azt jegyezzük meg, hogy ez az elnevezés szükséges azért, mert a kommunista elnevezés alatt szerte a világon a munkásmozgalom azon elemei csoportosulnak, melyek szakítottak a szociálsovinizmussal, az osztályegyüttműködéssel, s a munkásmozgalom forradalmi irányzatát képviselik. A szociáldemokrata elnevezést Marx és Engels ismételten helytelenítették, és ezzel az elnevezéssel való szakítás annál is inkább szükséges, mert a Scheidemannok és a világ valamennyi scheidemannistái is szociáldemokratáknak nevezik magukat.

A szervezkedési módra vonatkozólag szívleljék meg az elvtársak a következőket:

Az eddigi szervezkedésünknek az volt a hibája, hogy nem bírtunk eléggé szakítani azzal a szervezési módszerrel, amelyet a szociáldemokrata pártban sajátítottunk el. A szociáldemokrata párt mint nem forradalmi, de parlamentáris párt, amely szavazatokat akar gyűjteni, válogatás nélkül kénytelen befogadni minden jelentkezőt. A kommunisták pártja mint tisztán forradalmi párt, amely nem akar mandátumokat, csupán előharcosa akar lenni a proletárforradalomnak, nem fogadhat el tömeges belépést. Példának okáért egész népgyűlésnek vagy szakmai gyűlésnek csatlakozását. Nekünk elsősorban meggyőződött, öntudatos forradalmárokra van szükségünk szervezeteinkben és ezért is a taggyűjtés csupán egyének felvételével történhetik. E tekintetben tartsák be mindenkor az elvtársak az ideiglenes szervezeti szabályzatunk második pontját . . .

Kérjük önöket, hogy kellő figyelmet fordítsanak a katonaság körében a forradalmi agitációra és igyekezzenek mindenütt, ahol befolyásuk van, a proletariátus felfegyverzése érdekében mindent megtenni.

Minden csapattestben szervezzenek kommunista csoportokat a megbízható elemekből, úgy a katona-, mint a munkástanácsokat igyekezzenek elveinknek megfelelő állásfoglalásra bírni az ellenforradalommal szemben.

Mindenütt, ahol két-három kommunista is van, igyekezzenek az összetartozóság érzését ápolni, minden kérdésben egységesen eljárni, ahol csak lehet, a párt nevében fellépni. Nemcsak szóban, beszédben, de határozati javaslatokban is juttassák álláspontunkat kifejezésre, hogy így a tömegeket az állásfoglalás mellé lekössék, vagypedig a kormányszocialistákat leleplezzék.

Nagyon fontos, hogy állandó összeköttetésben álljanak a központi bizottsággal. Mindenről értesítsenek bennünket és kérjenek tájékoztató, útbaigazító felvilágosításokat . . .

MMI Archívum. Gy. 1—1954.

---

41. A KOALÍCIÓS KORMÁNY SZOCIÁLDEMOKRATA MINISZTERE FEGYVERT SZÁLLÍTTAT AZ OROSZ PROLETARIÁTUS ELLEN HARCOLÓ LENGYELEKNEK

„Az oroszországi kommunisták közelebb állnak hozzánk, mint a világ burzsoáziája", mondotta jezsuita szemforgatással Weltner Jakab a szociáldemokrata párt tegnapi kongresszusán, de ugyanakkor Garami Ernő szociáldemokrata kereskedelemügyi miniszter soronkívüli sürgős-

séggel fegyvereket szállíttat az orosz proletariátus szovjet hatalma ellen harcoló lengyel ellenforradalmi bandának.

Nem bántunk, nem vádolunk alaptalanul senkit, e tekintetben sem követjük a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezéreit. Hivatalos okmányokat terjesztünk elő most is, amelyeknek még az elbírálásába sem bocsátkozunk, mert a magyar nyelv túlságosan szegény e páratlan hitványság és aljas elvtelenség jellemzésére és megbélyegzésére.

Ime az okirat:

„Miniszteri fegyverszüneti bizottság.
Szám: (1597/1919.)

Államvasutak Igazgatóságának
Budapesten

Budapest, 1919. I/22

Vernier francia százados értesítése alapján a magyar kormány minden vagon német fegyverzetért, mely az országból a lengyeleknek kimegy, nyolc vagon szenet kap. Lengyelországba kimenő német fegyverzetet tartalmazó vagonok ily értelemben francia szövegű feliratokkal fognak elláttatni.

Kérjük az értesítés szíves tudomásul vételét . . .”

Hogy a magyar demokrata népkormány szociáldemokrata miniszterei-nek mennyire szívén fekszik a forradalmi orosz proletariátus sorsa, ez a rendelet bizonyítja a legjobban. Ugyanaz a kormány, mely a budapesti orosz hadifogoly-bizottságot az antant fenevadjai kezére játszotta, most fölfegyverzi a lengyel ellenforradalmárokat, hogy mennél sikeresebben küzdhessenek a világ minden proletárjainak felszabadulásáért harcoló orosz proletártestvéreink ellen . . .

Vörös Ujság, 1919 február 11. [Fegyverek a proletárforradalom ellen.]

---

42. VÉRES TERROR TISZADOBON AZ ÉHEZŐ PROLETÁROK ELLEN — A GRÓFI TULAJDON VÉDELMÉBEN

. . . Decemberben a falu nélkülöző lakossága, a helybeli helyettes főszolgabíró biztatására vadászni kezdett a grófi vadaskert vadjaira . . .

Erre . . . katonaságot rendeltek a faluba, éspedig egy század gép-fegyveres gyalogságot Szentgály főhadnagy vezetése alatt. A katonák sapkájukon fehér szalagon büszkén viselik a „Szentgály-különítmény” nevet . . . Megkezdődött a borzalmak borzalma, a legvadabb hajtó-vadászat a parasztok ellen.

A bérlő úr pontos jegyzéket adott át mindazokról, akik engedély nélkül mertek vadászni a grófi vadakra. Szentgály főhadnagy ezeket a

szerencsétleneket mind összefogatta és a községháza fogdájába záratta. Ugyanakkor parancsot adott századának, hogy szedjék össze a falu népét, hajtsák a piactérre, ahonnan nem maradhat el senki, mert különben halállal büntetik . . .

A templom mellett, szemben a paplakással akasztófát állítottak fel . . . s egy derest is felállítottak.

A főhadnagy parancsára ezután a katonák egyesével kivezették a börtönből a letartóztatottakat, akiket négy kiválasztott markos pribék a kínpadra húzott, lefogták kezét-lábát, egy ötödik pribék pedig összefont bikacsökkel, amelynek ólomgomb volt a végén, a főhadnagy úr tetszése szerint, az áldozatok meztelen testére 25-25 korbácsütést veretett.

A fájdalomtól félőrülten üvöltő emberek testéről cafatokban szakadozott le a hús, mialatt a főhadnagy úr a jegyző jelenlétében állandóan faggatta őket, hogy kik vettek részt a vadászatokon? . . .

Az undorító borzalmasságok azonban még fokozódtak, midőn Szendi János napszámost vezették az akasztófa alá.

A főhadnagy parancsot adott, hogy Szendit húzzák fel az akasztófára.

Szendi nyakába vasláncból hurkot vetettek és néhány pillanatra fölhúzták, amíg el nem vesztette az eszméletét. Ekkor hirtelen lebocsátották, úgy, hogy a zuhanástól a földön összetörte magát.

Mindez nem volt elég. Vederszámra öntötték rá a vizet, amíg magához nem tért. Ekkor a katonák tüzesített bajonetekkel szurkálták, mert Szendi János még mindig nem vallott eleget. E borzalmak után az asszonyok és gyerekek közül többen elájultak. De Szentgály főhadnagy és részeg pribékjei még mindig nem teltek be a gyönyörűséggel.

Kínpadra vonszolták a 72 éves Zsóri Gábor napszámost és 25 korbácsütést kapott, mert a fia, ifj. Zsóri Gábor, aki szintén részt vett a dámvadászaton, megszökött a faluból. Az aggastyán félholtan került le a deresről, úgy, hogy kórházba kellett szállítani . . .

Az emberevő fenevadak százada még mindig Tiszadobon garázdálkodik és egyelőre remény sincs arra, hogy hamarosan megszabadulnának tőle . . .

Vörös Ujság, 1919 február 15. [A tiszadobi borzalmak.]

---

43. A BUDAPESTI MUNKÁSOK 1919 FEBRUÁR 11-I GYŰLÉSEIKEN ELHATÁROZZÁK, HOGY FEGYVERREL IS KÉSZEK HARCOLNI AZ ELLENFORRADALMI SZERVEZKEDÉS ELLEN

Pártunk budapesti és környékbeli szervezetei kedden este gyűlésekre hívták össze a főváros proletár munkásságát. A munkások mindenütt tömegesen jelentek meg, s a gyűléseken megnyilvánult lelkes hangulat

bizonysága annak, hogy a munkásság éber figyelemmel kíséri az ellenforradalom banditáinak a fészkelődését. Bármilyen erős oltalomban részesíti is a „népkormány" az ellenforradalmárokat, a forradalmi lelkületű munkásság készen áll arra, hogy leszámoljon a demokrácia korszakában dédelgetett ellenforradalmi gyülevész csapatokkal.

Pártunk küldötteinek fejtegetéseit a gyűléseken megjelenő munkásság egyértelmű lelkesedéssel hallgatta. A gyűléseken felszólaltak a szociáldemokrata párt szónokai is, akiket a tömeg végighallgatott ugyan, de zavart nem sikerült elérniök.

A gyűléseken egyhangúlag a következő határozati javaslatot fogadták el:

„Kimondja a gyűlés: az ellenforradalom a burzsoázia osztályharcának szükségszerű megnyilatkozása a feltörekvő proletárforradalommal szemben. Az ellenforradalom ellen fel kell készülnie minden ország proletariátusának már a forradalom ama szakaszában, mely a szociális forradalmat előzi meg, és amelyet politikai forradalomnak szokás nevezni.

Az Októberi Forradalom nyomán Magyarország élére került úgynevezett népkormány, a kispolgárság érdekeit tartván szem előtt, azét a társadalmi rétegét, amely a magántulajdon fenntartásához ragaszkodik, szükségszerűen módot és alkalmat kell hogy adjon az ellenforradalmi burzsoáziának a szervezkedésre a proletariátus forradalmával szemben, a magántulajdon fenntartásáért.

A népgyűlés megállapítja, hogy csupán a proletariátus tömegei védhetik meg a már meglévő és elkövetkező forradalmat. A köztársaság kormánya, melynek kebelében nemcsak szervei, de támogatói vannak az ellenforradalomnak (Nagy Vince és társai), nem tud és nem akar elhatározólag fellépni az ellenforradalommal szemben.

Mindezekre való tekintettel a népgyűlés felhívja a proletariátust arra, hogy ott, ahol bír, szerezzen fegyvereket a forradalom védelmére. Felhívja a proletariátust arra is, hogy az ellenforradalom fegyveres osztagainak (székelyzászlóaljaknak, csendőrségnek, valamint a különböző bank- és birtokőrségnek) lefegyverzését haladéktalanul kényszerítse ki.

Megállapítja a gyűlés, hogy az ellenforradalommal szemben csupán egy hatalmi eszköz van: a proletariátus forradalmi diktatúrája, s minden párt, mely nem áll nyiltan a diktatúra követelése mellé, az az ellenforradalmat szolgálja."

Vörös Ujság, 1919 február 13. [Hogy kell kivégezni az ellenforradalmat?]

---

44. A KMP FÖLDMUNKÁSLAPJA A „NÉPKORMÁNY" FÖLDOSZTÓ TÖRVÉNYÉRŐL

Lesz hát föld, nemcsak a temetőben jut majd a saját földhöz a szegény ember. Lesz föld, máris elkezdik osztani. Adja a népkormány! Nemsokára megjelennek a földkóstolók, földmérők. Kihasítják a parcellát az úri tagból, melyet a földmívesszegénység verítéke kövérített. Kiosztják a tízholdakat, jut majd a falu bolondjának is talán.

Jut ám, mert jut is, marad is. Jut a parasztnak tíz hold, marad az úrnak ötszáz, a papnak is kétszáz. Hogy is ne maradna. Már, hát csak meg kell jutalmazni őket, mert elrabolta a hetvenhetedik ükapjuk a paraszttól a földet. Aztán botoztatta, deresre huzatta a kirabolt szegény utódait, nyúzta a csontig mind mai napig, s elküldte vérezni, szenvedni idegen országba, hogy megvédesse vele — a saját földjét...

Dehát — azt mondják — földosztás lesz. Nemsokára ki is indítják a földosztókat, bizottságokat csinálnak. Megélénkül a falu, jönnek a földmérők.

Most a földmérők, a parcellázók, aztán meg a végrehajtó és a dobosa. Így volt ez mindig s így lesz mindaddig, amíg a földesuraknak, bankároknak, bérlőknek megfizetik a földet, amit felparcelláznak. Földet kapott azelőtt is a földmívesszegénység, de aztán rá is fizette még a tehénkéjét, de még a párnáját is.

A földet megfizeti az állam az uraknak meg papoknak, s ezt az árat valamiből elő kell teremteni.

De miből?

Hát az adóból, amit az fizet, aki kapta a tíz holdat.

Azt mondják, hogy ingyen osztják a földet. Hazugság ez, mert aki kapja, kétszer is, háromszor is megfizeti az árát... Már meg is fizette vére hullásával, megrokkanásával, a felesége, az öreg szülői könnye folyásával a hosszú háború alatt. De újból megfizettetik vele az adóval, melyből a megváltás árát fizetik a föld bitorlóinak.

Aztán meg ha föld lesz is, hol a lábasjószág, az eke, borona, a vetőmag? Azt is meg kell venni, ingyen nem adja a földesúr! Enélkül pedig csak temetőbe való a föld.

Népcsalás hát a földosztás! Semmi egyéb...

A szegény ember, 1919 február 16. [Földosztás — népcsalás.]

---

45. A RENDŐRSÉG ÉS A SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK „AKCIÓEGYSÉGE" A KOMMUNISTÁK ELLEN

(Részlet Páll György volt rendőrfőkapitányhelyettesnek az ügyészséghez írt feljegyzéséből)

... A szociáldemokrata párttitkárság segítségét is igénybe vettem a kommunizmus elleni küzdelemben ... A párttitkárok meg is tettek mindent a bolsevikiek ellen ... Kíméletlenséggel jártunk el a *Vörös Ujság* szerkesztősége és kiadóhivatala ellen, ahol belügyminiszteri utasításra lefoglalást eszközölt a rendőrség. Mindhiába, mert a kommunista agitáció csak még növekedett.

Látván, hogy a bolsevizmust csak erőszakkal lehet letörni, én tettem az indítványt Dietz főkapitánynak, s ketten a kormánynak, hogy Kun Béla és társai ellen indítsunk bűnvádi eljárást, s tartóztassuk le őket ...

Budapest, 1919 szeptember 13.

MMI Archívum. A. II. 11/1919/96. 10—11. old.

II/B. AZ ILLEGÁLIS KOMMUNISTA PÁRT HARCA A MUNKÁSOSZTÁLY HATALMÁÉRT. A POLGÁRI FORRADALOM ÁTNÖVÉSE PROLETÁRFORRADALOMMÁ

1919 február 20—1919 március 21

46. ÜGYÉSZI JELENTÉS A KMP VEZETŐINEK AZ 1919 FEBRUÁR 20-I PROVOKÁCIÓ UTÁNI LETARTÓZTATÁSÁRÓL

A magyarországi kommunista párt vezetősége ellen folyamatba tett nyomozás tárgyában tisztelettel a következőket jelentem:

... Eddig összesen 77 egyént vett a rendőrség őrizetbe, akik közül folyó hó 23-án délig 32-t helyezett a rendőrség előzetes letartóztatásba. A letartóztatottakat a következő napon kiszállítják az Országos Gyűjtőfogházba ...

A nyomozás eddigi anyaga felületes áttekintéséből megállapítható, hogy a hazai kommunista mozgalom Oroszországból indul ki és az orosz fogságban volt ... egyének szervezték, akik itthon kellő számban találtak egyéneket, akik az agitációban segítségükre voltak.

Az agitáció célja már az eddigi adatokból megállapíthatólag is az volt, hogy a fennálló népköztársasági államforma helyébe az úgynevezett tanács- (szovjet) köztársasági államformát tegyék. E törekvés eszköze

a proletárdiktatúra, a proletárság felfegyverzése, az elveikben nem osztozó többi társadalmi osztályok lefegyverzése és a fegyveres erőszak.

Ezt a főbb vezetők beismerik.

1919 február 24. *dr. Váry Albert*

MMI Archívum. A I 3/3.

---

47. AZ ILLEGALITÁSBA KÉNYSZERÍTETT KMP FEGYVERES HARCRA SZÓLÍTJA FEL A PROLETARIÁTUST A BURZSOÁ KORMÁNY MEGDÖNTÉSÉRE

„Fegyverre proletárok!"

Ökölbe szorított kezekkel állunk meg egy pillanatra, amikor azt halljuk, hogy a tőke aljas bérencei mily hallatlan gazsággal üldöznek bennünket... A legaljasabb vádakkal illetnek... Az árdrágítók, a dolgozók piócái, akik az egész háború ideje alatt a nép életére és vérére spekuláltak, azok még mindig szabadon garázdálkodhatnak, azokat nem üldözi senki, mert most mindenki, aki csak valami vonatkozásban áll a tőkével, a burzsoáziával, az a kommunistákat üldözi. Azokat a kommunistákat, akik a dolgozó milliókat akarják felszabadítani, akik azt hirdetik, hogy aki nem dolgozik, az ne is egyék...

A kommunisták elleni rágalom terjesztésében nagy részük van maguknak a szociáldemokrata uraknak is, akik lapjaikban, különösen a *Népszava* című demokrata, burzsoá lapban a legszemenszedettebb hazugságokat közlik le. Ezeknek az uraknak ma sokkal több gondot okoznak a kommunisták, mint a burzsoák, akiknek keblére borulnak...

A budapesti kormányszocialisták megismételték azt, amit az aljas Scheidemannék Berlinben Liebknecht és Rosa Luxemburggal tettek. Azt hiszik, hogy az ilyen cselekvéseik nem kiáltanak bosszúért. Azt hiszik, hogy eljárásaikat a végtelenségig folytathatják. Azonban ebben csalódnak...

Proletárok! Itt az ideje, hogy fegyverkezzetek. Elég volt a tétlen szemlélésből. Pusztuljanak azok, akik ellenségeink. Kérlelhetetlen, kegyetlen harcot kell hirdetnünk a burzsoázia és minden uszályhordozóik ellen... Jöjjön, aminek jönni kell. A mi ügyünk szent és igazságos. Olyan időket élünk, hogy csak akarnunk kell és kivívjuk szabadságunkat. Mert hiábavaló ellenségeink minden mesterkedése, azt az áramlatot, amely kelet felől jön, feltartóztatni nem lehet. A bur-

zsoáziának, a kapitalizmusnak minden támaszával együtt pusztulni kell. Éljen a proletárforradalom, éljen a proletárdiktatúra!

Nagyváradi Vörös Ujság, 1919 február 23. [Fegyverre proletárok!]*

48. A KMP A SZERVEZŐ- ÉS AGITÁCIÓS MUNKA FOKOZÁSÁRA HÍVJA FEL A PÁRTSZERVEZETEKET

Tisztelt Elvtársak!

A szervezkedő ellenforradalom által provokált *Népszava*-ellenes csíny jó alkalom volt a „népkormánynak" arra, hogy a demokrácia leple alatt eltiporja a proletariátus egyetlen forradalmi pártját, a kommunista pártot. A legsötétebb Tisza-korszakban sem tiporta a hatalom úgy a proletár mozgalmat, mint a burzsoáziával szövetkezett szociáldemokrácia rémuralma. Ezen erőszakos fehér terrorral szemben mi a proletariátust hívjuk fel bíróként. Ezért felkérjük önöket, hogy:

I. Legsürgősebben hívják össze a kerületi és csoport vezetőségeket és beszéljék meg a pártszervezet kiépítésének programmját.

II. Mielőbb hívják össze a kerületi pártértekezletet, ahol informálják az elvtársakat a történtekről. Itt kifejtendő, hogy a *Népszava* előtti vérengzést ellenforradalmi ázsanprovokatőrök idézték elő: a demokráciát, sajtó- és gyülekezési szabadságot hirdető „népkormány", élén a szociáldemokrata miniszterekkel, a legsötétebb terrorral nyomja el a közszabadságokat; míg a grófi ellenforradalmárokat (Károlyi József, Festetich) futni engedik, azalatt a forradalmi proletariátus pártjának vezetőségét letartóztatják, kommunistákat, férfiakat, nőket ázsiai barbársággal bántalmaznak; míg a *Pesti Hírlap* és *Budapesti Hírlap* szabadon terjesztheti az ellenforradalmi mételyt, addig a proletariátus forradalmi ujságját, a *Vörös Ujságot* elkobozzák.

III. A kormány új internálási törvényéről ki kell mutatni, hogy csak a kommunisták ellen hozták. Így akarja a „népkormány" az osztályegyüttműködésre kellemetlen pártot, a kommunista pártot elfojtani.

IV. Kifejtendő, hogy a kommunista proletár mozgalmat elfojtani nem lehet, mert ezt a mozgalmat a proletariátus eleven ereje váltotta ki és a hatalom fehér terrorja csak a proletár tömegek elkeseredését és forradalmi elszántságát növeli.

Testvéri üdvözlettel

A Kommunisták Magyarországi Pártjának Központi Irodája

(Megjelenés ideje: 1919 február 20. után.)

MMI Archívum. A. II. 11/112.

* Február 20. és március 1. között a kommunistaellenes provokáció lehetetlenné tette a *Vörös Ujság* budapesti megjelenését. Átmenetileg a KMP központi lapját a *Nagyváradi Vörös Ujság* helyettesítette.

49. A SZOVJETOROSZ KORMÁNY A LETARTÓZTATOTT MAGYAR KOMMUNISTÁKÉRT

Elnök: Beleavatkozott-e Károlyi Mihály akár közvetve, akár közvetlen módon a kommunisták fogvatartásának kérdésébe?

Buza Barna: Ezt csak hallomásból tudom . . .

Elnök: Ön azt is vallotta, hogy Károlyi egy rádiogrammot említett, amit Lenintől kapott volna.

Buza Barna: Úgy van. Ezt később mondták nekem, hogy rádiogramm jött Moszkvából, hogy retorziókat fognak alkalmazni, ha ezekkel így bánnak és akkor rendelte el Károlyi, hogy politikai foglyok gyanánt kell őket kezelni . . .

Rákosi Mátyás ügyének tárgyalása Budapesten, 1935. évi január 22-én, délelőtt 9 órakor, dr. Szemák Jenő tanácselnök vezetésével. 2. nap. 164—165. old. Buza Barna tanúvallomása.
MMI Archívum. R. gyűjtemény. III. 33.

---

50. KÁROLYI BOLSEVISTAELLENES POLITIKÁJÁBAN FIGYELEMBE VESZI SZOVJETOROSZORSZÁG KATONAI EREJÉT

(Részlet Károlyi Mihálynak Szilassy követhez 1919 február 25-én intézett leveléből)

. . . Nem látszana időszerűnek jelenlegi helyzetünkben az orosz kormánnyal a nyilvánosság előtt ujjat húzni. Bizalmas értesüléseink szerint a moszkvai kormánynak sikerült egy igen tekintélyes létszámú *teljesen használható* hadsereget szervezni. Ilyen körülmények között célszerűbbnek látom nem irányítani magunkra a szovjet kormány figyelmét . . . Ezen külpolitikai tekintet természetesen nem fogja megakadályozni a magyar kormányt a magyarországi bolsevisták ellen továbbra is a legerélyesebben fellépni, mint azt különben a közelmult eseményei tanúsítják. Ez utóbbit kérném a válaszjegyzék átadásakor a svájci kormánynál szóbelileg különösen hangsúlyozni és a svájci sajtót is ezen irányban továbbra is megfelelően befolyásolni . . .

MMI Archívum. Küm. res. pol. I/1919/982.

---

51. A KMP RENDÜLETLENÜL FOLYTATJA A PROLETÁRFORRADALOM ELŐKÉSZÍTÉSÉT

Munkások! Elvtársak!

Kibírtuk a Tisza Istvánék és Vázsonyi Vilmosék terrorját és üldöztetéseit. Ki fogjuk hát bírni a kormányszocialisták terrorját és üldözéseit is.

Rendületlenül és fokozott erővel folytatjuk a felvilágosítás és szervezés munkáját, pártunk további kiépítését. Mindenki tegye meg proletár kötelességét! Be kell vonnunk pártszervezetünk kötelékébe mindazokat a munkásokat, akiknek a burzsoá-kapitalizmus egyre reménytelenebbé váló védelme és megerősítése végre felnyitja a szemét!

Még annyi elvtársunk letartóztatása sem akaszthatja meg egy pillanatra sem a proletárforradalom előkészítésének a munkáját. A proletariátus belső erői és szükségletei teremtették meg és mozgatták azt eddig is és nem egyes emberek és pártvezérek. És ezek a legyőzhetetlen forradalmi erők mindenkit pótolni fognak, ha száz pártvezetőségünket is fogják agyonveretni vagy letartóztatni a nyomorult vakok, akik képtelenek eszükkel felérni a proletariátus mérhetetlen életerőit!

Rendületlenül folytatni a munkát, elvtársak!

Éljen a tanácsok köztársasága és a hozzávezető egyedüli út: a proletárdiktatúra.

A Kommunisták Magyarországi Pártja

(Megjelenés ideje: 1919 február 20. után.)

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. II. 12/1919/1041.

---

52. A „NÉPKORMÁNY" A NEMZETGYŰLÉSI VÁLASZTÁSOK KIÍRÁSÁVAL A KAPITALIZMUST AKARJA MEGMENTENI

Lázas sietséggel dolgoznak a „népkormány" berkeiben a nemzetgyűlési választások kiírásán. Nem véletlen az, hogy éppen akkor jutott ez sürgősen az eszükbe, amikor véleményük szerint örökre véget vetettek Magyarországon a kommunisták mozgalmának. Azt hiszik szegények, hogy mindkettővel jelentékenyen növelik Magyarország esélyeit a béketárgyalásokon. Bókolnak, esetlenül bókolnak a győztes antant imperializmusnak. Összehívják a nemzetgyűlést, hogy leplezett diktatúrájuknak megadják a törvényes mázt.

A kommunisták már számtalanszor megmondották, hogy mi az álláspontjuk a nemzetgyűlés kérdésében. Az az álláspontjuk, hogy a parlament a burzsoá állam szerve, amelyet a proletariátus nem tud felhasználni a maga céljaira. A demokrácia, általános választójog a munkásosztály számára csak a kapitalista társadalomban lehet eredmény. A kapitalizmus összeomlásának pillanatában ez a követelés már túlhaladott. Most a nemzetgyűlés csak a tőkés termelési rend megóvó szervét jelentheti . . .

A proletariátusnak okulnia kell a német és ausztriai választásokon . . .

Vagy nemzetgyűlés és kapitalizmus, vagy diktatúra és szocializmus.

Minden proletárnak látnia kell ezt. Ha akad proletár, aki a nemzetgyűlést választja, akkor elárulja saját magát. A „népkormány" a nemzetgyűlési választások kiírásával csak folytatja azt a politikát, amely a kommunisták letörésével kezdődött, és amelynek célja az összeomlott kapitalizmus fölélesztése. A szociáldemokrata párt is csak folytatja a forradalmat eláruló politikáját, amikor a nemzetgyűlés, a demokrácia mellett foglal állást és támogatja a burzsoáziát a kapitalizmus felélesztésének munkájában.

A proletariátuson múlik egyedül, hogy ez a munka ne sikerüljön.

Vörös Ujság, 1919 március 1. [Nemzetgyűlés.]

---

53. A DOLGOZÓ TÖMEGEK TILTAKOZNAK A KMP-VEL SZEMBEN ALKALMAZOTT TERROR ELLEN

a) *A Magyar Lloyd Repülőgép- és Motorgyár munkássága követeli a KMP teljes akciószabadságát*

Határozat

A Magyar Lloyd Repülőgép- és Motorgyár munkássága egyhangú felháborodással tiltakozik az ellen, hogy a szociáldemokrata párt vezetősége és a *Népszava* a bíró szerepét töltse be olyan ügyben, mely vizsgálat tárgyát képezi. Tiltakozik az ellen, hogy a kommunista pártot és annak vezéreit már előre gyilkolással vádolják, és hogy a gyászos eseményből politikai tőkét kovácsoljanak és ürügyet találjanak a kommunista párt elnémítására. A gyár munkássága követeli a letartóztatottak azonnal való szabadonbocsátását és a kommunista párt teljes védelmi és akciószabadságának rögtöni helyreállítását. Követeljük továbbá a határozatunknak a *Népszavában*, a vas- és fémmunkás szaklapban és a *Vörös Ujságban* való közlését.

Aszód, 1919 február 24.

Az összmunkásság nevében
az Üzemi Választmány

MMI Archivum. Vsz. 1919/11.

---

b) *A vas- és fémmunkások tömeggyűlése ellenforradalmi cselekedetnek minősíti a kommunisták bántalmazását*

A munkanélküli vas- és fémmunkások 5 000 ember részvételével február 24-én rögtönzött gyűlést tartottak a Nemzeti Lovardában, amelyen a legmélyebb felháborodásukat, elkeseredett undorukat fejez-

ték ki a középkori inkvizíciókhoz hasonlatos, a 126-os szoba* ocsmányságait is megszégyenítő, embertelen, gyáva és galád brutalitások fölött, amelyekkel a rendőrpribékek a toloncház fogolyhelyiségében őrzött elvtársainkat elhalmozták. A gyűlés határozati javaslatot fogadott el, amelyben a rendőr „elvtársaknak" ezt az eljárását reakciós és ellenforradalmi cselekedetnek minősítik. Erélyesen tiltakozik a határozati javaslat a rendőrség garázdálkodása ellen, követeli a legszigorúbb vizsgálat megejtését, a vérlázító kegyetlenségek elkövetőinek haladéktalan szigorú megbüntetését. Követeli, hogy a szociáldemokrata miniszterek, ha nem tudják biztosítani a vizsgálat folytatását, mondjanak le. A brutalitásokat úgy tekinti mint a proletariátus bűnös és szemérmetlen provokálását, amelyekre maga a proletariátus fogja megadni a választ.

Vörös Ujság, 1919 március 4. [A vasas egység.]

---

c) *A szegedi munkások és katonák tüntetnek a proletárdiktatúra mellett és a fogvatartott kommunisták kiszabadításáért*

A szegedi kommunista munkások és katonák vasárnapra, f. hó 9-re gyűlést hívtak egybe, amelyen több mint 5 000 ember jelent meg. A résztvevők állandóan a világforradalmat s a proletárdiktatúrát éljenezték, majd határozatban tiltakoztak az ellen, hogy a szociáldemokrata párt a szegedi proletárok harci egységét megbontsa. Kimondották, hogy a kizsákmányolás feltétlen megsemmisítésére törekszenek s a kíméletlen osztályharc minden eszközét felhasználják a burzsoáziával szemben. Követelték a Budapesten és Szegeden fogvatartott vezérek és társaik azonnali szabadonbocsátását, s követelésük s határozatuk megerősítéséül zárt sorokban a városháza és a munkásotthon elé vonultak. A szociáldemokrata párt elnöke és titkára azonban sehol sem volt található: arra a hírre, hogy a katonák s munkások a párthelyiségük elé vonulnak, mindketten sietve elhagyták a várost!

A tömeg ezután a „Csillag" börtönben fogvatartott orosz elvtársak kiszabadítására indult, s csak arra a hírre állt el a börtön megnyitásától, hogy a foglyokat a határozatok szerint szabadon bocsátják.

A tüntetés a kommunista párt helyisége előtt ért véget, ahol a tömeg a proletárdiktatúrát éljenezve rendben szétoszlott.

Vörös Ujság, 1919 március 13. [„Pártügyek" című rovatban.]

---

* Az 1906—1910-es években, a nagy választójogi harcok idején, a rendőrség a legbrutálisabban lépett fel a forradalmi munkások ellen. Az elfogottakat összeverték és válogatott eszközökkel és módon kínozták. A budapesti rendőrfőkapitányság 126-os szobáját erre a célra külön felszerelték. Akik ide bekerültek, azoknak legtöbbje halálra nyomorítva került csak ki.

54. A PARASZTSÁG HARCOL A FÖLDÉRT

a) *A „Vörös Ujság" a somogyi földfoglalásokról*

Hiába minden szép ígéret, miniszteri beszéd, államtitkári látogatás. Azok a parasztok mégis megbízhatatlanok maradnak. Csak nem akarják bevárni, amíg a köztársasági elnök nekik is görögtűz és zászlólobogás mellett szép ceremóniával tálcán kínálja a földet. Azok a renitens [engedetlen] parasztok türelmetlenek és nagyhangú ígéretekből nem tudják a földéhségüket jóllakatni. Most is Somogyban nagy baj történt. Az Esterházy-, Festetich- és Inkey-uradalmak kizsákmányolt földmunkás proletárai megelégelték a szép szavakat és ígéreteket és „kommunizálták" az uradalmat. Nosza, lett nagy ribillió Budapesten. Mert nagy baj az, ha a Conti utcán kívül álló elemek nem várják be a pártvezetőség határozatát. Jönni fognak az „erélyes" kormányintézkedések és ha a somogyi parasztok nem lesznek „jó fiúk", a demokrata népkormány és a szociáldemokrácia nagyobb dicsőségére jönni fog a statárium is . . .

Vörös Ujság, 1919 március 6. [Somogyban kommunizáltak.]

---

b) *Hercegfalva lakossága táviratban követeli a zirci apátság előszállási uradalmának kisajátítását*

Földmívelésügyi Minisztérium

Budapest

Községünk lakossága, bizalmiembereknek hozzánk beadott és irattárunkban őrzött nyilatkozata szerint, azonnal követeli a zirci apátság előszállási uradalmának sürgős kisajátítását; hogy a népet megnyugtathassuk, drót választ kérünk.

Elöljáróság

1919 március 14.

MMI Archivum. A. XVI. 2/5/36.

---

c) *„A földművelésügyi miniszter a birtoklefoglalások ellen"*

A Földművelésügyi Minisztérium fölhívja úgy az érdekelt birtokosokat, mint magát a földmíves népet, továbbá a hatóságokat, hogy ahol azt észlelik, hogy a nép körében egyes felelőtlen emberek a birtokoknak

önkényes elfoglalására bujtogatnak, és ahol ilyen mozgalom észlelhető, azt azonnal, táviratilag vagy telefonon jelentsék be a Földművelésügyi Minisztériumnak.

A minisztérium óva inti az országnak érdekelt földmívelő népét, hogy a legszigorúbban tartózkodjék ezektől az önkényes birtokfoglalásoktól, mert ez törvénybe ütközik, és ezzel a földhöz való jogukat kockáztatják.

Népszava, 1919 március 19. [A földművelésügyi miniszter a birtoklefoglalások ellen.]

---

d) *Aszódon és környékén a mezőgazdasági proletariátus kisajátítja a nagybirtokokat*

Hiába rendelet, hiába néptörvény, hiába burzsoá-szociáldemokrata paktum, mégis mozog a föld. A föld ezeresztendős rabjai nem ugranak be a „radikális" földtörvénynek, nem ülnek fel a szociáldemokrata csűrés-csavarásnak, nem hajlandók a fejüket engedelmesen újra járomba hajtani. A rend és türelem apostolai eljátszották már kisded játékaikat és hazug frázisaik nem találnak hitelt a földműves proletárnál. A föld és gyár dolgozó proletárjai nem bíznak azokban, akik zsíros állásokért, nemzetgyűlési mandátumért elalkudták a munkás jogát a termelőeszközökhöz.

A nagy földindulás Somogyban kezdődött és a szociáldemokrata pártvezetőség eszeveszett tiltakozása és fékezése dacára is folytatódik. Somogyban még sikerült a pártterrornak megfélemlíteni a parasztokat, akik busás váltságdíjat fizetnek a földbitorló grófoknak. Az aszódi proletárok már tanultak és kimondták: egy fillért sem a bitorlóknak. Elfoglalták a latifundiumokat forradalmi úton, a dolgozók fegyveres hatalmával. A földet birtokukba vették a dolgozók minden megváltás nélkül.

Az aszódi Munkástanács, melyben a szociáldemokraták csatlakoztak a kommunistákhoz, elhatározta az 5 100 holdas báró Schossberger, és a Hatvany-féle 9 500 holdas földbirtokok szocializálását megváltás nélkül és a szociáldemokrata paktumos földosztó rendeletre való tekintet nélkül. Szándékukat nem jelentették be sem a kormánynak, sem a szociáldemokrata pártnak. Előre megállapított terv szerint hozzáfogtak a nagyszerű munkához, a föld felszabadításához. Kedden, március 18-án, a Párizsi Kommün emlékünnepén a proletariátus nagy napját azzal ünnepelték, hogy megcsinálták a föld fegyveres forradalmát. Ezen a napon vette birtokába Aszód, Kartal, Paks és Hévíz fegyveres népe a báró Schossberger-féle birtokot. A Kommün emléknapját így Aszód és környéke szabadságünnepévé avatták a gyönyörű forradalmi munkával. Március 18-át általános munkaszünettel ünnepelték Aszódon.

El vagyunk arra készülve, hogy az osztályegyüttműködés kispolgári pártja, a szociáldemokrata párt el fogja küldeni Aszódra is a maga huligánjait ünneprontónak. És ha nem paríroz Aszód nagyszerű forradalmi népe, akkor jön a statárium. Mert hát statárium nélkül nem tud a „demokrácia" kormánya kormányozni. Aszód munkásságának öntudatos forradalmi példája azonban gyönyörű, üdítő kép a szociáldemokrata rémuralom sivárságában. Hisszük törhetetlen hittel, hogy az aszódiak iskolapéldája gyors forradalmi cselekvésre fogja ösztökélni az egész ország földmívesszegényeit. Nincs olyan hatalma többé a világ egész elnyomó szervezetének, amely a proletariátus forradalmi felszabadulását feltartóztathatná.

Vörös Ujság, 1919 március 20. [Mégis mozog a föld!]

---

55. A VASASOK HATÁROZATBAN TILTAKOZNAK A KOMMUNISTÁKNAK A SZAKSZERVEZETBŐL VALÓ KIZÁRÁSA ELLEN

1919 március 9

... A budapesti vasasok legforradalmibb része, a vasesztergályosok, e hó 9-én, vasárnap taggyűlést tartottak, amely a vasesztergályosok hatalmas táborának impozáns megnyilatkozása volt a proletariátus osztályharcának egysége mellett és a szociáldemokrata párt egységbontó aknamunkája ellen.

A gyűlés megnyitása után a munkásság lelkes tüntetést rendezett a proletárdiktatúra mellett. És amikor a szakegyesület titkára felszólította a taggyűlést, hogy a „rendbontókat" tettlegességgel és pofonokkal távolítsák el, kirobbant a vihar és kevés híján a titkárt, a szakszervezeti bürokrácia sikerült díszpéldányát oktatták ki az általa forrón óhajtott tettlegességgel. Az elnökség megkísérelte furfanggal és terrorizálással a kandidálásnál a saját embereit megválasztani. De a munkásság rájött a turpisságra és viharosan tiltakozott a terror ellen. A válogatott huligánokból álló korcs szervező bizottság pedig, látván a munkásság hatalmas felháborodását, az általános zaj és kavarodás közepette tanácsosabbnak látta hősiesen megszökni.

Az árulók gyáva megfutamodása után egy elvtársunk a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

„A vas- és rézesztergályosok, gépmunkások, reszelővágók, hengerészek, martinmű és segédmunkások és munkásnők 1919 március 9-én tartott taggyűlése tiltakozik a központi szövetség eljárása ellen, mely szerint szervezett munkásokat kizár a szövetség kötelékéből a kommunista párthoz, egy tisztán osztályharc alapján álló párthoz tartozásuk miatt.

Világ proletárjai egyesüljetek!

Elvtársak! Proletártestvérek!

Az ellenforradalom rákszabadította agentprovokatőr-bandáit, rendőrpribékjeit. Bebörtönözte, agyonkínozta legjobbjainkat. A legaljasabb terrorral és uszítással félrevezetett munkástestvéreink tizezreit vonultatta fel ellenünk, hogy megfélemlítsen bennünket. Becsapott proletárokat testvérgyilkolásra uzított a kommunisták ellen, ama párt ellen, mely minden jogot, minden hatalmat a dolgozó proletárok kezébe akar juttatni.

Elvtársak! Nincs az ellenforradalomnak az a gazsága, az a terrorja, az az őrülete, mely bennünket a kitűzött céljainkhoz vezető egyenes útról letéríthetne. Minél nyíltabb, minél szemérmetlenebb, minél aljasabb eszközökkel dolgozik ellenünk, annál erősebbé, annál egységesebbé kovácsol bennünket az igazságunkba vetett hit és az a tudat, hogy igazságunkat csakis az ellenforradalom és a vele szövetkezett pártok teljes megsemmisítésével érheljük el.

Ma, mikor kelet felol a proletárszabadság napjának forró sugarai melegítenek bennünket, mikor északról felszabadulásunk mélytüzű sarkcsillaga ragyog felénk, mikor környeskörül a proletárforradalom nehéz vajudása remegtet bennünket, — nincs az az alja mesterkedésük, amivel a föld alá kényszeríthetnek minket. **F. évi március hó 0-én, (vasárnap) délután 3 órakor**

népgyűlést

tartunk a városligetben, az iparcsarnok előtt, hogy megmutassuk, hogy élünk, hogy nem félünk tőlük.

Elvtársak! Legyetek ott valamennyien! **Kutyákba se vegyétek, figyelemre se méltassátok,** a minden bizonnyal megjelenő, körétek és mögétek tolakodó rendőrdetektiv huligánokat! Ne üljetek fel uszító heccjelszavaknak! Ellenben pofozzátok ki magatok közül a soraitokba szemtelenkedő agentprovokatőröket! **Bizonyítsátok be, hogy a kommunista-párt a legfegyelmezettebb, a legosztályöntudatosabb munkáspárt!**

Éljen a proletárdiktatura!

Éljen a nemzetközi proletárforradalom!

Éljen a nemzetközi tanácsköztársaság!

Testvéri üdvözlettel

a Magyarországi Kommunista-párt

A KMP mozgósította a dolgozó tömegeket a február 20-a után bebörtönzött kommunisták kiszabadítására.

Mondja ki a mai taggyűlés, hogy a kizárást a szociáldemokrata párt politikai terrorjának minősíti, tiltakozását fejezi ki a tisztán gazdasági célt szolgáló szakszervezetnek mindennemű befolyásolása és dirigálása ellen.

Mondja ki a mai taggyűlés, hogy a szakszervezet minden tagja, tagja lehet szabad meggyőződése által választott valamely osztályharc alapján álló proletárpártnak, és ezért a kizárásokat semmisnek nyilvánítja és felszólítja a szervező bizottságot, hogy ezen határozatnak érvényt szerezzen."

A taggyűlés ezt a határozati javaslatot viharos lelkesedéssel és egyhangúlag elfogadta.

Vörös Ujság, 1919 március 13. [Megmozdult a munkásság.]

---

56. A HIDASI DOLGOZÓK ELTÁVOLÍTJÁK A NÉPELLENES FŐSZOLGABÍRÓT

Kormánybiztosság

Sásd

Hidason mai napon tartott népgyűlés, melyen mintegy háromszáz férfi vett részt, kitiltott a községi épületben elhelyezett főszolgabírói hivatalból, a községben csak magánegyénként való megmaradásomat engedélyezték. Semmiféle hatóság nem kell a községnek, a jegyzőtávozásra 24 órai időt engedélyeztek, a hangulat oly izzó és fenyegető a jegyzővel szemben, hogy hivatalba visszahelyezését csak fegyverhasználat mellett vélem végrehajtatni. A határozat végrehajtásával járó súlyos következményekért a felelősséget nem vállalom, mindent megkíséreltem a békés elintézés érdekében, de eredménytelenül. A néphangulat azért fordult a főszolgabírói hivatal ellen, mert a várt határozatnak elejét vágva nem akarta kívánságukra a jegyzőt elmozdítani.

Dombóvár, 1919 március 12.

Hidasi főszolgabíró

MMI Archivum. A. XVI. 7/55. (Eredeti távirat.)

---

57. MÁRCIUS FOLYAMÁN MEGÉRTEK A PROLETÁRFORRADALOM ELŐFELTÉTELEI

... A februári tüntetés tényleg nagyarányú tüntetés volt... A letartóztatás és megveretés... után... a mozgalom terjedt erőben és súlyban. A szervezett munkások nagy része nyiltan a kommunisták mellé szegődött. Az aszódi, a csepeli, az albertfalvai munkások, a munkanélküliek, a leszerelt katonák és altisztek kommunisták voltak, végül kommunista volt a népőrség és a védőrség is, szóval ebben az időben már a kommunisták kezébe került a fegyveres erő is, eltekintve attól, hogy a kommunista tömeg egy része szintén fel volt fegyverezve, mint Vyx vallotta, aki elmondotta itt, hogy a kommunisták nemcsak fegyvereket és gépfegyvereket, de még ágyúkat is szereztek... Tehát a Vyx-féle jegyzék átadásának időpontjában a szociáldemokrata párt számszerűleg még többségben volt ugyan, a vezetés azonban már nem volt a szociáldemokrata vezérek kezében. Ebben az időben már a kommunisták kezében volt a hatalom, s a tömeg szívesen tárgyalt velük a szociáldemokrata vezetők háta mögött, úgyhogy március 21-én a munkásság befejezett tények elé állította régi vezetőit...

Népbiztosok perének tárgyalási jegyzőkönyve. 1920 november 10. 86. nap. 17307—17308. old. Drozdik Jenő ügyvéd védőbeszéde.
MMI Archivum. A. II. 11/237.

---

58. A CSEPELI MUNKÁSSÁG KÖVETELI A BEBÖRTÖNZÖTT KOMMUNISTÁK SZABADONBOCSÁTÁSÁT ÉS A PROLETÁRDIKTATÚRA KIKIÁLTÁSÁT

1919 március 18

A Párizsi Kommün évfordulóját Csepel munkássága hatalmas népgyűlésen ünnepelte. Kedden délután 3 órakor a gyárból egyenesen a Templom térre, a gyűlés helyére özönlöttek a proletárok.

A téren példásan fegyelmezve helyezkedett el a gyár munkássága, a csepeli Vörös Gárda és a gyári tisztviselők.

Több mint 5 000 proletár jött el, hogy háláját lerója a párizsi proletárhősök iránt, akik mártírhalálukkal megmutatták a proletariátus felszabadításának az útját, a fegyveres lázadással megteremtett proletárdiktatúrát.

Még a gyűlés megkezdése előtt „Le a nemzetgyűléssel!" „Éljen a proletárdiktatúra!" „Akasztófára a szociáldemokrata árulókkal!" kiáltások hangzottak és elvtársaink haragos kiáltásai mint a háborgó tenger zúgása morajlott végig egész Csepelen...

A csepeli munkásság 1919 március 18-án megtartott gyűlése kimondja a következőket:

A Kommunisták Magyarországi Pártja vezetőségének fogvatartása, agitátorainak, röpiratterjesztőinek, plakátragasztóinak elfogatása, kitoloncoltatása mélyen sérti a munkásmozgalom érdekeit.

A kommunista párt és a *Népszava* ellen intézett támadás közötti összefüggés nemcsak nem volt megállapítható, de a vizsgálat ki sem terjedt erre a letartóztatottakkal szemben, minthogy mindjárt a letartóztatás után kiderült, hogy a gyűjtőfogházban őrzött kommunisták javarésze csak a letartóztatás után értesült erről a támadásról.

Megállapítható, hogy a kommunisták fogvatartása tisztán politikai üldözés jellegével bír, s csupán azt célozza, hogy a munkásmozgalomnak a kommunista párt által képviselt irányzata vezetőitől és agitátoraitól megfosztassék. A letartóztatottak nagyrésze olyan, akik a nemzetközi proletárforradalomban és a háború alatt a magyarországi antimilitarista és forradalmi propagandában tevékeny részt vettek, azért börtönt és üldöztetéseket szenvedtek, üldözésük tehát egy forradalmi kormány részéről kétszeresen fel kell, hogy háborítsa a csepeli proletariátust.

Errevaló tekintettel kimondja a népgyűlés, hogy a csepeli összmunkásság a fogvatartott kommunisták azonnali szabadonbocsátását követeli, s ennek a határozatnak minden erejével érvényt is szerez.

A határozathoz való csatlakozásra felhívja a budapesti gyárak munkásait...

A gyár proletársága elhatározta továbbá, hogy a kommunista párt programmját teljes egészében magáévá teszi és elfogadja.

Ezt a határozati javaslatot a népgyűlés három szó ellenében leírhatatlan örömujjongással elfogadta.

A gyűlés befejezése után a munkásság forradalmi hangulatban fegyvereket követelt, hogy a proletárdiktatúráért és a burzsoázia összezúzása végett haladéktalanul akcióba léphessen.

Elvtársaink az Internacionále hangjai mellett, a szovjetköztársaságot éltetve, távoztak a gyűlésről.

Vörös Ujság, 1919 március 20. [Csepel munkássága határozott.]

---

59. KÉSZEN ÁLL A PROLETÁRFORRADALOM HADSEREGE

...Az én 700 emberemmel, amellyel szemben állott 20 000 főnyi helyőrség, 2 000 főnyi tengerész nemzetőrség, 18 000 főnyi leszerelt katona és leszerelt altiszt, 9 000 főnyi vasutas nemzetőrség és a fel-

fegyverzett munkásság és még 5 000 népőr, tisztára képtelenség volt ellenállásra gondolnom, annál kevésbbé, mert számításba kellett vennem azt is, hogy az ő kezükben voltak a monitorok, ágyúk, aknavetők, a muníció korlátlan mennyiségben és nekem még munícióm sem volt . . .

Népbiztosok perének tárgyalási jegyzőkönyve. 1920 augusztus 27. 37. nap. 8505—8506. old. Dietz Károly tanúvallomása.
MMI Archívum. A. II. 11/237.

---

60. A KMP NÉPGYŰLÉST HÍV ÖSSZE A BEBÖRTÖNZÖTT KOMMUNISTÁK SZABADONBOCSÁTÁSÁNAK KIVÍVÁSÁRA

Világ proletárjai egyesüljetek!

Munkások! Proletárok! Katonák!

A burzsoá-szociáldemokrata kormány több mint három hete fogva tartja a kommunista párt vezéreit. Fogva tartja őket minden törvényes ok nélkül:

Mert küzdöttek a proletariátus felszabadulásáért;
mert a burzsoá osztályállam helyett a dolgozók tanácsköztársaságát,
mert a burzsoázia lefegyverzését és a szervezett proletariátus felfegyverzését,
mert a burzsoá ellenforradalommal szemben a proletariátus diktatúráját követelték.

Fogságba vetették vezéreinket és rendőri terrorizmussal akarják letiporni a proletariátus felszabadító forradalmát. A népkormánynak nevezett burzsoá-szocialista klikk újra a tőke rabságába akarja kényszeríteni a kizsákmányolás ellen lázadó proletariátust. Azt akarják, hogy örökké tartson a bérrabszolgaság és továbbra is a mindenható profit dirigálja a dolgozók millióit. Ezért dobták a rendőrpribékek karmai közé azokat, akik a proletárforradalom élén állottak.

Elvtársak!

Nem tűrhetjük tovább, hogy egy erkölcstelen klikk rendőrcsizmával gázolja a munkásság fölszabadulási harcát. Nem tűrhetjük tovább, hogy rabságban tartsák azokat, akik vértanúi önfeláldozással küzdöttek a proletárforradalom élén.

Követeljük vezéreink azonnali szabadonbocsátását!

Március hó 23-án, vasárnap délután fél 4-kor az Országház téren, „A politikai helyzet és a kommunista üldözés" napirenddel népgyűlést

tartunk, ahol a budapesti és környékbeli munkásság forradalmi tömegakaratát fogjuk a burzsoá kormány fehér terrorja ellen szögezni.

Ott legyen minden osztályharcos proletár!

(Megjelenés ideje: 1919 március 16. és 18. között.)

A Kommunisták
Magyarországi Pártja

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. II. 12/1919/III/1022.

---

61. AZ ANTANT HATALMAK JEGYZÉKÉT VYX ALEZREDES ÁTADJA A MAGYAR KORMÁNYNAK

1919 március 19

Károlyi gróf őkegyelmességének,
a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke

Budapest

... A békekonferencián, az 1919 február 26-i ülésen elhatározták, hogy azon célból, hogy a munkálatok folyását akadályozó minden összetűzést elkerüljenek, tanácsos a magyarok és románok között egy semleges zónát létesíteni, amelyben sem magyar, sem román katona nem lehet, amelynek azonban a fontosabb pontjait a szövetséges csapatok fogják megszállni. A főparancsnok engem delegált, hogy mindazon kérdéseket, melyek a konferencia ezen elhatározására vonatkoznak, kegyelmességeddel egyetértően szabályozzam.

Budapesti képviselőm, Vyx alezredes a következőkkel van megbízva:

1. A fentemlített elhatározást önnek bemutatni és önnel közölni, hogy milyen feltételek mellett szándékozom azt keresztülvinni.

2. Kegyelmességeddel egyetértésben, ezen elhatározás alkalmazásának részleteit szabályozni.

3. Ezen részletek közül nekem azokat előterjeszteni, amelyeknél közbenjárásom szükséges lenne ...

A) A semleges zóna határai:

A semleges zónának, amelyet a szövetséges csapatok szállnak meg, következők lesznek a határai:

Keleti határ: Aradtól Nagyszalontáig vezető műút, a Nagyszalonta, Nagyvárad, Nagykároly, Szatmárnémeti vasútvonal; mindezen helységek a magyar és román katonai megszállás alól ki lévén zárva, ezen fentemlített közlekedési vonalakat azonban a román csapatok és a szövetségesek ellenőrzése alatt álló lakosság — amennyiben ezt a gazdasági szükségletek megkívánják — használhatják.

Északi határ: a Szamos és Tisza folyó Vásárosnaménytól öt kilométerre eső pontig.

Nyugati határ: A Tiszát öt kilométerre Vásárosnaménytól északnyugatra elhagyja, aztán Debrecentől öt kilométerre nyugatra, Dévaványától három kilométerre nyugatra, Gyomától nyugatra, Orosházától, Hódmezővásárhelytől és Szegedtől öt kilométerre nyugatra húzódik.

Déli határ: Maros folyó, Arad és Szeged városok, amelyek minden magyar és román csapat kizárásával a szövetséges csapatok által lesznek megszállva.

A határok részletes vázlata később fog megállapíttatni.

B) A zóna kiürítésének és megszállásának feltételei:

A magyar csapatoknak a semleges zóna nyugati határai mögé való visszavonulása inkluzíve [bezárólag] március 23-án kezdődik és maximálisan tíz (10) napi időközben kell, hogy befejeztessék.

Ezen idő alatt Gondrecourt tábornok, akit a semleges zóna keleti parancsnokságával bíztam meg, ezt a szövetséges csapatok által el fogja foglaltatni, és ellenőrizni fogja a magyar csapatok kiürítési mozdulatait.

A román csapatokat felhatalmazza a békekongresszus, hogy vonalaikat a semleges zóna keleti határáig előretolják, jelenlegi elhelyezésükben megmaradnak azonban mindaddig, amíg a magyar csapatok ezen zóna nyugati határán túl nem jutottak . . .

Van szerencsém kegyelmességedet kérni, hogy szíveskedjék március 21-én tizennyolc órakor Vyx alezredessel azt a dátumot közölni, amikor a magyar csapatok a semleges zóna túloldalán megjelölt határait érték el, amint előbb a B) szakaszban említtetett, hogy a mozdulatok március 23-án kezdődnek, és hogy egy maximális tíz napi időközben kell, hogy végrehajtassanak . . .

de Lobit sk.
tábornok

Alkotmány, 1919 március 22. [Károlyi elnök és a kormány lemondása.]

---

62. AZ SzDP VEZETŐI, FELISMERVE A MEGVÁLTOZOTT ERŐVISZONYOKAT, A KOMMUNISTÁKKAL VALÓ MEGEGYEZÉS MELLETT DÖNTENEK

A kormány lemondásával a kockát elvetették: a felelősség a szociáldemokrata pártra hárult.

Március 21-én délelőtt tartotta meg a szociáldemokrata párt történelmi jelentőségű, emlékezetes vezetőségi ülését . . .

Már akkor nem volt titok, hogy a kommunistáknak vasárnapra tervezett nagy akciója a munkásság körében visszhangra talált. A nyomdászsztrájk még tartott. A lapok nem jelentek meg. A legnagyobb gyár, a csepeli Weiss Manfréd-üzem munkásainak egyrésze március 18-án határozatilag a kommunista párthoz csatlakozott. A kommunista katonák gyűlése szintén csatlakozott a vasárnapi akcióhoz, amelynek célja volt a kommunisták fegyveres kiszabadítása . . .

Ebben az atmoszférában ült össze a pártvezetőség.

Az ülésen előterjesztettem a Minisztertanács határozatát. Előadásom folyamán a magam véleményét is kifejtettem:

„Ha a koalíciós kormány — mondottam — nem marad meg, a jegyzéket visszautasítja, akkor tiszta szocialista kormány még kevésbbé vállalkozhatik arra, hogy a jegyzékben foglalt követeléseket teljesítse. Egy ilyen kormányt a nacionalista izgatás hatása alatt álló ellenforradalom, ellenforradalmi csapatokkal könnyű pehelyként söpörné el a helyéről. Ilyen helyzetben az ellenforradalom győzelme egy pillanatra sem lehet kétséges. Csak az a kérdés marad, hogy a párt ellenállás nélkül átengedi-e az ellenforradalomnak a győzelmet, vagy pedig utolsó kísérletet tesz-e még a forradalom megmentésére.

Ez a kísérlet — hacsak nem akarjuk elősegíteni az ellenforradalom győzelmét — szociáldemokrata kormány megalakítása és a jegyzék visszautasítása lehet. Ez azonban háborút jelent. Egy ilyen vállalkozás előföltétele . . . hogy megállapodást kell keresni a kommunista párttal, amely támogassa a kormányt. . .”

Buchinger meglepetésszerűen azt ajánlotta, hogy a párt követelje a koalíció fenntartását, a koalíciós kormány megmaradását, és a kormány — tiltakozással ugyan, de — hajtsa végre az antant-ultimátumot . . .

Garami céltalannak és károsnak tartotta a tiszta szocialista kormánnyal való kísérletezést. Nem járul hozzá a kommunistákkal való megegyezéshez sem. A szociáldemokrata párt a tömegekkel szemben elvesztette a befolyását, elvesztette a csatát, a tömegek teljesen behódoltak a kommunista agitációnak és így nem marad más hátra, mint hogy a szociáldemokrata párt álljon félre . . .

Buchinger javaslatát Garami is elfogadhatatlannak és képtelenségnek tartotta, egyfelől, mert a koalíciós kormány úgy bel-, mint külpolitikailag teljesen elvesztette lábai alól a talajt, másfelől, mert a kormány polgári tagjai már elhatározták a lemondást és a szociáldemokrata pártnak nem áll hatalmában, hogy a kormány polgári tagjait megmaradásra kényszerítse.

A kibővített pártvezetőség és a Szakszervezeti Tanács: három szó, Garami és Buchinger és Peidl szavazata ellenében a kommunistákkal való megegyezés és tiszta szociáldemokrata kormány megalakítása mellett foglal állást . . .

Nem kísérelte meg senki annak az indítványozását, hogy alakuljon egy tiszta szociáldemokrata kormány a kommunisták támogatása *nélkül*, mert mindenki érezte az adott helyzetben ennek az esetleges kísérletnek a meddőségét és tarthatatlanságát . . .

Böhm Vilmos. Két forradalom tüzében. 2. kiadás. Bécsi Magyar Kiadó 1923. 244—247. old.

---

63. A MUNKÁSTANÁCS LELKESEDÉSSEL FOGADJA A PROLETÁRDIKTATÚRA KIKIÁLTÁSÁT ÉS A KÉT PÁRT EGYESÜLÉSÉRŐL SZÓLÓ HATÁROZATOT

1919 március 21

A munkástanács pénteken délután 7 órakor tartott ülésén . . . zsúfolt padsorok előtt jelentette be Garbai Sándor a proletariátus diktatúráját...

A kormány lemondott, nem következhetik más, mint a proletárság diktatúrája. *(Viharos éljenzés és taps.)* Ennek feltétele a proletárság egységének megteremtése közöttünk és a kommunisták pártja között. *(Zúgó éljenzés és taps.)* Ha a proletáregység megvan, akkor a legrövidebb időn belül szikratáviratban kell tudatni a világgal, hogy Magyarországon a szocialista kormányzás a proletárdiktatúra bevezetésével megalakult, és az új kormányzat felajánlja szövetségét az Orosz Szovjet Köztársaságnak *(Óriási éljenzés és taps.)*, és felhívja az egész világ öntudatos munkásságát, tiporják el mindenütt az imperializmust.

Garbai végül felolvasta a következő határozati javaslatot:

„Határozat

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Kommunisták Magyarországi Pártja a mai napon közös vezetőségi ülésében a két párt teljes egyesülését határozta el.

Az egyesült új párt neve mindaddig, amíg a forradalmi Internacionále nem dönt a párt végleges elnevezésében, a következő lesz: «Magyarországi Szocialista Párt».

Az egyesülés azon az alapon történik, hogy a párt és a kormányhatalom vezetésében a két párt együttesen vesz részt.

A párt a proletariátus nevében haladéktalanul átveszi az egész hatalmat. A proletárság e diktatúráját a munkás-, paraszt- és katonatanácsok gyakorolják. Éppen ezért természetszerűen véglegesen elejtődik a nemzetgyűlési választások terve.

Haladéktalanul megteremtendő a proletárság osztályhadserege, mely a fegyvert teljesen kiveszi a burzsoázia kezéből.

A proletárság uralmának biztosítására és az antant imperializmusa ellen a legteljesebb és a legbensőbb fegyveres és szellemi szövetség kötendő az orosz szovjet kormánnyal.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt *A Kommunisták Magyarországi Pártja"*

A határozati javaslatot zúgó helyesléssel és tapssal fogadták. Bejelentették ezután a katonatanács ma délutáni határozatát, amely tomboló lelkesedéssel a proletárdiktatúra mellett foglalt állást. A munkástanács ezután egyhangú lelkesedéssel elfogadta a javaslatot, és kimondotta, hogy a kommunista párt elfogott tagjai azonnal szabadon bocsátandók. *(Zúgó éljenzés és taps.)*

Bolgár Elek, mint a kommunista párt hivatalos kiküldöttje, a következőket mondotta:

A gyűjtőfogház egyik cellájában ma történelmi jelentőségű dokumentum készült, amelyet az imént hallottak az elvtársak. Nemcsak a gyűjtőfogházban fogságban tartott kommunisták, hanem a kommunisták óriási nagy tömege, amely a régi képviselőházban ma összegyűlt, ugyanolyan lelkesedéssel fogadta ezt a határozatot. Ez a dokumentum sorsdöntő lesz nemcsak Magyarország életében, hanem egész Közép-Európa életében is. A magyar proletariátus óriási bizonyítékát adta érettségének ezzel a határozattal, amelynek csak természetes megpecsételése a proletariátus egységének megteremtése.

A zúgó éljenzéssel fogadott beszéd után Bokányi Dezső berekesztette a munkástanács ülését, bejelentve, hogy a munkástanács eddigi formájában megszűnt.

Vörös Ujság, 1919 március 22. [A munkástanács ülése.]

III. A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG
1919 március 21—1919 augusztus 1

III/A. A TANÁCSHATALOM MEGSZERVEZÉSE ÉS A FORRADALMI HONVÉDELEM. A GYŐZELMES ÉSZAKI HADJÁRAT
1919 március 21—1919 június

1. „MINDENKIHEZ!"

Magyarország proletársága a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat.

A polgári világ teljes összeomlása, a koalíciós kormányzás csődje kényszeríti rá Magyarország munkásságát és parasztságát erre a döntő lépésre. A kapitalista termelés összeomlott, a munkásság nem hajlandó többé a nagytőkések és nagybirtokosok igájába hajtani a fejét. *Az országot az összeomlás anarchiájától csak a szocializmus, a kommunizmus megteremtése mentheti meg.*

Ugyanakkor külpolitikailag is teljes katasztrófa előtt áll a magyar forradalom. A párizsi békekonferencia úgy döntött, hogy Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja, a megszállás vonalait végleges politikai határnak tekinti, és *ezzel a forradalmi Magyarországnak élelmezését és szénellátását végképpen lehetetlenné teszi.*

Ebben a helyzetben egyetlen eszköze maradt a magyar forradalomnak a maga megmentésére: *a proletárság diktatúrája, a munkások és a földmívesszegények uralma.*

A proletárság diktatúrájának döntő alapföltétele a proletárság teljes egysége. Éppen ezért, a történelmi szükség parancsára, teljes *egyesülését* mondotta ki a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Kommunisták Magyarországi Pártja.

E két párt helyett *egyetlen proletárpárt* fogadja magába ezután az ország minden dolgozó férfiát és asszonyát: *a Magyarországi Szocialista Párt.*

A kormányhatalmat e párt megbízásából *Forradalmi Kormányzótanács* veszi át. E tanács kötelessége lesz *a munkás-, paraszt- és katonatanácsok* országos kiépítése. A törvényhozói, végrehajtói és bíráskodó hatalmat a munkás-, paraszt- és katonatanácsok diktatúrája gyakorolja.

Magyarország tanácsköztársasággá alakul. A Forradalmi Kormányzó-

tanács haladéktalanul megkezdi a nagy alkotások sorozatát a szocializmus, a kommunizmus előkészítésére és megvalósítására.

Kimondja *a nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a bankok és. a közlekedési vállalatok szocializálását.* A földreformot nem törpebirtokokat teremtő földosztással, hanem *szocialista termelőszövetkezetekkel* hajtja végre.

Az árdrágítókat, az élelmiszeruzsorásokat, a tömegek éhségének és rongyosságának spekulációs haszonélvezőit irgalmatlan kíméletlenséggel üldözi.

Vasfegyelmet követel. *Halállal sújt le az ellenforradalom banditáira, csakúgy, mint a fosztogatás brigantijaira*

Hatalmas *proletár hadsereget* szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokosokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és a cseh burzsoákkal szemben.

Kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjet kormánnyal, *fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak.* Testvéri üdvözletét küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának, egyben pedig felszólítja őket, hogy ne tűrjék egy pillanatig sem kapitalista kormányaik gaz rablóhadjáratát a Magyar Tanácsköztársaság ellen. Fegyveres szövetségre hívja fel Csehország, Románia és Szerbia meg Horvátország munkásait és földműveseit a burzsoák, a bojárok, a nagybirtokosok és a dinasztiák ellen. Fölszólítja Német-Ausztria és Németország munkásait, hogy kövessék a magyar munkásság példáját, szakítsanak végleg Párizszsal, szövetkezzenek Moszkvával, állítsák föl a tanácsköztársaságot, és fegyverrel a kezükben szálljanak szembe a hódító imperialistákkal.

A Magyarországi Szocialista Párt és a Forradalmi Kormányzótanács fölismeri, mennyi nehézséggel és áldozattal kell megküzdenie a magyar munkásságnak, ha elindul ezen a bátor és nagyszerű úton. Háborút kell viselnünk élelmünk és bányáink fölszabadításáért, harcot kell vívnunk proletártestvéreink szabadságáért és a magunk létéért. Nélkülözések, nyomorgás, szenvedés várakozik ránk ezen az úton. És mégis rá kell lépnünk, és mégis rá merünk lépni, mert bízunk a magyar proletárság hősiességében és áldozatkészségében. Rá kell lépnünk, mert csakis így vihetjük győzelemre a szocializmus világot megváltó ügyét.

Minden munkást és földművest felszólítunk, hogy dolgozzon, termeljen, vagy álljon be a proletár hadseregbe, verejtékével vagy vérével áldozzon az eszme diadaláért.

Bármi várjon ránk, a szocializmus ügyének győznie kell! Éljen a proletárdiktatúra! Éljen a Magyar Tanácsköztársaság!

A Magyarországi Szocialista Párt
A Forradalmi Kormányzótanács

(Megírás ideje: 1919 március 21.)

Vörös Ujság, 1919 március 22. [Mindenkihez!]

2. A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG SZIKRATÁVIRÓ ÚTJÁN FELVESZI A KAPCSOLATOT SZOVJETOROSZORSZÁGGAL

„Lenin üzent . . .”

. . . Ma délután 5 órakor [1919 március 22] a Magyar Tanácsköztársaság a csepeli szikratáviró-állomás útján érintkezésbe lépett az Orosz Tanácsköztársasággal, melynek moszkvai szikratáviró állomása fogta föl a csepeli üzenetet. A csepeli szikratáviró-állomás először a következő figyelmeztetést adta le Moszkvának:

„A Magyar Tanácsköztársaság kéri Lenin elvtársat a távirókészülékhez.”

Húsz perc mulva Moszkva jelentkezett a következő szavakkal: „Lenin a készüléknél . . .”

„Lenin elvtárs! . . . A magyar proletariátus, amely tegnap éjszaka [1919 március 21] az egész államhatalmat meghódította, bevezette a proletariátus diktatúráját és üdvözli önt, mint a nemzetközi proletariátus vezetőjét. Adja át ön forradalmi szolidaritásunk kifejezését és üdvözletünket az egész forradalmi orosz proletariátusnak. A szociáldemokraták pártja a kommunisták álláspontjára helyezkedett. A két párt együttműködik, és mindaddig, míg a III. Internacionále moszkvai kongresszusa nem állapít meg egységes címet, «Magyarországi Szocialista Pártnak» nevezzük magunkat. Kérünk e tekintetben utasításokat. A Népbiztosok Tanácsa éppen ülésezik . . . A Magyar Tanácsköztársaság kéri az orosz szovjet kormány véd- és dacszövetségét. Fegyverrel kezünkben fordulunk szembe a proletariátus valamennyi ellenségével és kérünk azonnali értesítést a katonai helyzetről.”

Este 8 órakor a moszkvai szikratáviró-állomás jelezte, hogy erős légköri zavarok miatt a csepeli szikratáviratot csak fogyatékosan sikerült felvenniök, mire Csepel a hiányzó részeket pótolta.

Este 9 órakor Csepel felfogta Moszkva válaszát, amely szerint az orosz szikratáviró minden leadásunkat — a délben leadott „Mindenkihez!” kezdetű körözvényt . . . is hiánytalanul felvette.

Este 9 óra 10 perckor Moszkva újból jelentkezett. Üzenete így szólt: „Itt Lenin. Őszinte üdvözletem a Magyar Tanácsköztársaság proletár kormányának . . . Üzenetüket éppen most közöltem Oroszország kommunista (bolseviki) pártkongresszusával. Mérhetetlen a lelkesedés. A III., Kommunista Internacionále moszkvai kongresszusának határozatait, amily gyorsan csak lehetséges, közölni fogjuk, úgyszintén a katonai helyzetről szóló jelentéseket. Okvetlenül szükséges az állandó drótnélküli táviró-összeköttetés Budapest és Moszkva közt. Kommunista üdvözlettel és kézszorítással Lenin.”

Vörös Ujság, 1919 március 23. [Lenin üzent . . .]

---

3. „TALÁLKOZÁS LENINNEL"

1919 február közepén a Kommunisták Magyarországi Pártja megbízásából negyedmagammal Moszkvába indultunk, hogy a párt képviseletében részt vegyünk a III. Internacionále első kongresszusán. Az út ezidőtájt nem ígérkezett túlságosan könnyűnek. Két fronton keresztül vezetett Moszkva felé. A lengyelek és ukránok Lembergért harcoltak egymással és a Vörös Hadsereg elől visszavonuló Petljura ellenforradalmi hordái is keresztezték utunkat.

A delegáció két tagja nem vállalta a kockázatot és visszafordult, velem csak a későbbi mártír, Mészáros Gábor folytatta az utat. Vasúti összeköttetés nem volt, s az út legnagyobb részét szekéren vagy gyalog kellett megtennünk. Tarnopolban „bolsevista ügynököt" gyanítottak bennem, s csak szerencsés véletlen folytán sikerült megszabadulnom. Amikor Vinnyica városába értem, akkor vonult be oda a Vörös Hadsereg és az ő támogatásukkal már könnyebben folytathattam az utat, most már egyedül, mert Mészáros Gábor, aki mint volt hadifogoly jobban kiismerte magát — előre ment. Amikor Kievbe érkeztem, március 23-a volt, akkor érkezett oda a magyar proletárdiktatúra kikiáltásának híre. Itt tudtam meg, hogy az Internacionále kongresszusa már véget ért, és amikor Kievből Moszkvába értem, ott belecsöppentem az Orosz Szövetséges Tanácsköztársaság küldöttkongresszusába.

Lenin elvtárs beszélt éppen, amikor a terembe léptem. Előterjesztette javaslatát, hogy Kalinyint válassza a kongresszus a Tanácsköztársaság elnökévé. A beszéd után Csicserin, akkori külügyi népbiztos felvitt az emelvényre Leninhez. A bemutatkozás után Lenin kifejezte örömét szerencsés megmenekülésem fölött (Mészárostól értesült tarnopoli kalandomról), majd felajánlotta, hogy ha jónak látom, szóljak néhány szót a kongresszushoz. Hiba volt részemről, hogy kitértem a megtisztelő ajánlat elől, az út fáradalmaira hivatkozva nem ragadtam meg az alkalmat, amikor a magyar dolgozók nevében szólhattam volna a küldöttekhez. De amikor az ember 34 éves, nem rendelkezik még forradalmi tapasztalatokkal, és váratlanul szemben találja magát Leninnel, úgy hiszem, érthető, hogy követ még el hibákat . . .

Moszkvába érkezésem után egy héttel Lenin magához hivatott. A Komintern akkori titkárának, Klinger elvtársnak kíséretében mentem a Kremlbe. Lenin elvtárs dolgozószobája az Összorosz Végrehajtó Bizottság épületében volt. Az őrtálló katona csak kísérőmet engedte be, aki igazolvánnyal rendelkezett. Én kint várakoztam néhány percet, amikor megjelent Lenin, belémkarolt és bevezetett.

Az első percben természetesen nagyon elfogódott voltam. Hisz olyan emberrel beszéltem, aki mellett valóságos törpének éreztem magam. Féltem, hogy kérdéseire nem tudok majd kielégítő választ adni.

Előljáróban megkérdezte tőlem, hogy milyen nyelven akarok vele beszélni.

Beszélhetünk németül, franciául vagy angolul — mondotta Lenin —, nekem mindegy, egyformán rosszul beszélem valamennyit.

A németet választottam, s már az első mondatok után kiderült, hogy Lenin nemcsak nálam beszélt jobban németül, de tökéletesen beszélte ezt a nyelvet.

Meglepett a szerénysége.

Lenin a magyar proletárdiktatúrára terelte a szót és nekem szegezte a kérdést:

Micsoda diktatúra van maguknál, ha a színházakat és az orfeumokat szocializálják? Ez most a maguk legfőbb gondja?

Biztosítottam arról, hogy otthon nem csupán ez történt. Feltehető, hogy az európai burzsoá sajtó ezekről a felszínes dolgokról emlékezik meg jelenleg, de nem kétséges, hogy lesz miről írnia hamarosan, ha rátérünk a nagyüzemek szocializálására.

Lenin hirtelen fordulattal rátért a szociáldemokrata párttal való összeolvadás kérdésére, s ezt mondta:

Veszélyesnek tartom ezt az egyesülést. Jobb lett volna egy blokkot alkotni, melyben mind a két párt megőrzi függetlenségét. Így a kommunisták megmaradtak volna a tömegek előtt önálló pártként, növelhették volna napról napra erejüket és szükség esetén kenyértörésre is vihették volna a dolgot, ha a szociáldemokraták nem teljesítik forradalmi kötelességüket. De így . . .

Csak azt felelhettem, hogy nem ismerem az okokat, amiért otthon erre az útra léptek.

Én kérdeztem a magyar elvtársaktól — mondotta Lenin —, hogy mi a biztosíték ennek az egyesülésnek a szilárdságára. Azt telefonálták nekem, hogy legyek nyugodt, mert a magyar kommunista vezetők Marxnak és Leninnek a tanítványai. Ez még nem elég biztosíték, mondtam nekik kissé epésen — mert vannak olyan tanítványok, akik nem jól tanulták meg a leckét . . .

Lenin elvtárs ezután aziránt érdeklődött, hogy van-e a magyar proletárdiktatúrának elég erős támasza a szegényparasztság tömegeiben.

Hány földmunkás és szegényparaszt van Magyarországon? — kérdezte hirtelen.

Én 4 millióra becsültem számukat az első háború előtti Magyarország adatainak alapján.

Olyan sok? — kérdezte Lenin meglepetten, és hangjából kiérződött az erős kételkedés. Vigyázzon — mondotta nagyon komolyan —, mert ilyenben nem ismerek tréfát. Tegnap nálam járt egy magukkal szomszédos ország kommunista pártjának vezető embere és erre a

kérdésemre a saját országával kapcsolatban nem tudott választ adni. Micsoda kommunista az, aki hazájában nem ismeri az osztályerőviszonyokat és különösen nem tudja, hogy hány proletár és félproletár paraszt él az országban?

Ne higgye, hogy elég, ha egy számot mond, anélkül, hogy biztos volna annak helyességében. Vallja be inkább, hogy nem tudja. Kutató tekintettel nézett rám.

Megnyugtattam, hogy ez a szám, ha nem is egészen pontos, de megfelel a valóságnak, mire ő azzal zárta le az ügyet, hogy majd utána néz a dolognak. Jaj magának — mondotta most már enyhébben — ha nem így van.

Itt megjegyzem, hogy Lenin elvtárs később tényleg ellenőrizte az általam megadott adatot, s egy alkalommal, amikor Szamuely Tibor Moszkvában járt, vele üzente meg a válaszát, amely ennyiből állott: „A becsülete helyre van állítva!"

Arról beszélgettünk, hogy fenyegeti-e a magyar proletárdiktatúrát ellenforradalom vagy lázadás veszélye. Azt mondottam, hogy a régi uralkodó osztályok a vesztett háború következtében összetörtek, s nemigen van erejük komoly ellenállásra. Más a helyzet — vélekedtem — az ország keleti részében, Erdélyben, ahol még több a feudális maradvány és a parasztság is sokkal nagyobb mértékben rétegeződik. Fennáll a lehetősége annak, hogy a gazdag parasztságot meg lehet nyerni valamilyen ellenforradalmi megmozdulás céljára.

Szóval ez Magyarország Vendée-je — jegyezte meg Lenin és elgondolkozott.

Később arra kértem, írjon egy levelet a magyar munkássághoz és buzdítsa őket súlyával és tekintélyével forradalmi kitartásra.

Ezt nem tehetem — mondotta. Nem avatkozhatom más országok belügyeibe. Különösen, ha nem ismerem eléggé belső viszonyaikat.

A levél később mégis megíródott, és Szamuely hozta magával Budapestre.

A beszélgetés végén a nemzetközi forradalmi mozgalmakra, Kautsky szerepére és hasonlókra terelődött a szó. Ezzel ért véget beszélgetésem Leninnel. Amikor másodszor, 1922-ben Moszkvában jártam, ő már nagyon súlyos beteg volt. Mégis, a Komintern IV. kongresszusán, félig felépülve megtartotta híres előadását az új gazdasági politikáról.

Talán nem is kell hangsúlyoznom, hogy életem egyik jelentős eseménye volt ez a találkozás, és hűen őrzöm magamban annak emlékét. Lenin értett hozzá, hogy bennem, a párt egyszerű tagjában, mindjárt beszélgetésünk elején eloszlassa azt a félénkséget, melyet éreztem. Valóban, néhány perc multán már csak azt éreztem, hogy egy idősebb, nálamnál hallatlan mértékben tapasztaltabb elvtárssal beszélek. Nagy hatással volt rám szembetűnő szerénysége, de nem kevésbbé szigorú, szúrós

tekintete, amikor azt hitte, hogy nem vagyok hozzá őszinte és tájékozatlanságom nem merem bevallani. Amikor beszélgetés közben mosolyra derült arca, akkor ott állt előttem Lenin, az ember szigorúságával és kedvességével, olyannak, amilyennek csak a személyes találkozás mutathatta meg számomra.

Rudas László

Szabad Nép, 1949 január 21. [Találkozás Leninnel.]

---

4. A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE FELHÍVÁSA A VILÁG ÖSSZES MUNKÁSAIHOZ ÉS KATONÁIHOZ A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG TÁMOGATÁSÁRA

1919 március 28

Elvtársak!

Magyarországon minden hatalom átment a munkásosztály kezébe.

Az antant országok imperialistái újabb ultimátumot intéztek Magyarországhoz. Meg akarták fosztani Magyarországot az összes életlehetőségektől, el akarták rabolni Magyarország függetlenségét, területét pedig a Szovjetköztársaság elleni háború felvonulási területévé akarták tenni.

Az antant imperialisták arra számítottak, hogy a magyar burzsoázia beleegyezik ezen újabb rabló ultimátumba. Az antant imperialisták úgy vélték, hogy a magyar proletariátus a vérszomjas igényekkel szemben képtelen lesz bármilyen ellenállásra.

De nem így történt. A magyar burzsoázia megrémült a nép erejétől, nem merte elfogadni az antant imperialisták ultimátumát. Így a hatalmat át kellett engedni a munkásoknak. Az antant imperialisták meghökkentek. A Magyarországra gyakorolt kegyetlen nyomásuk csak meggyorsította Magyarországon a Tanácsköztársaság megszületését. A magyar burzsoázia azzal, hogy elismerte saját erőtlenségét az ország védelmében, azt bizonyította különös élességgel, hogy eljátszotta történelmi szerepét; felváltására megjelent sírásója — a proletariátus.

Azonban a szövetséges országok imperialistái nem nyugszanak. Párizsban az imperialista rablók fenik a kést, hogy leszúrják a fiatal Magyar Tanácsköztársaságot.

Nincsenek olyan rágalmak, amilyeneket a burzsoá urak ne gyártottak volna a Magyar Tanácsköztársaságról — éppen úgy, mint ahogy az Orosz Szovjet-Köztársasággal kapcsolatban 16 hónap óta

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya.

(Elfogadta a szövetséges tanácsok országos gyülése 1919. június 23-án.)

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmányának alapelvei.

1. §. A Tanácsköztársaságban a proletárság minden szabadságot, jogot és hatalmat kezébe vett, abból a célból, hogy megszüntesse a kapitalista rendet és a burzsoázia uralmát s ennek helyébe a szocialista termelési és társadalmi rendet tegye. A proletariátus diktatúrája azonban csupán eszköz mindennemü kizsákmányolás és mindenfajta osztályuralom megszüntetésére és elökészitése annak a társadalmi rendnek, amely nem ismer osztályokat és amelyben megszünik az osztályuralom legfőbb eszköze, az állami hatalom is.

2. §. A Tanácsköztársaság a munkások, katonák és földmivesek tanácsainak köztársasága.

A Tanácsköztársaság a kizsákmányolóknak semmiféle tanácsban helyet nem ad.

A munkások, katonák és földmivesek tanácsaiban a dolgozó nép hozza a törvényeket, hajtja azokat végre és biráskodik azok megszegői fölött.

A proletárság a tanácsokban gyakorol minden központi és helyi hatalmat.

3. §. A Tanácsköztársaság szabad népek szabad szövetsége.

A Tanácsköztársaság külpolitikája a világforradalom segitségével el akarja érni a dolgozók világának békéjét. Békét akar minden hóditás és hadikárpótlás nélkül, a dolgozók önrendelkezési joga alapján.

A Tanácsköztársaság Alkotmánya az első alkotmány, amely igazi szabadságot és jogokat biztosított a magyar dolgozó népnek.

teszik. A francia imperialista kormány nemcsak saját katonáit akarja küldeni a magyar munkások ellen, hanem román és cseh csapatokat is.

Sikerül-e ez a pokoli tervük? Legfőképpen ettől függ a munkások Magyarországának sorsa, de nagy mértékben ettől függ az európai országok közeli proletárforradalmának sorsa is.

Mi a Kommunista Internacionále nevében azzal a felhívással fordulunk az összes országok munkásaihoz, hogy siessenek testvéreink, a magyar munkások és parasztok segítségére.

Franciaország munkásai és katonái! Most az egész világ munkásai rátok figyelnek. Jelenleg egész Európában a francia burzsoázia a legreakciósabb. A francia imperialisták vezére, Clemenceau uszít leginkább az orosz és magyar forradalom elnyomására.

Francia munkások és katonák, titeket akarnak a magyar szocialista forradalom megfojtásának hóhéri munkájára felhasználni. A francia burzsoázia veletek akarja Budapesten elfojtani a proletárforradalmat, hogy megakadályozza az érlelődő proletárforradalom kitörését Bécsben, Berlinben, Párizsban és Londonban. A négy és féléves háború után, melyet a bankárok érdekeiért viseltetek, most arra akarnak benneteket kényszeríteni, hogy legyetek nemzetközi csendőrökké, legyetek a proletárforradalom hóhéraivá.

Ez nem történhet meg. A francia munkások nem szennyezik be magukat árulással. Ők a szuronyaikat a saját elnyomóik ellen, a francia és más imperialisták ellen fordítják.

Elvtársak! A proletárforradalom az egész világon fellángol. A magyar forradalom csak az első villámlás volt, mely az eget beborító fenyegető viharfelhőket szétszaggatta.

Az összes országok burzsoáziájának — mely húszmillió embert semmisített meg a legvéresebb háborúban — felelnie kell ezért a bűntettért. Az emberiség nem vesztette el az eszét, hogy azok kezébe hagyja a hatalmat, akik imperialista háborúba kergették.

Mindenki siessen a magyar forradalom segítségére.

Katonák! Ne engedelmeskedjetek azoknak, akik vörös Magyarország ellen akarnak küldeni benneteket. Lázadjatok fel, alakítsátok meg a saját tanácsaitokat és álljatok át Tanácsmagyarország oldalára.

Munkások! Szítsatok lázadást azon kormányok ellen, amelyek a munkások Magyarországa ellen uszítanak benneteket. Hadd szolgáljon a magyar szocialista forradalom fenyegető figyelmeztetésül az összes országok burzsoáziájának.

El a kezekkel vörös Magyarországtól! Ennek a kiáltásnak visszhangoznia kell az egész világon.

Hadd szolgáljon a magyar szocialista forradalom az újabb proletárforradalmak kezdetéül. Elérkezett a burzsoázia uralmának vége.

Éljen Magyarország munkásosztálya és forradalmi katonasága! Éljen a magyar kommunista párt! Éljen a proletár-világforradalom!

A Kommunista Internacionále
Végrehajtó Bizottsága

Kommunistische Internationale. 1. szám. 1919 május 1. [A Kommunista Internacionále felhívása a világ munkásaihoz és katonáihoz.]

---

5. A PÉTERVÁRI SZAKSZERVEZETI TANÁCS TÁVIRATA A BUDAPESTI MUNKÁS- ÉS KATONATANÁCSHOZ

A Pétervári Szakszervezeti Tanács üdvözli a magyar proletariátust. Győzelmetek új erőt ad nekünk a tőke diktatúrája ellen és a munkásosztály diktatúrájáért folytatott harcunkban. Kéz a kézben veletek, drága elvtársaink, utolsó csepp vérünkig harcolunk közös ellenségünk ellen. Bízunk abban, hogy közel van a III., Vörös Internacionále győzelme a világimperializmus felett.

Neue Freie Presse, 1919 március 30. [A Pétervári Szakszervezeti Tanács a Budapesti Munkástanácshoz.]

---

6. A VARSÓI MUNKÁSKÜLDÖTTEK TANÁCSA PROLETÁRSZOLIDARITÁSÁRÓL BIZTOSÍTJA A MAGYAR SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOT

A Varsói Munkásküldöttek Tanácsa, Lengyelország proletariátusának képviseletében, nagy örömmel üdvözli a forradalom győzelmét és a munkás-, paraszt-, katonatanács-kormány megalakulását Magyarországon. A Varsói Munkásküldöttek Tanácsa testvéri üdvözletét és a proletárszolidaritás kifejezését küldi a forradalmi munkáskormánynak Budapestre.

Varsó és egész Lengyelország proletariátusa feszült figyelemmel kíséri a hős magyar munkások harcát a ragadozó imperialista koalíció és saját kapitalistáik és mágnásaik ellen. Magyar testvéreinek további győzelmeket kíván a munkásforradalom eszméiért vívott harcban.

Éljen a Magyar Szocialista Munkás-, Paraszt-, Katona-Köztársaság!

Éljen a nemzetközi munkásszolidaritás!

Warszawsko Rada Delegatów Robotniczych. [Varsói Munkásdelegátusok Tanácsa.] 1—2. számú bulletin. 1919 március 30.

---

7. A BÉCSI KOMMUNISTÁK TÜNTETÉSE A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MELLETT

1919 március 23

A kommunista és szocialista párt nagyszabású tüntetést rendezett vasárnap a magyar szovjetkormány iránt való szimpátiája kifejezésére. Óriási tömeg vonult a Ringen át a Schwarzenbergplatzra. A menetben a magyar szovjetköztársaságot éltető fölírású táblákat vittek. A hatóságok kirendelték a népőrséget, amely a menetet kísérte és a népőrség emberei maguk is valamennyien vörös zászlócskákat tűztek puskacsöveikre. A Schwarzenbergplatzon a menet megállt. A vezetők itt beszédeket mondottak, amelyek mind a magyar szovjetköztársaság ügye iránt táplált rokonérzésnek adtak kifejezést. Fölolvasták a magyar kommunistáknak a bécsi kommunistákhoz intézett táviratát, amelyben felszólítják a német-osztrák proletariátust, járjon el szolidárisan a magyar proletariátussal. A szónokok kifejezték azt a reménységüket, hogy valamennyi többi ország proletariátusa sem fogja megengedni, hogy a központi hatalmak népeire súlyos békefeltételeket hárítsanak. Több szónok hevesen kikelt a szociáldemokrata pártvezetőség ellen.

Délután 3 órakor a Rathaus előtt a kommunisták és a kommunista katonák rendeztek tüntető gyűlést. A gyűlés résztvevői vörös zászlók alatt vonultak föl, amelyeken a következő fölírások voltak:

Minden hatalmat a munkás-, paraszt- és katonatanácsoknak! Éljen a világforradalom!

Beszéltek a bajor és a berlini katonatanácsok kiküldöttei is. Az egyik lengyel szónok kijelentette, hogy Lengyelországban a forradalom küszöbön áll. Végül határozati javaslatot fogadtak el, amelyben a kommunisták követeléseinek megvalósítását sürgetik. A rendet és nyugalmat sehol sem zavarták meg.

Pesti Napló, 1919 március 25. [A bécsi kommunisták tüntetése.]

---

8. „MEGMOZDULT A CSEH PROLETÁRSÁG!"

Prága, április 1. Bár túlszigorú hatósági intézkedések vannak érvényben, a bolsevizmus kezd tért hódítani. Tegnap délután 6 órakor a „Népházban" a munkások gyűlésre jöttek össze, amely forma szerint nem volt összehíva. Olyan sokan voltak, hogy akik kiszorultak a teremből ellepték a kertet, az ablakpárkányokat és a háztetőt, úgy, hogy a kertben még egy gyűlést rögtönöztek. A szónokok ... Šmeral dr. és

egy kladnói munkásvezér nagy tetszés közepette ezt az eszmemenetet fejtették ki:

Sohasem volt erősebb Csehországban a kapitalizmus és a burzsoá, mint most. A cseh nemzetgyűlés a legcsekélyebb szociális követeléseket halogatja, a vér árán szerzett szabadságjogokat elnyomja. A proletárság ellenségei értették a módját, hogy az orosz forradalmat mint rémképet állítsák a cseh nép elé, de a magyarországi átalakulás sokkalta közelebb áll, semhogy annak eseményeit el lehetne torzítani, ezek pedig egész más világításban mutatják be a munkálkodó népmilliók által kivívott sikereket. A cseh proletárságnak minden oka megvan rá, hogy üdvözölje a magyar testvéreket és nem fog akadni közüle senki, aki a magyar testvérek ellen fegyvert ragadna. A világ proletárságának világforradalma nem áll meg a cseh határokon . . .

Végül határozatot hoztak, hogy üdvözlik a magyar proletárságot . . .

A gyűlésről a nép vörös zászlók alatt kivonult Žižkovba*.

Ugyancsak Prágából jelentik, hogy Hořice-ban megalakult a munkástanács, az első Csehországban, amely a bolsevista programm alapján áll.

Vörös Ujság, 1919 április 2. [Megmozdult a cseh proletárság!]

---

9. „MAXIM GORKIJ ÜDVÖZLI A MAGYAR PROLETARIÁTUST..."

A külügyi népbiztoshoz a mai napon a következő sürgöny érkezett Maxim Gorkij elvtárstól:

„Szívből üdvözlünk benneteket. Új élet virrad ránk, példátokat rövidesen az egész világ követni fogja."

Maxim Gorkij

Vörös Ujság, 1919 március 30. [Maxim Gorkij üdvözli a magyar proletariátust. . .]

---

10. „GORKIJ ÜZENETE"

Először császárok és királyok üzentek. Többnyire háborút üzentek, halált, romlást és pusztulást. „Mindent meggondoltak és megfontoltak." Legalább így gondolták ők, az isten kegyelméből valók, a félkegyelműek és ha nem is gondolták így éppen, mindenesetre így mondották. „Népeimhez" szólottak, de úgy vélték, hogy ez a nép nyáj (és ők a népek

---

* Prága két nagy munkásnegyedének egyike.

pásztorai); az ő nyájuk a nép, amelyet oda terelhetnek, ahová kényükkedvük, felséges önkényük akarja — legszívesebben a vágóhídra. Felpántlikázták és leitatták a népeket, az ő hű népeiket, hogy vígan menjenek meghalni érettük egy tartományért, egy hóbortért, egy hatalmi őrületért. A mások profitjáért, kapitalista és imperialista rablók érdekében. Hát igen, először a császárok és királyok üzentek. Azután jöttek sorra, rendre csavaroseszű diplomaták, a császárok és királyok lakájai. És jöttek a tyúkeszű sereghajtók, akik mindig papiroson győztek, és akik nem győzték ezt a sok győzelmet a mappán. És ők üzentek kitartásról, „idegek dolgáról", amíg ők is meg nem rokkantak, és penzióba vagy szanatóriumba nem vonultak a sok papirosgyőzelem és felelősség elől, amelyet hangoztattak ugyan, de vállalni és elviselni nem mertek, nem akartak. Most már ennek vége. Felelőtlenül, isten kegyelméből, hatalmi tébolyból, egy üzenetre nem lehet többé a népeket vágóhídra vinni. Ma már a császárok és királyok holmi hollandiai vagy svájci menedékhelyekről üzennek; az üzenetük rövid és velős: pénzt, pénzt, pénzt!

Ma már más üzenet a fontos; az, amit a népek küldenek egymásnak! Szikratáviratok mennek egyik nép szívétől a másik nép szívéhez: örvendező és testvéri üdvözletek. A világ proletárjai egyesülnek, hosszú küzdelmek után, győzelmes harcuk pihenőjében üzennek egymásnak. Csepel üzen Moszkvának — a kapitalizmus munícióinak egykori szállítója a moszkovita cárizmus egykori bástyájának. „Itt Lenin elvtárs" — üzeni a boldog szikra, amelytől forradalmi lángra gyúl millió munkáslélek és piros pünkösdje lesz a proletár világnak. És az igazi nagy emberek üzennek: a szellem hősei, a gondolat katonái, az eszme fejedelmei. A multkor Henry Barbusse üzent, a nagy francia költő, a lövészárok pacifistája. A világ összes alkotó szellemi munkásaihoz fordult, testvéri jobbot nyújtva, egyesülésre híva fel minden költőt, művészt és tudóst a földön, aki az emberi közösség új vallását vallja és hirdeti. Most pedig a forradalmas Oroszország nagy költője, lelki vezére küldött biztató és buzdító üzenetet nekünk, az új magyar szovjetköztársaságnak. Maxim Gorkij üzent nekünk, aki a háború alatt sebesült magyar katonákat ápolt és vigasztalt. Tolsztoj utóda, aki mint Oroszország intellektuálisainak vezetője... csatlakozott Leninhez, szolidaritást vállalva a forradalommal, amely egy világot akar megváltani a fehér rabszolgaságtól. Gorkij lelkes és örvendetes üzenete a magyar szellemi munkásoknak új erőt ad a további küzdelemre a proletariátus végső diadaláért. Petőfi utódai, a világszabadság pirosló zászlaja alatt rendületlenül megyünk előre az igazság szebb és jobb világa felé!

Juhász Gyula

Délmagyarország, Szeged, 1919 április 2. [Gorkij üzenete.]

11. A KMP ÖSSZBIZALMI-TESTÜLETE HATÁROZATOT HOZ A PÁRT FELOSZLATÁSÁRÓL ÉS BEOLVADÁSÁRÓL AZ SzDP SZERVEZETEIBE

A volt kommunista párt összbizalmi-testülete tegnap este 10 órakor a VII. kerületi (kommunista) pártszervezet helyiségében értekezletet tartott, melyet a volt központi bizottság hívott egybe. Az értekezleten, melyen az összes népbiztos elvtársak megjelentek, a teljes számban jelenlevő összbizalmi-testület elhatározta a párt likvidálását és a szocialista pártba való beolvadását...

„Mondja ki a kommunisták feloszlott magyarországi pártjának ma összeült bizalmitestülete, hogy a pártot teljesen likvidáltnak tekinti. Mindenki, aki a kommunista párt nevében bármiféle vállalkozást, cselekvést kezdeményez, csal, és ellensége a proletariátus érdekeinek. Ezzel a mai értekezlettel a szervezeti különállás teljesen megszűnik." Az értekezlet a határozati javaslatot elfogadta és ezzel a kommunista párt végleg beolvadt az ideiglenesen „szocialista" elnevezésű egységes magyarországi proletárpártba.

Vörös Ujság, 1919 március 28. [A kommunista párt likvidálása.]

---

12. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS RENDELETE AZ IPARI, BÁNYA- ÉS KÖZLEKEDÉSI ÜZEMEK KÖZTULAJDONBA VÉTELÉRŐL

1. §. A Tanácsköztársaság feladatának tekinti, hogy a termelőeszközöket a dolgozók társadalmának tulajdonába vegye át, a termelést szervezze és fokozza.

Ezért a Tanácsköztársaság a kisipar kereteit meghaladó ipari, bánya- és közlekedési üzemeket köztulajdonba veszi, azokat egycsapásra az egész proletariátus vezetése és az illető üzem munkásságának ellenőrzése alá helyezi.

Ezért mindazok az ipari, bánya- és közlekedési üzemek, amelyek munkáslétszáma 1919 március hó 22-én a huszat meghaladta, társadalmi vezetés és munkásellenőrzés alá kerülnek.

2. §. A köztulajdonba átvett üzemeket a Tanácsköztársaság Szociális Termelési Népbiztossága által kinevezett termelési biztosok vezetik. A termelési népbiztosság több üzemet is rendelhet egy termelési biztos alá. A termelési biztos a proletárság összességének képviselője abban az üzemben, amelynek élére állították.

3. §. A megjelölt üzemekben a munkások ellenőrző munkástanácsot

választanak. Ha a munkások száma a százat meg nem haladja, az ellenőrző munkástanács három, ha a százat meghaladja, öt, ha az ötszázat meghaladja, legfeljebb hét tagból áll.

Budapest, 1919 március 26.

A Forradalmi Kormányzótanács

A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. I. füzet. 18. old. IX. számú rendelet.

---

13. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS RENDELETE A PÉNZINTÉZETEK SZOCIALIZÁLÁSÁRÓL

1. §. A Forradalmi Kormányzótanács elhatározza a pénzintézetek szocializálását. A szocializálás munkáját azzal kezdi meg, hogy felhatalmazza a pénzügyi népbiztost azon pénzintézetek vezetésének átvételére és ellenőrzés alá helyezésére, amelyeket a szocializálásra alkalmasnak tart.

A tanácsköztársasági vezetés és ellenőrzés alá helyezett pénzintézeteket a pénzügyi népbiztos által kinevezett ellenőrző megbizottak vezetik, a pénzügyi népbiztos utasításainak megfelelően.

Budapest, 1919 március 26.

A Forradalmi Kormányzótanács

A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. I. füzet. 21—23. old. XII. számú rendelet.

---

14. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS RENDELETE A VÖRÖS HADSEREG FELÁLLÍTÁSÁRÓL

A Forradalmi Kormányzótanács elrendeli a magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi fegyelmen alapuló új proletár hadseregének alakítását a következő alapokon:

A hadsereg neve: „Vörös Hadsereg". A Vörös Hadsereg elsősorban a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletár katonákból áll. A hadseregbe való belépésre jogosít a csapattestek bizalmitestületének, vagy a Magyarországi Szocialista Pártnak, vagy a szakszervezeteknek, vagy pedig a munkás-, katona- és földmívesszegények tanácsának ajánlata . . .

A Vörös Hadsereg legfelsőbb irányítója a Forradalmi Kormányzótanács. A hadsereg közvetlen irányítását és szervezését a Hadügyi Népbiztosság végzi.

A Vörös Hadsereg nagy szerepét, amely a proletárság forradalmának fegyverévé avatja csak úgy töltheti be, ha forradalmi fegyelem tölti el. A Vörös Hadsereg forradalmi fegyelmén legfelső fokon a forradalmi törvényszék őrködik; kisebb fegyelmi vétségekben, mulasztásokban, hanyagságban az osztályok és csapattestek választott esküdtszékei ítélkeznek.

A Vörös Hadsereg a proletárság osztályhadserege. Minden katonájának egyenlő kötelessége a forradalmi proletárság érdekeinek védelme minden külső és belső ellenség ellen, harc a világproletárság felszabadításáért.

A Vörös Hadseregben nem lehetnek osztálykülönbségek, semmiféle rendfokozatot és rangjelzést nem ismer, csak parancsnokai és katonái vannak. Parancsnok és vöröskatona egyformán szolgálja a proletárság felszabadításának ügyét . . .

Az alosztályparancsnokok lehetően a proletárság katonai tapasztalatokkal rendelkező elemeiből kerüljenek ki. Magasabb parancsnokok csak kellő elbírálás után nevezhetők ki. Ebből a célból egy bizottság alakítandó, amely a Hadügyi Népbiztosság, a munkás- és katonatanácsok és a Magyarországi Szocialista Párt egy-egy kiküldöttéből áll . . .

Minden csapattesthez, illetve önálló osztaghoz a Magyarországi Szocialista Párt előterjesztésére a Hadügyi Népbiztosság politikai megbizottat rendel ki.

A proletárság soraiból kikerülő parancsnokok számának emelése érdekében a Hadügyi Népbiztosság külön parancsnokképző-tanfolyamokat rendez.

A Vörös Hadseregen belül, mint annak tartaléka, munkás tartalékzászlóaljak, csapattestek állítandók fel. Ezekben a parancsnokok kizáróan a munkásság soraiból kerülnek ki . . .

A Vörös Hadsereg toborzását és megszervezését e rendelet kiadása után haladéktalanul meg kell kezdeni . . .

(Nyomtatásban először a *Népszava* 1919 március 25-i számában jelent meg.)

A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. I. füzet. 37. old. XXIII. számú rendelet.

---

15. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS RENDELETE FORRADALMI TÖRVÉNYSZÉKEK FELÁLLÍTÁSÁRÓL

Forradalmi törvényszékek állíttatnak fel a szükségeshez képest.

A forradalmi törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll.

A forradalmi törvényszék elnökét és tagjait, úgyszintén a vádbiztost

és a jegyzőkönyvvezetőt a Forradalmi Kormányzótanács nevezi ki. Ezek a megbízások nincsenek képesítéshez kötve.

Forradalmi törvényszék hatáskörébe az oly bűncselekmény miatt tartozik az eljárás, amelyet a Forradalmi Kormányzótanács külön rendelettel oda utal.

A forradalmi törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben sem alakszerű nyomozó eljárásnak, sem vádirat benyújtásának nincs helye. Az egész eljárás elejétől végig az együttülő forradalmi törvényszék előtt — és ha csak lehet — félbeszakítás nélkül folyik le.

A terheltet elfogása után azonnal a forradalmi törvényszék elé kell állítani.

A vádbiztos kötelessége a tárgyaláshoz szükséges bizonyítékokat előteremteni, főleg a sértettet, a tanúkat és szakértőket, ha szükséges közvetlenül megidézni vagy elővezetésük iránt is intézkedni.

A forradalmi törvényszék bármely órában és a szabad ég alatt is megtarthatja ülését . . .

A forradalmi törvényszék határozata ellen fellebbvitelnek vagy másféle perorvoslatnak helye nincs.

Az elítélt érdekében bárki által előterjesztett kegyelmi kérelemnek nincs felfüggesztő hatása a végrehajtásra.

A forradalmi törvényszék által kiszabott büntetéseket az ítélet kihirdetése után azonnal végre kell hajtani.

Budapest, 1919. évi március 25-én.

A Forradalmi Kormányzótanács

A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. I. füzet. 14. old. IV. számú rendelet.

---

16. IMPERIALISTA TERVEK A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG FEGYVERES MEGTÁMADÁSÁRA

Mint amerikai küldött-körökből* közlik, a magyarországi bolsevista fordulat következtében beszüntetik az amerikai csapatok további hazaszállítását Európából. Politikai körök szerint a helyzet komolyabb, mint hiszik, és kérdéses, hogy a szövetségesek keresztül tudják-e vinni továbbra is lefegyverzési programmjukat. Ezekben a körökben többnyire azon a nézeten vannak, hogy fegyverekkel bizonyára el lehetne érni a döntést. Felmerült az a javaslat, hogy a lengyel hadosztályokat azonnal szállítsák Franciaországból Lengyelországba, hogy így teremtsenek erődöt, amely elválasztja Németországot a bolsevistáktól. Arról

* A párizsi békeértekezleten résztvevő amerikai küldöttségről van szó.

is beszéltek, hogy angol hadihajókat küldenek Budapestre. Fontolóra veszik azt a lehetőséget is, hogy magyarországi nyugtalanságok kitörése esetén amerikai csapatokat küldenek ki ezek elnyomására.

Küldött-körökben ma Wilson egyik kijelentését idézték, amely szerint azt mondotta: „... Elérkezett az utolsó pillanat a világ demokráciájának megmentésére."

Neue Freie Presse, 1919 március 26. [A magyar bolsevizmus elleni antant rendszabályok magyarázata.]

---

17. AZ ORSZÁG MAGYAR ÉS NEMZETISÉGI DOLGOZÓ NÉPE A PROLETÁRDIKTATÚRA MELLETT

Megmozdult a vidék: a falvak és városok proletár lakossága boldog felszabadulásként köszönti a magyar szovjetköztársaság megalakulását. A földmívesszegénység, s a vidéki városok ipari munkássága és a katonák felismerték a proletárdiktatúra szellemét, és nagy lelkesedéssel alakítják meg mindenütt a tanácsokat. A nagyobb városokban — mint jelentik — népgyűléseket tartanak, amelyek nagy lelkesedéssel üdvözlik a győzelmes magyar szovjetköztársaságot.

Nagyváradon a szocialista párt ma délután nagy népgyűlést tartott, amelyen több mint harmincezer ember jelent meg. A Kormányzótanács tagjai ismertették az új forradalom jelentőségét és annak módozatait, hogy miképpen kell minden egyes öntudatos proletárnak az új rend keretében elhelyezkedni. A proletárság határtalan lelkesedéssel üdvözölte küzdelmeinek diadalát, egyben kifejezte abbeli készségét, hogy minden erejével támogatja az új rendet és megvédi bármely oldalról jövő támadásokkal szemben. Megindult a toborzás a Vörös Hadsereg részére: az eddigi eredmények biztatóak és örvendetesek.

A székesfehérvári szocialista párt kedden délután nőgyűlést tartott, melyen a városnak és környékének proletárasszonyai nagy számban jelentek meg és ünnepelték az új világrend megvalósulását.

A Kisvárdai Munkás- és Katonatanács a város népét vasárnap este gyűlésre hívta össze, amelyen pártunk kiküldötte ismertette a helyzetet. A környékbeli községek egymásután jelentik be kiküldöttek útján csatlakozásukat és javában folyik mindenütt a munkás- és parasztküldöttek tanácsainak megválasztása.

A gödöllői járás községeinek túlnyomó részében: Pécelen, Rákoskeresztúron, Mátyásföldön, Cinkotán, Valkón, Zsámbékon, Rákosligeten, Isaszegen és más községekben is megalakultak a tanácsok. Március 30-án, vasárnap, Gödöllőn küldöttértekezletet tartanak, amelyen a volt járási munkás- és katonatanács tagjai, valamint a községi szovje-

tek két-két megbizottja vehet részt. A bejelentések előzetesen beküldendők.

Muraszombaton a Központi Munkástanács határozata értelmében a vend-vidék felett a Muraszombati Munkástanács a mai nappal átvette a hatalmat. Az irányítási hatalmat háromtagú Forradalmi Kormányzótanács kezébe adták.

Kaposvárról jelentik, hogy elvtársaink bejárták az egész vármegyét és bejelentették a Magyar Tanácsköztársaság megalakulását. Megalakították mindenütt a munkás- és paraszttanácsokat, amelyek máris megkezdték működésüket.

Borsod megye száztíz községének földmívesszegényei tegnap Miskolcon népgyűlést tartottak, amelyen a szónokok a proletárdiktatúra és a szövetkezeti termelés rendszerét ismertették.

Vörös Ujság, 1919 március 27. [A vidék a proletárdiktatúráért.]

*

Salgótarjánból jelentik: A Tanácsköztársaság megalakítása óta legteljesebb nyugalom van. A munka nagy eréllyel folyik.

Debrecenből táviratozzák: A direktórium a teljes hatalom ura. Mindenki engedelmeskedik, de nemcsak kötelességből, hanem az új rend iránti lelkesedésből. A vármegye tisztikara... ma megjelent a vármegyei direktórium előtt, az új rend támogatására rendületlen készségét jelentette ki.

A debreceni tanítók szakszervezete elhatározta, hogy a vallásoktatást nem tűri meg többé az iskolákban, hittanórákon az új világrendről tartanak előadást az ifjúságnak, hétköznapra eső ünnepnapokon pedig a tanítást nem fogják ezentúl szüneteltetni. A debreceni rendőrség feloszlott és tagjai beléptek a Vörös Gárdába, amelynek soraiba nagy számmal jelentkeznek a város proletárjai.

Az egyes községek is küldik csatlakozó jelentésüket. *Terpes* község proletariátusa megalakította a szovjetet. *Kunmadaras* proletariátusa megalakította a munkások, katonák és földmívesszegénység tanácsait... *Heves* község proletársága örömmel fogadta a Budapesti Munkástanács nagyszerű elhatározását, és elszántan kész résztvenni a proletariátusért való nagy küzdelemben. A Tokaji Munkástanács átvette *Tokaj* járás területén a hatalmat és megalakította a katonatanácsokat. *Dunakeszi* és *Alag* községek proletariátusa megalakította a tanácsokat, és átvette a hatalmat. A *Veszprémi* Munkás- és Katonatanács átvette a hatalmat és a megye élére egy háromtagú direktóriumot választott. *Érsekvadkert* proletársága a megtartott népgyűlésen nagy lelkesedéssel kimondotta a Szovjetmagyarországhoz való csatlakozását. *Kóka* proletariátusa megalakította a munkás-, paraszt- és katonatanácsokat és a proletariátus átvette a hatalmat...

Szatmárról jelentik, hogy ott az átalakulás a legnagyobb rendben folyik.

Miskolcról jelentik, hogy Borsod megyében mindenütt a legnagyobb rendben megy az átalakulás. A legtöbb községben már megalakult a direktórium . . .

Vörös Ujság, 1919 március 28. [Proletárdiktatúra mindenütt a vidéken.]

18. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS INTÉZKEDÉSE A VIDÉKI MUNKÁS-, KATONA- ÉS PARASZTTANÁCSOK ÉS DIREKTÓRIUMOK MŰKÖDÉSÉRŐL

. . . A Kormányzótanács csak azokat a tanácsokat és direktóriumokat ismeri el ideiglenesen is, amelyeket a forradalmi proletariátus többsége választott meg.

A legszigorúbban meg fogjuk torolni, ha egyesek önmagukat tolják fel a munkásság vezetőinek és ezen a címen intézkedéseket tesznek.

A szabályszerűen megalakított tanácsokat és direktóriumokat figyelmeztetjük, hogy a Kormányzótanáccsal és a belügyi népbiztossal való legteljesebb egyetértésben kell működniök . . .

Működésükben a legelső szempont az legyen, hogy a vidéki tanácsok feladata az új rend megteremtése . . .

Mindaddig, amíg a végleges alkotmányt meg nem állapítjuk, ami igen rövid időn belül megtörténik, a helyi tanácsok a Forradalmi Kormányzótanácsnak az egész országra kiterjedő rendelkezéseit pontosan és haladéktalanul hajtsák végre. Senkinek ezekkel szembehelyezkednie nem szabad. Vigyázni kell arra, hogy ha egy bizonyos területre vonatkozó rendelkezésről van szó, azt önkényesen egy más területre kiterjeszteni semmi körülmények között sem szabad.

A legszigorúbban tilos a Forradalmi Kormányzótanács vagy egyes népbiztosságok rendeleteivel, parancsaival és rendelkezéseivel ellentétes rendeleteket kibocsátani, valamint a Forradalmi Kormányzótanács rendelkezéseit, rendeleteit és parancsait önkényesen megváltoztatni vagy azokhoz kiegészítő rendelkezéseket vagy bővítéseket hozzáfűzni . . .

Elvárja a Kormányzótanács a proletár állam kezdő építőitől, a magyarországi proletároktól, hogy a proletár állam rendjét fegyelemmel megőrzik. Mindazok, akik a Kormányzótanács eddigi rendeleteivel szemben vagy ezen rendeletek utasításaival szemben cselekednek, a forradalom ellenségei, akikkel szemben a forradalmi proletárság minden kímélet nélkül fog eljárni.

A Forradalmi Kormányzótanács

Vörös Ujság, 1919 április 1. [A vidéki munkás-, katona- és paraszttanácsok és direktóriumok hatásköre.]

19. „A VÖRÖS ŐRSÉG MEGKEZDTE MŰKÖDÉSÉT"

A mai naptól kezdve a régi rendőrség megszűnt és minden karhatalmi alakulat a Vörös Őrség kebelében összpontosul. A Vörös Őrség osztályai már meg is kezdték a volt Habsburg József-féle palotában a működésüket...

A Vörös Őrség első fő feladata, hogy Budapesten és a vidéken az elgondolható legpéldásabb rendet és fegyelmet biztosítsa. Feladata továbbá, ha a helyzet úgy alakulna, hogy kint a fronton védje meg a proletár uralmat... A toborzás javában folyik, és a Vörös Őrségbe való felvételnél elsősorban a szervezett munkás jön tekintetbe. Aki nem volt szervezett munkás, de garanciák vannak politikai megbízhatósága tekintetében, az is tagja lehet a Vörös Őrségnek, ezek között volt tisztek is, ha annak a tanúságát adták, hogy a munka világának kiépítésén őszintén és lelkesen közreműködni akarnak.

Vidéken a volt csendőrkerületi parancsnokságok székhelyén alakulnak a Vörös Őrség kerületi parancsnokságai... A köznyugalom biztosításáról a leghathatósabban gondoskodnak a direktóriumok, munkás- és katonatanácsok, amelyek a Vörös Őrségben hatalmas fegyveres támaszt nyernek majd.

A központi nyomozás szálai is itt, a Vörös Őrség főparancsnoksága kebelében futnak össze. A főparancsnokság 3 főosztályában, az elnöki osztályban, az egészségügyi osztályban és a politikai nyomozó osztályban összpontosítja a Vörös Őrség a maga szervezésének szálait. Remélhetjük, hogy a közeli napokban már ki is épül a maga teljességében a Vörös Őrség.

Vörös Ujság, 1919 április 2. [A Vörös Őrség megkezdte működését.]

---

20. A FORRADALMI KORMÁNYZÓTANÁCS RENDELETE A FÖLDBIRTOKOK SZOCIALIZÁLÁSÁRÓL

1. §. Magyarország földje a dolgozók társadalmáé. Aki nem dolgozik, annak tulajdonában föld nem maradhat.

2. §. Minden közép- és nagybirtok minden tartozékával, élő és holt felszerelésével, valamint mezőgazdasági-ipari üzemeive legyütt, minden megváltás nélkül a proletár állam tulajdonába megy át.

3. §. A kis- és törpebirtok a hozzátartozó házzal és melléképületekkel együtt továbbra is megmarad az eddigi magántulajdonban. Hogy mely birtoktestek minősítendők kis- vagy középbirtoknak, azt a helyi viszonyok figyelembevételével mindenkor a Földművelésügyi Népbiztosság határozza meg.

4. §. Sem a köztulajdonba átvett földbirtokok, sem azoknak felszerelése egyesek vagy csoportok között nem oszthatók fel.

5. §. A köztulajdonba átvett földbirtokok szövetkezeti kezelésre a földet művelő mezőgazdasági proletárságnak adatnak át. Ily termelőszövetkezeteknek tagja lehet minden 16 éven felüli férfi és nő, aki a termelésben megfelelő számú munkanappal résztvesz. A jövedelemben mindenki a végzett munka arányában részesedik.

6. §. A szövetkezetekről később kiadandó rendelet fog intézkedni.

7. §. A nagy- és kisgazdaságok termelésének irányítója a Földművelésügyi Népbiztosság, ellenőrzői a helyi tanácsok.

8. §. Ez a rendelet kihirdetésének napján lép életbe.

Budapest, 1919 április 3.

A Forradalmi Kormányzótanács

A Forradalmi Kormányzótanács és a népbiztosságok rendeletei. I. füzet. 56. old. XXXVIII. számú rendelet.

---

21. „A MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI PROLETARIÁTUS HELYZETE A PROLETÁRDIKTATÚRA ALATT"

... A március 21-én bekövetkezett proletárdiktatúra egy görcsös vonaglásokban vajúdó, anarchikus, csődbejutott kapitalista mezőgazdasági termelést talált Magyarországon. A proletárdiktatúra a földbirtokok köztulajdonbavételével, a földbirtokosok földjáradékának és munkanélküli jövedelmének kikapcsolásával ki tudta a mezőgazdasági proletariátus gazdasági követeléseit elégíteni, anélkül, hogy a termelés korlátozására, üzemredukcióra avagy mezőgazdasági munkások elbocsátására lett volna szüksége. Sőt, a proletárgazdálkodás rövid négy hónapja azt mutatja, hogy a mezőgazdasági proletariátus gazdasági igényeinek legmesszebbmenő kielégítése mellett is lehetséges az üzemek intenzitásának fokozása, a termelésnek nagyarányú fejlesztése, belterjesebbé való átalakítása.

A mezőgazdasági cselédek és napszámosok pénzbeni és természetbeni járandóságait megyénkint a vármegyei munkás- és katonatanács, tehát maga a mezőgazdasági proletariátus állapítja meg. Átlagban: a háború alatti évi 120—150 korona készpénzfizetés helyett a gazdasági cseléd évi 2 400—3 200 korona fizetést kap, a napszámos, időszaki munkás a háború utolsó szakában járó napi 5 korona helyett napi 30—40 koronát. Míg 1918 őszén a természetbeni járandóság 12—16 métermázsa gabona, 1919 tavaszán 24—28 métermázsa gabonán kívül kap a cseléd 32 kilogramm szalonnát, 32 kilogramm sót, 24 kilogramm

petróleumot, 8 métermázsa fát, szabad tőzegszedést, 3 200 négyszögöl saját használatra való tengeri földet, 300 négyszögöl kertet . . . Az előrehaladottabb szocializált gazdaságokban, ahol a cselédség ténylegesen is vezette a gazdaságot, a természetbeni járandóságok nagysága a családtagok száma szerint változott. A kevesebb családtaggal bíró munkás a különbözetett pénzben kapta meg.

Képzett, speciális munkát végző mezőgazdasági munkás (bognár, gépész, kovács, gőzekekormányos, fűtő, tehenes) a készpénzbeni és természetbeni járandóságok 20 százalékával többet kap.

A cselédlakásokul használt odukból a helyi viszonyokhoz mérten és a helyi munkástanács határozata alapján kiköltöztetik a cselédeket és a gazdatiszti lakokban nyernek elhelyezést. Új építkezések már csak az idő rövidsége miatt sem történhettek.

A diktatúra második hónapjában nincs olyan cseléd az országban, aki más családdal laknék egy szobában.

Minden cselédnek van legalább egy külön szobája, konyhája, kamrája . . .

Villanyvilágítással rendelkező gazdaságokban kötelezőleg elrendeltetett, hogy az összes cselédlakások villannyal világítandók . . .

A cseléd baleset- és betegségi biztosítása egyenlő az ipari munkáséval...

Politikailag a minden proletárt megillető általános politikai jogokon kívül, amelyek a jobbágysorban tengődő földmunkásból egy csapásra nemcsak szabad, hanem rendelkező, törvénythozó és végrehajtó hatalommal felruházott embert csináltak, közvetve vagy közvetlenül joga volt a közigazgatás, a gazdasági termelés minden ágába beleszólni. A gazdaságvezetőket ugyan a Földművelésügyi Népbiztosság küldte ki és bízta meg, de a cselédség ellenőrzése alá helyezte és eltávolításukról a helyi munkástanácsok gondoskodtak. A gazdaságvezetőn kívül a gazdaság minden alkalmazottját (botosispán, írnok, majorosgazda) a cselédség maga választja . . .

Hamburger Jenő

Proletár, Wien. 11. szám. 1920. [A magyar mezőgazdasági proletariátus helyzete a proletárdiktatúra alatt.]

---

22. GYERMEK-GYÓGYSZANATÓRIUM A SVÁBHEGYI „NAGYSZÁLLODÁBÓL"

A svábhegyi „Nagyszálloda" a mai naptól kezdve Budapest tüdőbeteg proletár gyermekeié. Mindaz a kényelem és gyógyulási lehetőség, amely eddig csak a kapitalistáknak állt rendelkezésére, most a beteg gyermekek megrongált szegény kis tüdejének meggyógyítása szolgá-

latában áll. Nem kell elpusztulniok többé, emberré lehetnek ők is. Egészséges, dolgozó emberekké.

A „Nagyszálloda" üdülőtelepén a gyermekekkel orvosok, ápolók és tanítók fognak foglalkozni. A gyermekek tanulni is fognak, persze egészségi állapotuknak megfelelő mértékben. Iskola és üdülőhely, szanatórium és otthon lesz egyszerre ez az intézmény. Teljesen új utakat mutat ez a szocialista oktatásügynek, amely nemcsak az oktatás, hanem a kollektív nevelés és testi ápolás feladataira is vállalkozik.

Ezt az intézkedést még számos hasonló is fogja rohamosan követni. A jövő héten száz beteg proletár gyerek, de a jövő hónapban már az összes tüdőbeteg gyermekek elhelyezést fognak hasonló módon találni.

Vörös Ujság, 1919 március 23. [A Tanácsköztársaság a proletár gyermekekért.]

---

23. „A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS A MUNKÁSSÁG KEZÉBEN"

A munkásbiztosítás hatálya kiterjed minden munkásra, de nemcsak az ipari, hanem a földmíves munkásokra is. A vállalati és dohánygyári betegsegélyező pénztárak megszűnnek.

Az új idők munkást és munkát megbecsülő szelleme árad felénk a reformból. Aki baleset folytán munkaképtelenné válik, 4 800 korona évi járadékot kap; részleges munkaképtelenség esetén ennek az összegnek megfelelő hányadát, hogy mennyit, azt kizárólag dolgozó társai fogják eldönteni.

Régóta panaszolt anomália [rendellenesség] volt, hogy ha a munkás még tanuló éveiben szenvedett sérülést, járadékát akkori igen csekély bére alapján állapították meg, s ezt a csekély járadékot soha többé föl nem emelhették. Akit a gyilkos termelési mód egészen fiatalon csonkított meg, emiatt soha el nem érhette munkaképességének teljességét, sőt akárhányszor, teljes munkaképtelenség esetén, egész életében a tanonc fizetésének megfelelő járadékból „élt". Valóságos arculcsapása volt ez a munkásról való gondoskodásnak...

A betegsegélyezést is megreformálják. A betegségi segély ezentúl nem 26 hétig, hanem egy évig tart. Lényegesen felemelik a táppénzt, a gyermekágyi segélyt, mert a régi segélyek a pénz értékcsökkenése folytán nevetségesen csekélyek. Még a nem biztosított családtag is kap szülés esetén gyermekágyi segélyt.

Reméljük, hogy a munkásbiztosítás intézménye a munkásság kezében be fogja tölteni eredeti hivatását: a munkásoknak és csakis a munkásoknak istápolását.

Vörös Ujság, 1919 március 30. [A munkásbiztosítás a munkásság kezében.]

---

24. A KECSKEMÉTI DIREKTÓRIUM AZ ANYÁK VÉDELMÉÉRT

A kommunista társadalom áldott állapotnak nevezi azt, amit a régi társadalom terhes állapotnak nevezett.

A Kecskeméti Direktórium az áldott állapotú proletár nőknek már állapotuk utolsó heteiben is rendes és tiszta ápolást akar nyújtani és azért megbízza a lakáshivatalt, hogy a „Cserepes" kórház mellett egyelőre kisméretű alkalmas lakást szerezzen (két-három szobásat), amely a kórházzal közeli összefüggésbe hozható. A nőket szülés előtt aztán átviszik a kórház szülőosztályára, ahol még fokozottabb ápolásban részesítik.

A direktórium az iránt is intézkedik, hogy az áldott állapotú nők az utolsó hónapokban orvosi bizonyítványra a közélelmezési hivatalból pótjegyet kapjanak, hogy másfélszer annyi lisztet fogyaszthassanak. Ezt a pótjegyet a szoptatás idejére is kapják. A beteg gyermekek részére pedig ugyancsak orvosi bizonyítványra a közélelmezési hivatal grízt fog adni.

Kecskemét, 1919 április 8.

MMI Archívum. Kecskeméti Direktórium. D. 419/1919. [Áldott állapotú nők otthona.]

---

25. A „VÖRÖS UJSÁG" AZ ÉPÍTÉSI DIREKTÓRIUM TERVEIRŐL

... Az építési direktórium vezetője a direktórium munkaprogrammjáról és a lakáskérdés megoldásáról a következőket mondotta:

Első teendőink közé tartozott az építkezések sürgős megindításánál, hogy a már megkezdett és a háború folyamán abbahagyott építkezéseket sürgősen tető alá hozzuk ... Lakásépítkezéseink közül különösen figyelmet érdemlő az a munkánk, mely két hét mulva már 500 lakást ad Budapestnek. Öt millió költséggel az egész Mária Valéria barakktelepet lakásokká alakítottuk át és a közönségnek, illetve a Lakáshivatalnak az 500 lakást két héten belül okvetlen át is adjuk. Ugyanígy két-három hét mulva a Ceglédi úton átadunk 36 újonnan épült lakást. A Madarász utcában 72 lakást, a Wekerle telepen építés alatt van 20 ház 80 lakással. Ugyancsak a Wekerle telepen épül még 60 lakás. A középületek közül legnagyobb építkezésünk a Pestvidéki Törvényszék építkezése, ahová a Betegsegélyző Pénztár és a Népjóléti Népbiztosság fognak a legközelebbi hetekben beköltözni. Ezek azok a munkáink, melyek sürgős építés alatt vannak. Természetesen nagy akadályokkal kell megküzdeni, mert anyagkészletünk a lehető legminimálisabb.

A folyamatban lévő építkezéseken kívül átvettük csaknem minden

részét annak az építő programmnak, amelyet már régebben készítettek. Ezekben a tervekben öt lakóháztelep és néhány diákotthon megépítése szerepel. Azonnal hozzákezdünk három lakóháztelep megépítéséhez, még pedig egyet a Pongrácz utcában építünk — ebben 650 család számára lesz hely, egyet a Juranics utcában — ebben 400 család lakhatik — és egyet pedig a Madarász utcában 500 család számára. Minden telepen a lakók rendelkezésére egy gőz- és kádfürdőt építünk, azonkívül előadótermeket, olvasótermeket, könyvtárakat, népházat népszállóval, kisdedóvót, csecsemőotthont, egy-egy szövetkezeti boltot . . .

Építünk négy diákszállót. Hármat a Műegyetem környékén és egyet az Üllői úton a klinikánál. Egy-egy diákszálló 500 diák számára épül. Természetes, hogy ezek nem fényes szállók, hanem egyszerű, higiénikus diáklakások lesznek . . . Minden egyes szobában beépített ágyak és szekrények lesznek, ezenkívül a butorzat csak székből, asztalból és könyvállványból fog állani. Minden diákszállónak közös társalgó-, olvasó-, tanuló- és zenetermei lesznek, külön éttermekkel, vívótermekkel és a higiénia minden elképzelhető modern berendezésével . . .

Általában terveinkről elmondhatom, hogy javarészük már nem terv, mert már a kivitel stádiumában vannak . . .

Vörös Ujság, 1919 május 11. [Ötszáz új lakás lesz Budapesten két hét mulva.]

---

26. A MAGYARORSZÁGI OROSZ HADIFOGLYOK BELÉPNEK A VÖRÖS HADSEREGBE

1919 március 30

Megkapóan szép és jelentőségteljes gyűlés folyt le vasárnap délután a Gólyavárban. A kommunista forradalom népének Budapestre szakadt fiai, orosz alattvalók és hadifoglyok tartottak gyűlést . . . A moszkvai vöröskereszt-megbízott . . . felolvasta a következő rádiósürgönyt, melyet az orosz szovjet kormány küldött:

„Ti hadifoglyok, akik végigéltétek az imperialista háborúnak minden borzalmát, kik saját bőrötökön tapasztaltátok az orosz és magyar burzsoának kizsákmányolását, minden erőtökkel támogassátok az ifjú Magyar Tanácsköztársaságot. Az ellenségek összefogtak már a magyar és az orosz proletár elnyomására. Minden orosz és magyar proletárnak és parasztnak a Vörös Hadseregben van a helye, épp úgy mint az Oroszországban tartózkodó magyar proletárok rendíthetetlenül küzdenek az ottani érdekekért. Védjétek meg a magyar proletárt! A magyar és az orosz proletár egyetemben küzd az összes proletárok közös érdekeiért.

Csicserin, orosz külügyi népbiztos.'

A távirat óriási lelkesedést keltett . . .

Az orosz proletárok fényes tanújelét adták a nemzetközi proletár egyetértés és testvéri szeretetnek, mert elsőnek siettek a proletárok fegyverrel való megvédésére . . .

A hallgatóság általános figyelme között emelkedett szólásra Szamuely Tibor hadügyi helyettes-népbiztos. A gyűlést a Forradalmi Kormányzótanács nevében orosz nyelven üdvözli.

. . . Mi nem akartunk addig hazatérni Oroszországból, míg nem volt biztosítva ott a munkások helyzete a kapitalistákkal szemben. Meg akartuk védeni az orosz proletariátust. Itt is a proletariátus vette kezébe a hatalmat. Kéri, támogassanak bennünket, mert hamarosan eljön az az idő, amikor az egész világ proletariátusa egyesülni fog. Példát kell mutatni az orosz és magyar proletároknak. Mi már elpusztítottuk a mi burzsoá hadunkat, de tönkre kell tenni a többieket is. Felszólítja az orosz elvtársakat a Vörös Hadseregbe való belépésre, hogy megvédjék a világproletárok egységét. Oroszországban, Ural, Szamarkand, Donvidék és Mandzsúriában harcolnak a nemzetközi ezredek és tudják, hogy nemcsak az orosz, hanem a világ összes proletariátusának érdekeiért küzdenek. Mert — úgymond — az orosz ellenforradalom képviseli az egész ellenforradalmat. A küzdelemben önöknek is helyük van a Vörös Hadseregben . . .

Vörös Ujság, 1919 április 1. [A Budapesten időző oroszok belépnek a Vörös Hadseregbe.]

---

27. A ROMÁN PROLETÁROK FEGYVERREL VÉDIK A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGOT

Vasárnap délelőtt 10 órakor a Hadügyi Népbiztosság előtt, a Várban, a román kommunisták pártja toborzó gyűlést tartott a román Vörös Hadsereg részére, amelyen 5—600 főnyi lelkes tömeg vett részt. A gyűlésen a Budapesten tartózkodó román vörösgárdisták egy része is megjelent. A megjelentekhez . . . Cagan Henrik elvtárs tartott nagyhatású beszédet. A mindvégig lelkes hangulatban megtartott gyűlés az Internacionále éneklésével ért véget és utána a hallgatók nagy számban jelentkeztek a román Vörös Hadseregbe.

Vörös Ujság, 1919 április 9. [Toborzás a román Vörös Hadseregbe.]

---

28. A TANÁCSHATALOM A NÉP TULAJDONÁBA ADJA A MŰKINCSEKET

A proletárok hatalmas ökle szétverte azt a zártkörű társaságot, amely a hatalom birtokában magához kaparintotta mindazt a jót és nagyszerűt, amit az emberi szellem alkotott . . .

A Kormányzótanács egy rendelete elég volt ahhoz, hogy a műkincsek évszázados rabságukból megszabaduljanak . . .

Az első elv az, hogy a dolgozó proletárok minél nagyobb tömege részesüljön a műélvezetben. Ezért az eldugott pár száz lakójú falukból vagy tanyákból a műkincseket a legnagyobb gonddal a kultúrcentrumokba kell áthelyezni . . .

A második elv az, hogy a kultúrcentrumokba került anyag szakszerűen és esztétikai szempontból kifogástalan módon kerüljön bemutatásra. Igazi tanulságot csak így lehet elérni . . .

Eddig csak Budapesten negyvenöt műgyűjteményt szocializáltak. Herzog Mór Lipót francia impresszionista és Greco képei, Hatvany Ferenc Ingres- és Degas-képei, Kohner Adolf bronz- és kőszobrai, Andrássy Gyula Rembrandt-képei és a sok-sok gyönyörű műtárgy a Szépművészeti Múzeum birtokában van. S ide kerülnek a Nemes Marcel-gyűjtemény és Wolfner Gyula gyönyörű festményei. A miénk már a drága porcelán, amit Hatvany Józsefné és Bischitz Adolf vásárolt halomra, proletárok nehéz munkájával szerzett pénzen . . .

Sok vidéki gyűjtemény is sorra került már. Az esztergomi kincstárt, benne Korvin Mátyás Kálváriáját*, Budapestre szállították. A vidéki munkástanácsok a szocializáló bizottsággal együttműködve lefoglalták a fóti Károlyi kastélyt, ahol Munkácsy egyik legszebb képét, a „Tépéscsinálókat" találták. Lefoglalták a kismartoni Eszterházy kastély képgyűjteményét és még számos vidéki gyűjteményt.

Csütörtökön megkezdődik a képek és szobrok átszállítása a városligeti Műcsarnokba, a következő héten a szocializáló bizottság megnyitja első kiállítását . . .

Vörös Ujság, 1919 április 2. [Magyarország műkincsei közkézen.]

---

29. „AZ ÚJ ISKOLA"

A Forradalmi Kormányzótanács XXIV. számú rendelete intézkedik az összes nevelési és oktatási intézetek köztulajdonba vételéről. A rendelet indokolásában kimondja, hogy a Tanácsköztársaság a munkásság

* Mátyás király „Kálváriája" — világhírű renaissance-kori ötvösmunka.

művelődésének emelésére minden eddiginél nagyobbszabású oktató és nevelő munkát szándékozik végezni . . .

Az iskolai oktatás szervei a nyolc osztályú kötelező elemi népiskola és az öt osztályú középiskola lesznek. Az elemi iskolákban az összes szükséges ismereteket tanítani fogjuk, természetesen revízió alá vesszük a régi iskola által adott s legtöbbször tudatosan elferdített, meghamisított anyagot . . .

Aki nem jár középiskolába, az a szakoktatási intézetekbe kerül. A tanoncképzés megfelelő tanműhelyekben fog történni, párhuzamosan elméleti és gyakorlati oktatással, s egy-egy szakmának lehetőleg minden ágát igyekszik majd megismertetni az ifjú munkásokkal . . .

Meg kell még emlékeznünk arról is, hogy a régi iskola — a maga módja szerint — csak tanította a gyermekeket, de nem védte. Nem volt a gyermekek szociális intézménye s mi ezzé akarjuk tenni. Gondoskodni kívánunk egészségüknek megóvásáról, erkölcsi érzékük fejlesztéséről és higiénikus elhelyezkedésükről. Iskolaorvosok és iskolagyámok lesznek minden iskolában. Munkánk közben egy pillanatra sem felejtjük, hogy csakis testben és lélekben harmonikusan fejlődő és céltudatosan nevelődő új emberiség fogja igazán valóra váltani azokat a nagyszerű eszményeket, amelyeket a kommunista társadalom célul maga elé kitűzött.

Vörös Ujság, 1919 április 3. [Az új iskola.]

---

30. A „VÖRÖS UJSÁG" ÜZEMI KÖNYVTÁRAK LÉTESÍTÉSÉRŐL

A kapitalisztikus nyomás alól felszabadult a termelés. A munkás lett a termelés ura és szabályozója. Az üzemekben folyó alkotó munkát nem mérgezi meg többé a piac versenye és soha többé a kizsákmányoló profitéhsége . . . Most már nem kell félni attól, hogy az észszerűbb, jobb, gazdaságosabb eljárást alkalmazó munkásság pórul jár abban, hogy gazdaságosabban termel, hogy megnöveli vele a tőke étvágyát és túlprodukcióra csábítja az üzemet . . . Mostantól fogva az eredményesebben, észszerűbb eljárásokkal dolgozó munkát nem fogja utolérni a kapitalista átok. Nem a dühös versenyt fogja szolgálni a technikai haladás, hanem az üzemek harmonikus együttműködését, nem a becstelen hasznot, hanem a dolgozók jobb ellátását . . .

A kommunista termelés azon a feltételen alapszik, hogy eredményesebben fog termelni, mint a kapitalizmus. Ezt pedig csak a munkásság szellemi fejlődésének, a rendszeresített olvasásnak a biztosításával lehet elérni. Csak a szerkesztő és a technikai ismereteket gyarapító,

a feltalálásra ösztönző olvasmányok rendszeresítése fog magasabb fokú munkateljesítést felmutatni. Ne legyen gyár könyvtár nélkül.

Itt említjük meg, hogy az országos könyvtárügy politikai megbízottai a gyári könyvtárak ügyét kezükbe vették s felhívják a munkáskönyvtárak, szakegyleti könyvtárak szervezésében már jártas elvtársakat, hogy jelentsék be nevüket és címüket írásban a Szabó Ervin-könyvtárban. (IV. Károlyi utca 8.)

Vörös Ujság, 1919 április 12. [Gyári munkáskönyvtárak.]

---

31. RÉSZLET A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK A FELNŐTTEK OKTATÁSÁRÓL SZÓLÓ JELENTÉSÉBŐL

(Összefoglaló beszámoló a Közoktatásügyi Népbiztosság VII/3 ügyosztályának április és május havi működéséről)

A Közoktatásügyi Népbiztosság VII/3 ügyosztálya a felnőttek *minden irányú szabadoktatását látja el, éspedig: analfabétákat oktató tanfolyamokat, elemi ismereteket nyújtó, és munkástovábbképző tanfolyamokat (az utóbbiakat a munkásegyetemre való előkészítés gyanánt), ismeretterjesztő előadásokat, ipari üzemviteli és szaktanfolyamokat tart szabad iskoláiban és szakszervezetekben, amelyeken kívül irodalmi, és zenei matinékat, tanulmányi kirándulásokat rendez a felnőtt tanulók kulturális nevelésének mélyítésére.* Ugyancsak ez az ügyosztály foglalkozik a szakelőadók kiképzésével is, *valamint a felnőttek oktatása országos megszervezésével, irányításával, ellenőrzésével . . .*

A szabadoktatás szervezésében és megalapozásában rendszeres eljárást követünk, aminek programmszerűen elért eredménye . . . *Budapesten* 235 szaktanfolyam 6 640 hallgatóval . . .

Vidéken

120 városban, illetve községben szerveztük meg a felnőttek oktatásával és továbbképzésével foglalkozó művelődési alosztályt. Minden helyen kiküldött szervezőink az organizációra kioktató és az ismeretterjesztés helyes pedagógiájának bemutatására mintaelőadásokat tartottak, éspedig 166 előadást a kulturális szervezkedés gyakorlatáról, 230 előadást vetített és mozgóképekkel, és különböző ismeretekről. A megszervezett vidéki alosztályok a május 25-ig beérkezett részletes jelentések szerint 300 ismeretterjesztő előadást tartottak és 415 ipari, illetve mezőgazdasági szaktanfolyamot indítottak meg.

Míg a hozzávetőleges statisztika szerint az ismeretterjesztő előadásokat közel 250 000 elvtárs hallgatta, addig a vidéki szabadiskolák és szaktanfolyamok hallgatóinak száma meghaladja a 6 000-t . . .

Zenei és irodalmi propaganda

Részben elősegítője, részben kiegészítője és megtartója egyéb irányú kulturális törekvéseink módszeres előmozdításának.

Tartottunk: *Budapesten és közvetlen környékén* 56 zenei és irodalmi előadást, ezeken 50 000-nél több elvtárs vett részt. Vidéken, és részben helyi erők, munkásdalárdák közreműködésével 37 zenei és irodalmi előadást, ezeken a hallgatók száma meghaladta a 27 000-et. Június havában a vidéki hangversenyek már nagyobb számban fognak szerepelni. Ezeket a hangversenyeket mindenütt a művészet népszerűsítését célzó előadás vezette be.

Énekben, hegedűn, gordonkán, illetve vonósnégyes útján a legnagyobb zeneművészek műveiből alakult ki a programm, amit zenei magyarázó előadások tettek értelmileg is élvezhetővé . . .

Budapest, 1919 június hó 14-én.

MMI Archivum. A. II. 7/12. (7283. sz.)

---

32. A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG SZAVAZATI JOGOT AD A DOLGOZÓ NŐKNEK

Proletárasszonyok! Dolgozó nők!

A proletariátus kiragadta a hatalmat a tőkés kizsákmányolók kezéből és megvetette alapjait a jövendő társadalomnak, amely nem ismer kizsákmányolókat.

A proletárasszonyok kétszeres terhét és szenvedését viselték a ledöntött osztályuralomnak.

Kétszeres érdekük, hogy soha többé ne legyen visszaállítható a kizsákmányolás régi rendje. Ezért minden proletárasszony, minden dolgozó nő érezze kötelességének, hogy részt vegyen a jövendő nagyszerű munkájában, a szocialista társadalom felépítésében.

Ennek az építő munkának alapjait rakja le a magyarországi proletariátus a munkás- és katonatanácsok választásával.

A dolgozó nőknek is szavazati joguk van. A proletárasszonyok is választhatnak! Éljenek tehát ezzel a jogukkal és valamennyien vegyenek részt a választásokban.

Ne akadjon egyetlen dolgozó nő sem, aki ne menne az urnák elé! Éljen a Magyar Tanácsköztársaság! Éljen a szocializmus!

Budapest, 1919 április 5.

A választást intéző bizottság

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. II. 27/1919/IV/1449.

---

33. A DOLGOZÓ NÉP ELSŐ SZABAD VÁLASZTÁSA
1919 április 7

Az első választás nagy történelmi dátuma, amikor végre a dolgozók és igazi államfenntartók, munkásférfiak és nők választottak Magyarországon. Gyönyörű verőfényes tavaszi nap, amelyen a proletariátus felszabadult tömegei megpecsételték az emberibb s igazságosabb világhoz való jogukat, és hitet tettek a Tanácsköztársaság s a kommunista állam mélységes akarása mellett. Az elnyomottak, a kizsákmányoltak először hallatták szavukat az állam életében s ez az impozáns, súlyos és félelmetesen hatalmas szó a magyar proletáröntudatnak és erőnek rendíthetetlenségét hirdette világgá. Ezt jelentette a tegnapi választás kiváló rendje és gyönyörű eredménye, a nagyszerű seregszemle, amely fényesen bizonyította, hogy a magyar proletariátus egész lelkével átérzi mai világtörténelmi szerepét és méltó tud lenni hozzá.

Felejthetetlenül szép és magával ragadó látványt nyújtott a Váci út és környéke. Itt volt a legmozgalmasabb a választás, s itt mutatta a legtöbb izzó forradalmi színt. Ez a városrész egészében benne élt a választás meleg, ünnepi hangulatában s az utca legfestőibb képet lopta a proletár szívébe.

Minden oldalról ünnepi ruhájú munkások és munkásasszonyok csoportjai jöttek a házbizalmiak vezetése alatt a menet élén vörös zászlóval. Mindegyik ház lakóinak van vörös zászlaja, szinte símogatják fénylő tekintetükkel. A gyárak munkásainak vörös processzióí cigányzenekarral vonulnak a Váci-, Fóti- és Szt. László-úti szavazóhelyiségekhez. A Marseillaise gyújtó akkordjai szállnak a kéklő ég felé. Megszámlálhatatlan csoportok hullámzanak így zenével és vörös zászlókkal a Váci út hosszában s a környékbeli utcákon. A szembejövők harsány kiáltásokkal üdvözlik egymást: „Éljen a Tanácsköztársaság! Éljen a proletárdiktatúra! Éljen az Internacionále!" ...

A Lipótvárosban a munkásnegyedben voltak legimponálóbbak a szavazás arányai, a Terézvárosban a belső területek liszthivatalainál* is nagy élénkség uralkodott. Különösen jelentős számban szavazott le

* Mindenki ott választott, ahol a lisztjegyét kapta. Egy-egy ilyen lisztthivatalban működő szavazóhelyiségben mintegy 3000-en szavaztak.

A Forradalmi Kormányzótanács rendeletei

Az ipari, bánya- és közlekedési üzemek köztulajdonba vétele.

A Forradalmi Kormányzótanács IX. sz. rendelete.

1. §. A Tanácsköztársaság feladatának tekinti, hogy a termelőeszközöket a dolgozók társadalmának tulajdonába vegye át, a termelést szervezze és fokozza.

Ezért a Tanácsköztársaság a kisipar kereteit meghaladó ipari, bánya- és közlekedési üzemeket köztulajdonba veszi, azokat egy csapásra az egész proletáriátus vezetése és az illető üzem munkásságának ellenőrzése alá helyezi.

A földbirtokok szociálizálása.

A Forradalmi Kormányzótanács XXXVIII. sz. rendelete.

1. §. Magyarország földje a dolgozók társadalmáé. Aki nem dolgozik, annak tulajdonában föld nem maradhat.

2. §. Minden közép- és nagybirtok minden tartozékával, élő és holt felszerelésével, valamint mezőgazdasági ipari üzemeivel együtt minden megváltás nélkül a proletár állam tulajdonába megy át.

A pénzintézetek szocializálásának bevezetése.

A Forradalmi Kormányzótanács XII. sz. rendelete.

1 § A Forradalmi Kormányzótanács elhatározza a pénzintézetek szocializálását. A szocializálás munkáját azzal kezdi meg, hogy felhatalmazza a pénzügyi népbiztost azon pénzintézetek vezetésének átvételére és ellenőrzés alá helyezésére, amelyeket a szocializálásra alkalmasnak tart.

A forradalmi törvényszékek.

A Forradalmi Kormányzótanács IV. sz. rendelete.

1. §. Forradalmi törvényszékek állittatnak fel a szükséghez képest.

2. §. A forradalmi törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll.

A tanácshatalom az állami és társadalmi élet minden fontosabb területére kiterjedő rendeleteivel a burzsoá jogrendszer helyébe új, proletár jogrendet teremtett.

A Forradalmi Kormányzótanács rendeletei

A Vörös Hadsereg alakitásáról.

A Forradalmi Kormányzótanács XXIII. K. T. E. sz. rendelete.

1. A Forradalmi Kormányzótanács elrendeli a Magyarországi Tanácsköztársaság forradalmi fegyelmen alapuló uj proletár hadseregének alakitását a következő alapokon.

A hadsereg neve: *Vörös Hadsereg*. A Vörös Hadsereg elsősorban *a szervezett munkásságból* toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból áll. A hadseregbe való belépés pedig *a csapattestek bizalmi testületének* vagy a *Magyarországi Szocialista Pártnak* vagy a *szakszervezeteknek*, vagy pedig a munkás-katona- és földmivesszegények tanácsának ajánlata.

Május 1. a proletárállam ünnepe.

A Forradalmi Kormányzótanács LXXX. sz. rendelete.

A Magyarországi Tanácsköztársaság május 1-ét, a világ forradalmi proletáriátusa nemzetközi egységének emléknapját, a proletárállam ünnepévé avatja. E napon minden munka szünetel.

Munkásegyetemek és a középfoku oktatás keretében előkészitő tanfolyamok létesitése.

A Forradalmi Kormányzótanács XVIII. K. T. E. sz. rendelete.

A kormányzótanács kimondotta, hogy a szocializmus állami propagandájának céljaira munkásegyetemeket és a középfoku oktatás keretében előkészitő tanfolyamokat létesit.

A gyermekek testi és lelki védelme.

A Forradalmi Kormányzótanács LXXI. számu rendelete.

1 §. A tanácsköztársaság a gyermekek testi és lelki védelmét legfontosabb feladatának tartja. A bajokat megelőző gyermekvédelem leghivatottabb helye az iskola. Ezért a kormányzótanács az iskolában gyermekvédő gyámi állásokat rendszeresit

a proletárság az Erzsébetvárosban, a burzsoá klikkek egykori leghírhedtebb fészkében, bizonyságát adva annak, hogy ezek a polgári érdekszövetségek milyen jogtalanul bitorolták eddig a kerületi hatalmat. A Ferencvárosban a vöröskatonák felvonulása keltett nagy hatást. Kőbányán pedig a gyári munkások hasonló egységes fegyelmezettségnek adták szép dokumentumát.

Vörös Ujság, 1919 április 9. [A proletariátus első választása.]

---

34. A KLERIKÁLIS REAKCIÓ A PROLETÁRDIKTATÚRA ELLEN

a) *A Hadügyi Népbiztosság kiküldötteinek jelentése a klérus kalocsai ellenforradalmi agitációjáról*

... A Hadügyi Népbiztosság kiküldöttei ... a következőket jelentik:

„Kalocsán határozott ellenforradalmi agitációra találtak. A papoknál ellenforradalmi röpiratokat foglaltak le. Egyik pap vasárnapi prédikációjában nyiltan arra hívta fel a hívőket, hogy az új renddel, mely vallásukat veszélyezteti, helyezkedjenek szembe. Hogy a direktórium az illető pap ellen hogyan járt el, az elvtársak nem jelentik ..."

Kérjük ezen értesítések tudomásul vételét és a szükséges intézkedések megtételét!

Budapest, 1919 április 9.

HIL. Hünb. 727/1919

---

b) *Jezsuita papok a Tanácsköztársaság ellen*

Jelentettük, hogy Nagykápolna községben a jezsuita papok a proletárdiktatúra és a Tanácsköztársaság ellen izgatnak. A direktórium hasonló jelentései folytán a belügyi népbiztos a budapesti Vörös Őrség detektíveit küldte le a jezsuiták letartóztatására. A detektívek Nagykápolnán 5 jezsuita papot letartóztattak és Nagykanizsára szállították be őket, ott töltötték az éjjelt, azután ma Budapestre utaztak. Bangha páter a letartóztatás elől megszökött.

1919 április 6.

A Sajtóügyi Népbiztosság vidéki csoportja

MMI Archivum. A. II. 15/21 243.

---

35. A DEBRECENI DIREKTÓRIUM A VÁROS FŐUTCÁJÁT LENIN ÚTNAK NEVEZI EL

Eddig császárok, királyok és hadvezérek, embermilliók elnyomói és mészárlói nevét írták ki nagyvárosok legfőbb utcáira. Szimbólumok, jelképek, hódolások az utcanevek: jelképezik az utcákban, a városok e fő ütőereiben lüktető élet irányát és akarását, s ez akarat behódolását annak szelleme előtt, kinek neve az utcák homlokán ékeskedik . . .

Debrecen város direktóriuma kiírta a város legfőbb utcájára, hogy az az út Lenin út.

Lenin útja a mi utunk. A mi utunk egy új világba vezet, amely nem ismeri a paloták rablólovagjait és nem ismeri azok ideáljait, a milliókat elnyomó zsarnokokat és az ő véres szuronyaik mögé megbúvó uzsorásait a dolgozóknak, megnyúzóit millióknak. A mi utunk keresztülgázol ezeken igazságosztó mérföldes léptek dörgésével. A mi utunkban, aki elénk áll, eltiporjuk rettenetes erejével a mi fölszabadult igazságunknak. A mi utunk kövezetére már csak ellenségeink vére hullhat! A mi utunkra a világ proletárjainak mindennél hatalmasabb erejével és forradalmi akaratával léptünk rá — ezer évek óta szunnyadó erővel, olyan erővel, amilyet a világ még nem látott. A mi utunkon erőnk lesújt, de a mi utunkra a munka szent áldozását hozzuk. Minden a dolgozóké. Nincs más jog, csak a dolgozók joga. Nincsenek más javak, csak a dolgozók javai. Az élet öröme nem lehet másé, csak a dolgozóké. Ebbe a világba vezet a mi utunk, ha kell, a halálos elszánás pörölycsapásaival: ez a Lenin útja.

Vörös Ujság, 1919 április 15. [Lenin út.]

---

36. „EDDIG KÉT ÉS FÉLMILLIÓ HOLDON ALAKULTAK TERMELŐSZÖVETKEZETEK"

A termelőszövetkezetek a márciusi forradalmat megelőzően először Somogy megyében alakultak meg. Az első termelőszövetkezet egy bank által bérelt, 44 000 hold területnyi Eszterházy-féle hitbizományi birtok volt. Ezt, különösen a proletárdiktatúra kikiáltása óta, gyors tempóban követte több szövetkezet megalakulása, úgy hogy ma már csak Somogy megyében közel hatszázezer hold területen van termelőszövetkezet. Az egész ország területén pedig több mint két és félmillió hold területen alakultak földműves termelőszövetkezetek.

A termelőszövetkezet alakulhat bármennyi földterületen, de a megművelés intenzitása és eredményessége annál jobban biztosítva van,

minél nagyobb a szövetkezeti üzem. A termelőszövetkezetet annyian alakíthatják, ahány emberre, munkaerőre szükség van az illető földterület intenzív megművelésére.

Tagja lehet mindenki a termelőszövetkezetnek, aki évenként legalább 120 munkanapot* biztosít a szövetkezeti föld megművelésére. A részvény nem pénz és egyéb régi értelemben vett érték, hanem a munka. Aki több munkát, több munkanapot szolgáltat a szövetkezetnek, az többet is kap a terményből. Eleinte, míg a pénz végleg ki nem küszöböltetik, a terményen kívül pénzbeni részesedésük is lesz a tagoknak.

A termelőszövetkezetnek vannak teljes és nem teljesjogú tagjai. Teljesjogúak azok, akik egész éven át minden munkanapjukat a termelőszövetkezetnek biztosítják. Nem teljesjogúak, akik nem minden, de legalább 120 munkanapjukat befektetik a termelőszövetkezetbe.

A termelőszövetkezet tagjai évközben is elláttatnak minden szükségleti cikkel és élelmiszerrel, év végén pedig a szövetkezet tiszta jövedelme végzett munkájuk arányában megoszlik köztük.

A termelőszövetkezet szervezete a következő:

A szövetkezeti mezőgazdasági üzem, amelynek élén a tagok közgyűlése által megválasztott intézőtanács áll, öt, legfeljebb tíz tagból. Az intézőtanácsban benne van a szakember, az intéző is, aki azonban nem tagja a szövetkezetnek.

Az egyes üzemek bizonyos együttes száma körzetet alkot, amelynek élén, mint ellenőrző szerv, a körzeti felügyelőség áll a kerületi tanáccsal. A körzetek kerületbe tömörülnek, ennek élén szintén mint ellenőrző szerv a kerületi igazgatóság, illetve felügyelőség áll. Valamennyi fenti szervnek legfelsőbb szerve a Termelők Szövetkezete Országos Központja, mely a Földművelésügyi Népbiztosságnak van alárendelve.

A termelőszövetkezet célja, hogy a föld azok kezében legyen, akik azt megművelik, és hogy az intenzív művelés biztosítva legyen a nagyüzem révén. Mert csak a nagyüzem biztosítja a legintenzívebb termelést gépek segítségével, befektetések eszközlésével. A termelőszövetkezetek másik célja, hogy a városok ellátása a termelőszövetkezetek révén biztosíttassék. Egyik legfontosabb jelentősége a termelőszövetkezetnek, hogy a közösség, az emberi szolidaritás elvét érvényre juttatja.

Vörös Ujság, 1919 április 19. [Eddig két és félmillió holdon alakultak termelőszövetkezetek.]

---

* A kötelező munkanapok száma egyes iratok szerint 145 volt.

37. RÁKOSI ELVTÁRS A PROLETÁRDIKTATÚRA MEGVÉDÉSÉRE SZÓLÍTJA FEL NAGYKANIZSA DOLGOZÓIT

1919 április 20

Tegnap este érkezett Nagykanizsára Rákosi Mátyás és Hamburger Jenő népbiztos. Sorba járták a kaszárnyákat, ahol a legénység riadófúvásra összegyűlt. A népbiztosok figyelmeztették a katonaságot azokra a veszedelmekre, amelyek a proletárdiktatúrát külső és belső ellenség által veszélyeztetik és felhívták őket, hogy a hívó szóra rendíthetetlen bátorsággal igyekezzenek megvédeni a forradalom vívmányait.

Ma délután népgyűlés volt, amelyen Rákosi népbiztos a következő beszédet mondotta:

... Tanuljunk az orosz forradalom tapasztalataiból. A proletárság csak önmagára támaszkodhatik. Tanuljuk meg, hogy csak olyan ember lehet a proletárok képviselője, akiben teljesen megbízhatnak és csak abban bízhatnak meg, aki igazán munkás.

A tanácsokba sok helyen olyanok kerültek be, akiknek ott helyük nincs. Így például Nagykanizsán. Felszólítom ezeket, lépjenek ki azokból a tanácsokból, ahová nem valók, engedjék át helyüket a proletárságnak, s ha ezt meg nem tennék, lesz rá gondunk, hogy erre kényszerítsük őket. Ha szükséges, a meg nem felelő összetételű tanácsokat feloszlatjuk. Előfordult sok helyen az is, hogy sok munkássá vedlett burzsoá vörösebb volt a legvörösebb szocialistánál, és túlzott követeléseivel azután bizalmatlanságot hintett el a régi szervezetekben, hogy a zavarosban halászhasson. Ezek a legveszedelmesebb ellenforradalmárok, mert tudva szítanak elégedetlenséget, azonban a proletárság öntudatát semmiféle kísértés tévútra nem vezetheti.

De egységeseknek kell lennünk, pártoskodnunk nem szabad, fogjon össze minden proletár, mert csak a proletár testvére a proletárnak. A magyar gróf nem rokona a magyar proletárnak, hanem idegenben kér ellene fegyveres segítséget. De ha a városi proletár és a falusi összefog, nincs az a hatalom, mely elválaszthatná vagy legyőzhetné őket. Tudjuk, hogy nehéz idők következnek el reánk, de amikor hallottuk, hogy orosz proletár testvéreink tíz deka ehetetlen kenyéradag mellett harcoltak és mégis elérték céljukat: hogy a vörös forradalom vörös lángja nyugat felé is felgyújtson mindent, akkor nem féltjük a magyar proletárforradalmat sem ... A magyar proletár, ki oly hősiesen harcolt az orosz nemzetközi hadseregben, még hősiesebben fog harcolni bizonnyal, ha testvéreit, gyermekeit, szüleit kell megvédenie. Meg kell mutatnunk, hogy üres beszéd az, hogy hiába szocializáltunk, mert jön az ellenforradalom, reánk

teszi a régi jármot, erre azonban nem mondhatunk mást, mint hogy rendbe állítjuk a mi Vörös Hadseregünket, amely a forradalmi rend külső és belső ellenségeit le fogja verni.

Éljen a Vörös Hadsereg! Éljen a proletárdiktatúra!

MMI Archivum. R. gyűjtemény. I/38. (Sajtótudósítói jelentés.)

---

38. A SZÉKELY HADOSZTÁLY PARANCSNOKÁNAK ÁRULÁSA

Hadsereg parancsnokságnak

Szolnok

A román királyi csapatok parancsnoksága a székely hadosztálynak a következő ajánlatot tette: a román királyi hadsereg nem tekinti a székely hadosztály csapatait sem bolsevista, sem vörös, sem kommunista csapatoknak ... ennélfogva a román királyi hadsereg megszünteti az ellenségeskedést akkor, ha készek vagyunk mi is a fegyverletételre. Jelzi egyúttal, hogy az antant csapatok, tehát a román királyi csapatok is azért támadnak, mert a kommunizmus letörésére egész Magyarországot meg akarja szállni és erre a célra minden oldalon nagy erőket összpontosítottak ...

Az ellenség ajánlatot tesz nektek, hogy létetek biztonságban lesz, magánvagyonotok épségben marad és aki nem kommunista, békésen visszatérhet lakóhelyére, Erdélyországba vagy az antant csapatok által megszállt területekre, de követelik, hogy a fegyvert tegyétek le.

Mérlegelve a reménytelen általános helyzetet, nem vállalhatok felelősséget azért, hogy tovább vér ontassék. Ilyen körülmények között válasszatok ti, hogy melyik utat akarjátok és eszerint járjanak el a parancsnokok, akik közvetlen az ellenséggel állanak szemben ... Ha ... az antant ajánlatát elfogadjátok, veletek maradok, hogy ígéretüket betartsák. Felhatalmazom a parancsnokokat arra, hogy a csapatokat minden felesleges vérontástól megkímélve, ha a csapat az antant ajánlatát elfogadja, a parlamenter útján az ajánlat szellemében tárgyalhasson. Erről a csapatok a hadosztályparancsnokságnak sürgősen jelentést tegyenek.

Kiadatik az összes alárendelt csoport parancsnokság, ezred, önálló zászlóalj és huszárszázadnak.

1919 április 25. *Kratochwill*

HIL. Hünb. 769/I. 428.

---

39. LEO ROTHZIEGEL, A NEMZETKÖZI ZÁSZLÓALJ HŐSI HALOTTJA

Rothziegel elvtárs*, aki egy élet küzdelmével és élete föláldozásával írta fel nevét a nemzetközi proletariátus emlékezetébe, közvetlenül halála előtt, utolsó levelében ragyogó tanúságot tett eszméi mellett. A bécsi elvtársakból alakult zászlóalj, a nemzetközi vörös zászlóalj élén ment a tűzbe Rothziegel, akinek Debrecen védelmében golyó oltotta ki életét. Halála előtt a következő levelet küldte:

„A bojár imperialisták csapatai közelednek. Holnap tűzbe kerülünk. Boldogan megyek akár a halálba is a proletárok felszabadulásáért, boldogan és büszkén. Örömmel hullatom véremet Szovjetmagyarországért, amelyet a nemzetközi proletariátus hazájának tekintek. Úgy érzem, hogy vérem hullásával levezekelhetném a bécsi proletariátus ama részének bűneit, mely a burzsoáügynök Bauernak és Rennernek, a politikai sztrájktörő Seitznek és Domeschnek, a hadügyek hátramozdítójának (Staatssekretär für Hin- und Heerwesen): Julius Deutschnak és a betegesen álmodozó, általam egykor tisztelt Friedrich Adlernek vezetése alatt árulja el a proletariátus nemzetközi forradalmát. Ha arra gondolok, mikép bolondítottak bennünket a szocializmusnak ezek az árulói, hogyan csapták be a német-osztrák proletárokat, szeretnék a banda közé vágni. Irigylem a magyarországi proletariátust, amely megtalálta igazi kommunista vezéreit. A hazai szociálárulókkal és szociáldiplomatákkal szemben felgyülemlett egész gyűlöletemet az imperialisták e bérencein akarom kitölteni.

Remélhetőleg nem sokáig maradnak már felszínen és odakerülnek méltó helyükre: a politikai hullakamrába. Küldjön kérem, néhány gépfegyvert és cigarettát. Proletárüdvözlettel

Rothziegel."

A magyar tanácskormány a nemzetközi forradalom ügyéért elesett Rothziegel elvtársnak emléket fog állítani és családjáról gondoskodni fog.

Vörös Ujság, 1919 április 29. [Rothziegel elvtárs utolsó levele.]

---

40. AZ ELSŐ SZABAD MÁJUS 1

Délelőtt 9 órától kezdve mint végtelen folyam ontotta a város a proletár tömegeket a Városligeti zöld térségeire. Orgonavirágok, viruló bokrok, a tavasz minden szépsége fogadta az ünneplő proletárokat. A város-

* Leo Rothziegel Ausztria Kommunista Pártjának egyik alapító tagja volt.

ligeti szórakozóhelyek és vendéglők is vörös díszt öltöttek, az öröm pirossága ömlött el a ligeten.

Az Andrássy útról áramló emberhullámok széjjel folytak a hatalmas ligetben. Eloszlottak a tömegek a vendéglőkbe és gyűlések helyeire, megszűnt a tömegek összeszorulása, szabadon mozoghatott mindenki az üde zöldben. Késő déltájt még mindig tartott a tömegek érkezése s a Városliget vörösbíbora a minden oldalról vonuló zászlós tömegekkel minden eddigit meghaladó hatalmasan mozgalmas képet nyújtott.

A szónoklatok délben kezdődtek, amikor rendben elhelyezkedtek a tömegek.

Az Iparcsarnok előtt Landler Jenő elvtárs többek között a következőket mondotta:

... Elvtársak! Aki egyszer a napba nézett, az nem tud hozzászokni a bűzös petróleumlámpához. Aki egyszer összetörte rabbilincseit, nem lesz olyan ostoba, hogy megint összekovácsolja azokat, aki megásta a kapitalizmus sírját, nem fogja megásni a proletariátus sírját, és aki egyszer összetörte a kapitalizmust, nem fog soha vállalkozni arra, hogy újra felépítse. *(Úgy van! Úgy van!)* A történelem útjai kiszámíthatatlanok. Bármi történhetik, csak egy nem lehetséges és ezt kell minden proletárnak belátnia. Nem lehetséges, hogy a régi rend, a régi világ visszajöjjön, hogy újra rabszolga legyen a magát felszabadított népből. *(Felkiáltások: Soha! Soha! Nem engedjük!)* Ha pedig ezt belátjuk, akkor minden mellékes. Mellékes az, hogy felakasztanak-e engem, téged avagy akárkit, mellékes, hogy elhullunk-e néhányan vagy ezren ebben a küzdelemben. A Vezuv aljában terem a legjobb bor, az akasztófa tövében mindig a szabadság vörös rózsái termettek meg. *(Éljenzés.)* Ne féljetek, ne reszkessetek, proletárok! Minden, a szabadságért, a proletár fölszabadulásért kihullott vér milliószorosan meghozza a maga gyümölcsét.

Ezen a nagy Vörös Májuson a magyarországi proletariátusnak hinni, akarni és mernie kell. Hinni a mi nagy elévülhetetlen igazságainkban, hinni a proletariátus nagy erejében. Akarni! Nem bárgyú, kicsinyes, vénasszonyos, hanem férfias, hatalmas akarással, amely akarástól megremegnek ellenfeleink. A gyermek, az asszony, a leányzó ebben a nagy történelmi küzdelemben mutassa meg, hogy az eddigi sok szenvedést, nyomort, fájdalmat egyesíti most egy nagy, hatalmas szent akarásban, amely ezt a földet sarkából fogja kifordítani és helyébe egy új, a dolgozó társadalom javát szolgáló világot akar megalkotni. *(Lelkes éljenzés.)*

Merni kell harmadsorban. Nem a gyáváké, álmodozóké ez a világ. Azt mondja a forradalom nagy költője, Ady Endre, hogy csak egy ember van: aki bátor, és egy a különb: aki bátrabb. A gyávák, a meghunyászkodók, a kételkedők, az időket fogvacogva lesők, a multat visszasírók megérdemelnék, hogy újra elkövetkezzék az a kor, amely nem tekintette másnak a dolgozót, mint rabszolgának. De a bátrak, az

erősek mutassák meg, hogy nagyobb érték a hitvány, a nyomorúságos életnél annak a társadalomnak a megmentése, amelyben az életnek egyedül van értéke . . .

Nem attól függ, hogy a proletariátus meg tudja-e hódítani és meg tudja-e tartani a hatalmat, hogy mennyi katonája, mennyi géppuskája van, hanem hogy átérzi-e a proletariátus, milyen óriási nagy és szent az az ügy, amelyért esetleg életét kell áldoznia. Ha a magyarországi proletariátus belátja, hogy rettenetes tét van kockán: az élet vagy halál kérdése, a lét vagy nemlét kérdése; ha belátja azt, hogy övé most minden, és mindent elveszíthet, ha nincs bátorsága, akkor nincs még veszve semmi, akkor megmentjük Magyarországon a proletariátus uralmát, és utat mutatunk a világ népeinek a felszabadulásra. *(Igaz, úgy van!)* . . . Mutasson példát ez a proletariátus, mutassa meg, hogy van öntudata, van forradalmi érzése, mutasson példát a világnak és akkor a budapesti proletariátus megteszi a maga nagy világtörténeti szerepének megfelelő kötelességét. Ha késik is még az európai megmozdulás, nem maradhat el. Mellékes, hogy gondolkozik ma még a világ proletariátusa, akiknek közelében a szabadság madara már fészket vert elviszik a szabadság hírét mindenfelé. Ezen a gyönyörű május ünnepen azt mondom: Proletárok! nem szoktam jósolni, de bizonyos, hogy ez az utolsó május, amikor orosz, bajor és magyar proletárdiktatúráról beszélünk. A jövő május már meg fogja teremteni — ha vér is, ha akasztófa fogja is az útját jelezni — a világ népeinek III. Internacionáléját. *(Éljenzés és taps.)* Én úgy látom, hogy huszonnyolc esztendő májusi küzdelme nem volt hiábavaló, hogy ha ma még el is bújnék a nap, ismét elénk fog tárulni. Látom lelki szemeimmel a feltámadást, a világot megszabadító III. nagy Internacionálét, amely végleg eltemeti a kapitalizmust és végleg megszünteti a népek kizsákmányolását. *(Hosszas, lelkes éljenzés és taps.)*

Vörös Ujság, 1919 május 3. [A proletárforradalom májusi ünnepe.]

---

41. A KOMMUNISTÁK HARCOLNAK A TANÁCSHATALOM FEGYVERES MEGVÉDÉSÉÉRT

(Felszólalások a Budapesti Munkástanács 1919 május 2-i ülésén)

. . . *Szador Lajos:* . . . Tisztelt munkástanács! Mindnyájunknak tisztában kell lennünk azzal, hogy előttünk nagy hadsereg áll, nagy az a hadsereg, amely bennünket megtámad. Itt egy törpe hadsereg van, de ha ez a törpe hadsereg összetartana, és azt hiszem össze tudna tartani, akkor szembe tudnánk állni a végső percekig is és meg tudnók védeni ezt a Szovjetmagyarországot.

Tisztelt munkástanács! Nem akarom elhinni, hogy a budapesti

vasmunkások másképp gondolkoznának, nem beszélek más szakszervezetről, csak azokról az elvtársakról beszélek, akikkel hosszú évtizedeken keresztül dolgoztam mozgalmainkban, nem akarom elhinni, hogy ma legyen egy vasmunkás proletár, aki azt mondja, hogy feladjuk a harcot, és visszacsináljuk a régi rendszert. Én félig döglötten kijelentem ezt a munkástanácsnak és kijelentem azt is, hogy szívesen feláldozom magamat és holnap el is megyek a harcba elvtársaimmal együtt... Amikor erről a helyről elmegyünk, vigyük mindenfelé az utcákra, a városba a hírt, hogy: proletárok holnap fegyverbe, ki a harcba, ki a barikádokra! *(Zaj, elnök csenget.)* És védelmezzük meg a Szovjet-Magyar Köztársaságot és a proletárok világforradalmát...

Lékai János: Elvtársak... A szavamat szeretném idehozni elvtársak, hogy megmondjam, miről van szó: a mi életünkről, a mi vérünkről, mindenünkről...

Mi minden erőnket, minden izmunkat feszítsük meg, foglaljuk egy szoros egységbe. Akkor, amikor mi azt mondottuk, hogy egy egységes párt legyünk, akkor mutassuk is meg, hogy ezen egységes párttal, az egységes ideákért barikádokon keresztül is, áldozatokkal is tudunk harcolni, meg tudjuk védeni azt, amit akarunk...

Duckel elvtárs: Tisztelt munkástanács! Én egy indítványt teszek, amelyik abból áll, hogy a Forradalmi Kormányzótanács holnap reggel 7 órára minden gyárba kiküldöttet küldjön és a kiküldöttek teljesen győződjenek meg a gyárak hangulatáról. *(Zaj. Felkiáltások. Kimenni a frontra, az kell, nem meggyőződni! Harcolni kell! Zaj.)* Nem kiabálni kell elvtársaim, hanem utánozni az albertfalvai repülőgyárat, amelyik megtette kötelességét és ahová szónokot is ki kell küldeni holnap reggel, mert most már arról van szó, hogy valamit elhatározzunk és csináljunk is. Amilyenek a vezetők, olyan lesz a tömeg is, ha a vezetők lelkes és mindenre elszánt emberek lesznek, én meg vagyok győződve arról, hogy akkor nem egészen úgy van az, ahogy egyes elvtársak mondják, akik tudom is én milyen nyilatkozatokat tettek, hogy a gyárak munkásai nem eléggé harcrakészek. Ebben a helyzetben a valóság, az igaz az, hogy történtek egyes felszólalások munkástársaink részéről, azonban ott csupán arról volt szó, hogy megkérdeztük őket, hogy egyik részük bennmarad-e a gyárban, a másik részük pedig kimegy-e? De ha másképpen tesszük fel a kérdést, úgy, hogy: mindenkinek ki kell mennie, akkor meg vagyunk győződve arról, hogy a gyári proletariátus mint egy egység áll és meg fogja tudni védeni Budapestet. Arról van szó elvtársaim, hogy holnap reggel 7 órára mindenhova ki kell mennie a Forradalmi Kormányzótanács kiküldöttjeinek, mert így a gyárakat már holnap délre alarmirozni lehet és azután senki sem mondhatja azt, hogy nem a tömeg hangulata után ment és senki sem mondhatja azt, hogy hebehurgyán cselekedett...

Mánuel Sári: Elvtársak! Sok asszonytársam nevében beszélek hozzátok. *(Halljuk! Halljuk!)* Csak annyit kérek, hogy türelmesen hallgassatok végig. Nem fogok sokat beszélni.

Budapesten tartottunk néhány értekezletet asszonyokkal, még mielőtt ennyire komoly lett a helyzet. Minden értekezleten beszéltünk arról, hogy az asszonyok mindenféle úton-módon megkövetelik a maguk jogait és egyetlen egy hang sem hangzott el akkor, amely azt mondotta volna, hogy ha kell, gyermekeink jövőjéért nem akarnánk meghalni.

Ebben a nagyon komoly helyzetben, úgy érzem, hogy mi anyák, asszonyok, talán jobban érezzük ennek a nagy-nagy jelentőségteljes pillanatnak komolyságát, mint a férfiak. Igenis, asszonytársaim nevében kijelentem, hogy ha kell, meg fogjuk védeni Budapestet és nemcsak Budapestet, hanem a proletárdiktatúrát is. Ha a férfiak nem fogják megvédeni, a feleségeikkel fogják magukat szemben találni.

Elvtársaim: Arra kérem önöket, hogy ne becsüljenek le bennünket, nekünk is van erős akaratunk, sőt erős karjaink is és állítom, hogy ha nőket, akik önként mentek volna a hadseregbe, állítottak volna oda, nem futottunk volna meg úgy, mint ahogy a hős férfiak tették. Én szégyenlem magamat a hős férfiak miatt. Elvtársaim, arra kérlek benneteket, ne becsüljétek le az asszonyok felkínálkozását. Becsületes a felkínálkozásunk, becsületesen akarunk dolgozni. Nyugodt lélekkel kimehettek Pestről. Ha arra kerül a sor, állítom, asszonytársaim nevében, Budapestet meg fogjuk védeni mindenen keresztül. *(Lelkes éljenzés.)*

Részlet a Budapesti Központi 500-as Forradalmi Munkás- és Katonatanács 1919 május 2-i ülésének jegyzőkönyvéből. 142—143., 151., 191—192., 211—212. old
MMI Archívum. A II. 14/14.

---

42. „SZOCIALIZMUS VAGY KAPITALIZMUS"

Ez a kérdés, választani kell.

A burzsoáziák szövetkeztek a proletariátus nemzetközi forradalmának elnyomására. A felszabadító bolsevizmussal szembeszegezték saját katonatömegeik osztályöntudatlanságát. A burzsoázia szent háborút hirdetett és koncentrikus támadást kezdett a proletárforradalom egy talpalatnyi földje: a Magyar Tanácsköztársaság ellen.

A katonai helyzet nem biztató. A politikai helyzet sem az...

A külpolitikai helyzet nem biztató. Az antant országaiban még nem érett meg teljesen a helyzet a forradalomra. Még kaphatók az antant katona proletárjai másnyelvű proletártestvéreik felszabadulási harcának eltiprására.

Az oroszországi proletariátus súlyos küzdelmet vív az ellenforradalom-

mal. A magyarországi proletariátus egy időre még nem számíthat az orosz testvérek cselekvő támogatására.

A magyarországi munkásosztály magára van utalva.

A magyarországi munkásosztálynak választania kell az önmaga diktatúrája, a szocializmus, és az antant katonai diktatúrája, a magántulajdon visszaállítása között. A magyarországi munkásosztálynak számot kell vetnie a helyzettel...

A Magyar Tanácsköztársaság a világforradalom „Hinterlandja" [hátországa] volt. A magyarországi proletárforradalom nemcsak a magyarországi proletariátus forradalma volt, hanem a világforradalom egy része, egy jelenete; a világforradalom szelleme, akarata és szükségszerűsége jutott benne kifejezésre. A magyarországi proletárforradalom nemcsak azt jelentette, hogy a kapitalizmusnak magyarországi várát kell lerombolni, hogy a Magyarország területén végbement kizsákmányolást kell megszüntetni, hogy a magyarországi kapitalizmus sebeit és nyomorúságait kell meggyógyítani, hanem azt jelentette, hogy a kapitalizmus nemzetközi várának ostromát kell folytatni tovább, elszántan és megjavult feltételek mellett. A forradalmat kellett folytatni, szolgálni kellett a világ proletárjainak felszabadulási küzdelmét és nem hazai sebeket, apró-cseprő helyi sérelmeket kellett orvosolni. A kapitalizmus várának magyarországi lerombolása nem jelentett volna semmit, ha erőre kap a külföldi kapitalizmus és a proletariátus magyarországi osztályharcára ráveti magát a nemzetközi burzsoázia...

Most a proletariátus... segítséget nem várhat senkitől, csak önmagától. A között kell választania, hogy el akar-e pusztulni, vagy tovább akar-e élni. Választhatja a kapitalizmust, a magántulajdont, a kizsákmányolást. Rajta múlik. Választhatja az imperializmus diktatúráját, választhatja a csendőr csizmákat, a saját halomralövetését, új szenvedéseket és új háborúkat. Az imperializmusnak kiszolgáltathatja magát, lemondhat a hatalomról és bizonyos, hogy cserébe megkapja az antant burzsoáziájának kegyelemkenyerét, a néhány vagon zsírt és a néhány vagon szenet. De bizonyos, hogy ezt a teljes elpusztulással kell megfizetni...

A szocializmust is lehet választani. Ki lehet tartani a diktatúra mellett, lehet akarni a proletariátus nemzetközi felszabadulását a tőke igája alól. De ez a választás, de ez az akarat öntudatos választás és elszánt akarat legyen. Ez a választás azt jelenti, hogy nélkülözünk, szenvedünk és meghalunk, de szolgáljuk az önmagunk ügyét. Azt jelenti, hogy végső elszántsággal és halálraszántan fegyvert veszünk a kezünkbe és megvédjük a forradalmat.

Válasszon a proletariátus!

Vörös Ujság, 1919 május 3. [Szocializmus vagy kapitalizmus.]

---

43. A SALGÓTARJÁNI MUNKÁSOK ÉS BÁNYÁSZOK MEGÁLLÍTJÁK A CSEH BURZSOÁ CSAPATOK TÁMADÁSÁT

A magyar Vörös Hadsereg 1919-ben vívott harcai a magyar hadtörténelem legdicsőbb lapjai közé tartoznak. Ezekben a harcokban kiemelkedő jelentőségű volt Salgótarján hősies védelme, melynek sikere elválaszthatatlanul egybefűződik Rákosi elvtárs nevével.

A salgótarjáni szénmedence a Magyar Tanácsköztársaság legfontosabb ipari bázisa volt. Ennek elvesztése katasztrofális következményekkel járt volna: leálltak volna a gyárak és a vasutak, megbénult volna a hadsereg.

1919 május első napjaiban a fiatal Magyar Tanácsköztársaság válságos időszakot élt át. A tiszamenti, szolnoki eseményeket, a felvidéken meginduló cseh burzsoá hadsereg támadását — mely Miskolc, Ózd elfoglalása után Salgótarjánt veszélyeztette —, a hadsereg zilált állapotát a jobboldali szociáldemokraták arra akarták felhasználni, hogy megbuktassák a proletárdiktatúrát. Már április vége óta tárgyalásban voltak az imperialisták ügynökeivel, az áruló Böhm hadseregparancsnok pedig május 1-én már a hadműveletek beszüntetésére és parlamenterek kiküldésére intézkedett.

A magyar munkásosztály azonban — a kommunisták vezetésével — másképpen döntött: bátor elszántsággal a forradalom fegyveres védelmét határozta el. Nagyarányú toborzás kezdődött, a munkások tízezrei ragadtak fegyvert és beléptek a Vörös Hadseregbe. A legveszélyesebb frontra, Salgótarjánba Rákosi Mátyás szociális termelési népbiztost küldte a Forradalmi Kormányzótanács.

Salgótarján védelmét március 21-ével a Hadügyi Népbiztosság szervezte meg, és azt budapesti székhellyel a 3. hadosztályparancsnokság csapatai látták el . . .

A csapatok több mint egy hónapja állandó mozgásban voltak, éjjel-nappali szolgálatban, váltás alig volt, és közben igen aktív harcokat folytattak.

A hadosztály tartalékerőit az áprilisi tiszántúli harcokhoz kivonták, és ekkor csökkentették a véderőket is. Pótlást nem kaptak. Így a védelem ezen az arcvonalrészen igen gyenge volt és az ellenség támadása bárhol áthatolhatott volna rajta. A védőcsapatok azonban az ellenforradalmi beállítottságú tisztek mesterkedései ellenére is nagy aktivitással igyekeztek kitölteni az űröket, s megakadályozták az ellenség térnyerését . . .

A salgótarjáni bányavidék dolgozói, bányászok, munkások százával jelentkeztek a forradalom védelmére. A szervezést azonban a jobboldali szociáldemokraták elszabotálták, így május 3-ig Salgótarjánban csak két

munkásszázad került felállításra, a 3. század pedig még szervezés alatt állott . . .

Április 29-én cseh burzsoá csapatok — az imperialisták utasítására — támadásba indultak, súllyal Miskolc irányában. Egyidejűleg Bánrévénél is kifejlődött az ellenséges támadás, és így május 2-án elfoglalták Miskolcot, sőt Ózdot is. Ezzel a salgótarjáni védőkörlet jobboldala szabaddá vált, a jobbszomszéd megsemmisült.

Az ellenséges tevékenység a salgótarjáni védőszakaszon is megélénkült. Az egész védőszakaszon súlyos harcokat jelentettek, és a helyzetet súlyosbította az áruló Peyer ismeretes távirati közlése, melyben a salgótarjáni bányászokat a harc beszüntetésére szólította fel. A csapatok rendetlen tömegekben visszavonulóban voltak Salgótarján felé. Az ellenforradalmi érzületű dandárparancsnok már Salgótarján kiürítésére gondolt.

Ebben a helyzetben érkezett Salgótarjánba Rákosi elvtárs, azzal a szilárd elhatározással, hogy Salgótarjánt minden körülmények között biztosítja a Tanácsköztársaság számára. Érkezése döntő fordulatot adott a salgótarjáni eseményeknek. Népgyűlést tartott, amelyen tájékoztatta Salgótarján dolgozóit a helyzetről és lelkesítő szavaira a salgótarjáni bányászok és munkások fegyvert ragadtak. Két munkásszázad azonnal megszállta a fő védelmi vonalat, azonnal felállította a 3. századot is és a legveszélyesebb irányba, a védtelen jobbszárnyra, Gegy hegy területére rendelte ki.

Vezetése alatt a dandárparancsnokság azonnal határozott intézkedéseket tett a védelem megszilárdítására.

A gyárakban és bányákban azonnal beszüntette a munkát, és a bányászok egy szálig fegyverben álltak . . .

Zagyvaróna, Salgóbányatelep, Somoskőújfalu, Somoskő, Karancsalja, Bocsárlapujtő, Karancsberény bányászai és munkásai Rákosi elvtárs irányításával fegyvert fogtak, és a megrendült csapatoknak is erélyes intézkedéseket adott ki . . .

Rákosi elvtárs a harcok közben intézkedett a beérkezett 8. sz. páncélvonat támadására, amely május 5-én Somoskőújfalu és Ragyolc között többször merészen előretörve, nagyobb ellenséges csapatokat vert szét és visszaűzte az ellenség páncélvonatát. A balszárnyon a túlerővel szemben is keményen ellenálló 53/2. zászlóalj támogatására bányászegységeket vetett be, forradalmi elszántsággal töltötte meg a harcoló hős bányász-, munkás- és vöröscsapatokat, s így döntő mértékben biztosította Salgótarján védelmét. A munkás- és bányászcsapatok kemény harcokban vetették vissza az egyre megújuló, túlerejű támadásokat, és — ahol szükséges volt — megbízhatatlan tisztjeiket leváltották . . .

Salgótarjánt Rákosi elvtárs vezetésével a hős bányászok, munkások és vöröscsapatok megvédték a Magyar Tanácsköztársaságnak, és olyan

kemény csapásokat mértek a támadókra, hogy a 6. hadosztály beérkező részeinek május 8-án már nem a védelmet kellett megerősíteni, hanem ellentámadásba mehettek át és messze visszavethették a támadókat.

Salgótarján védelme fordulópontot jelentett a magyar Vörös Hadsereg addigi harcaiban. A túlerejű támadók megtorpantak a Rákosi elvtárs által vezetett hős magyar proletár katonák elszántsága, önfeláldozó bátorsága és forradalmi harci szelleme előtt . . .

Nagy Kálmán

Néphadsereg, 1952 március 7. [Salgótarján hősi védelme 1919-ben.]

---

44. A VÖRÖS HADSEREG VISSZAFOGLALJA SZOLNOKOT

Csapataink ma [1919 május 3] visszafoglalták Szolnokot. Az éjjel kiadott parancsra bámulatos menetteljesítménnyel, több mint 30 kilométernyi utat rettentő sárban megtéve érték el vöröskatonáink Szolnok határát. Szolnokról erős ágyú- és gépfegyvertűz fogadta csapatainkat. Menetközben az utat feltörte a 10 centiméteres gránátok tömege, csapataink azonban minden sár, fáradtság és gránáttűz ellenére nyomultak előre, hogy kiköszörüljék a csütörtöki csorbát. Szolnok előtt fölfejlődve, igazi proletárbátorsággal nyomultak előre, be a városba.

A városban utcai harcok fejlődtek. A fehérek, vagy hatszáz főnyi csapat, a románoktól kapott ágyúkkal és gépfegyverekkel lövöldözték proletártestvéreinket. A mieink hatalmas lendülettel és vérbeli proletárvakmerőséggel támadtak, elvettek a fehérektől 5 ágyút, több gépfegyvert és igen sok foglyot ejtettek. A többit áthajtották a Tiszán és üldözték őket a Tisza túlsó partján is. Itt átvették állásaikat és ismét fölvették a harcot. Csapataink között az 1. vörösezred, a tengerész dandár, a bihari vörösászlóalj, a 32/III. üteg harcoltak nagyszerűen és mutatták meg, hogy hogyan kell a Vörös Hadseregnek a proletárságért küzdeni . . .

A harc áldozatairól, sebesültjeiről a Tanácsköztársaság fog méltó módon gondoskodni. A csapatok élén a fáradhatatlan Szamuely Tibor irányította a támadást . . . A bevonuló katonák mellett a szolnoki felfegyverzett munkásság, élén a vasúti munkássággal, a proletárokhoz méltó erővel és nagyszerű bátorsággal vette ki részét a harcból.

Este 6 órakor vonultunk be a városba. A bevonulás valóságos diadalmenet volt. Munkások, katonák, munkásasszonyok éljenriadala közben vonultunk a város főterére . . .

Hadseregparancsnok

Vörös Ujság, 1919 május 6. [Hogyan történt Szolnok visszafoglalása.]

---

45. A PROLETÁR HAZA MINDENEK FELETT

Nehéz, kemény munkáskézzel írt levél fekszik előttünk, olyan megkapó és őszinte, hogy egész terjedelmében közöljük és nem fűzünk hozzá egyetlen megjegyzést sem. Így szól a levél:

„Tisztelt Elvtárs!

Ha van az emberben egy kis gondolkodóképesség és öntudat, hogy meg tudja érteni, mit cselekszik Románia bojárságának szolganépe a proletárszabadság ellen, akkor égnek áll a haja és mindenét kész föláldozni a szabadság védelméért. Jelentkeztem hát a harctérre, Landler elvtárs csapatába be is voltam osztva, de aztán hazaküldtek, mert öreg vagyok. Tessék a hadügyi népbiztos elvtárs tudomására hozni, hogy ne vegyék akadálynak, ha 54—56 éves is az, aki jelentkezik, mert úgy érzi magában, hogy megállja a helyét. Tessék csak fölöltöztetni és a frontra küldeni, mert akit semmi sem csábít a harctérre, csak az öntudat, csak az tudja, mit kell most megmenteni. Az ilyen öreg harcos jobban kitesz magáért, mint tíz fiatal. Én lovaskatona voltam, a tüzérekhez kéredzkedtem; egyszerre kisül, hogy koros vagyok, hazaküldtek. Úgy éreztem, mintha arculütöttek volna. Ragaszkodom hozzá, hogy tegyenek vissza a tüzérekhez és tessék fölvenni a jelentkezőt, ha elmúlt is 50 éves. Most tudjuk, miért kell harcolnunk, nem úgy, mint 14-ben. Tessék ezt a hadügyi népbiztos elvtársak tudomására hozni, én soká nem akarok várni. Elvtársi üdvözlettel: Perényi János, északi főműhely."

Népszava, 1919 május 13. [Engedjék harcolni az öregeket is!]

---

46. LANDLER ELVTÁRS NYILATKOZATA A III. HADTEST MUNKÁJÁRÓL

A csehszlovák csapatok, amikor diadalmasan előretörő seregeink kiszorították őket Miskolc városából, megkísérelték, hogy kiköszörülje a csorbát és visszafoglalják Miskolcot. Egyesültek a Tiszalúc környékére előretört román seregekkel...

Két napon keresztül elkeseredett hevességgel folyt a harc, melynek folyamán a csehszlovák és román csapatok döntő vereséget szenvedtek a Landler-hadtest hősiesen küzdő proletárkatonáitól.

Landler elvtárs hadtestparancsnok — aki személyesen vezette tűzbe katonáit — a következőket mondotta a *Vörös Ujság* kiküldött tudósítójának:

Nemcsak a budapesti proletariátus vette ki a részét a hősies küzdelemből, hanem különös dicsérettel és elragadtatással kell megemlékeznem a 10. dandárról, amelynek kötelékében a budapesti proletárokon kívül nagyrészt szabolcsi, ungmegyei, kassai és diósgyőri proletárok küzdöttek . . . Külön fejezetet érdemelnek a 12., 4. és 11. számú páncélvonatok, amelyeknek katonái és parancsnokai egyaránt a legnagyobb teljesítményt végezték, amiért a Tanácsköztársaság háláját teljes mértékben kiérdemelték. Ugyancsak nem hagyhatom szó nélkül a miskolci és diósgyőri munkásságot, különösen a miskolci vasutasokat, akik akkor, amikor veszély volt, egyetlen hívó szóra, szinte pillanatok alatt fegyvert ragadtak és odaálltak a küzdők sorába.

Vörös Ujság, 1919 május 27. [A második miskolci csata.]

---

47. AZ OROSZORSZÁGI HADIFOGLYOK KONGRESSZUSÁNAK ÜDVÖZLETE MAGYARORSZÁGI PROLETÁRTESTVÉREIKHEZ

Egyesüljünk a III. Internacionáléban!

A hadifoglyok és menekültek segélyezésére alakult egyesületek első nagy orosz kongresszusa, amely akkor ült össze, midőn a proletárok a legnagyobb erőfeszítéssel harcolnak a kommunizmusért, bensőséges testvéri üdvözletét küldi a magyar proletárságnak, amely letépte magáról az imperializmus rabláncát és főképpen azoknak a magyar elvtársaknak, akik Oroszországban hadifogságban voltak, valamint azoknak az orosz hadifoglyoknak, akik még Magyarországon vannak.

Magyar elvtársak! Oroszországból hazatért hadifoglyok! Ti tanúi voltatok és sokan közületek résztvevői is azoknak a harcoknak, amelyeket az orosz proletariátus vívott az imperialista kormány, az álszocialista kormány, a világ kapitalizmusának szolgáival, annak a harcnak, amely a világ első szocialista tanácsköztársaságának megteremtésével végződik. E harc tanulságai nem voltak hiábavalóak. A lett, litván, fehérorosz és ukrán testvérköztársaságok kikiáltása után megteremtették az új Magyar Tanácsköztársaságot.

Bátran előre, elvtársaink, az ellenséggel való harcban, a III. Internacionále lobogója alatt! Le a hatalom erőszakos eszközeivel, a nép hóhéraival, a szocializmus árulóival!

Éljen a kommunista világköztársaság!

Vörös Ujság, 1919 május 28. [Az oroszországi hadifoglyok kongresszusa magyarországi proletártestvéreikhez.]

---

48. SZAMUELY TIBOR BESZÁMOLÓJA SZOVJETOROSZORSZÁGI ÚTJÁRÓL A BUDAPESTI MUNKÁCSTANÁCS 1919 MÁJUS 31-I ÜLÉSÉN

Elnök: Tisztelt elvtársak! Bejelentem önöknek, hogy Szamuely Tibor elvtárs Oroszországból, Moszkvából megérkezett. *(Hosszantartó lelkes éljenzés és taps. Felkiáltások: Halljuk Szamuelyt!)* Azt hiszem, hogy szívélyesen és melegen üdvözöljük sorainkban. Remélem, hogy hasonló meleg szívet és meleg érzést hozott fenn északról nekünk. Átadom a szót Szamuely elvtársnak *(Halljuk! Halljuk!)* . . .

Szamuely Tibor népbiztos: Igen tisztelt elvtársaim! Nagyon röviden csak annyit mondhatok, hogy az orosz proletariátus, amely élet-halál harcát másfél év óta vívja, még mindig egy tízezer kilométer hosszúságú fronton harcol. *(Mozgás.)* Kétségtelen, hogy a mi helyzetünk sem a legrózsásabb ebből a szempontból, körül vagyunk véve ellenséggel, de még kevésbbé rózsás az a katonai helyzet, amelyben az orosz proletariátus folytatja kétségbeesett, de törhetetlen elszántságú harcát és küzdelmét. Az antant minden kísérlete és minden támogatása, amellyel különféle ellenforradalmi kormányalakulatokat és a különféle ellenforradalmi bandákat segélyezni igyekezett, hogy ezen a réven jusson az orosz proletariátus testéhez, az orosz proletariátus vörös szívéhez, Moszkvához, mindezek a kísérletek hiábavalóknak bizonyultak és ma az orosz proletariátus büszkén tekinthet vissza azokra a katonai sikerekre, amelyeket csak éppen a legutóbbi napok folyamán is elért . . .

Nemcsak az orosz és az ukrán Vörös Hadsereg kész arra, hogy halálos csapást mérjen ezekre a rabló banditákra, hanem készen, fegyelmezetten és elszántan áll a valósággal megújhodott nemzetközi Vörös Hadsereg, amelynek csapatai már a fronton vívják sikeres harcaikat. *(Éljenzés.)* Tegnap volt alkalmam éppen egy ilyen frontra induló nemzetközi ezreddel beszélni. Az ezred körülbelül 85—90%-ban magyarországi elvtársakból állt. *(Élénk éljenzés.)* Kivétel nélkül magyarok, románok, szlovákok, horvátok és a többi nemzetiségiek. Ezek az elvtársak megkértek engemet arra, hogy adjam át üzenetüket a magyar proletariátusnak. *(Élénk éljenzés.)* Azt mondották ezek az elvtársak, hogy amíg egy ember van Oroszországban, aki a proletariátus harcait Magyarországon és Oroszországban tanulta meg, akit Magyarországon és Oroszországban edzett meg a proletariátus harca, mondom, amíg egy ember van ilyen, addig nem nyugszanak, amíg valóban hatalmas, erős, tényleges segítséget nem nyújthatnak a magyarországi proletariátusnak fölszabadítási küzdelméhez. *(Élénk éljenzés és taps.)* A nemzetközi proletariátusnak Oroszországban élő avant-garde-ja [élcsapata] kész az utolsó csepp vérig harcolni, kész az utolsó szál emberig küzdeni, hogy megcsinálja az utat, mely a románokon, cseheken keresztül és Magyarországon át nemcsak a

magyarországi proletariátus hatalmának megerősítéséhez, de a világ minden kizsákmányoltjának felszabadításához vezet. *(Hosszantartó, élénk éljenzés és taps.)*

Hoztam még egy üzenetet is, ezt Lenin elvtársunk küldötte. *(Hosszantartó, élénk éljenzés és taps.)* Ezt az üzenetet az elvtársaknak mindjárt módjukban lesz szó szerint megismerni. Itt röviden csak annyit közlök belőle, hogy — ami egészen természetes is — Lenin elvtársnak nincs egyéb óhajtása és nincs egyéb kérése, sőt mondhatnám, nincs egyéb követelése, mint az utolsó csepp vérig, az utolsó szál emberig kitartani a forradalom védelmére a proletariátus felszabadítása érdekében. *(Hosszantartó, élénk helyeslés, éljenzés és taps.)* Nincs visszavonulás, nincs megalkuvás, nincs meghajlás! *(Zajos helyeslés és taps.)* Aki a forradalom katonájává szegődött, annak a forradalom harcát végig kell vívnia. *(Úgy van! Úgy van! Taps.)*

Én még csak azt az egészen személyes impresszióimat akarom közölni az elvtársakkal . . . hogy azok a dolgok, amiket Oroszországban láttam . . . megerősítettek engem abban a hitemben, hogy egyedül a Tanácsköztársaság rendszere, a proletariátus diktatúrája az az út, amely ebből a rettenetes nemzetközi politikai és gazdasági wirrwarrból [zűrzavarból] kivezet. De megerősítettek engem abban a meggyőződésemben is, hogy az orosz proletariátust, amelyet mi testvérünknek és szövetségesünknek tekintünk, semmiféle belső, semmiféle külső erővel sem lehet legyűrni, legyőzni, leküzdeni *(Élénk éljenzés és taps.)* és az orosz proletariátusra, amely másfél év óta küzd, harcol, de amely ugyanez alatt az idő alatt nélkülöz, szenved is gazdasági tekintetben, számítanunk lehet nemcsak katonai szempontból, hanem erre a szovjetköztársaságra számítanunk lehet gazdasági szempontból is. *(Élénk éljenzés.)*

Az orosz proletariátus, amely másfél esztendő óta végigjárta a nélkülözés legborzalmasabb fajtáját, amelyet az elvtársak jórésze nem is ismer, és kész arra, hogy nélkülözzön még tovább is, tudja, hogy a forradalom sorsa nem a nemzeti határokon belül dől el, hanem a forradalomnak tovább kell mennie Keletről Nyugatra is és lángba kell borítania az egész világot. *(Úgy van! Úgy van!)* Az orosz forradalmi proletariátus politikája teljesen nyugati orientációjú és mindent el fognak követni, még a legnagyobb áldozatok árán is — nemcsak egyéni áldozatokat értek ezalatt, hanem területi és gazdasági áldozatokat is —, hogy segítséget nyújtsanak nekünk, hogy igyekezzenek megerősíteni a proletariátus hatalmát Magyarországon. *(Élénk éljenzés.)*

Erre a segítő kézre, erre a forradalmi testvéri támogatásra. elvtársak, nekünk rá kell szolgálnunk, s él bennem a meggyőződés, hogy a magyarországi proletariátus rá is tud és rá is fog erre minden tekintetben szolgálni.

Éljen a nemzetközi proletariátus szolidaritása! Éljen az oroszországi tanácsköztársaság! *(Hosszantartó, élénk helyeslés, éljenzés és taps.)*

Részlet a Budapesti Központi 500-as Forradalmi Munkás- és Katonatanács 1919 május 31-i ülésének jegyzőkönyvéből. 1453—1466. old. Szamuely Tibor beszéde.
MMI Archívum. A. II. 14/14.

---

49. AZ ÁRULÓ SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK A TANÁCSHATALOM MEGDÖNTÉSÉRE SZERVEZKEDNEK

Május havát írtuk. A proletárdiktatúra alig néhány hetes volt... A szakszervezetek régi vezetői voltak leginkább azok, akik egy pillanatra sem csatlakoztak a diktatúrához, hanem hűségesen kitartottak március 21-e előtt ismételten kifejtett álláspontjuk mellett...

Ilyen viszonyok és hangulatok közepette kaptunk meghívót vasas elvtársainktól, amelyben bennünket bizalmas megbeszélésre invitáltak.

Az értekezletet az Abonyi utca 21. szám alatt, a református konvent otthonában tartottuk meg. Lehettünk mintegy tizenöten. Amikor együtt voltunk, az összehívók részéről az egyik vasas elvtárs ismertette az összehívás célját. Kifejtette, hogy legfőbb ideje, hogy a szakszervezeti vezetők — akik végeredményben felelősek lesznek az eseményekért a tagokkal szemben, noha a bajokat nem ők idézték elő — komolyan foglalkozzanak a helyzettel...

Ugyanazon a helyen két nappal később ismét együtt voltunk, most már úgyszólván az összes szakmák vezetői teljes számban.

A napirend ismertetése és a hozzászólások után egyhangúlag határozatba ment, hogy az értekezletből azonnal küldöttség menjen a Kormányzótanácshoz és szólítsa föl, hogy a szakszervezeti vezetők legközelebbi ülésére jöjjön el, számoljon be a helyzetről, amelyet mi nagyon súlyosnak látunk.

Miután a Kormányzótanács aznap nem tartott ülést, a küldöttség fölkereste a Kormányzótanács elnökét, Garbai Sándort, akinek a szakszervezeti vezetők kívánságát előterjesztette. Garbai kijelentette, hogy lelke mélyéből örül az akciónak. Ő is úgy látja, hogy a helyzet tarthatatlan és az ebből való kibontakozás csakis a szakszervezeteknek sikerülhetne. Szívesen vállalta, hogy az előterjesztett kívánságokat a Kormányzótanácsban pártolólag előterjeszti.

Néhány nappal később ismét összejöttünk az Abonyi utcában. A tanácskozásra eljött a Kormányzótanács több tagja, köztük Kun Béla is...

A vita folyamán a népbiztosok közül többen szólaltak föl. Köztük különösen Kunfi Zsigmond beszéde keltett föltűnést és bizonyos tekintetben szenzációs volt. Kunfinak itt nyílott alkalma első ízben, habár

kis nyilvánosság előtt, elégedetlenségét és szenvedő lelkiállapotát föl-fedni, amelynek később a szakmai gyűléseken (a vasasoknál és famunkásoknál) és a pártkongresszuson is kifejezést adott, és amely végül népbiztosi állásáról való lemondással végződött. Beszédében helyeselte a szakszervezeti vezetők álláspontját. Kifejtette, hogy nem tud megbarátkozni a diktatúra úgynevezett erős kezelésével...

Az értekezletről azzal a határozott meggyőződéssel távoztunk, hogy megkezdett akciónkat folytatjuk.

Másnap újra összejöttünk, hogy a további teendőket magunk között megbeszéljük... Peyer elvtárs bejelentette, hogy az angol misszió itteni képviselője, Freemen úr, tanácskozni kíván a szakszervezeti vezetők delegációjával. A delegációt nyomban megválasztottuk. Tagjai lettek: Jászai, Miákits, Peyer, Preusz és Szabó elvtársak. Mielőtt a delegáció elment Freemenhez, két tagja fölkereste Kun Bélát és közölte vele Freemen kívánságát és egyúttal azt is, hogy a meghívásnak eleget kívánunk tenni. Kun Béla, látva, hogy a szakszervezeti vezetők egyöntetű óhajával áll szemben, a kívánságnak engedett, nem mulasztván el a delegációt óvatosságra inteni és „jó tanácsaival" ellátni.

Néhány nappal később újból együtt vagyunk az ismert helyen, hogy a kiküldött delegáció hivatalos beszámolóját meghallgassuk. Az értekezletre a Kormányzótanács tagjait is meghívtuk, akik a meghívásnak eleget téve meg is jelentek. Peyer elvtárs részletesen ismertette a Freemennel folytatott megbeszéléseket, amelyek csupán informatív jellegűek voltak. Freemen aziránt érdeklődött, hogy hajlandók volnának-e a szakszervezeti vezetők kormányt alakítani és ha igen, milyen föltételek mellett. Részünkről kifejtették, hogy kormányvállalásról csak az esetben lehet szó, ha az antant az ország rendbehozásához segítséget nyújt. Nevezetesen, ha ellátnának bennünket élelmiszerrel és a termelés megindításához szükséges szénnel és nyersanyagokkal. Freemen ezeket nem ígérhette meg, ellenben szívesen vállalta, hogy ebben az ügyben bécsi főnökségével egy Bécsben tartandó tanácskozást létrehoz.

Typographia, 1919 október 17. [Az Abonyi-utcai értekezletek.]

---

50. A VÖRÖS HADSEREG CSAPATAI FELSZABADÍTJÁK KASSÁT

1919 június 6

A Vörös Hadsereg kiáltványa Kassa népéhez

Munkások!
Proletártestvérek!

A Vörös Hadsereg győzelmes csapatai bevonultak Kassa városába, hogy felszabadítsanak benneteket a cseh-szlovák és román imperialis-

tákkal szövetkezett magyar burzsoázia nemzetközi rablóbandájának igája alól.

A tanácsok magyarországi köztársaságának harcoló proletárjai testvéri szeretettel ölelnek magukhoz és felhívnak, hogy támogassátok a felszabadító nagy munkában, fogjatok fegyvert a proletariátus hatalmának védelmére . . .

A magyarországi proletariátus tudatára ébredt annak, hogy a nemzetközi ellenforradalom fegyveres erőszakával szemben az öntudatos proletár tömegek fegyveres erőszakát kell szegeznie.

A Vörös Hadsereg katonái tudják azt, hogy a világ összes elnyomottjai követni fogják a magyar, orosz és ukrajnai munkások példáját. Tudják azt, hogy minden egyes győzelmes lépésük a nemzetközi forradalom menetét gyorsítja és közelebb visz a nagy proletár haza: az egész világ dolgozó tanácsköztársaságának felépítéséhez . . .

Ha nem akarjátok, hogy a kizsákmányolás, a megalázás szégyenletes korszaka újból visszatérjen, akkor harcolnotok kell a jogait, otthonát és családját védő proletár forradalmi elszántságával!

MMI Archívum. Molnár Miklós. Kassától—Košicéig. 5. köt. 33—34. old. (Eredeti plakát megtalálható: Košice, Rákóczi Múzeum. 1751. szám.)

51. MEGALAKUL A SZLOVÁK TANÁCSKÖZTÁRSASÁG

1919 június 16

A világ proletárjaihoz!

A győzelmesen és feltartóztathatatlanul előnyomuló világforradalom újabb nagy eredménnyel gazdagította eddigi sikereit. Az imperializmustól megtisztított *szlovák földön a mai napon megalakult az önálló Szlovák Tanácsköztársaság.*

A cseh nacionalizmus igája alól felszabadult proletariátus első önkéntelen, ösztönszerű cselekedete az volt, hogy az elnyomói által fennen hirdetett, de a valóságban álnokul megcsúfolt önrendelkezési jogot valóra váltotta. Ezzel a megmozdulással a szlovák munkások, katonák és földművesproletárok tovább építették azt a forradalmi frontot, amelynek útját az Orosz és a Magyar Tanácsköztársaságok egyengették s további tért nyertek a világszovjet nagy eszméi számára. Az újszülött Szlovák Tanácsköztársaság természetes szövetségeseinek tekinti diadalmas testvéreit, az Orosz és a Magyar Tanácsköztársaságokat és a nemzetközi proletariátus erejének körvonalaiban mind élesebben kiemelkedő egységes szolidáris munkásinternacionálénak oltalma alá helyezkedik. Első üdvözlete a még elnyomott cseh proletár véreinek szól.

A Szlovák Tanácsköztársaság is a legszélesebb terjedelemben a proletárdemokrácia alapján áll építő munkájának alapelvei tekintetében, de ezzel

szemben *leszögezi a kíméletlen diktatúra fegyverét* mindazok ellenében, akik ezt az igazi, hamisítatlan demokráciát, ezt a csorbítatlan önrendelkezési jogot veszélyeztetik. Ebből a célból lerombolja a kapitalisták minden erőszakszervezetét, kiirtja a kizsákmányolás minden lehetőségét, és előkészíti a dolgozók hatalmas világtársadalmát. Rendíthetetlenül és megalkuvás nélkül végzi a szlovák proletariátus a maga történelmi hivatását, hogy kellőképpen illeszkedjék az elődök munkájához, hogy saját példájával is buzdítsa az elkövetkezőket, hogy minél méltóbb legyen a proletár névre.

Éljen a világforradalom, éljen a Kommunista Internacionále!

Kassai Vörös Ujság, 1919 június 17. [Szlovák Tanácsköztársaság.]

---

52. „A SZEGEDI TANYAI PROLETÁRSÁG A PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT"

A Szeged külterületén fekvő Felső- és Alsótanya községekben, pünkösd vasárnapján délelőtt 10 órakor hét-nyolcezer földmunkás elvtárs részvételével népgyűlés volt, amelyen Wallisch Kálmán elvtárs a politikai és a hadihelyzet ismertetésénél rámutatott a budapesti munkásság haláltmegvető elszántságára, ahogy bányáink és gyáraink felszabadításáért harcol, hogy a föld népe az iparcikkeket megkaphassa, amelyre feltétlenül szüksége van*. Udvardi elvtárs lelkesítő beszéde végén a következő határozati javaslatot terjesztette elő:

„Szeged külsőváros dolgozó népe folyó hó 8-án tartott nagygyűlésén kimondja, hogy akkor, amikor benn Szegeden a cirkusz-kormány és a francia imperializmus pressziója a munkásságot éhségsztrájkba kergeti és akkor, amikor a szegedi burzsoázia a Szegedhez tartozó tanyai lakosságot ellenforradalmi mozgalmak által akarja befolyásolni, a nagygyűlés feleletképp e gazságokra, *testvéri üdvözletét küldi a fronton harcoló proletártestvéreinek* és kimondja továbbá, hogy *minden élelmiszerfölöslegét a Vörös Hadseregnek és a városi proletárságnak küldi*, hogy ezzel is hozzájáruljon a végső és biztos győzelemhez. Kimondja egyben a nagygyűlés, hogy bármely pillanatban kész arra, hogy *kapával-kaszával kiverje a betolakodó ellenséget*, hogy *végre felszabadítsa Magyarország* délvidékének kapuját, Szegedet. Végül kijelenti a nagygyűlés: teljesen meggyőződhettek arról, hogy a Tanácsköztársaság a föld népének nemhogy ellensége, hanem barátja és istápolója és ezért mindenkor és mindenben, még életük árán is támogatni fogják. Éljen a Vörös Hadsereg! Éljen a Tanácsköztársaság! Éljen a világforradalom!"

---

* Wallisch után Udvardi János tartott beszédet.

A nagygyűlés hatalmas közönsége hosszantartó éljenzéssel tette magáévá a határozati javaslatot.

Vörös Ujság, 1919 június 12. [A szegedi tanyai proletárság a proletárdiktatúráért.]

---

53. AZ OSZTRÁK HATÓSÁGOK AMERIKAI UTASÍTÁSRA GAZDASÁGI BLOKÁDOT RENDELNEK EL A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ELLEN

Vörös Őrség Országos Főparancsnoksága

Jelentem, hogy az Amerikai Misszió utasítására az osztrák hatóságok teljes áru határzárt rendeltek el, úgy, hogy az átkelők semmi néven nevezendő ipari cikket nem hozhatnak át. Kérek drót felhatalmazást hasonló intézkedések megtételére, különösen az élelmiszerszállítmányok visszatartására.

1919 június 28. *Vörös Őrség parság* [parancsnokság] Királyhida

MMI Archivum. Széchenyi Könyvtár. 1919/II. (Táviratok gyűjteménye. 63—64. old.)

III/B. HARC A KÜLSŐ INTERVENCIÓ ÉS A BELSŐ ÁRULÁS ELLEN. A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG BUKÁSA

1919 június—1919 augusztus 1

54. AZ IMPERIALISTA HATALMAK HAZUG ÍGÉRETEKKEL AKARJÁK A VÖRÖS HADSEREG DIADALMAS ELLENTÁMADÁSÁT MEGÁLLÍTANI. CLEMENCEAU TÁVIRATA

1919 június 8

Clemenceau táviratát rádió útján közvetlenül a magyar kormányhoz intézte. A táviratot a magyar kormány címére a bécsi francia misszió fejéhez, Alizéhez is elküldte, aki azt a Magyar Tanácsköztársaság bécsi követe útján juttatta el a Tanácsköztársaság kormányához Budapestre. A távirat így hangzik:

„Igen sürgős.

A magyar kormánynak, Budapest.

A szövetséges és társult kormányoknak az a szándékuk, hogy a

magyar kormány képviselőit a békekonferencia elé hívják, hogy megkapják azon szempontok közlését, amelyek Magyarország igazságos határaira vonatkoznak. A magyarok éppen most jelentik be a csehszlovákok ellen heves és indokolatlan támadásaikat. A szövetségesek már kinyilvánították szilárd akaratukat, hogy véget vessenek a felesleges ellenségeskedésnek, azáltal, hogy két ízben is megállították a román seregeket, amelyek át akarták lépni a fegyverszüneti határt, azután a neutrális zóna határait és megakadályozták őket, hogy folytassák előnyomulásukat Budapestre és megállították a szerb és francia seregeket Magyarország déli frontján.

Ily körülmények között a budapesti kormány formálisan is felhivatik, hogy haladék nélkül vessen véget a csehszlovákok elleni támadásoknak, ellenkező esetben a szövetséges kormányok feltétlenül el vannak határozva, hogy haladéktalanul a legszélsőbb rendszabályokhoz folyamodnak, hogy kényszerítsék Magyarországot az ellenségeskedések megszüntetésére és arra, hogy vesse magát alá annak a megingathatatlan akaratnak, amellyel a szövetségesek tiszteletben akarják tartani parancsaikat.

Erre a sürgönyre 48 órán belül válaszolni kell.

Clemenceau,
a békekonferencia elnöke"

Vörös Ujság, 1919 június 10. [A párizsi konferencia jegyzéke a magyar tanácskormányhoz]

---

55. A TANÁCSKORMÁNY VÁLASZA AZ ANTANT HATALMAK JEGYZÉKÉRE

Clemenceau táviratára a külügyi népbiztos válaszolt. A választáviratot rádión küldtük el, de a Tanácsköztársaság bécsi követe útján Alizéhez is eljuttattuk Clemenceau-hoz való továbbítás céljából. A távirat szövege a következő:

„Clemenceau úrnak, a békekonferencia elnökének
Párizs

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya örömmel fogadja a szövetséges és szövetkezett államok kormányainak ama szándékát, hogy Magyarországot a párizsi békekonferencia elé meghívják. A Magyarországi Tanácsköztársaságnak nincsenek ellenséges szándékai a világ egyetlen népével szemben sem, barátságban és békében kíván élni valamennyivel, annál is inkább, mert nem áll a területi integritás alapján.

Nem volt szándéka megtámadni és nem is támadta meg a cseh-szlovák köztársaságot sem, amelynek népével mindenkor békében és barátságban kívánt s kíván élni. Ragaszkodott mindenkor a szövetséges államok által megállapított demarkációs vonalakhoz és tiszteletben tartotta a november 13-i katonai konvenció határozmányait.

Sajnálattal állapította meg azonban, hogy a szövetséges államok presztizsét felhasználva, a cseh-szlovák köztársaság, a jugoszláv és román királyságok csapatai a november 13-án kötött katonai konvenciót is megszegve, betörtek a Magyarországi Tanácsköztársaság területére és már-már megfojtással fenyegettek bennünket, amidőn a végső szükségtől kényszerítve fegyverhez nyúltunk. Örömmel vesszük tudomásul, hogy a szövetséges államok megparancsolták a cseh-szlovák köztársaságnak, a román és a jugoszláv királyságoknak, hogy támadásukat szüntessék meg, de kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy a nevezett államok a szövetségesek parancsait nem teljesítették, offenzívájuk csupán a mi ellentámadásunkon tört meg és azt is, hogy a csapataik még ma is a november 13-i konvencióban megállapított demarkációs vonalon innen állanak.

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya ismételten kifejezi készségét arra, hogy az ellenségeskedéseket, fölösleges vérontás elkerülése céljából, mindez államokkal szemben haladéktalanul megszünteti, hogy a szövetségesek parancsaiknak a cseh-szlovák köztársaságban, a román és jugoszláv királyságokban érvényt szerezhessenek.

A hadműveletek megszüntetése, a november 13-i katonai konvenció határozmányainak végrehajtása, valamint az ezzel kapcsolatos kérdések rendezései, továbbá a gazdasági kérdések ideiglenes megoldása céljából szükségesnek tartanók, hogy az érdekelt államok részéről megbízottak küldessenek ki és az azokból alakuló bizottság az egyik szövetséges állam képviselőjének elnöklete alatt haladéktalanul összeülne Wienben.

A Magyarországi Tanácsköztársaság kormánya mindenre kész, ami a népek között az igazságos és méltányos békét, a kölcsönös megértést előmozdítja s a vérontásnak egyszersmindenkorra véget vet.

A Magyarországi Tanácsköztársaság külügyi népbiztosa"

Vörös Ujság, 1919 június 10. [A párizsi konferencia jegyzéke a magyar tanácskormányhoz.]

---

56. A 11. SZÁMÚ PÁNCÉLVONAT SZEMÉLYZETE KÖVETELI AZ ANTANT JEGYZÉK VISSZAUTASÍTÁSÁT

A Magyar Tanácsköztársaság 11. számú páncélvonat parancsnoksága Félegyházáról a személyzet nevében a következő tartalmú levelezőlapot intézte a *Népszava* szerkesztőségéhez: A 11. számú páncélvonat összszemélyzete, valamint parancsnokai is, tiltakozásukat jelentik be a demarkációs vonalaknak az antant által való ilyen, ránk nézve szégyenteljes megállapítása ellen, miután ez az ország és a nép teljes agyonverését, tönkretételét célozza és vonná is maga után. Ne adjuk meg magunkat s ne adjuk ki magunkat soha az antant kényére-kedvére, ellenben folytassuk a harcot addig, amíg vagy egy kedvezőbb békét erőszakolhatunk ki, vagy mindnyájan belepusztulunk, de ez országot magunk oda ne adjuk soha.

HIL. Vörös Hadsereg Parancsnokság 1919. 769. (XII. számú csomó.)

---

57. A SZEGEDI ELLENFORRADALMI KORMÁNY TILTAKOZIK AZ ANTANT ÉS A TANÁCSKORMÁNY KÖZÖTTI DIPLOMÁCIAI TÁRGYALÁSOK ELLEN

A szegedi ellenforradalmi kormány (Szeged 125 mérföldnyire van Budapesttől) ma délután szóbelileg tiltakozott a Francia Missziónál a szövetségeseknek Magyarországhoz intézett jegyzéke miatt, azon az alapon, „hogy ez a jegyzék a szovjetekben azt a reményt ébreszti, hogy elismerik őket és meg fogják hívni őket a békekonferenciára". A szegedi kormány attól fél, hogy a jegyzék megszilárdítja a bolsevisták helyzetét . . . Ezért „tiltakozik minden olyan demarš [diplomáciai lépés] ellen, mely úgy is értelmezhető, mint a breszti szovjet elismerése" . . . A szegedi kormány kéri, hogy az antant a lehető leggyorsabban ismerje el, mint hivatalos kormányt.

The Times, 1919 június 14. [Magyarország ellenséges tevékenysége.]

---

58. „A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE ÜDVÖZLI A MAGYARORSZÁGI PÁRTGYŰLÉST"*

Drága elvtársaim! A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága melegen üdvözli az önök pártgyűlését, amely ilyen felelősségteljes történelmi pillanatban gyűlt össze. Az egész Kommunista Internacionále

* A pártkongresszus június 12—13-án volt.

büszke magyar szekciójára, amely olyan rövid idő alatt ilyen óriási munkát tudott végezni. Erős meggyőződésünk, hogy az egész proletariátus egysége, amelynek alapját önök 1919 március havában megvetették, nem lesz megingatható. Csupán a reakciósok, csupán a renegátok és csupán azok, akik a munkásosztálytól elfordultak, foglalhatnak állást most a proletariátus diktatúrája ellen. Minden becsületes és osztálytudatos munkásnak most kommunistának kell lennie. Alig egy hónapja, hogy szívünk fájdalmasan szorult össze, amikor láttuk, hogy az antant által önök ellen bérelt bandák a mi vörös Budapestünk körülzárását kísérelték meg.

A magyar munkások hősies erőfeszítése arra kényszerítette a banditákat, hogy megálljanak a vörös Magyarország fővárosa előtt.

A külföldi erőszak elleni dicsőséges és önfeláldozó harcnak ez a hónapja aranylap lesz a kommunizmus történetében. Az önök pártjának tevékenysége ez időn belül a harmadik Internacionále történetében oly helyet fog elfoglalni, mint a proletariátusnak a kapitalizmus rabláncaiból való fölszabadulása történetének felejthetetlen fejezete. Az önök pártja nem szóval, de tettel mutatta meg, hogy a munkásosztály napjainkban nem csupán arra képes, hogy uralmától megfossza saját burzsoáziáját, de hogy harcot folytathasson a külföldi burzsoázia ellen is a szocialista haza védelmében. Az önök pártja a proletár Magyarország államhajóját el tudta vezetni szirtek és sziklák között és mi meg vagyunk győződve, hogy önök a jövőben is nagy föladatuk magaslatára fognak emelkedni.

Elvtársaink, önök el sem tudják képzelni, hogy az önök munkája milyen óriási és áldásos befolyást gyakorol az egész világ kommunista csoportjaira és pártjaira.

Az egész világ minden becsületes munkása gyűlöli az önök ellenségeit és szíve telve van az önök iránt érzett szeretettel. A proletárforradalom növekedőben van. És higgyék meg, hogy a közeljövőben az egész civilizált világ a kommunizmusé lesz. Se a burzsoá kormányok kegyetlenkedései, sem a szocialista soviniszták árulásai nem fogják megmenteni a rothadó kapitalista rendet, amely utolsó napjait éli: de a döntő harcok még hátra vannak. Hogy teljes készenlétben fogadhassuk őket, fáradhatatlanul kell szerveznünk Vörös Hadseregünket.

Fegyverkezzetek és szervezkedjetek és még egyszer szervezkedjetek. Éljen a magyar kommunista párt! Éljen a világforradalom!

A Kommunista Internacionále
Végrehajtó Bizottsága

Népszava, 1919 június 18. [A Kommunista Internacionále üdvözli a magyarországi pártgyűlést.]

---

59. A KOMMUNISTÁK HARCA A PÁRTKONGRESSZUSON A PROLETÁRDIKTATÚRA LÉTÉT FENYEGETŐ SZOCIÁLDEMOKRATA ÁRULÓ NÉZETEK ELLEN*

a) *Szamuely Tibor felszólalása*

A proletárdiktatúra alkalmazása és annak módszerei tulajdonképpen az egész pártprogramm vitájának ütköző pontja... Ugyanakkor, mikor az elvtársak a proletárdiktatúrának enyhébb alkalmazásáról beszélnek Budapesten, akkor Sopron és Vas megyében az ellenforradalom a proletárdiktatúra enyhébb alkalmazása mellett foglal állást olyan formában, hogy a kommunistákat agyon kell ütni: éljenek a szociáldemokraták... Ugyanakkor, amikor a sopronmegyei és vasmegyei ellenforradalmárok a diktatúra enyhébb alkalmazásának és a szocializmushoz való visszatérésnek jelszava alatt ellenforradalmat csinálnak, akkor nekünk egy pillanatra sem szabad még csak gondolni sem arra, hogy a diktatúra módszerein bármilyen tekintetben is változtassunk, hacsaknem olyan értelemben, hogy még erélyesebben, még kérlelhetetlenebbül járjunk el a proletariátus minden ellenségével szemben.

A párt elnevezésének kérdésében a fölhozottak igazán jogászi színezetűek. Van szerencsém bemutatni a III., Kommunista Internacionále hivatalos lapját, amelynek címe is: *Kommunista Internacionále*. Ebben benne van a Kommunista Internacionále végzése arra vonatkozólag, hogy a magyarországi egyesült szociáldemokraták pártját hogyan kell elnevezni. Nagyon rövid, ha megengedik föl fogom olvasni a vonatkozó passzust:

„A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottsága teljes határozottsággal elvárja, hogy az önök kongresszusa véglegesen megalapozza az önök kommunista pártját, annak határozottan körvonalazott kommunista programmot adjanak és megállapítja, hogy a párt köteles magát kommunista pártnak nevezni. *(Rónai Zoltán: A mai Vörös Ujság sürgönye ezzel ellenkezik**.)* Nem tudom ki fordította azt a sürgönyt. Nekem van szerencsém eredeti oroszban bemutatni. *(Weltner Jakab: Egész nyugodt lehet, az eredeti sürgöny is olyan!)* A szovjetek keretein belül — mondja tovább ez a végzés — lehet két és több párt együttműködéséről szó, de kell, hogy minden államnak minden körül-

---

* Rákosi elvtárs felszólalását közli „A Magyar Tanácsköztársaság 1919". 195—196. old.

** Szamuely Tibor a „Kommunyisztyicseszkij Intyernacional" első, 1919 májusi számában megjelent sürgönyt idézi. Rónai pedig a *Vörös Ujság* 1919 június 13-i számában közzétett sürgönyre hivatkozik. — A kettő szövege nem azonos.

mények között meglegyen a maga céljaiban tudatos kommunista pártja, világos programmal és világos diszciplinával" ...

Népszava, 1919 június 14. [A pártgyűlés megalkotta az új pártprogrammot.]

---

b) *Rudas László felszólalása*

A párt nevének kérdése csak külsőségnek látszik. Az egyesült párt rábízta az Internacionáléra a döntést. A döntés, mint az elvtársak hallották, ma megérkezett. Ezzel az ügy tulajdonképpen el volna intézve. *(Egy hang: Nem egészen.)* Nem azért, mintha az Internacionále döntése parancsszó volna, amit a magyar proletariátusnak követni kell, hanem azért, mert a magyar proletariátus nem tehet mást, mint hogy csatlakozik az Internacionáléhoz abban is, hogy az Internacionále nevét, a kommunista nevet elfogadja *(Úgy van! Taps.)*, és mert a magyar proletariátus csatlakozott forradalmával a világforradalomhoz ...

A másik kérdés, elvtársaim, a diktatúra alkalmazásának kérdése. A diktatúra egy szervezett, intézményesen létesített erőszak. Én is azon a véleményen vagyok ... hogy szervezetlen egyének erőszakát, egyes emberek erőszakát a proletárdiktatúra meg nem tűrheti. *(Helyeslés.)* A proletárdiktatúra a proletariátus intézményes erőszaka a burzsoázia ellen. De ebben a proletariátusnak következetesnek kell lennie ... A proletárdiktatúra következetes alkalmazása azt jelenti, hogy mindenütt erőszakot alkalmazunk, ahol a proletariátus osztályérdekei szempontjából okvetlenül és föltétlenül elkerülhetetlen. Nem alkalmazzuk sehol, ahol ez kikerülhető. Aggodalmas gonddal figyeljük, hol kerülhető ki és nem térünk ki semmiféle olyan erőszak elől, amely a proletariátus osztályérdekeinek megfelel. A proletariátus forradalmának menetét gátolná, ha ezt elkerülnők. Ez az egyetlen szempont, amely a proletárdiktatúra alkalmazásában mérvadó lehet ...

Ez a proletárdiktatúra alkalmazásának kérdése. Itt nem arról van szó, hogy mindenhol, minden áron és mindenképpen erőszakot alkalmazzunk, arról sincsen szó, hogy minden kritikát gáncsoskodásnak és a forradalom menete akadályozásának minősítsünk, azonban van egy kritika, mely tényleg a forradalom menetét akasztja meg, amely tényleg lelohasztja a proletariátus forradalmi tudatát és ez a kritika az, amely a burzsoázia bizonyos intézményeit, melyeket a proletariátusnak szükségképpen el kell nyomnia, védelmezi. Én, éppen ellentétben Kunfi elvtárssal, abban a véleményben vagyok, hogy addig, míg a proletariátus diktatúrája elszigetelten egy-két országban terjed, csak addig kell nekünk a proletariátus diktatúráját a legkíméletlenebbül

alkalmazni. *(Taps.)* Majd akkor, ha a proletariátus forradalma kiterjed az egész világra, vagy a világ egy nagy részére, akkor a proletariátus úgy szervezett összetartozásainál, mint pedig számbeli és fegyveres túlsúlyánál fogva könnyen elbánik a burzsoáziával azért, mert egyedül a burzsoáziával kell majd megküzdeni. De addig, míg a magyar proletariátusnak elszigetelten, egyedül kell megküzdenie a kapitalista imperializmus hadseregeivel, amíg attól kell tartania, hogy idehaza mindenféle ellenforradalmi áramlat gyöngítheti a proletárdiktatúra alkalmazását, addig ezt a diktatúrát következetesen, erélyesen végig kell vinni minden ponton, minden olyan ponton, mely a proletárdiktatúrát a burzsoák részéről gyöngíthetné.

Tehát a proletárdiktatúrát nem kegyetlenül, nem kíméletlenül és nem vérrel, de következetesen és ha kell, kegyetlenül és vérrel is keresztül kell vinni. Nem mindenáron kegyetlenül, nem mindenáron vérrel és a humanitás kiküszöbölésével, de a humanitásnak proletárérdekű humanitásnak kell lennie. A proletárdiktatúrát annál inkább következetesen kell keresztülvinni, minél szűkebb az a terület, amelyen és minél nagyobb a harc, amit a proletariátusnak harcolnia kell. *(Élénk tetszés.)*

Népszava, 1919 június 13. [A pártgyűlés első napja.]

---

60. „A TANÁCSOK ORSZÁGOS GYŰLÉSE"

1919 június 14—23

„A kongresszus ünnepi megnyitása"

... A pártgyűlés bezárulta után ma kezdetét veszi a tanácsok országos kongresszusa. Nem véletlen az, hogy a tanácskongresszus előtt közvetlenül folyt le a pártkongresszus. A proletariátusnak, mint osztálynak legfelső és legjelentősebb rétege a párt. A proletariátus legöntudatosabb előharcosainak elitcsapata a forradalmi proletárpárt. Amíg az osztályelnyomás megszüntével megkezdődő széleskörű öntudatosítás meg nem teszi a magáét, amíg a proletariátus alsóbb és kevésbbé öntudatos tömegei nem eszmélnek magukra, addig fegyelmezettségénél, szervezettségénél és szellemi fölényénél fogva az elitcsapata a munkásosztálynak van hivatva arra, hogy a proletariátus érdekeinek megfelelően az irányítás és kezdeményezés szerepét végrehajtsa.

A proletariátus forradalmi pártjának kiküldöttei döntöttek afelett, hogy mit és hogyan kell cselekedni, megszabták az irányt és az utat, amelyet a cselekvésnek követni kell, a Tanácsok Országos Gyűlésének feladata most, hogy a megszabott és elhatározott irányban cselekedjék. Cselekedni: ez a tanácskongresszus feladata.

Míg a pártgyűlésre a proletariátusnak, mint osztálynak uralmon levő és irányt szabó pártja küldte el képviselőit, a mai kongresszuson az egész, a dolgozók kezében és uralma alatt levő ország proletariátusa képviselve van. Képviselve van itt az az egész osztály, amelynek kezében, erős kezében van most a föld, a gyár, a bánya, minden termelőeszköz, amely most felülről folytatja osztályharcát, a viszonyok megfordulása következtében eddigi elnyomói, most elnyomottjai osztályával.

A tanácsok kongresszusa belpolitikai jelentősége mellett, amellett, hogy itt nyert végképpen és formális elismerést a tanácsok szociális köztársaságának rendszere, a mellett a tény mellett óriási jelentőségű külpolitikai szempontból is. Szinte már nem is külpolitika, hanem történelem az, amit a Magyar Tanácsköztársaság kongresszusával kifelé alkot, történelem, mert a szociális berendezkedés, a kommunista társadalomba való átmenetnek zászlaját tűzi ki nyugat felé, az egész világ minden országának dolgozó tömegei számára. Amíg náluk, nyugaton, a vérzivataros hosszú háborús évek után még osztályháborúvá nem fejlődött külső és belső háborúk további fenntartásának kilátástalansága fennáll, az osztályelnyomás és kizsákmányolás ellen alulról folytatott osztályharcban vajúdja a proletariátus megváltását, addig itt a dolgozók az osztályelnyomás és kizsákmányolás igáját lerázva magukról, maguk döntenek jövendő sorsuk felől, történelmi hivatásuknak megfelelően.

Három történelmi hónap után a magyar proletariátus szankcionálja [törvényerőre emeli] forradalmi munkáját és büszke diadallal világít rá arra az útra, amelyre a világ proletariátusának lépnie kell, hogy az új társadalomba való szükségszerű átmenetet minél gyorsabban és lehető kevés veszteséggel kiharcolja. A proletár világforradalom útjára világít rá a tanácsok első kongresszusa.

Vörös Ujság, 1919 június 15. [A Tanácsok Országos Gyűlése.]

---

61. VITA A TANÁCSKONGRESSZUSON AZ ANTANT JEGYZÉK BIZTOSÍTÉK NÉLKÜLI ELFOGADÁSÁRÓL

a) *Szamuely Tibor felszólalása*

... Tisztelt elvtársaim! Nem lehet kétség aziránt, hogy a kommunista kormány jelszava, hogy: „Világ proletárjai egyesüljetek!", még nem valósult meg teljes mértékben, de az a jelszó, hogy: „Világ kapitalistái egyesüljetek!", teljes mértékben megvalósult. *(Úgy van!)* A magyar

tőkések mindenkoron számíthatnak az antant tőkéseinek támogatásaira. A magyar kapitalisták, a magyar ellenforradalmárok mindig bázist fognak találni azoknál a külföldi idegen kapitalistáknál, akikkel mi most békét akarunk kötni.

De hiszen, elvtársaim, nem is békéről van szó. Egyelőre csak olyan követelések kiegyenlítéséről van szó, melyek fejében az antant nekünk egyáltalában semmit sem garantál. *(Úgy van!)* Tulajdonképp nincs egyébről szó, mint azoknak a gyalázatos, aljas feltételeknek, melyeket a román imperialisták terjesztettek annak idején a Magyar Tanácsköztársaság kormánya elé, szebb, símább, vagy óvatosabb, ravaszabb formába való öltöztetéséről. *(Úgy van!)* Mert hiszen abban sem volt egyébről szó, mint hogy adjuk ki minden fegyverünket, minden mozdonyunkat, minden vagonunkat, egyszóval pőrére vetkőztessük magunkat, hogy annál könnyebben, egyszerűbben végezhessenek velünk.

Most nem ilyen drasztikus eszközökkel akarnak bennünket kivégezni, nem ilyen eszközökkel akarják megfojtani a forradalmat Magyarországon, hanem szépen, ügyesen, a diplomáciai ravaszságok minden alkalmazásával azt mondják: mi elítélünk minden haszontalan vérontást. Ugyanazok mondják ezt, akik milliókat és milliókat hurcoltak a vágóhídra, millió és millió özvegyet és árvát tettek szerencsétlenné. Ezek most a haszontalan vérontás jelszava alatt akarják visszaparancsolni a győzelmes magyar proletár hadsereg csapatait, hogy azután újabb és újabb követelésekkel léphessenek fel ellenünk.

Magáról a békéről nem lehet beszélni akkor, amikor még csak a határokat sem állapítják meg az egész országra vonatkozólag. Tudjuk, csak önkényes megállapításról van szó az északi és keleti frontokon, és mi ugyanakkor semmiféle garanciát nem látunk arra, hogy az antantnak az a néhány divíziója, amely ez idő szerint Szeged környékén áll, mely célokkal marad ott és milyen célja van a jövőre vonatkozólag. *(Úgy van! Úgy van!)*

Nem lehet a csapatokból a támadás szellemét, amelyet május 2-a óta sikerült belevinni a magyar proletár Vörös Hadseregbe, kiengedni azzal, hogy visszaadjuk a kizsákmányolóknak, a kapitalistáknak a már felszabadított területeket ugyanakkor, amikor nem vagyunk biztosak afelől, hogy délről nem fenyeget-e bennünket egy újabb rabság, egy újabb elnyomatás . . .

Nagyon jól tudom, elvtársak, hogy az antant hasonló diplomáciai és katonai ravaszságokkal megpróbálkozott már Oroszországban is . . .

Nem akarom bővebben fejtegetni, hogy mit és miért köszönhetünk mi az oroszországi tanácsköztársaságnak, nem akarom bővebben fejtegetni, hogy mily kötelességeink vannak az oroszországi proletariátussal szemben. De az az egy kétségtelen, hogy nekünk a harcot feladni, a harcot beszüntetni addig nem lehet, amíg az oroszországi proletariátus

veszélyben van, amíg az oroszországi proletariátussal az antant szóba állani nem akar, ellenben minden eszközzel, minden rendelkezésre álló eszközzel, letiporni, vérbegázolni akarja. Addig nálunk nem lehet arról szó, hogy a harcot feladni, vagy csak szüneteltetni is lehet! *(Egy hang: Árulás lenne!)*

Csak akkor, amikor igenis, nyiltan, egyenesen és határozottan, pontosan fogjuk tudni azt, hogy mit kíván az antant és mit ad érte, amikor pontosan fogjuk tudni azt, hogy ezek a kivételek vagy engedmények, amelyekben én egyébként egyáltalában nem hiszek, úgy nekünk, mint az oroszországi forradalmi proletariátusnak szólnak, akkor lehet igenis arról szó, hogy mi az antanttal valamelyes szerződést köthessünk.

Nemcsak azt nem tudjuk elvtársaim, hogy a déli határok melyek lesznek, de azt sem tudjuk, hogy a béke feltételeiben milyen hihetetlen követelésekkel, hihetetlen zsarolásokkal fog majd előállni az antant . . .

Igen tisztelt elvtársaim! A kommunista kiáltvány azt mondja, hogy a proletariátusnak nincs mit veszítenie, nem lehet elvenni tőle azt, amije nincs. De a győzelmes proletariátusnak, az önmagát felszabadított proletariátusnak, nagyon sok veszítenivalója van. A magyarországi győzelmes forradalmi proletariátus a láncait már elveszítette. Ha most nem védi meg magát, ha most megadja magát az antant kegyelmére, akkor nem a láncait fogja elveszíteni, hanem elveszíti az egész világot. *(Úgy van! Úgy van! Balfelől élénk taps.)*

A Tanácsok Országos Gyűlésének Naplója. Budapest 1919. 6. ülés. 1919 június 19. 17—18. old.
MMI Archivum. A. II. 14/30.

---

b) *Kunfi Zsigmond áruló állásfoglalása*

Tisztelt elvtársaim! Én Szamuely . . . felszólalásával szemben szükségesnek tartom azt, hogy itt a kongresszuson, miután ő a proletariátusban élő harci és háborús készségnek kifejezését adta, a magam részéről kifejezést adjak annak a meggyőződésemnek és felfogásomnak, hogy a magyar proletariátusnak óriási tömegei, még pedig úgy azok, akik itthon vannak, mint azok, akik a Vörös Hadseregben vannak, elsősorban békét kívánnak *(Úgy van! Úgy van! Ellentmondások balfelől: Nem áll!)*, és a háborút csak a béke kivívására ránk kényszerített eszköznek tekintik. *(Úgy van! Úgy van!)*

. . . Az a koncepció, amelyet itt . . . Szamuely elvtárs a magyar proletariátusnak a nemzetközi forradalomban való szerepéről és funkciójáról előadott, az én nézetem szerint azt jelenti, hogy ő a magyarországi proletariátusnak a világmegváltó szerepét szánta, még pedig úgy, hogy

ebben a világmegváltó szerepben az a proletariátus, ha szükséges, vérezzen el és pusztuljon el . . .

Én a szocialista messzianizmusnak ezt a háborús felfogását . . . amelyet ilyen világosan el nem mondtak, de amely logikus következménye ennek az álláspontnak *(Felkiáltások: Ezt nem mondották! Le az ingadozókkal! Halljuk! Halljuk!)*, ezzel a felfogással szemben azt állítom, hogy nekünk a világ proletariátusával és a nemzetközi forradalommal szemben *(Folytonos zaj. Elnök csenget.)* egyetlen igazi, nagy kötelességünk van, és ez: ezt az országot a szociális forradalom számára, a Tanácsköztársaság számára, a proletariátus diktatúrája számára megtartani . . .

Ha nékem választanom kell, hogy a szovjeturalom megmaradhasson Budapesten, egy szűkebb területen, és ha ennek az az ára, hogy a most felszabadított területeknek egy részét visszaadjuk, nem habozom abban, hogy az utóbbit válasszam . . .

Én Szamuely elvtársnak, amikor azt mondotta, hogy nem lehet belülről proletárdiktatúrát építeni és kívülről az imperialistákkal megalkudni, kétszer is közbevetettem: mi volt Breszt Litovszkban, mit csináltak ott az oroszok? Azt mondom tehát, ha módunk van arra, hogy egy bresztlitovszki békét kössünk, úgy ezt a békét meg kell kötnünk . . .

Szamuely: Ez nem bresztlitovszki béke, ez egészen más, ha aláírunk mindent, amit ránk diktálnak!

Radó Ernő: Árulás volna eladni az országot *(Zaj.)* . . .

A Tanácsok Országos Gyűlésének Naplója. 6. ülés. 1919 június 19. 18—20. oldal.
MMI Archívum. A. II. 14/30.

---

c) *Hajdu Gyula felszólalása*

. . . Tisztelt elvtársaim! Én azt látom, hogy a békeszerződés, ez az ajánlat, amit most Clemenceau tett, illetőleg ez a parancs, amit Clemenceau nekünk adott, nem békeszerződés, mert hisz ez egyes országvonalakon a területek egyszerű megállapítása, anélkül, hogy további ajánlatot, további kötelezettséget egyáltalában tartalmazna. Bizonyos vagyok benne, hogy ha elfogadjuk ezt, jön egy újabb jegyzék, újabb kívánságokkal. Ha elfogadjuk azt is, fog jönni még egy jegyzék, még újabb kívánságokkal, és végül ha teljesíteni fogunk mindent, amit csak megkívánnak tőlünk, ha odaadjuk nekik minden gazdasági felszerelésünket, ha ki fogjuk szolgáltatni nekik vasutainkat és átadjuk minden értékünket, utolsó kívánságuk feltétlenül az lesz, hogy a tanácskormány pedig távozzék helyéről *(Igaz! Úgy van!)* . . .

Én tehát azon az álláspontón lennék, hogy Clemenceau-nak, illetőleg

a béketárgyalásnak adassék az a jegyzék, hogy hajlandók vagyunk csapatainkat visszavonni, hajlandók vagyunk a területmegjelölést, bármilyenek legyenek, tehát ezt is elfogadni abban az esetben, amennyiben az ország életének lehetőségét, a gazdasági cirkulációnak megindulását, a blokád megszüntetését garantálják ... Tehát azon az álláspontón lennék, fogadjuk el a jegyzéket — ha ezért ellenértéket kapunk, de nem fogadhatjuk el a jegyzéket, ha ellenérték nincs ...

Tehát — mondom — a blokád megszüntetését, a gazdasági élet megindulását kell követelnünk, mert ez a feltétele annak, hogy a forradalom fennmaradjon, a forradalom viruljon.

Ha nem, akkor ... ahelyett, hogy megöljenek bennünket, hogy kiszolgáltassuk magunkat kényre-kedvre, hogy minden további nélkül lemészároljanak, vagy tönkretegyenek, előbb sorompóba kell állítanunk minden erőt, amelynek segítségével az országot, a forradalmat, és ezzel talán a nemzetközi proletár tömegek forradalmát meggyorsíthatjuk és megmenthetjük. *(Úgy van! Taps.)*

A Tanácsok Országos Gyűlésének Naplója. 6. ülés. 1919 június 19. 15—16. old.
MMI Archívum. A. II. 14/30.

---

d) *Tóth István veszprémi küldött felszólalása*

... Kedves elvtársaim! A világ összes munkásságának szemei rajtunk vannak. Tehát mikor afölött döntünk, hogy igenis, egy talpalatnyi földön fogunk inkább elpusztulni — mert azoknak, akik annyiszor tőrbe csalták az embereket, hinni nem lehet, az antantnak hinni nem lehet —, mutassuk meg akarattal, hogy azon az úton, amelyen elindultunk, kitartunk ...

Kedves elvtársak! Az tűnt fel nekem Kun elvtárs beszédében, hogy Oroszországról éppen csak egy szóban emlékezett meg, tehát akkor, amikor erre a lépésre készülünk az antanttal, kérdezzük meg Oroszországot is, amelynek mi a szövetségesei lettünk és árulóivá ne legyünk, fontoljuk meg mégegyszer, mikor tárgyalásokba bocsátkozunk ...

A Tanácsok Országos Gyűlésének Naplója. 6. ülés. 1919 június 19. 25. old.
MMI Archívum. A. II. 14/30.

---

62. A MAGYARORSZÁGI SZOCIALISTA SZÖVETSÉGES TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYA

(Elfogadta a szövetséges tanácsok országos gyűlése 1919 június 23-án)

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmányának alapelvei

1. §.

A Tanácsköztársaságban a proletárság minden szabadságot, jogot és hatalmat kezébe vett, abból a célból, hogy megszüntesse a kapitalista rendet és a burzsoázia uralmát s ennek helyébe a szocialista termelési és társadalmi rendet tegye. A proletariátus diktatúrája azonban csupán eszköz mindennemű kizsákmányolás és mindenfajta osztályuralom megszüntetésére, és előkészítése annak a társadalmi rendnek, amely nem ismer osztályokat és amelyben megszűnik az osztályuralom legfőbb eszköze, az állam hatalma is.

2. §.

A Tanácsköztársaság a munkások, katonák és földmívesek tanácsainak köztársasága.

A Tanácsköztársaság a kizsákmányolóknak semmiféle tanácsban helyet nem ad.

A munkások, katonák és földmívesek tanácsaiban a dolgozó nép hozza a törvényeket, hajtja azokat végre és bíráskodik azok megszegői fölött.

A proletárság a tanácsokban gyakorol minden központi és helyi hatalmat.

3. §.

A Tanácsköztársaság szabad népek szabad szövetsége.

A Tanácsköztársaság külpolitikája a világforradalom segítségével el akarja érni a dolgozók világának békéjét. Békét akar minden hódítás és hadikárpótlás nélkül, a dolgozók önrendelkezési joga alapján.

A világháborút előidéző imperializmus helyett a Tanácsköztársaság a világ proletárjainak egyesülését, szövetségét, a dolgozók nemzetközi tanácsköztársaságát akarja. Ezért ellensége a kizsákmányoló háborúnak, a népek minden elnyomásának és leigázásának. Az osztályállam külpolitikájának eszközeit, különösen a titkos diplomáciát elveti.

4. §.

A Tanácsköztársaság arra törekszik, hogy a dolgozók társadalmának tulajdonába jusson minden termelőeszköz a kizsákmányolás megszüntetése s a termelés szervezése és fokozása érdekében. Ezért köztulajdonba vesz a kisüzem kereteit meghaladó minden mezőgazdasági, ipari, bánya- és közlekedési üzemet.

5. §.

A finánctőke uralma azzal szűnik meg a Tanácsköztársaságban, hogy köztulajdonba mennek át a pénzintézetek és a biztosítóintézetek.

6. §.

A Tanácsköztársaságban csak annak van helye, aki dolgozik. A Tanácsköztársaság elrendeli az általános munkakényszert, ezzel szemben megállapítja a munkára való jogot. A munkaképteleneket, valamint azokat, akik dolgozni akarnak, de akiknek az állam munkát juttatni nem tud, az állam tartja el.

7. §.

A dolgozó tömegek hatalmának biztosítása, a kizsákmányolók hatalma visszaállításának meggátlása érdekében a Tanácsköztársaság fölfegyverzi a dolgozókat és lefegyverzi a kizsákmányolókat. A Vörös Hadsereg a proletárság osztályhadserege.

8. §.

A Tanácsköztársaságban a dolgozók véleményüket írásban és szóban szabadon nyilváníthatják, de megszűnt a tőkének az a hatalma, amellyel a sajtót a kapitalista gondolkodásmód terjesztésének és a proletáröntudat elhomályosításának eszközévé alacsonyította. Megszűnt a sajtónak a tőkétől való függése is. Minden nyomtatvány kiadásának joga a munkásságé és a Tanácsköztársaság gondoskodik arról, hogy a szocialista eszme az egész országban szabadon terjedjen.

9. §.

A Tanácsköztársaságban a munkásság gyülekezési szabadsága teljes. Minden proletárnak jogában áll, hogy szabadon gyülekezhessen és fölvonulásokat rendezhessen. A burzsoázia uralmának megtörésével elhárult a munkások szabad egyesülési joga útjából minden gát és a

Tanácsköztársaság nemcsak megadja a munkásoknak és földmíveseknek a legteljesebb egyesülési és szervezkedési szabadságot, hanem egyesülési szabadságuk kifejlesztése és biztosítása céljából minden anyagi és szellemi támogatásban részesíti őket.

10. §.

A Tanácsköztársaság megszünteti a burzsoázia műveltségi kiváltságát és megnyitja a dolgozók előtt a műveltség tényleges megszerzésének lehetőségét. Ezért a munkások és földmívesek számára ingyenes és a műveltség magas fokát nyújtó tanítást biztosít.

11. §.

A dolgozók igazi lelkiismeretszabadságát azzal védi a Tanácsköztársaság, hogy elválasztja teljesen az egyházat az államtól, az iskolát az egyháztól. Vallását mindenki szabadon gyakorolhatja.

12. §.

A Tanácsköztársaság a világ proletárjai egyesülésének gondolatát hirdeti és ezért minden külföldi proletárnak megadja mindazokat a jogokat, amelyek a magyar proletárt megilletik és fölhatalmaz minden helyi tanácsot, hogy a külföldi munkásokat kérelmükre magyar honosoknak nyilvánithassa.

13. §.

A Tanácsköztársaságban minden külföldi forradalmárnak menedékjoga van.

14. §.

A Tanácsköztársaság nem ismer faji vagy nemzeti különbséget. Nem tűri a nemzeti kisebbségek bármilyen elnyomását és nyelvük használatának bárminő korlátozását. Mindenki szabadon használhatja anyanyelvét és minden hatóság köteles a Magyarországon használatos nyelvek bármelyikén kiállított hozzátartozó beadványt elfogadni, s mindenkit saját anyanyelvén meghallgatni és vele tárgyalni . . .*

MMI Archivum. Röpiratgyűjtemény. II. 2/1919/VI/1054.

* A Tanácsköztársaság Alkotmánya összesen 89 §-ból áll. A további paragrafusok foglalkoznak a tanácshatalom szervezeti felépítésével, a választójoggal, a Tanácsköztársaság pénzügyi politikájával, a Magyarországon élő nemzetek jogaival.

63. „A BURZSOÁK FEHÉR TERRORJÁRA FELELJETEK A PROLETÁROK VÖRÖS TERRORJÁVAL!"

(A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártjának felhívása a proletárdiktatúra megvédésére a június 24-i ellenforradalmi puccs leverése után)

Világ proletárjai egyesüljetek!

Munkások! Elvtársak!

A hatalmi polcukról elkergetett burzsoák és hitvány csatlósaik ellenforradalmi puccsot kíséreltek meg, hogy visszaszerezzék elvesztett hatalmukat, amellyel a munkástömegeket rabságban és nyomorúságban tartották...

Azt hitték, hogy ezt a várost [Budapestet] és ezt az országot visszahódíthatják a maguk számára!

Hitvány szándékuk megtörött a proletariátus vasakaratán, megtörött azon a lelkes elszántságon és meggyőződésen, amely a proletárdiktatúrának alapja.

Budapest harcos proletárjai leverték a burzsoá csőcselék komédiás ellenforradalmát és halálraszánt bátorsággal siettek a gyárak és műhelyek dolgozói a tanácshatalom védelmére.

Budapest proletárjai! Az a kötelesség háramlik reátok ezekben a súlyos időkben, hogy *minden erőtökkel álljatok készen minden pillanatban*, hogy soha többé itt, ebben a városban ellenforradalmi mozgalom fejét föl ne üthesse. Ti tudjátok, miről van szó, tudjátok, hogy mit jelent a proletariátus számára, ha újra a régi rend kerülne vissza. A proletariátus számára csak egy út lehetséges: *ez az út a kemény diktatúra útja. Minden más út a megsemmisülésbe vezet.*

Amit meghódítottatok, azt elvenni ne engedjétek!

Papok, bankárok, mágnások és militarista katonatisztek szent szövetségével állítsátok szembe a proletariátus egységét, összetartását, elszánt harci készségét és megingatlan hitét a szocializmusban.

A burzsoák fehér terrorjára feleljetek a proletárok vörös terrorjával!
Éljen a proletárdiktatúra!
Éljen a világforradalom!

Testvéri üdvözlettel

A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja

MMI Archívum. Röpiratgyűjtemény. II. 25/1919/VI/1181.

64. BORSOD MEGYE NÉPE JELENTKEZIK A VÖRÖS HADSEREGBE

A falu ma állott sor alá. Hatalmas tömegben vonult fel Miskolc utcáin Borsod megye népe hosszú kocsisorokkal a „Lenin" laktanya felé. Már kora hajnalban hangos nótázás verte fel a város csöndjét . . .

A „Lenin" laktanya előtt ünneplő ruhába öltözött falusiak. A fekete lajbik között sűrűn szürkéllik a régi katonaruha. Minden embernek frissen borotvált az arca . . .

Csoportokba verődve várják, míg bekerülnek az udvarba . . .

Az emődi gazdaság délceg legényei jönnek vagy húsz kocsival. Az első kocsin hatalmas vörös zászló leng a reggeli szélben, szép vörös lobogó, virágok és pántlikák díszítik. Mikor leemelik a szekérről, szeretettel és óvatosan göngyölik be, aztán rábízzák egy termetes, markos legényre.

Úgy vigyázz rá öcskös, mint a szemed fényire!

Ne félts te engem, hékás — hangzott a hetyke válasz . . .

A „Lenin" laktanya udvarára csak ötösével engedik be az embereket. De az udvar már is meg van tömve.

Az egyik sorozóbizottság előtt hatalmas szál legény áll. Sajóvámosról való.

Van valami baja, fiam? — kérdezi az orvos.

Nincs kérem nekem semmi, instállom. A válasz kissé sértődött és büszkén feszíti ki domború mellét.

Alkalmas.

Büszkén és boldogan megy ki a legény. Öt évig volt katona.

Az egyik sorozóbizottsági tag elmondja a sorozásokról, hogy az eddigi négy sorozó napon mintegy 3000 embert soroztak.

Miskolcról, Diósgyőr-Vasgyárban és Ózdon a katonaanyag legnagyobb része már bevonult a Vörös Hadseregbe és a munkás-zászlóaljakba. Eddig mindennap hatalmasabb tömegben jelentkeztek sorozásra.

A mai napon oly hatalmas tömegben jelentkeztek a falusiak, hogy már hat sorozó bizottság is működik . . .

A sorozást ma kellett volna lezárni, azonban ez fizikailag lehetetlen és valószínű, hogy még néhány napig el fog tartani, míg a sorozást befejezik.

Miskolci Munkás, 1919 július 1. [Falusiak sorozása Miskolcon.]

---

65. KORVIN OTTÓ JELENTÉSE A BELÜGYI NÉPBIZTOSSÁG EGYES VEZETŐINEK ÁRULÓ MAGATARTÁSÁRÓL

1919 július 10

A Magyar Tanácsköztársaság Belügyi Népbiztosságának politikai osztályától

Rónai Zoltán elvtársnak, a belügyi népbiztos helyettesének a Kormányzótanács részére

A június 24-i ellenforradalmi puccs után részletes jelentéssel szolgáltam Kun, Böhm és Landler elvtársaknak, amelyben adatokkal igazoltam, hogy a nyomozóosztály már előzetesen tudomással bírt a készülődésről, és ha az intézkedésre illetékes szervek jelentéseimet figyelembe vették volna, a puccs kitörése talán megelőzhető lett volna. Ehhez az adathalmazhoz két újabb adatot állapítottam meg, amely jellemző arra, hogy mennyire béna a nyomozóosztály működése, ha jelentéseinek hitelt nem adnak.

Június 24-én délelőtt a testület egyik tagja jelentést tett a testület vezetőjének, Guzi János elvtársnak arról, hogy délutánra a monitorok támadást készítenek. Ezt egy, a Hadügyi Népbiztossághoz beosztott volt tiszttől (Pajor Vilmos v. főhadnagytól) tudta meg, akinek csoportjában... beosztása volt. Guzi elvtárs nyomban jelentést tett Jancsik elvtársnak, akinek válasza az volt, hogy majd kirendeli a tűzoltóságot, akik fecskendőjükkel szétzavarják az egész ellenforradalmat. Az ebédutáni időben 1—2 óra között egy másik nyomozó jelentette Guzi elvtársnak, hogy a monitorokat indulásra készítik, fűtik, amely jelentést ő ismét továbbította Jancsik elvtárshoz. Jancsik úgy vélte, hogy nyomozóink rémeket látnak.

Nem tudom és nem keresem, hogy mi volt az oka annak, hogy Jancsik elvtárs ilyen módon intézte el az ügyet, tény azonban az, hogy a jelentésnek valódisága szomorú igazolást nyert.

Hozzáfűzöm ehhez a jelentéspótlásomhoz azt, hogy úgy látom, nem okultak a történteken, mert jelentéseim most sem találnak kellő intézkedésre, vagy ha történnek is azok alapján előkészületek — olyanok, kiktől éppen nem várható, nemtörődömségüknek olyan formában adnak kifejezést, amely a Tanácsköztársaságot becsületesen szolgálókat azon választút elé állítja, vajjon megmaradhatnak-e helyükön, vagy hagyjanak a történendőknek szabad folyást.

A 8., 9., 10-i napok különböző jelekből, mozgolódásokból, azonkívül Böhm elvtárs kezeihez jutott okmányokból kritikus napoknak látszottak... Haubrich elvtárs el is rendelte a készültséget, de ugyanakkor ő maga... Jancsik elvtárs és Hackspacher elvtárs, akiknek elsősorban

helyükön kellett volna lenni, ittasan nyilvános botrányokat rendeztek, részint a Margitszigeten, részint az Andrássy úton, és meg vagyok róla győződve, hogy szükség esetén nem lett volna, aki intézkedjék. Az erre vonatkozó részletes adatokkal Biermann elvtárs szolgálhat.

Én csak annyit jegyzek meg, hogy hiábavaló minden küzdelmem az ellenforradalom ellen, az ellenforradalom felfedezésére, ha azok leküzdése ilymódon kezeltetik, és a felelősséget sem vállalhatom és közölhetem azt is, hogy nem csak én nem vállalom a felelősséget, hanem velem együtt azok a meggyőződéses, más helyen felelős állásban lévő elvtársak sem, akik látván a dolgok ilyen mederbe való tendálását, nem tudják összeegyeztetni meggyőződésükkel azt ami történik, s legyen szabad felhasználnom az alkalmat arra, hogy még egy dologra felhívjam a figyelmet, ami szintén kapcsolatos az ellenforradalom elleni eredményes küzdelmünkkel. Ez az, hogy a rögtönítélő bíróság által halálra ítélt ellenforradalmárok még ma is életben vannak és érintkeznek hozzátartozóikkal. Nem a vérszomj beszél belőlem, hanem az, hogy máris tapasztaltuk, hogy az ellenforradalmárok az eddiginél nagyobb bátorsággal készítik elő a dolgokat, és azzal nyugtatják meg magukat és egymást, hogy amúgy sem lehet semmi bajuk, mert életüket az angolok megvédik és bármilyen hosszú időre ítélt fogságuknak úgyis véget vet az ellenforradalom győzelme. Ilyen irányú kijelentések három helyről érkeztek már be hozzám...

Az elrettentő példa statuálásának szükségessége az, amely feltétlenül megköveteli, hogy a halálos ítéletek most már haladéktalanul végre is hajtassanak — amint a pogrom-röpiratok terjesztésének megszüntetésére egyetlen halálos ítélet végrehajtása elegendő volt, és ma már csak elvétve történik pogromra való izgatás, bizonyosra veszem, hogy az ellenforradalmi készülődéseket a minimumra csökkentené a diktatúra következetes végrehajtása.

Visszatérve a karhatalom ügyére, javaslatom az, hogy a Kormányzótanács Jancsikot a rendészet mostani reorganizálása folyamán és Haubrichot a hadseregfőparancsnokság bevonásával, a jelenlegi felelős helyükről megfelelően helyezze el.

Korvin Ottó s. k.

MMI Archivum. A. II. 11/134. 279. old. (Az államügyészség hivatalos másolata az eredetiről.)

---

66. SZAMUELY TIBOR KÖVETELI A BELÜGYI ÉS IGAZSÁGÜGYI SZERVEK MEGTISZTÍTÁSÁT AZ ELLENSÉGES, BURZSOÁ ELEMEKTŐL

(Részlet a IV. kerületi Munkás- és Katonatanács 1919 július 14-i ülésének jegyzőkönyvéből)

... Nem akarja részletes bírálat tárgyává tenni sem az Igazságügyi Népbiztosság, sem a Belügyi Politikai Osztály, sem a Vörös Őrség eljárását, az azonban kétségtelen, hogy hiányzik az az erő, amellyel az ellenforradalom ellen fel kellene lépni. Hogy az ellenforradalom a nyakunkon van és nincs elintézve, az mindenki előtt bizonyos lehet ... Amíg pozíciónk egyre erősödik, amíg kilátásaink nemzetközi szempontból egyre rózsásabbak, amíg nemcsak harctéri sikereket érünk el, hanem minden várakozáson felüli diplomáciai sikereket is, amíg a párizsi békekonferenciára való meghívás közvetlen küszöbön áll, addig itt benn különböző álhírek és rémhírek terjesztésével, antant csapatok érkezésével, Magyarország megszállásával és a közellátás körüli bajok túlzásával igyekszik a burzsoázia biztosítani azt az utat, amely hatalmának visszaszerzéséhez vezet. Nálunk a dolgok nem olyan tempóban alakultak, mint Oroszországban. Oroszországban mindjárt a forradalom kitörése után megindult a nyílt harc az ellenforradalom ellen. Nálunk a burzsoázia a proletárdiktatúra első napjaiban gyáván meghúzódott, és csak most kezd egyre nyíltabban dolgozni a proletárdiktatúra ellen ... úgy, hogy azzal szemben a harcot okvetlenül fel kell venni. És erre a harcra nem rátermett a Belügyi Népbiztosság Politikai Osztálya, nem rátermettek a forradalmi törvényszékek, amelyek az Igazságügyi Népbiztossággal szorosan össze vannak kötve ... Hiába nevezünk ki derék, becsületes, öntudatos proletárokat, mikor azok kötelesek annak a parancsait teljesíteni, aki az Igazságügyi Népbiztosságon az illető ügyosztályt vezeti, s aki esetleg a volt Igazságügyminisztérium tisztviselője vagy jól jövedelmező ügyvédi iroda tulajdonosa volt. Ami azután a vidéket illeti, Kassán, Winter hadbíró, aki éppen — úgymond — a mi ügyünkben ellenünk Nyíregyházán vádat emelt és a merényletet szervezte, Kassán ez volt a forradalmi törvényszék elnöke. Sopronban Zsitvay, volt budapesti törvényszéki elnök unokája jelenleg is elnöke a forradalmi törvényszéknek. A forradalmi törvényszék tehát nem alkalmas arra, hogy a szerteágazó ellenforradalommal a harcot felvegye. Az lenne a helyes, ha külön szervezet létesíttetnék Magyarországon az ellenforradalommal és a szabotázzsal szemben ... A rögtönítélő bíróság maga csak adott helyzetben hozhat ítéletet; annak a szervnek, amely harcolni akar az ellenforradalom ellen, azt meg is kell akadályoznia, ki is kell nyomoznia, csírájában kell elfojtania és az a szerv csak az ellen-

forradalommal foglalkozhatik és ezt a szervet függetleníteni kell volt ügyvédek, törvényszéki elnökök vagy elnöki unokák befolyása alól, csak akkor számíthatunk arra, hogy az ellenforradalommal szemben eredményeket érhetünk el.

Javasolja tehát, hogy a IV. kerületi munkás- és katonatanács tegyen előterjesztést a Központi Munkás- és Katonatanácsnak ilyen különleges független szerv felállítása érdekében...

MMI Archívum. A. II. 14/18. 19—20. old.

---

67. BÖHM VILMOS FELAJÁNLJA A MAGYAR SZOCIÁLDEMOKRÁCIA SZOLGÁLATAIT AZ IMPERIALISTÁKNAK A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MEGDÖNTÉSÉRE

(Részlet a párizsi békekonferencia 1919 július 25-i ülésének jegyzőkönyvéből)

Mr. Hoover közölte, hogy Böhm a szövetségesek képviselőinek javaslatot terjesztett elő Bécsben... Böhm kijelentette, hogy ha a szövetségesek őt megfelelően támogatják és bizonyos biztosítékokat adnak neki, különösen a blokád megszüntetésére és élelmiszer behozatalára vonatkozólag, beleértve a dunai forgalom újra megnyitását — ő a maga részéről készségesen felállít egy szociáldemokrata kormányt, melynek ideiglenes diktátora ő lenne. Kun Bélát megfosztanák a hatalomtól, minden terrorista akció megszünne és a rendet helyreállítanák.

Mr. Balfour közölte, hogy... alkalma volt megvitatni ezt az ügyet a katonai szakértőkkel. Ő azt hiszi, hogy a leghelyesebb volna utasítani Böhmöt, valósítsa meg ígéreteit... és közölni kell vele, hogy korlátozza akcióját valamiféle katonai diktátorság felállítására azzal a szándékkal, hogy összehívnak egy alkotmányozó gyűlést, amely olyan helyzetben lesz, hogy szabadon kifejezheti akaratát. Egy ily megoldásnak nagy előnye van. Mind a négy országban vannak olyan vélemény csoportok, amelyek tényleg nem bolsevikok, de bizonyos rokonszenvet éreznek a bolsevik programm iránt. A közönség e részei igen erősen ellenzik a bolsevikok elleni katonai akciót. Mindezeket a hátrányokat el lehetne kerülni, ha Böhm segítségével járnának el...

Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. The Paris Peace Conference 1919. (Az Egyesült Államok külügyi kapcsolataira vonatkozó okmányok. Az 1919-es párizsi békekonferencia.) 1946. 7. köt. 254—255. old.

---

68. A SZOCIÁLDEMOKRATA VEZETŐK ÉS KUN BÉLA AZ ANTANT IMPERIALISTÁKKAL TÁRGYALNAK

... Az antant bécsi megbizottai, még Bécsbe érkezésem előtt, kapcsolatot kerestek osztrák szociáldemokratákkal s igyekeztek őket rávenni arra, hogy közvetítsék a velem való érintkezést. Miután Kun Bélától kifejezetten fölhatalmazásom és megbízásom volt arra nézve, hogy az antantnak a Magyar Tanácsköztársasággal szemben tanúsított magatartása ügyében az antant követeivel tárgyaljak, elfogadtam Cuninghame ezredesnek, Anglia bécsi megbizottjának egy magánjellegű, nem kötelező tárgyalásra vonatkozó meghívását.

Július 23-án beszéltem először Cuninghame-mel. Az antanttal való békés megegyezés szükségességét hangoztatta, mert ellenkező esetben Magyarország helyzete a legsúlyosabbá válik. Arra az ellenvetésemre, hogy a románok ellen való hadműveletek a mi részünkről sikerrel folynak, elővette legújabb táviratait és tudatta velem, hogy a Vörös Hadsereget Kisújszállásnál a románok megverték. Az... íróasztalán láttam — a hadosztályparancsnokok és csapatparancsnokok nevének feltüntetésével! — a Vörös Hadsereg legújabb hadrendjét is, amiből arra következtethettem, hogy az antant kémrendszere vezérkarunkig terjed.

Cuninghame végül tudatta velem, hogy ő, az antant többi megbizottaival együtt, néhány napon belül félhivatalos javaslatot tesz majd az antanttal való békekötés tárgyában.

Tárgyalásaimról telefonon és írásban referáltam Kun Bélának, amelyben szószerint ismételtem a tárgyalás részleteit. Azt is tudattam vele, hogy hadrendünk Cuninghame-ék kezében van s így gondoskodjanak arról, hogy az ebből keletkező veszedelmek elháríttassanak.

Az első tárgyalás napján Kun helyettese, Kun megbízásából, arról értesített, hogy Weltner Jakab és Peyer Károly — két szociáldemokrata vezető — diplomáciai útlevéllel Bécsbe utaznak az antanttal folyó tárgyalások további szorgalmazása céljából...

Most, hogy a román fronton megakadt a Vörös Hadsereg előnyomulása, sőt egyes frontszakaszokon a bomlás jelei is erősen mutatkoztak: Kun elhatározta Weltnernek és Peyernek kiküldetését, hogy egy esetleges kudarc esetén a békekötés gyorsan realizálható legyen...

Weltnerék 24-én érkeztek Bécsbe. Megérkezésük előtt Cuninghame ismét magához kéretett és átnyújtotta azokat a föltételeket, amelyek alapján az antant államok bécsi megbizottai javaslatot tettek Párizsban a Tanácsköztársasággal való békekötés tárgyában:

„1. Egy diktatórikus kormány vegye át a hatalmat. Célszerű volna, ha a következő férfiak helyet foglalnának a kormányban: Haubrich, Ágoston és Garami. (Személyi változásokra Kun már áprilisban vállalt kötelezettséget.)

2. Kun kommunista kormánya eltávolítandó, a bolsevizmus visszautasítandó; a bolsevik propaganda az egész vonalon megszüntetendő. (A propagandára vonatkozó föltételt Kun már az áprilisban Brown professzorral történt tárgyalások alkalmával akceptálta.)

3. A diktatúra csak áthidalás legyen egy valamennyi osztályból képviselt kormány alakításához.

4. Minden terrorisztikus cselekvés, konfiskáció és lefoglalás azonnal megszüntetendő. (A terror megszüntetését Kun az áprilisi tárgyalásoknál is akceptálta.)

5. Egy antant tanács hivandó meg a kormány támogatására.

6. A blokádot fóloldják, az antant részéről azonnal intézkedések történnek élelmiszerek és szén szállítására, meg a dunai közlekedés megnyitásának támogatására.

7. Mindenféle politikai üldözés beszüntetendő.

8. A szocializálás dolgában a végleges döntés az állandó kormány részére tartatik fönn" ...

25-én délelőtt Weltnerrel és Peyerrel meglátogattuk Cuninghame-et, aki megismételte előttünk javaslatait és kijelentette, hogy azokhoz Alizé francia és Borghese herceg olasz megbizottak is hozzájárultak ...

Erről a tárgyalásról Kun Bélának július 25-én kelt írásos jelentésben számoltam be ...

Böhm Vilmos. Két forradalom tüzében. 444—446. old.

---

69. JULIER FERENC VEZÉRKARI FŐNÖK KISZOLGÁLTATJA AZ IMPERIALISTÁKNAK A VÖRÖS HADSEREG CSAPATAINAK FELVONULÁSI TERVÉT

... Julier ezredes, a bolsevikok vezérkari főnöke nyilt összeköttetésben volt a bécsi komitéval, és nemcsak elárulta a Vörös Hadsereg csapatainak felvonulási tervét és helyzetét, de megkísérelte lehetővé tenni a Horthy tengernagy vezetése alatt álló csapatok számára az előnyomulást Szegedről abból a célból, hogy kezet fogjon azokkal a vörös divíziókkal, amelyek a város vonalán tartották a frontot, és amelyek elő voltak készítve a fehérekkel való egyesülésre. Julier terve volt, hogy ezek az egyesült erők támadják oldalba az ő seregeit, amint a románok ellen menetel. Bizonyos, hogy a fővezér terve, saját csapatainak oldalbatámadására, egyedüli a történelemben ...

E. A. Bartlett. The tragedy of Central Europe. (Közép-Európa tragédiája.) London 1923. 222. old.

---

70. A VÖRÖS HADSEREG HADITERVEINEK ISMERETE BIZTOSÍTJA AZ ANTANT GYŐZELMÉT

Franchet d'Espèrey 10. távirata Foch marsallhoz

Meg vagyunk győződve, hogy a magyar offenzíva már kezdetben össze fog omlani. *Már tegnap jelentettem, hogy az összes képzelhető ellenintézkedéseket megtettem. Különben a Vörös Hadsereg hadrendjének másolatát már Komlós ügynök elhozta nekünk. Ezzel teljesen tájékozva vagyunk a Magyarországon történő eseményekről.*

Ha a magyar offenzíva megindul, visszavonulunk a demarkációs vonalig. A vonalra megérkezve fogjuk az ellentámadást megindítani.

Két román brigád indul e napokban — Foitianu tábornok ígérete szerint — Romániából a frontra.

Láthatja, tábornagy úr, hogy a magyar hadsereg részéről nincs mitől tartanunk.

1919 július 23. *Franchet d'Espèrey*
Franciaország marsallja

HIL. Vörös Hadsereg Parancsnokság. 1919. 769. (XI. számú csomó.)

---

71. A MUNKÁSTANÁCS UTOLSÓ ÜLÉSÉN RÓNAI ZOLTÁN A PROLETARIÁTUST TESZI FELELŐSSÉ A TANÁCSHATALOM BUKÁSÁÉRT

... Van egy ... eshetőség, tisztelt elvtársak, és hosszas megfontolás, igen komoly vita után erre az álláspontra jutott egyhangúlag a Kormányzótanács *(Egy hang: És a pártvezetőség! Zaj. Elnök csenget.)*, igen és a pártvezetőség. Ez az álláspont, amely, mondom egyhangú álláspontja volt a Kormányzótanácsnak és a pártvezetőségnek*, a következő: az antant megígérte, hogy tárgyalásokba bocsátkozik velünk, ha Magyarország élén más kormány lesz. Megígérte, hogy tárgyalásokba bocsátkozik velünk és biztosít olyan békefeltételeket, mint aminő békefeltételeket kapott például Németausztria. *(Nagy zaj. Elnök csenget.)* Elvtársak, nagyon jól tudjuk, hogy a németausztriai béke is, a német béke is a bresztlitovszki békénél is keserűbb béke, nagyon jól tudjuk, elvtársak, hogy ezek a békék utolsó dolgok. Ebben a tekintetben mi felvilágosításra, kioktatásra igazán nem szorulnánk, evvel teljesen tisztában vagyunk, de tisztelt elvtársak, ha Németországban nem a szocialisták és a kommunisták, hanem az alldeutschok, a német ügy

* A kommunisták követelték a tanácshatalom védelmét, május 2-ához hasonlóan a proletariátus mozgósítását, ez azonban meghiúsult a szociáldemokraták és a Vörös Hadsereg vezetésében működő ellenforradalmi tisztek ellenállásán.

leghevesebb védelmezői nem tudtak ellenállani az antant imperializmusával szemben, ha Németausztria proletariátusa és burzsoáziája nem tudott ellenállani az antant imperializmusának, ha nekünk nincs semmi kilátásunk arra, hogy ellen tudjunk állani az antanttal szemben jelenleg — és kilátásunk nem azért nincs, mert az antant sokkal erősebb, mint mi vagyunk — hiszen azt mondhatnák az elvtársak, kik vagyunk mi, ha mi most ilyennel jövünk elő, hiszen ezt nagyon jól tudtuk előre, amikor belementünk a küzdelembe — nem azért, mintha az antant ereje túlnyomó volna, hanem azért, mert amint hangsúlyoztam, a mi Vörös Hadseregünk, a mi proletariátusunk nem akar ellenállani*, akkor a mi proletariátusunk érje be egy németausztriai békével... többet mondok, örüljön akkor egy németausztriai békének, örüljön akkor, ha nem mészárolják halomra, örüljön akkor, ha itt nem lesz fehér terror, ha nem lesz itt vérfürdő, hanem csak németausztriai béke...

Részlet a Budapesti Központi 500-as Forradalmi Munkás- és Katonatanács 1919 augusztus 1-i ülésének jegyzőkönyvéből. 176—178. old. Részlet Rónai Zoltán beszédéből.

MMI Archivum. A. II. 14/14.

72. A SZOCIÁLDEMOKRÁCIA ÁRULÁSA SEGÍTETTE A TÚLERŐBEN LÉVŐ NYUGATI IMPERIALISTÁKAT A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MEGDÖNTÉSÉBEN

(A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának felhívása)

1919 augusztus 5

„A világ proletárjaihoz!"

Elvtársak!

Rettenetes árulás történt. A magyar tanácskormány megbukott az imperialista rablótámadások s a szociáldemokraták aljas árulása következtében. A II. Internacionále vezérei, akik a világháborút támogatták, letörték a nemzetközi tiltakozás jeléül megindított sztrájkot. Az imperializmus hősei, élükön Clemenceau-val és Wilsonnal, győzedelmeskedtek. Ultimátumuk úgy hangzott: „Döntsétek meg a tanácskormányt és békében hagyunk benneteket."

És itt megmutatkozott az azelőtti szociáldemokrata párt minden

* A megvádolt proletariátus a tanácskormány lemondása után több helyen tovább harcolt. Így augusztus 2-án vöröscsapatok visszafoglalták Szolnokot; 3-án a somogymegyei munkásság Kaposvárott úgy döntött, hogy nem adja ki a kezéből a hatalmat: a munkástanács a helyén maradt, működésének néhány nap mulva a gyilkos fehér terror vetett véget; augusztus 4-én Székesfehérvárott fegyveresen szálltak szembe tiszti különítményesekkel.

aljassága. Egyességre lépett a magyar kommunista párttal, sőt egybeolvadt ezzel a párttal. Ünnepi gyűléseken, a tanácskongresszuson, a pártkongresszuson fennen hangoztatták, hogy harcolni fognak a kommunizmusért utolsó csepp vérig. A magyar szociáldemokrata párt, egyesülvén a kommunista párttal, befurakodott a III. Internacionáléba.

Ennek a pártnak a homlokáról most a Kain-bélyeg rí le. Elárulta a proletariátust, a forradalmat, a magyar kommunisták derék harcosait, az Internacionálét. Titkos szövetségre lépvén a versailles-i gyilkosokkal és a hazai ellenforradalmárokkal, az imperialisták aranyára és a hóhérok szuronyaira támaszkodva megdöntötték a kommunista proletariátus uralmát. Ezek a „tiszta szocialisták" most visszatérnek a magántulajdonhoz. Egyesült erővel támogatja őket a „Népszövetség" minden tagállama. A kormány élén Peidl, a munkások gyilkosa, a magyar Noske áll.

A szociálpatrióták áruló természete újra kiütközött. Úgy, amint a németországi Scheidemannok és Kautskyak vérbefojtják a proletárforradalmat, úgy, amint az orosz „szociálforradalmárok" és mensevikek tettlegesen támogatják a cári generálisokat, úgy, amint a berni „sárga" Internacionále széltében-hosszában áruba bocsátja a munkásosztályt a rabló „Népszövetségnek" — ugyanúgy prédálták el a magyar szociáldemokraták a világ proletárjainak a büszkeségét, a Magyar Tanácsköztársaságot.

A tőke provokátorainak és bérenchóhérainak nincsen helye a III. Internacionáléban: menjenek csak a másodikkal, Brantinggal, Thomassal, Noskéval és Kautskyval.

A Kommunista Internacionále, elsiratva a Magyar Tanácsköztársaság bukását, derék vezérének, Szamuely Tibornak a halálát, a világ proletárjait arra hívja fel, hogy még szilárdabban álljanak a kommunista zászló alá s annál jobban döngessék a tőke erődítményeit.

Nagy történelmi jelentőségű harcainkban nagy győzelmeket aratunk, azonban súlyos veszteségek is érnek bennünket. De Finnország és Szibéria véres példája megmutatta, hogy olyan országokban, ahol volt már tanácsuralom nem lehet tartós az ellenforradalom győzelme. A felkelések hullámai mindenütt emelkedőben vannak. A mi végső győzelmünk éppoly elmaradhatatlan, mint a burzsoázia és a szociálárulók pusztulása.

A Kommunista Internacionále a magyar proletariátust nyugalomra, férfiasságra és kitartásra hívja fel. Munkára elvtársak! Az illegális kommunista párt azonnali megszervezéséért! Magyarország véres példája megtanította a világ proletárjait arra, hogy a megalkuvó szocialistákkal nem lehetséges semmiféle koalíció, semmiféle megegyezés. A megalkuvó, árulásra kész vezérek pusztuljanak! A mozgalom élére új emberek álljanak! A munkásosztály soraiból fognak ezek kiemelkedni, mert övé és nem ellenségeié a győzelem.

Tanácsmagyarország meghalt — éljen Tanácsmagyarország!
Éljen a magyar kommunista párt!
Éljen az egész világ munkásainak forradalma!
Éljen a kommunizmus!

A Kommunista Internacionále
Végrehajtó Bizottsága

Kommunyisztyicseszkij Intyernacional,[1] *4. szám. 1919 augusztus. 542 old. [A világ proletárjaihoz!]*

---

73. RÁKOSI MÁTYÁS JELENTÉSE A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁGRÓL A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLE II. KONGRESSZUSÁHOZ

1920 július 23

A Kommunisták Magyarországi Pártja 1918 november végén alakult meg. Alapítói Oroszországból hazatért, az orosz forradalomban résztvett kommunisták és azok a munkások és értelmiségiek voltak, akik résztvettek az utolsó háborús évek nagy sztrájkjaiban és a magyarországi forradalom előkészítésében.

A KMP nem volt zárt párt. Csak az értelmiségiek felvételénél kívánt két tagtól ajánlást. A megalapítástól 1919 február 20-ig eltelt idő — amidőn vezetőit elfogták, legális pártszervezeteit szétrombolták — túlságosan rövid volt jó és alapos szervezet kiépítéséhez. De a forradalmi akciók, a helyesen alkalmazott marxista taktika, a jól megválasztott jelszavak, a szociáldemokraták kíméletlen leleplezése és megszégyenítése felrázták a proletariátust. A KMP fel tudta használni a hazatérő pártonkívüli tömegeket, leszerelteket, rokkantakat és munkanélkülieket a burzsoázia és a szociáldemokrácia ellen. A szociáldemokratákat, minisztereiket és sajtójukat olyan helyzetbe kényszerítette, hogy azok kénytelenek voltak álarcukat levetni és így mindenki előtt világossá vált, hogy a burzsoázia kiszolgálói és a proletariátus árulói. De szükség esetén, mint pl. az ellenforradalom elleni küzdelemben, együtt ment a szociáldemokratákkal, anélkül, hogy összeolvadt volna velük. Illegális szervezetei voltak a hadseregben és az erőszakszervezetekben. Vezetői elfogatása és az üldöztetések megkezdése után két nappal már megjelentek a KMP új plakátjai. Három nappal később egy gyűlésen 5 000 munkanélküli vasmunkás élesen elítélte a rendőrség brutalitását és a szociáldemokrata miniszterek magatartását a kommunisták elleni ügyben. Néhány nappal később illegálisan megjelent a *Vörös Ujság*, és a harc megszakítás nélkül folyt tovább. A gazdasági helyzet rohamos rosszabbodása, néhány elhamarkodott ellenforradalmi

kísérlet, a gyárakban és a nagybirtokokon felfedezett kapitalista szabotázsakciók alkalmat adtak a KMP-nek arra, hogy a gyárak erőszakos szocializálása, a nagybirtokok birtokbavétele, a sztrájkolók gazdasági követeléseinek politikai követelésekkel való kiegészítése és a kispolgárság megzavarása által az egész *burzsoáziát úgy megfélemlítse, hogy az a tiszta szociáldemokrata kormányban látta az egyetlen menekülési lehetőséget*, amelytől a kapitalista érdekeknek a kommunistákkal szembeni sikeres védelmét várta és remélte. A burzsoázia arra használta ki az új, mértéktelen antant követelés átnyújtását, hogy a hatalmat szövetségese, a szociáldemokrata párt kezébe adja.

Azonban a szociáldemokraták maguk is szorult helyzetben voltak. Tömegeik, amelyek a háború után a pártban és a szakszervezetekben hallatlanul megnőttek és a munkásokon kívül a kispolgárság egy nagy részét is felölelték, egyre inkább a kommunisták felé hajlottak. E tömegek követelték a bebörtönzött kommunisták szabadonbocsátását, viharos gyűléseken tüntettek a szociáldemokrata vezetők ellen, követelték a kommunista jelszavak valóraváltását és a kommunistákkal való megegyezést. Szervezetileg azonban továbbra is a szociáldemokrata pártban maradtak, amit az is megkönnyített, hogy régi szokás alapján az egyes szakszervezetek tagjai egyben tagjai voltak a szociáldemokrata pártnak.

E tömegek nyomása alatt, amelyeknek egyes vezetői „baloldali szociáldemokraták" elnevezés alatt, rendkívül elmosódottan elhatárolt csoport keretében bizonyos esetekben a párton belül fel is léptek — a szociáldemokrata párt már március első napjaiban kénytelen volt tárgyalásokat kezdeni a bebörtönzött kommunistákkal. Amint ismeretes, a KMP válaszában a kommunista programm feltételek nélküli elfogadását jelölte meg tárgyalási alapként. A fent említett kormányválság és március 23-nak közelsége siettette a döntést. Erre a napra a kommunisták a budapesti helyőrség egy részének bevonásával tömegtüntetést terveztek, amely nagyszabású körvonalai és bizonytalan kimenetele miatt nagy ijedtséget idézett elő a szociáldemokrata körökben. A szociáldemokraták két út között választhattak: vagy továbbra is ellenállnak a tömegek kívánságának s továbbfolytatják a kommunisták üldözését mindaddig, amíg tömegbefolyásuk utolsó maradványait is elvesztik, vagy pedig meggyőződésük ellenére, opportunizmusból elfogadják a kommunisták programmját. Kevés kivétellel az utóbbit választották: az örök opportunisták a proletárforradalmat választották, mert a forradalom most elkerülhetetlennek látszott.

A polgári pártok a legnagyobb zűrzavarban voltak. A harctereken elszenvedett döntő vereségek megsemmisítették a nagybirtokosok és kapitalisták befolyását. Az összeomlás utáni Károlyi-kormány csaknem kizárólag az ország kispolgárságát képviselte, „antant barát"

politikája és „nyugati orientációja" minden irányban hajótörést szenvedett. Maga az antant tette a Károlyi-kormányt lehetetlenné, tehetetlensége napról napra érezhetőbbé vált; követőinek elégedetlensége annyira megnövekedett, hogy az antant fentemlített követelését örömmel használta fel az eltűnésre. A helyzetre igen jellemző volt a városi kispolgárságot maga köré gyűjtő és a kormányban résztvevő „Radikális Párt" határozata, amelyben néhány nappal március 21 előtt azzal az indokolással, hogy „az ország a polgárháború rohamosan fejlődő szakaszában van", kimondta feloszlatását és tagjainak a választásokon a szociáldemokrata jelöltek támogatását ajánlotta. A burzsoázia új szervezetei egyelőre még alakulóban voltak, erőt még nem képviseltek és a diktatúra első napjaiban sietve feloszlottak.

Az összes velünk szembenálló ellenséges osztályerők meglehetősen zavarodottak és ingadozók voltak, ezzel egyidejűleg a proletariátusban a hatalomátvétel javára minden órával erősödő tömeghangulat vált úrrá. A KMP érettnek látta a helyzetet a proletárdiktatúra megalakítására. Számolt ugyan az antant azonnali támadásával, de remélte, hogy az antantban és az új nemzeti államokban mutatkozó érdekellentéteket ki tudja használni mindaddig, amíg a nyugateurópai proletariátus segítsége megérkezik; ezenkívül ebben az időben még közvetlenül lehetett Szovjetoroszországgal érintkezni.

A diktatúra egyik születési hibája az volt, hogy nem erős, kipróbált kommunista párt alakította és vezette. A rövid idő óta fennálló kommunista pártban ugyan jó forradalmi erők egyesültek, de szervezetileg rendkívül gyenge volt. Idővel bizonyára átvehette volna a vezetést; de ebben az irányban rögtön nagy hiba történt: a kommunista párt egyesült a szociáldemokrata párttal.

A szociáldemokrata párt „a proletárdiktatúra álláspontjára helyezkedett", feltételek nélkül elfogadta a kommunisták programmját és legjobboldalibb vezetőit elmozdította helyükről. „Tömegei ugyan — miként Garami, a jobboldali vezetők egyike akkor mondotta — a szociáldemokrata párt tagjai, de érzésben kommunisták." Ha a KMP a szociáldemokrata párttal csak koalícióban maradt volna, akkor ezeket a „kommunista érzelmű" tömegeket és a baloldali szociáldemokratákat — akiknek nyomására a szociáldemokrata párt kénytelen volt engedni — saját pártjába kellett volna felvennie. Ezek az elemek, amelyek ugyan részben a diktatúra alatt, részben később jó kommunistákká váltak, kezdetben igen zavarosak és ingadozók voltak. Elutasíthatatlan belépésük a KMP-ből egyesülés nélkül is „szocialista-kommunista" pártot alakított volna. Ezenkívül a megtért szociáldemokrata pártban nem nagyon lehetett bízni. Számolni kellett azzal, hogyha a párt megtartaná önállóságát és szervezeteit, ezeket arra használná fel, hogy a legközelebbi válság alkalmával a burzsoáziához csatlakozva mentse, ami menthető. Az

SzDP-t az egyesüléssel „kompromittálni" akarták a burzsoázia előtt, hogy ezzel a visszavonulását lehetetlenné tegyék. Azonkívül számolni kellett a rögtöni háború veszélyével is és olyan időre akarták elhalasztani a szociáldemokratákkal való végleges leszámolást, amikor a polgárháború egy lélekzetvételnyi szünetelése erre kedvezőbb alkalmat nyújtana.

A diktatúra alatt természetesen kiderült, hogy a szociáldemokraták az egyesülés dacára minden alkalmat felhasználtak a diktatúra likvidálására: sem az antant missziók, sem a szociáldemokrata vezetők nem zavartatták magukat a szovjethatalom megsemmisítésére és szociáldemokrata kormány megalakítására vonatkozó titkos tárgyalásaikban.

Ezenkívül Budapesten a kommunista szervezetek igen gyengék voltak, a vidékiek alig voltak kiépítve; sokat közülük a diktatúra előtti utolsó hetek üldözései megsemmisítettek s ezeket még nem tudták újra kiépíteni. Ennek következtében az egyesülés csaknem kivétel nélkül a kommunisták eddig üldözött, gyenge szervezeteinek a szociáldemokraták érintetlen, régi szervezeteibe történő beolvadását jelentette.

A szovjethatalom megszervezésével, a gazdaság szocializálásával, a Vörös Hadsereg felállításával mindkét párt használható erői annyira igénybe voltak véve, hogy az új párt nem játszhatta azt a szerepet, mint az oroszországi kommunista párt és megfelelő erők hiányában teljesen akcióképtelen volt. Midőn a kommunisták e hibákat felismerték és valamelyes sikerrel a párt átgyúrását elvégezve, a tömegek segítségével a szabotáló szociáldemokraták kigyomlálását megkezdték, az antant támadását már nem lehetett elhárítani. Egy erősen felhígított kommunista párt is nagyon megkönnyíthette volna a harcot a szociáldemokraták ellen: az antant hadseregektől azonban természetesen ez sem menthette volna meg a diktatúrát.

A diktatúra előtt szép sikereket értek el a kommunisták a szakszervezetekben és a legjobb úton voltak ahhoz, hogy letörjék a reakciós szakszervezeti bürokrácia hatalmát. A diktatúra alatt az itt dolgozó kommunisták más beosztást kaptak s így a szakszervezeti bürokratáknak alkalmuk volt ingadozó pozícióikat megszilárdítani. Szervezetileg és ideológiailag össze voltak nőve a szociáldemokratákkal. Fogalmuk sem volt a szakszervezetek feladatainak a megváltozásáról, ami a proletariátus kezébe került államhatalom következtében előállott. Ahelyett, hogy az új proletár termelés megszervezésével, a munkafegyelem helyreállításával törődtek volna, továbbra is — úgy mint eddig — politizáltak, szabotálták a rájuk kényszerített szervezési feladatokat, rosszakaratúan, meglehetősen egyértelműen kritizálták a diktatúra hibáit és elkerülhetetlen nehézségeit.

A kommunisták hadat üzentek ezeknek az elemeknek. A szakszervezetekbe tömörülő munkásokhoz fordultak és így kényszerítették a szak-

szervezeti bürokráciát kötelessége teljesítésére. A szakszervezetek legjobb vezetőit a mi oldalunkra állítottuk, de a vezetők zöme továbbra is ellenségként állt velünk szemben. Minél jobban visszaszorítottuk ezeket a bürokratákat, minél inkább aláástuk helyzetüket, annál erősebben lázítottak a proletárdiktatúra ellen, remélve, hogy az ellenforradalom győzelmével ők is megmenekülnek. Az ellenük folytatott küzdelem igen nehéz volt. Minthogy nem volt erőteljes proletár politikai szervezet, kénytelenek voltunk a szakszervezetekre, mint proletár tömegszervezetekre politikai feladatokat bízni. Így alkalmat adtunk a vezetőknek arra, hogy gazdasági kérdések helyett politikai kérdésekkel foglalkozzanak. A szakszervezeti vezetőknek veszedelmes rutinjuk volt és ezen a területen túlszárnyalták a legtöbb kommunistát. Értettek ahhoz, hogyan lehet a saját személyük és tevékenységük ellen irányuló kritikákat a szakszervezetekre irányuló támadásként beállítani. Egyes fiatal kommunisták eltúlzott vagy meggondolatlan kijelentéseit kihasználták vagy olyan kérdéseket vetettek fel, mint pl. a szakszervezetek feloszlatása — amit természetesen senki sem érintett —, és azt a látszatot keltették, mintha a kommunisták a szakszervezetek feloszlatására törekednének.

Ugyanígy a munkástanácsok sem fejtettek ki olyan tevékenységet, mint az oroszországiak. Nem a proletárakarat tükrözői és végrehajtói voltak. A diktatúra előtt a szociáldemokrata párt egyik bizottságaként működtek és e minőségükben egyszerűen kizárták a kommunista tagokat. A diktatúra alatt megközelítették ugyan feladatukat, de megválasztásuk módja és a pártharc teljes hiánya folytán távol voltak attól, hogy a munkásosztály színe-javát vagy akár a nagy proletár tömegeket képviseljék. Ezeket a tényeket a szakszervezeti boncok arra használták fel, hogy a szakszervezeteket mint egyedüli proletár szervezeteket, sajátmagukat pedig mint egyedüli proletár vezetőket állítsák be.

Kipróbált, fegyelmezett, szigorúan centralizált, a forradalmi munkásság színe-javát egyesítő, a proletárok többségének bizalmát bíró és fölényével a szakszervezeti és egyéb proletár tömegszervezetek tömegeit vezető kommunista párt nélkül a proletariátus a kezébe kerülő hatalmat még a legkedvezőbb körülmények között sem tudja megtartani.

A diktatúra alatt Magyarországon nem volt ilyen párt. Ehhez járult még az is, hogy mindazok a szervezeti, gazdasági, politikai és vallási kérdések, amelyek Oroszországban az első 17 hónapban egymásután merültek fel és azokat egymásután lehetett megoldani, nálunk az első pillanatban megvoltak és vagy azonnali megoldást vagy halaszthatatlan kezdeményezést követeltek. Azonnal meg kellett kezdeni egy nagy Vörös Hadsereg szervezését, mert április közepén Magyarországot a románok és a csehek több mint 500 kilométeres fronton megtámadták. Mindezeket a feladatokat forradalmi tapasztalatokban járatlan prole-

tariátus segítségével kellett megoldani, amelynek nagy tömegei ugyan hatalomra törekedtek, de nem volt meg bennük a készség a hatalom megtartásához szükséges lemondásra, éhezésre, harcra és önfeláldozásra.

Kezdetben a burzsoázia annyira tehetetlen, szervezetlen, készületlen és meglepett volt, hogy nem gondolhatott azonnali ellenállásra. Ezenkívül tanult az orosz forradalom tapasztalataiból is. A magyar burzsoázia ahelyett, hogy — amint az Oroszországban történt — felvette volna a harcot, sietett felajánlani szolgálatait a fiatal Tanácsköztársaságnak. Államtitkárok, tisztek, bankárok, nagybirtokosok és kereskedők munkát kérve tülekedtek a szovjet funkcionáriusok körül. A tanácskormány minden lényegbevágó rendelkezését — látszólag ellenállás nélkül — azok vitték keresztül, akiket érintett. A kommunisták megértették ezt az új taktikát, tudták, hogy a burzsoázia csak addig fog meglapulni, amíg kedvező alkalmat nem talál a nyilt támadásra, addig megelégszik a szabotázzsal. A proletariátus nagy részét megtévesztette ez a magatartás: figyelmeztetésünk után Oroszországra hivatkoztak, ahol a dolgozni akaró polgárt nemcsak alkalmazták, hanem — ha szakember volt — még kitűnő állást is adtak neki. Kihasználták ezt az alkalmat arra is, hogy a kommunistákat ultraradikális színben tüntessék fel. A burzsoázia magatartása elősegítette a termelés zavartalan átvételét és folytatását, eltávolításuk azonban a háború és blokád miatt — melyeknek elintézése minden erő megfeszítését követelte — nagy nehézségekbe ütközött. Többnyire — valamilyen címen — bentmaradtak üzemeikben, vagy birtokukban, egyre merészebben szabotáltak, korrumpálták volt alkalmazottaikat, puszta jelenlétükkel megbénították a forradalmi erőket és így sokkal nagyobb és hatékonyabb károkat okoztak, mint nyilt harcban alkalmuk lett volna.

Ehhez járult még az is, hogy Magyarország területe nagyon kicsi volt, északnyugaton 60, északon 160, keleten 100, délen pedig 150 kilométernyire volt a front Budapesttől. A nagy fölényben lévő ellenség csak néhány napi menetelésnyire volt Budapesttől: sikerült áttörés vagy nagyobb előnyomulás esetén igen rövid idő alatt elérhette volna a forradalom szívét. Ez a veszély, amely állandóan Damokles kardjaként függött fejünk felett és amely a burzsoáziát egyre jobban buzdította, május 2-án, amikor a románok már csak 70 kilométernyire voltak Budapesttől és a magyar hadsereg ellenállás nélkül hömpölygött visszafelé — már nagyon közel volt. A szociáldemokraták a menekülést ajánlották, de a kommunisták a proletariátushoz és Budapest lakosságához fordultak és két nap alatt egy új munkáshadsereget állítottak fel. Ez más irányba terelte a dolgokat, az antant zsoldosai meglepődtek, megállították az előnyomulást; a szétzilált Vörös Hadsereget át tudtuk szervezni. A Vörös Hadsereg támadásba ment át, visszaverte a románokat a Tiszántúlra és mélyen benyomult Csehszlovákiába.

Ezzel ideiglenesen megmentettük a helyzetet. A hadsereg azonban maradéktalanul igénybevett minden félig-meddig alkalmas kommunistát. Mindenkinek a frontra kellett menni. Ezáltal a frontmögötti országrészeket rendkívüli módon meggyengítették, a legjobb, legöntudatosabb munkások és bizalmi emberek bevonultak. A hadsereg ekkor — a militarizált Vörös Őrséggel együtt — 280 000 emberből állott. (Az ország lakosságának száma kb. 7 000 000 volt.)

Az antant kénytelen volt tárgyalásokat kezdeni a Magyar Tanácsköztársasággal. Egyidejűleg azonban előkészületeket kezdett az új támadásra. A blokádot még jobban megszigorították. A külföldi missziók lázas tevékenységet fejtettek ki az ellenforradalom megszervezésére, nyugtalanító híreket és félhivatalos híreszteléseket terjesztettek az antant küszöbönálló, elhatározott offenzívájáról, vagy jelentéseket adtak ki a négyes-szövetség olyan ajánlatáról, amely szerint egy tiszta munkás- és szociáldemokrata kormányt nemcsak hogy elismernek, hanem még élelmiszerekkel és nyersanyagokkal is támogatnak. Mozgósították a csehszlovákiai és németausztriai szociáldemokráciát és megkísérelték azt is, hogy a magyar szociáldemokratákat és a szakszervezeti boncokat a Tanácsköztársaság elleni nyilt fellépésre bírják. Ez utóbbiak a Vörös Hadsereg minden győzelmével kétségbeesettebbek lettek, tudták, hogy a tanácsdiktatúra megerősödése megsemmisítésüket jelentené és menekülésük érdekében minden célravezetőnek mutatkozó eszközt megragadtak. Szívós szabotázsakciókba és körmönfont ellenforradalmi agitációba kezdtek a gyárakban, üzemekben és a hadseregben. A burzsoázia, felbátorodva az antant és a szakszervezeti árulók példáján, szintén megtett minden tőle telhetőt. Munkájukat megkönnyítette a köztársaság egyre rosszabbodó gazdasági helyzete.

Magyarország a háború dacára gazdag ország volt, meglehetősen nagy élelmiszerkészletei maradtak, így fel lehetett emelni a mezőgazdasági munkások és bizonyos munkás-kategóriák élelmiszeradagjait. De nem volt só, fa, zsír, ruhaneműi, petróleum, aprópénz. A bankjegynyomda Bécsben volt, a tanácskormány kénytelen volt új papírpénzt kiadni. Ezt azonban a kis- és középparasztok nem akarták elfogadni, ami a főváros egyre tudatosabbá váló éhség-blokádjának ürügyéül szolgált. Minthogy a legjobb munkások a fronton voltak és a blokád következtében sokféle nyersanyag és gépalkatrész hiányzott, a termelés sok iparágban visszaesett.

A kommunisták és a baloldali szociáldemokraták legjobb erői, sőt néhány szakszervezeti vezető is, megfeszített erővel dolgoztak és nemcsak szembeszálltak az új gazdasági nehézségekkel, hanem egyre jobban visszaszorították az ellenforradalmi munkásvezérek befolyását a fővárosi munkásság körében.

Nem maradt azonban erőnk a vidék, az alsó proletárrétegek és a kis-

polgárság megszervezésére. A falusi proletárok a földet többnyire nem forradalmi földfoglalás, hanem a tanácskormány által kibocsátott dekrétum alapján kapták meg. Nem voltak eléggé forradalmasítva. A volt birtokosok jelenléte és a földmunkásszövetség hallatlan ellenforradalmi tevékenysége megtette a többit. Ennek ellenére a falusi proletariátus magatartása kedvező volt, mert minden területen érezte a proletár kormányzat előnyeit. Viszont nem tettünk semmit a félproletár elemek nagyrészét képező közép- és kisparasztok érdekében. A kommunista párt mit sem akart tudni a föld egy bizonyos részének a középparasztok és kisbérlők közötti felosztásáról, ilyen akcióról legjobb esetben aratás után lehetett volna beszélni. Az e rétegek megnyerésére irányuló jóindulatú, de meggondolatlan kísérletek (mint pl. az adófizetések felfüggesztése stb.) hajótörést szenvedtek és ezeket az ellenforradalom kihasználta. Az alkoholtilalom megfojtotta a borkereskedelmet és sok középparasztot megkárosított. A gyufa, élesztő, petróleum stb. egyre fokozódó hiánya elégedetlenséget szült és jó okot adott az ellenforradalmi agitáció megkezdésére és kiszélesítésére. A politikai megbizottak, akiket az alföldre küldtek, többnyire fiatalok és tapasztalatlanok voltak (az idősebbeket és tapasztaltabbakat más irányban kellett felhasználni), és a legjobb esetben nem ártottak. A falusi szovjetekbe befurakodott korrupt elemek is megtették a magukét. E félproletár és nemproletár elemek megnyerése érdekében különböző rendelkezéseket bocsátottak ugyan ki, de azokat többnyire nem vitték keresztül.

A városban sem volt jobb a helyzet: a nagy gyárak proletárelemeit sikerült ugyan meggyőzni és egyrészét egyre inkább balra tolni. De a nagy pártonkívüli tömegeket nem tudtuk befolyásolni, ugyanígy a kispolgári, félproletár exisztenciákat sem. A szakszervezetek felé áramló tapasztalatlan tömegek bőséges kárpótlást adtak a szakszervezeti boncoknak a balratolódó munkásrétegek helyett és jó támaszai voltak a szakszervezeti ellenforradalmi machinációknak.

Rendeleteket adtak ki, amelyek néha önkénytelenül, gyakran azonban tudatosan a kiskereskedők és kisiparosok zaklatásához vezettek; szigorú rendeletek jelentek meg, amelyeknek végrehajtását senki sem ellenőrizte, azokat soha végre nem hajtották és így csak egyéb törvények semmibevevéséhez vezettek. Néhány vezető alkalmatlansága csak óriási baklövések után derült ki. A szervezetlenség gyakran abban mutatkozott meg, hogy emberek olyan állásokba kerültek, ahol használhatatlanok voltak. A legjobbak, legtehetségesebbek annyira túl voltak halmozva munkával, hogy ez akadályozta tevékenységüket. Forradalmak idején a nagy, ügyes és gyakorlott elődök helyére kistolvajok és ügyetlen, gyakorlatlan szélhámosok is kerülnek, akiknek tevékenysége vesszőparipája és felháborodásának tárgya volt mindazoknak, akik egyidőben félszemüket mindenesetre behunyva „viszontbiztosítást kötöttek"

a burzsoáziával, és ezáltal a proletár államnak óriási anyagi és erkölcsi kárt okoztak. A vendéglősök szabotázsa, akik a racionalizált élelmiszeradagokat rosszul készítették el vagy nyersen eladták, a kereskedők, akik alkalmazottaikkal összejátszva nem nyitották ki vagy korán bezárták üzleteiket, akik a vevőket az üzletek előtt állni hagyták, hogy ne kelljen a megszabott árakon vagy szovjet pénzért árusítaniok, akik áruiknak egy részét csak élelmiszerekért vagy az Osztrák-Magyar Bank régi bankjegyeiért „feketén" uzsoraáron árusították, az egyre jobban virágzó spekuláció és végül a rengeteg pénz, amiért semmit sem lehetett vásárolni — az ellenforradalom egyre erősödő agitációja nélkül is a szovjet kormány ellen fordították volna a nemproletár és kispolgári elemeket.

A nagy tömegek, amelyeknek eleinte saját tapasztalataikon keresztül alkalmuk volt meggyőződni a rendeletek és akciók helyességéről, egyre jobban meggyőződtek a növekvő ellenforradalmi áramlat létezéséről. Június 24-én ellenforradalmi lázadás tört ki Budapesten. A lázadást leverték, de a bűnösöket nem lehetett megbüntetni, mert az olasz misszió vezetője az antant nevében tiltakozott kivégzésük ellen. Ez természetesen fokozott munkára serkentette az összes ellenforradalmárokat. Július első napjaiban Clemenceau háborús fenyegetőzései folytán (és a cseh szociáldemokraták segítségével megerősített cseh hadsereg nyomása alatt) a Vörös Hadsereg kénytelen volt kiüríteni Szlovákiát. Szlovákia kiürítése kedvező alkalmat nyújtott az aktív tiszteknek arra, hogy a további harcok hiábavalóságát hangoztassák és ezzel a katonák nyomott hangulatát még fokozzák. Aratás előtt állt az ország, ebben az időben egyébként is szűkösebb a helyzet, ehhez járult az élelmiszerelosztó helyek szabotázsa. Nőtt az elégedetlenség.

Ezután következett a nagy „világsztrájk", amelyet a Magyar Tanácsköztársaság és Szovjetoroszország megmentésére szerveztek, s amely a harcoló, nyomorgó proletár államok első nyilvános elismerését szolgálta volna. Nagy reményeket fűztünk ehhez a naphoz, ezzel biztattuk a munkásokat és a harctéren küzdő katonákat. A sztrájk lesújtó eredménnyel végződött, világosan megmutatva, hogy Franciaország és Anglia proletariátusa Szovjetoroszország ellen Clemenceau és Lloyd George oldalán áll. Július 21-ét egész Magyarországon tömegtüntetéssel ünnepelték. Annál elcsüggesztőbb volt az árulás.

A tanácsdiktatúra sorsát megpecsételte a román fronton elszenvedett vereség. Az egész tisztikar nyilt szabotázsa, egyes csapatrészek és munkásalakulatok csődje és zendülése siettette a hanyatlást. Hiába mentek a még otthonmaradt kommunisták a frontra — a megvert, szétfutott hadsereggel semmit sem tudtak kezdeni. A budapesti proletariátussal meg lehetett volna ismételni a május 2-i kísérletet. De amikor a románok északkeleten Hatvant, délen Kecskemétet elfoglalták és két napi járóföldre voltak Budapesttől, Tusar úr, a cseh szociáldemokrata

miniszterelnök jóváhagyásával támadásra indult a csehszlovák hadsereg is és elfoglalta a salgótarjáni bányamedencét, Sátoraljaújhelyt és más községeket. Minthogy ezen a fronton csak jelentéktelen erőink voltak, szabaddá vált az út északkeletről és északról Budapest felé.

A szociáldemokraták és a szakszervezeti boncok tárgyalásokat kezdtek az antanttal. Igéretet kaptak arra, hogy az antant bármilyen munkáskormányt elismer, ha abban kommunisták nem vesznek részt, sőt egy ilyen kormány létesítése esetén rábírják a románokat arra, hogy a Tiszántúlra visszavonuljanak. Kilátásba helyezték az élelmiszerszállítást és a blokád megszüntetését is.

Gondoskodtak arról, hogy ezeket a feltételeket azonnal nyilvánosságra hozzák. A budapesti proletariátus elsöprő többsége ezekben látta az egyetlen kivezető utat. Augusztus 1-én még néhány kommunista vezetés alatt álló zászlóalj némi sikerrel megkísérelte a román derékhad visszaszorítását. Ezzel egyidejűleg azonban az egyik ezred azzal az indokolással követelte Budapestre való azonnali visszaszállítását, hogy ott „tiszta szocialista" kormányt létesítsen. Ugyanezt kívánta a budapesti helyőrséget képező Haubrich vezetése alatt álló hadosztály is.

A munkástanács utolsó ülésén a kommunisták rámutattak arra, hogy az antant ígéretei fabatkát sem érnek, mert a proletariátus diktatúrája után szociáldemokrata vagy általában egy „demokratikus" kormány megalakítása teljesen lehetetlen, és ezután csak a burzsoázia diktatúrája — borzalmas fehér terror formájában — következhet. Figyelmeztetésük hiábavaló volt: a magyar proletariátus első diktatúrája összeomlott.

Az a kép, amelyet ezek a sorok a Magyar Tanácsköztársaságról mutattak egyoldalú és csak a hibákat emeli ki. A magyar proletariátus négy és félhónapos uralma idején számtalan bizonyítékát adta hősiességének, önfeláldozásának, szervező képességének, öntudatosságának és fegyelmezettségének. Ezeket itt nem is érintettük. A hibák e nyílt feltárása tanulságos lesz majd a legközelebbi proletárforradalom számára...

Rákosi Mátyás

Berichte des zweiten Kongresses der Kommunistischen Internationale. (A Kommunista Internacionále II. Kongresszusának jelentései.) Petrograd 1921. 33—46. old.

IDŐRENDI TÁBLA

1917 november 7—1919 augusztus 1

1917	nov. 7	A Nagy Októberi Szocialista Forradalom.
	nov. 25	Rokonszenv-tüntetés Budapesten az Iparcsarnoknál az oroszországi proletárforradalom mellett.
	nov. 29	Megérkezik az orosz szovjet kormány békeajánlata.
	dec. 2	A soknemzetiségű Magyarország népei országszerte békekötést követelnek.
	dec. 22	Breszt Litovszkban megkezdődnek a béketárgyalások.
	dec.	A lupényi bányákban 15-e és 31-e között több napon át sztrájkolnak a bányászok.
1918	jan.	Megjelenik a Forradalmi Szocialisták háborúellenes felhívása a katonákhoz.
	jan. 11	A honvédelmi miniszter rendeletet ad ki a háborúellenes röpiratok elkobzására, terjesztőik letartóztatására.
	jan. 12	Feloszlatják a Galilei-kört.
	jan. 13	A munkásság békegyűlései Budapesten. Baloldali munkások, értelmiségiek határozata követeli a munkástanács megalakítását.
	jan. 14—21	Bécsből kiindulva általános sztrájk az Osztrák-Magyar Monarchia országaiban az azonnali béke mellett. Magyarországon általános sztrájk 18-tól 21-ig, amelyet a szociáldemokrata vezetők leszerelnek.
	jan.	Január végén a Forradalmi Szocialisták felhívásukban az orosz proletariátus példájának követésére szólítják fel a magyar munkásokat.
	febr. 1	Az osztrák-magyar flotta matrózainak lázadása Cattaroban.
	febr. 26	Belügyminiszteri rendelet a forradalmi agitáció megakadályozására.
	márc. 3	A bresztlitovszki békeszerződés aláírása.
	márc. 7	A vasmunkások Budapesten forradalmi úton bevezetik a 8 órás munkanapot. A tőkések 60 000 vasmunkást kizárnak a gyárakból.

1918	márc. 18—22	Bányászsztrájk Lupényban.
	márc. 24	Budapesten, környékén és több vidéki városban a munkásnők megünneplik a Nők Napját és tüntetnek a békéért.
	ápr. 3	Megjelenik Moszkvában a *Szociális Forradalom*, az oroszországi magyar hadifoglyok lapja, az első magyarnyelvű kommunista ujság.
	ápr. 22	Országos tüntetés a választójogért.
	ápr. 24—máj. 2	A Sopronvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság bányáiban sztrájkolnak a bányászok.
	máj. 1	A dolgozók országszerte tüntetnek a béke mellett. Kiemelkedők a bányamunkások megmozdulásai.
	máj. 20	A pécsi katonai helyőrség fegyveres felkelése.
	máj. 22—jún. 3	Sztrájkolnak a resicabányai kohóművek és gépgyár munkásai.
	máj. 25	Sztrájkbalépnek a várboksáni, a kemenceszéki és vaskői munkások. Aninán a sztrájkoló munkások feltörik a dinamitraktárt.
	máj. 25—26	A magyarországi szakszervezetek rendkívüli kongresszusa.
	jún.	A moszkvai magyar agitátor-iskola hallgatói résztvesznek az eszer-puccs leverésében.
	jún. 12	A magyar csendőrség felügyelőjének jelentése a katonaszökevények számának rohamos növekedéséről.
	jún. 12—24	A tatabányai munkások sztrájkja.
	jún. 15—16	A piavei ütközet.
	jún. 20—28	A MÁV-gépgyári csendőrkirendeltség parancsnoka a sztrájkoló munkások közé lövet. Tiltakozásul a terror ellen országos általános sztrájk tör ki. Az SzDP a munkástanácson keresztül leszereli az általános sztrájkot.
	júl. 4	A Munkás-, Paraszt-, Katona- és Vöröskatonaküldöttek Szovjetjeinek V. Összoroszországi Kongresszusa elfogadja az első szovjet alkotmányt.
	aug. 10	Sztrájkba lép a salgótarjáni népfelkelő bányászmunkásszázad.
	szept. 15	Az antant csapatok Szalonikivel szemben áttörik a bolgár frontot.
	szept. 25	A bolgár hadsereg leteszi a fegyvert.
	szept. 30	Szabó Ervin halála.
	okt. 8	Hatvanöt munkásgyűlés Budapesten, amelyeken a tömegek azonnali békét követelnek.

1918	okt. 13	Az SzDP rendkívüli pártgyűlése. Kunfi Zsigmond óva inti a munkásságot a hatalom átvételétől.
	okt. 17	A török hadsereg leteszi a fegyvert.
	okt.	A Monarchia nemzetei nemzeti tanácsokat alakítanak, amelyek bejelentik elszakadásukat a Monarchiától.
	okt. 23	Megbukik a Wekerle-kormány.
	okt. 25	Budapesten megalakul a Magyar Nemzeti Tanács.
	okt. 26	IV. Károly kihallgatáson fogadja Garami Ernőt és Kunfi Zsigmondot.
	okt. 27	Az osztrák-magyar flotta matrózainak lázadása Polában.
	okt. 28	A lánchidi csata.
	okt. 29	A budapesti munkásság félórás sztrájkkal, gyűléseken tiltakozik a 28-i vérengzések ellen. A Fegyverés Gépgyár munkásai feltörik a gyár raktárait és felfegyverzik magukat.
	okt. 29	Az államrendőrség csatlakozik a Nemzeti Tanácshoz.
	okt. 30	Az összes budapesti nagyüzemekben megalakulnak a munkástanácsok.
	okt. 30—31	A felfegyverzett munkás- és katonatömegek győzelemre viszik a polgári-demokratikus forradalmat Magyarországon.
	okt. 31	A Nemzeti Tanács pártjaiból koalíciós kormány alakul.
	okt. 31	Az SzDP a forradalmi megmozdulások beszüntetésére hívja fel a munkásságot.
	nov. 1	A budapesti munkások gyűléseiken Magyarország függetlenségét és a köztársaság kikiáltását követelik.
	nov. 1	Kunfi Zsigmond az osztályharc felfüggesztését követeli a munkásosztálytól.
	nov. első fele	Forradalmi földfoglalások Balmazújvároson és Nagyléta környékén.
	nov. 2	A Budapesti Munkástanács első ülése.
	nov. 4	Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt magyar csoportjának pártalakító értekezlete Moszkvában.
	nov. 7	A forradalom lefegyverzésére megalakul az Állandó Budapesti Népőrség, főként leszerelt tisztekből és altisztekből.
	nov. 9	Forradalom Németországban.

1918	nov. 10	Megérkezik Magyarországra Lenin és Szverdlov aláírásával a szovjet kormánynak a volt Osztrák-Magyar Monarchia népeihez intézett távirata.
	nov. 12	Ausztriában kihirdetik a köztársaságot.
	nov. 13	Károlyi Mihály aláírja a belgrádi fegyverszüneti feltételeket. Megkezdődik Magyarország területeinek megszállása.
	nov. 16	Az ország dolgozó tömegeinek követelésére kikiáltják a köztársaságot. A Forradalmi Szocialisták követelik a szovjet kormány táviratának nyilvánosságra hozatalát.
	nov. 20	Megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja.
	nov.—dec.	Országszerte forradalmi megmozdulások a földbirtokosok, a közigazgatás vezetői és a hatósági közegek ellen.
	dec. 7	Megjelenik a KMP hivatalos lapja, a *Vörös Ujság*.
	dec. 12	A budapesti katonaság tüntetése Bartha hadügyminiszter ellen. A hadügyminiszter lemond.
	dec. 13	A Budapesti Munkástanács kommunista tagjai a nagybirtok megváltásnélküli kisajátítását követelik.
	dec. 19	Katonagyűlés és tüntetés Budapesten a tanácshatalom mellett.
	dec.—jan.	Fokozódik az ipari proletariátus és a falusi szegénység forradalmi tevékenysége.
	dec. 29	Az SzDP szegedi nagygyűlésén a szociáldemokraták többsége csatlakozik a KMP-hez.
	dec. 29	Megalakul az Államvasutak alkalmazottainak kommunista csoportja.
	dec. 30	Az Ifjúmunkások Országos Szövetsége elszakad az SzDP-től és csatlakozik a KMP-hez.
	dec. 30	Francia csapatok megszállják Szegedet.
	dec.—jan.	Salgótarjánban a kommunista párthoz csatlakozott bányászok kezükbe veszik a bányák vezetését. Peyer Károly gyilkos terrorral fojtja el a mozgalmat.
1919	jan. 2	Karl Liebknecht a Kommunisták Németországi Pártja nevében üdvözli a KMP-t.
	jan. 8	A Budapesti Munkástanács a kormányválsággal kapcsolatos vitában koalíciós kormány mellett dönt.
	jan. 8	Budapesten az SzDP II. kerületi szervezete átalakul a KMP II. kerületi szervezetévé.
	jan. 8	Budapesten az SzDP V. kerületi gyűlése kimondja

	csatlakozását a KMP-hez, üdvözli Lenint és Liebknechtet.
1919 jan. 9	Megérkezik Budapestre az antant „gazdasági" bizottsága. Célja: segíteni a magyar kormánynak a „bolsevizmus megfékezésében".
jan. 11	Lemond a koalíciós kormány.
jan. 11	Leverik a Spartacus-felkelést Berlinben.
jan. 13	Ifjúmunkás tüntetés Budapesten új tanonctörvényért.
jan. 15	Rosa Luxemburg és Karl Liebknecht meggyilkolása.
jan. 15	Megjelenik a *Vörös Ujságban* az OK(b)P üdvözlete a Spartacus-csoporthoz és a KMP-hez.
jan. 17	A KMP tiltakozó nagygyűlése Karl Liebknecht és Rosa Luxemburg meggyilkolásának hírére.
jan. 18	Újjáalakul a magyar kormány.
jan. 18—20	Párizsban megnyílik a békekonferencia, melyen átadják az antant békefeltételeit a magyar küldöttségnek is.
jan. 23	Minisztertanácsi rendelet kommunistaellenes intézkedésekről.
jan. 27	Munkanélküliek nagygyűlése az Országház téren.
jan. 27	Ady Endre halála.
jan. 27	Megalakul a katonák kommunista csoportja Budapesten.
jan. 28	A szociáldemokrata párt vezetői kizáratják a kommunistákat a munkástanácsból.
jan.—febr.	Egyes gyárakban a munkások kezükbe veszik az üzem vezetését.
febr. 3	A rendőrség házkutatást tart a kommunista párt helyiségeiben, a *Vörös Ujság* szerkesztőségében és a nyomdában.
febr. 3—10	A II. Internacionále pártjainak konferenciája Bernben.
febr. 4	A kommunista párt nagygyűlése a parlament előtt.
febr. 9	A szociáldemokrata párt rendkívüli kongresszusa.
febr. 11	A kommunista párt Budapesten és környékén gyűléseket tart, amelyeken a dolgozók az ellenforradalom lefegyverzését követelik.
febr. 11	A *Vörös Ujság* közli: a burzsoá-szociáldemokrata

		kormány fegyvert szállít a Szovjetoroszország ellen harcoló lengyel bandáknak.
1919	febr. 13	A kommunisták vezetésével az ország több községében és városában tartott gyűléseken megalakulnak a földművesszegények tanácsai.
	febr. 16	Münchenben forradalmi megmozdulások.
	febr. 16	Megjelenik a koalíciós kormány földbirtoktörvénye.
	febr. 17	Általános sztrájk a Ruhrvidéken. — Forradalmi megmozdulások Olaszországban.
	febr. 20	Provokáció a KMP ellen.
	febr. 21	A KMP vezetőinek letartóztatása. Nem jelenik meg a *Vörös Ujság*.
	febr. 24	Budapesti vas- és fémmunkások gyűlése tiltakozik a kommunisták letartóztatása ellen.
	febr.	Az orosz szovjet kormány közbelép a letartóztatott kommunisták érdekében.
	márc. 1	Ismét megjelenik a *Vörös Ujság*.
	márc. 2	Az alföldi munkástanácsok kongresszusa Szegeden.
	tavasszal	Az antant első hadjárata megindul Szovjetoroszország ellen.
	márc. 2—6	A Kommunista Internacionále megalakulása.
	márc. 6	A *Vörös Ujság* beszámol a somogymegyei földfoglaló mozgalmakról.
	márc. 9	Nagygyűlés Szegeden. A résztvevők követelik a fogvatartott kommunisták szabadonbocsátását.
	márc. 9	Budapesten a munkások városligeti nagygyűlése követeli a letartóztatott kommunisták szabadonbocsátását, a proletárdiktatúra kikiáltását.
	márc. 10	Kaposvárott húszezer sztrájkoló, felfegyverzett paraszt és munkás követelésére a kormány küldötte jóváhagyja a földfoglalásokat.
	márc. 18	Albertfalván, Aszódon és környékén a dolgozó parasztok megváltás nélkül kisajátítják a nagybirtokokat.
	márc. 18	A csepeli vasmunkások nagygyűlése követeli a kommunisták szabadonbocsátását.
	márc. 18—19—20	Munkástömegek tüntetnek Budapesten.
	márc.	Az ország egyes városaiban a dolgozók elkergetik a koalíciós kormány megbizottait és helyükbe munkás-paraszt direktóriumokat állítanak.
	márc. 20	Általános nyomdászsztrájk.

1919	márc. 20	Vyx alezredes átadja a magyar kormánynak az antant jegyzékét.
	márc. 20	A budapesti katonai helyőrség nagy része követeli a kommunisták szabadonbocsátását.
	márc. 21	A szociáldemokrata párt vezetőségi ülésén elhatározzák a KMP-vel való megegyezést.
	márc. 21	A katonatanács utasítja Váry főügyészt a bebörtönzött kommunisták szabadonbocsátására.
	márc. 21	A munkástanács esti ülésén bejelentik a KMP és az SzDP egyesülését és a proletárdiktatúra létrejöttét.
	márc. 21	Megalakul a tanácskormány.
	márc. 21	A Forradalmi Kormányzótanács és a Magyarországi Szocialista Párt „Mindenkihez!" című kiáltványában bejelenti a Tanácsköztársaság megalakulását.
	márc.	Országszerte lelkesen csatlakoznak a dolgozók a proletárdiktatúrához.
	márc. 22	A Magyar Tanácsköztársaság szikratávirón összeköttetésbe lép a szovjet kormánnyal.
	márc. 22	A szovjet kormány nevében Lenin válaszol.
	márc. 22	Az OK(b)P VIII. kongresszusa üdvözli a Magyar Tanácsköztársaságot.
	márc. 23	Lenin távirata figyelmezteti a kommunistákat a szociáldemokratákkal való egyesülés veszélyeire.
	márc. 25	Rendelet a Vörös Hadsereg megalakításáról.
	márc. 26	Rendelet az ipari, bánya-, közlekedési üzemek, lakóházak, bankok, pénzintézetek köztulajdonba vételéről.
	márc. 26	Kirov beszéde Asztrahánban a Magyar Tanácsköztársaságról.
	márc. 26	Rendelet a Vörös Őrség megszervezéséről.
	márc. 27—28	A Hadügyi Népbiztosság utasítására a Szegedi Direktórium elhagyja a franciák által megszállt várost.
	márc. 29	Megérkezik a Pétervári Szakszervezeti Tanács üdvözlete a Magyar Tanácsköztársasághoz.
	márc. 30	Magyarországi orosz hadifoglyok nagygyűlése a budapesti Gólyavárban.
	márc. 31	A prágai Népházban tartott gyűlésen a munkások kifejezik szolidaritásukat a Magyar Tanácsköztársasággal.
	ápr. 2	A Forradalmi Kormányzótanács rendelete a Tanácsköztársaság ideiglenes alkotmányáról.

1919	ápr. 3	Rendelet a 100 holdon felüli nagybirtokok kisajátításáról.
	ápr. 3	Bécsből 1 200 osztrák munkás érkezik Budapestre és belép a Vörös Hadseregbe.
	ápr. 3	Újjászervezik a Forradalmi Kormányzótanácsot.
	ápr. 4	Megérkezik Budapestre a Szövetségesek Tanácsa által kiküldött bizottság Smuts tábornok vezetésével.
	ápr. 6	Rendelet a Magyarországon élő nemzetiségek egyenjogúságáról.
	ápr. 7	Bajorországban a szociáldemokraták a forradalom megelőzésére „tanácsköztársaságot" kiáltanak ki.
	ápr. 7	Tanácsválasztások Magyarországon.
	ápr.	Antant támogatással a magyar ellenforradalmárok Bécsben megalakítják az „Anti-Bolsevista Comité"-t (ABC).
	ápr. 13	A müncheni proletariátus szétzúzza az ellenforradalmi bandákat, kikiáltja az igazi tanácsköztársaságot.
	ápr. 14	Tanácsválasztások Szegeden. A francia megszállás ellenére 41 200-an szavaznak a tanácskormányra.
	ápr. 16	A román ellenforradalmi csapatok megkezdik az antant által irányított intervenciót a Magyar Tanácsköztársaság ellen.
	ápr. 20	Toborzógyűlések a Vörös Hadseregbe Budapesten és az ország nagyobb városaiban.
	ápr. 21	Stromfeld Aurélt kinevezik a Keleti Hadseregcsoport vezérkari főnökévé.
	ápr. 22	Megjelenik a Magyarországi Szocialista Párt, a Forradalmi Kormányzótanács, a Budapesti Munkás- és Katonatanács felhívása a Tanácsköztársaság megvédésére.
	ápr. 23	Debrecent megszállják a román burzsoá csapatok.
	ápr. 24	Rendelet jelenik meg a tanoncok védelméről.
	ápr. 25	Szerb csapatok Bátaszék felől Szekszárd irányában támadást indítanak a Tanácsköztársaság ellen.
	ápr. 26	A székely hadosztály leteszi a fegyvert.
	ápr. 27—29	A cseh burzsoá csapatok általános támadásba mennek át.
	ápr. 28	A Kommunista Internacionále felhívása május 1 alkalmából a világ összes munkásaihoz az orosz, magyar és bajor tanácsköztársaságok megvédésére.

1919	máj. 1	Román burzsoá csapatok elérik Szolnokot.
	máj. 1	Országszerte nagy lelkesedéssel ünneplik az első szabad május 1-t, a munka ünnepét.
	máj. 1	A moszkvai munkásság, az orosz proletariátus, az ukrán szovjet kormány táviratban üdvözli a Magyar Tanácsköztársaságot május 1 alkalmából.
	máj. 1	Noske bandái véres harcban leverik a Bajor Tanácsköztársaságot.
	máj. 1	Böhm Vilmos szociáldemokrata népbiztos önhatalmúlag beszünteti a hadműveleteket.
	máj. 1	A kommunisták követelésére a Forradalmi Kormányzótanács a harc folytatása mellett dönt.
	máj. 2	Cseh csapatok elfoglalják Miskolcot, veszélyeztetik Salgótarjánt.
	máj. 2	A Budapesti Központi 500-as Forradalmi Munkás- és Katonatanács elrendeli az általános mozgósítást.
	máj.	A szovjetorosz Vörös Hadsereg moldvai harca leköti a Magyar Tanácsköztársaságot támadó román csapatok egy részét.
	máj. 3	A Vörös Hadsereg visszafoglalja Abonyt, majd Szolnokot.
	máj. első napjai	Budapesten, a városokban és falvakban 90 000 munkás és paraszt jelentkezik a Vörös Hadseregbe.
	máj. 3—12	Salgótarjáni bányászok és vasutasok feltartóztatják a cseh csapatok előnyomulását és megvédik Salgótarjánt.
	máj. 5	Marx Károly születésének évfordulóján a „Marx" laktanyában emlékművet avatnak fel.
	máj. 5	Aradon ellenforradalmi kormány alakul.
	máj. 6	Stromfeld Aurélt kinevezik a Vörös Hadsereg vezérkari főnökévé.
	máj. 6	A *l'Humanité* foglalkozik a Magyar Tanácsköztársasággal, tiltakozik az imperialista támadás ellen.
	máj. 19	A Forradalmi Kormányzótanács létrehozza a Népgazdasági Tanácsot.
	máj. 20	Megindul a Vörös Hadsereg ellentámadása az északi fronton.
	máj. 21	A Vörös Hadsereg visszafoglalja Miskolcot.
	máj. 24	Megnyitják a magántulajdonban levő kerteket, parkokat a gyermekek számára.
	máj. 27	Lenin üdvözlete a magyar munkásokhoz.
	máj. 30	A Vörös Hadsereg felszabadítja Losoncot.

1919	jún. 1	Országos földműves kongresszus Budapesten.
	jún. 1—3	A Vörös Hadsereg csapatai átlépik az Ipoly folyót, felszabadítják Lévát, Érsekújvárt, elvágják a román csapatokat a csehektől.
	jún. 5	Megkezdi működését az Országos Gyermeküdültetési Hivatal.
	jún. 6	A Vörös Hadsereg felszabadítja Kassát.
	jún. 6—23	A szegedi munkásság tiltakozó sztrájkja az ellenforradalmi kormány ellen, a Tanácsköztársaság védelmében.
	jún. 8	A Szeged külterületén fekvő falvak és tanyák lakossága népgyűlést tart. Kimondják, hogy bármikor készek a Tanácsköztársaság támogatására, a szegedi ellenforradalmi kormány elleni harcra.
	jún. 8	Az antant jegyzéke a magyar csapatoknak az északi frontról történő visszavonását követeli.
	jún. 9	A Vörös Hadsereg felszabadítja Eperjest.
	jún. 10	Jobboldali szociáldemokraták az antant hatalmakkal keresnek összeköttetést.
	jún. 10—11	A Vörös Hadsereg felszabadítja Rozsnyót, Kisszebent, Bártfát, Tiszolcot.
	jún. 12—13	A Magyarországi Szocialista Párt kongresszusa.
	jún. 12	A Kommunista Internacionále üdvözlete a magyarországi pártkongresszushoz.
	jún. 14—23	A Tanácsok Országos Gyűlése. Törvénybeiktatják az alkotmányt. Elfogadják az antant jegyzékét.
	jún. 15	A Szocialista-Kommunista Munkások Magyarországi Pártja Nőszervező Bizottságának I. Kongresszusa.
	jún. 16	Eperjesen kikiáltják a Szlovák Tanácsköztársaságot.
	jún. 20—22	A magyarországi kommunista ifjúmunkások első kongresszusa.
	jún. 24	Ellenforradalmi puccskísérlet Budapesten és néhány vidéki városban. A lázadást Budapesten néhány óra alatt, vidéken 1—2 nap alatt leverik a Vörös Őrség és a Vörös Hadsereg alakulatai a Tanácsköztársasághoz hű lakosság támogatásával.
	jún. 25	A Kommunista Internacionále felhívására az egész világon tüntetnek az ifjúmunkások az oroszországi és magyarországi tanácsköztársaságok mellett.
	jún. 29	Az ellenforradalmi puccs leverésénél elesett vörös-

katonák temetése a tanácshatalom melletti politikai tüntetéssé válik.

1919 jún. 30 A Vörös Hadsereg megkezdi a visszavonulást az antant jegyzékében megjelölt határokra.

jún. Horthy, Teleki a belgrádi kormánynál, Károlyi Gyula Szegeden a megszálló francia csapatok parancsnokságánál, Bethlen István Bécsben a katonai intervenció folytatását sürgetik.

júl. 1 A párizsi békekonferencián Hoover amerikai megbizott katonai rendszabályok alkalmazását javasolja a Magyar Tanácsköztársaság megdöntésére.

júl. 11 Gömbös levele Julier Ferenchez, a Vörös Hadsereg vezérkari főnökéhez: szolgáltassa ki a Vörös Hadsereg haditervét. Julier pár nap mulva eleget tesz a felszólításnak.

júl. 14 Landler Jenőt nevezik ki a Vörös Hadsereg ideiglenes főparancsnokává.

júl. 14 Az antant hatalmak magyar ellenforradalmárok bevonásával megbeszélést tartanak Nagykikindán a Tanácsköztársaság ellen indítandó új offenzíváról.

júl. 15 Új tankönyvek jelennek meg az iskolás gyermekek és a tanítók számára.

júl. 15 Gyermekvédelmi Szaktanácsot állítanak fel.

júl. 17 Az Egyesült Államok küldöttsége és az Ötöstanács a párizsi béketárgyaláson magyar ellenforradalmi kormány létrehozásáról tárgyal.

júl. A tanácskormány ellen indítandó offenzíva előtt a román és a szerb hadsereg többezer emberét mint megbízhatatlant visszaküldik az arcvonalból.

júl. 20 A Vörös Hadsereg átkel a Tiszán, megindul a keleti hadjárat.

júl. 21 A nemzetközi munkásosztály szolidaritási sztrájkja az orosz és magyar tanácsköztársaságok mellett.

júl. 21 Megnyílik Budapesten a proletárparancsnokokat képző tanfolyam.

júl. 23—25 Böhm, Weltner és Peyer, Cuninghame angol megbizottal tárgyalnak a Tanácsköztársaság likvidálásáról. Szakszervezeti kormány felállítását határozzák el.

júl. 26 Megkezdődik a Vörös Hadsereg általános visszavonulása.

1919	júl. 29	A soproni munkásság tiltakozik az ellen, hogy a várost elszakítsák Tanácsmagyarországtól.
	júl. 30	A román burzsoá csapatok átlépik a Tiszát.
	júl. 30	Országos Közoktatásügyi és Bibliográfiai Intézetet szerveznek.
	júl. 31	A tanácskormány utolsó ülése, melyen elhatározza lemondását.
	aug. 1	A Budapesti Központi 500-as Forradalmi Munkás- és Katonatanács tudomásul veszi a tanácskormány lemondását.

IRODALOMJEGYZÉK
a magyar párttörténet 1917—1919-es korszakához

A marxizmus-leninizmus klasszikusai

Lenin Magyarországról. Szemelvények Lenin műveiből. Szikra 1954.

Lenin Műveiből:

26. kötet 466. old. Egy szerencsétlen béke kérdésének történetéhez. (1918 február 24.)

26. kötet 488—490. old. A Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Harmadik Összoroszországi Kongresszusa. 1918 január 10—18 (23—31).

27. kötet 181—183. old. IV., Rendkívüli Összoroszországi Szovjetkongresszus. 1918 március 14—16.

27. kötet 469—471., 491—493. old. A Moszkvai Szakszervezetek és Üzemi Bizottságok IV. Konferenciája. 1918 június 27—július 2.

27. kötet 513—514. old. Beszéd az Alekszej lovardában tartott gyűlésen, 1918 július 2-án. Rövid ujságtudósítás.

27. kötet 557—558. old. Beszéd egy népgyűlésen a Lefort kerületben, 1918 július 19-én.

28. kötet 27 — 29. old. Beszéd a butirki-kerületi gyűlésen, 1918 augusztus 2-án. Ujságtudósítás.

28. kötet 74 — 75. old. Beszéd az I. Összoroszországi Közoktatásügyi Kongresszuson, 1918 augusztus 28-án.

28. kötet 103—105. old. A proletárforradalom és a renegát Kautsky.

28. kötet 106—109. old. Előadói beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság, a Moszkvai Szovjet, az Üzemi Bizottságok és a Szakszervezetek együttes ülésén, 1918 október 22-én.

28. kötet 121—123. old. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság, a Moszkvai Szovjet, az Üzemi Bizottságok és a Szakszervezetek együttes ülésének 1918 október 22-i határozata.

28. kötet 208—209. old. A moszkvai pártfunkcionáriusok gyűlése, 1918 november 27-én.

28. kötet 369. old. Beszéd a presznya-kerületi munkáskonferencián, 1918 december 14-én.
28. kötet 382—387. old. „A demokráciáról" és a diktatúráról. (1919 január 3.)
29. kötet 143—144. old. Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt VIII. Kongresszusa. 1919 március 18—23.
29. kötet 297. old. Az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács teljes ülése. 1919 április 11.
29. kötet 406. old. A berni Internacionále hősei. (1919 május 28.)

Sztálin Műveiből:

4. kötet 169—171. old. Az Októberi Forradalom és a nemzeti kérdés. (1918 november 6, 19.)
4. kötet 173—175. old. Válaszfal. (1918 november 17.)
4. kötet 186—188. old. Keletről jön a fény. (1918 december 15.)
4. kötet 255—257. old. Két esztendő. (1919 március 9.)
4. kötet 395—396. old. A köztársaság politikai helyzetéről. Előadói beszéd a doni és kaukázusi kommunista szervezetek Vlagyikavkazban 1920 október 27-én tartott határterületi tanácskozásán.
5. kötet 40 — 41. old. Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt X. Kongresszusa. 1921 március 8—16.
5. kötet 195—197. old. Nemzeti mozzanatok a párt- és államépítésben. A párt Központi Bizottsága által jóváhagyott tézisek az OK(b)P XII. Kongresszusára. (1923 március 24.)

A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. VIII. fejezet, 2. pont. Szikra 1954. 267—274. old.

Összefoglaló munkák, monográfiák és dokumentumgyűjtemények

Sz. M. Kirov. Válogatott beszédek. Szikra 1951. 3—8. old.

Rákosi Mátyás. Harmincéves a magyar kommunista párt. — Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1952. 244—250. old.

Rákosi Mátyás. Népi demokráciánk útja. — Válogatott beszédek és cikkek. 562—569. old.

A Rákosi-per. Szikra 1950.

Révai József. Harmincéves a magyar kommunista mozgalom. — Élni tudtunk a szabadsággal. Szikra 1949. 495—499. old.

Révai József. Zárszó a Magyar Történelmi Társulat ülésén, 1950-ben. Századok 1950. 464. old.

Rudas László. 1919 jelentősége. Társadalmi Szemle 1949. 3—4. szám. 168—181. old.

Andics Erzsébet. A magyar munkásmozgalom az 1914—18-as világháború alatt. Magyar Történelmi Társulat 1950. 24—57. old.

Andics Erzsébet. Demokrácia és szocializmus 1918—19-ben. Szikra 1950.

Réti László. A Magyar Tanácsköztársaság 1919. — MDP Központi Előadói Iroda előadásai. Szikra 1951. 8. szám.

Réti László. Az első magyar proletárdiktatúra. Társadalmi Szemle 1954. 3. szám. 1—14. old.

Mód Aladár. 400 év küzdelem az önálló Magyarországért. Szikra 1954. 463—517. old.

Nemes Dezső. Lenin és a Magyar Tanácsköztársaság. Társadalmi Szemle 1954. 3. szám. 15—32. old.

Fogarasi Béla. A Tanácsköztársaság kultúrpolitikája. Társadalmi Szemle 1949. 3—4. szám. 210—213. old.

A Magyar Tanácsköztársaság 1919. Szikra 1950.

„Mi már nem leszünk kizsákmányolt proletárok!" Ifjúsági Könyvkiadó 1951. 189—346. old.

A Magyar Tanácsköztársaság hősi küzdelmeiről. Szikra 1954.

Rákos Ferenc. Állam és alkotmány a Magyar Tanácsköztársaságban. Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó 1953.

Miloš Gosiorovský. Az 1919. évi szlovák szovjetekről. Társadalmi Szemle 1950. 7—8. szám. 633—639. old.

Balla Aladárné. Sallai Imre és Fürst Sándor élete és mártírhalála. Szikra 1952. 7—65. old.

Nagy Kálmán. Stromfeld Aurél. Művelt Nép 1952.

Szépirodalom

Földes Péter. Felejthetetlen Május. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954.

Láng János. Támadás előtt. Szépirodalmi Könyvkiadó 1953.

Móricz Zsigmond. Új világot teremtsünk. Művelt Nép 1953.

Nagy Sándor. A nép reménysége. — Magyar írók Rákosi Mátyásról. Szépirodalmi Könyvkiadó 1952. 45. old.

Örkény István. A titokzatos erő.—Magyar írók Rákosi Mátyásról. 64. old.

Sándor Kálmán. A harag napja. Szépirodalmi Könyvkiadó 1952.

Sándor Kálmán. Szégyenfa. Szépirodalmi Könyvkiadó 1951.

Veres Péter. Szegények szerelme. Szépirodalmi Könyvkiadó 1952.

Vörös Zászlókkal. Az 1919-es forradalom költészete. Athenaeum 1949.

Kuczka Péter. Mindenkinek! Mindenkinek! Versfüzér a Magyar Tanácsköztársaságról 1919. Szépirodalmi Könyvkiadó 1953.

Hét évszázad magyar versei. Szépirodalmi Könyvkiadó 1951:

Oláh Gábor. Forradalom. 760—761. old.

Oláh Gábor. Napfordulás korszaka. 761. old.
Juhász Gyula. Magyar nyár 1918. 793. old.
Gábor Andor. Évfordulón. 900—901. old.

Szabadság. Magyar írók antológiája. Szépirodalmi Könyvkiadó 1951.
Ady Endre. Csák Máté földjén. 71. old.
Örkény István. Hazafelé. 72—77. old.
Gyóni Géza. Isten kegyelméből. 78. old.
Kamjén István. Munkásemberek pártja. 81—82. old.
Tóth Árpád. Az új isten. 83—84. old.
Somlyó Zoltán. Bölcsődal. 85—86. old.
Nagy Lajos. 1919 Május. 87—107. old.
Várnai Zseni. Vörös május. 108—109. old.
Balázs Béla. Tábortűz mellett, vörös őrségen. 110—111. old.
Madarász Emil. Csihajda. 112—115. old.
Zelk Zoltán. Miskolc 1919. 116. old.
Rideg Sándor. Toborzó. 117—119. old.
Balázs Béla. Dallá halnotok így kell . . . 120. old.

TARTALOM

I. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom közvetlen hatása Magyarországon. A magyar polgári-demokratikus forradalom. (1917 november 7—1918 október 31.)

1. Az iparcsarnoki nagygyűlés. (1917 november 25.) 5
   a) A budapesti munkásság hatalmas rokonszenv-tüntetése az orosz proletárforradalom és a béke mellett. (Népszava, 1917 november 27.) 5
   b) Részlet Bokányi Dezsőnek az iparcsarnoki nagygyűlésen mondott beszédéből 6
2. Magyar, román, szlovák munkások békegyűlései vidéken. (Népszava, 1917 december 6.) 7
3. Az 1917-es februári forradalom és a Nagy Októberi Szocialista Forradalom lendületet ad a magyar munkásság szervezkedésének. (Szakszervezeti Értesítő, XV. évf. 5. szám. 1918 május.) 9
4. A Magyarországi Forradalmi Szocialisták röpirata az orosz katonák példájának követésére szólítja fel a magyar katonákat 10
5. A dolgozó tömegek helyzete 1917—1918-ban 11
   a) A gyermekek embertelen kizsákmányolása. (Népszava, 1917 november 9.) 11
   b) Felmondtak a debreceni dohánygyár összes munkásainak. (Világ, 1917 december 21.) 11
   c) Levélrészlet a hadifoglyoknak küldött leveleket cenzurázó bizottság jelentéséből. (1918 január.) 11
   d) Fiatal munkások sorsa a hadiipari üzemekben. (1918 október 11.) 12
   e) A mezőgazdasági munkásság jobbágysorsa 1917—1918-ban. (Proletár, Wien. 7. szám. 1920 augusztus 12.) 12
   f) A burzsázia beismerése a háborús gazdálkodás okozta nyomorról. (Dr Gustav Gratz und Richard Schüller: „Der wirtschaftliche Zusammenbruch Österreich-Ungarns".) 13
6. Mosolygó Antal tanúvallomása a Hamburger-perben az 1918 januári munkástanácsok alakításáról 14
7. A magyar dolgozók országos sztrájkja az azonnali béke kivívására. (1918 január 18—21.) 16
   a) Budapest munkássága követeli a háború befejezését. (Az Ujság, 1918 január 22.) 16

b) „A pécsi munkások a békéért". (Pécsi Napló, 1918 január 22.) 17
c) „Tizenkétezer ember sztrájkolt Szegeden". (Délmagyarország, Szeged, 1918 január 23.) 18
d) „Általános sztrájk Kaposváron". (Somogyvármegye, 1918 január 23.) 18
e) Népgyűlés Miskolcon. (Népszava, 1918 január 27.) 19
f) A győri munkásság sztrájkja. (Hétfői Ujság, Győr, 1918 január 28.) 19

8. A Magyarországi Forradalmi Szocialisták harcba hívják a munkásosztályt a sztrájkot leszerelő szociáldemokrata pártvezetőség ellen és a munkástanácsok megalakításáért. (Röpirat.) 20

9. A kormány statáriumot készít elő a forradalmasodó tömegek és a Szovjetoroszországból hazatérő katonák ellen. (1918 március 3.) 21

10. Az SzDP vezetői a 8 órás munkanapért harcoló vas- és fémmunkásokat kiszolgáltatják a tőkéseknek 22
a) A budapesti és környékbeli vas- és fémmunkások kizárásának előzményei. (Vas- és Fémmunkások Lapja, 1918 március 22.) 23
b) Jegyzőkönyv a szakszervezeti vezetők és a gyárosok közötti munkásellenes megállapodásról. (1918 március 15.) 23

11. Az oroszországi magyar hadifoglyok forradalmi szervezkedése 24
a) Megjelenik a „Szociális Forradalom" — az Oroszországi Kommunista Párt magyar csoportjának lapja. (Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 április 3.) 24
b) A proletár hadifoglyok országos kongresszusa Moszkvában. (Forradalom, Omszk, 1918 május 1.) 25
c) A „Szociális Forradalom" az Októberi Forradalom fegyveres védelmére szólítja fel a hadifoglyokat. (Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 május 22.) 27
d) „Halál az árulókra!" (Szociális Forradalom, Moszkva, 1918 május 29.) 28

12. A Hadügyminisztérium átirata a Hadfelügyeleti Bizottsághoz a Szibériában harcoló magyar hadifoglyokról. (1918 július 11.) 29

13. A pécsi főügyész jelentése az Igazságügyminisztériumhoz az 1918 május 20-i pécsi katonai lázadásról 29

14. A tatabányai katonai parancsnok jelentése a bányászok sztrájkmozgalmáról. (1918 június 12—24.) 31

15. Országos politikai tömegsztrájk. (1918 június 20—28.) 33
a) A rendőrfőkapitány jelentése a belügyminiszterhez a MÁV-gépgyári sztrájkról és a csendőrsortűzről. (1918 június 20.) 33
b) Vita a Minisztertanácsban a sztrájkoló munkások elleni intézkedésekről és Landler Jenő letartóztatásáról. (1918 június 21.) 35
c) A szociáldemokrata vezetők irányítása alatt álló munkástanács leszereli az általános sztrájkot. (Népszava, 1918 június 28.) 37

16. A klérus a munkásosztály harcának legerélyesebb elfojtását követeli. (Magyar Kultúra, 1918 július.) 38

17. Püspöki körlevél az imperialista háború mellett, a forradalmi eszmék ellen. (1918 július 24.) 39

18. Weltner Jakabnak a Hamburger-per tárgyalásán tett vallomásában lelepleződik a szociáldemokrácia osztályáruló szerepe. (1918 augusztus 31.) 39

19. A szociáldemokrata vezetők a királlyal tárgyalnak az érlelődő forradalom megakadályozásáról. (Népszava, 1918 október 27.) 41

20. A dolgozó tömegek győzelemre viszik a polgári-demokratikus forradalmat. (Az Ujság, 1918 október 31.) 42

II. A KMP megalakulása és harca a proletárdiktatúráért.
(1918 október 31—1919 március 21.)

II/A. A polgári-demokratikus kormányzat berendezkedése és politikája. A kommunista párt harca a munkásosztály és a parasztság többségének megnyeréséért.
(1918 október 31—1919 február 20.)

1. A munkásság a köztársaság kikiáltásáért. (Az Ujság, 1918 november 2.) 46

2. A tömegek kényszerítik a kormányt a királynak adott hűségeskü visszavonására. (1918 november 1.) 47

3. A „Magyarországi Szocialisták Független Csoportja" felhívásában szocialista köztársaság kivívására szólítja fel a proletariátust. (MMI Könyvtár. „Minden proletárhoz".) 48

4. A vidék dolgozó népe a köztársaság mellett 50

a) A győri Nemzeti Tanács távirata. (1918 november 14.) 50
b) A Pomázi Munkástanács távirati jelen ése. (1918 november 4.) 50
c) A nagyszénási Nemzeti Tanács távirata. (1918 november 13.) 50

5. A magyarországi orosz és ukrán hadifoglyok csatlakoznak a magyar dolgozók októberi forradalmához. (Déli Hírlap, 1918 november 1.) 51

6. Kunfi Zsigmond az osztályharc felfüggesztését követeli. (Népszava, 1918 november 2.) 51

7. Forradalmi megmozdulások vidéken 52

a) Kiskunmajsán a csendőrség jelentése szerint „forradalom ütött ki". (1918 november 2.) 52

b) Fegyveres összeütközés Újkécskén a dolgozó tömegek és a csendőrök között. (1918 november 4.) 52
c) A felfegyverzett forradalmi tömegekkel szemben Tolna megye főispánja statáriumot akar életbe léptetni. (1918 november 8.) 53
d) A balmazújvárosi parasztok elfoglalják a nagybirtokokat. (Debreceni Ujság, 1918 november 12.) 53

8. A kormány a katonatanácsok átszervezésével akarja biztosítani befolyását a hadseregben. (1918 november 4.) 54

9. A kormány és a szociáldemokrata vezetők megfosztják a tanácsokat intézkedési jogaiktól. (Népszava, 1918 november 5.) 55

10. „A munkástanácsok szervezeti szabályzata". (Népszava, 1918 november 5.) 56

11. Prohászka püspök elismerően nyilatkozik a szociáldemokráciáról. (Székesfehérvár és Vidéke, 1918 november 12.) 58

12. A Forradalmi Szocialisták követelik az orosz szovjet kormány szikratáviratának nyilvánosságra hozatalát. (Ropirat.) 59

13. Lenin és Szverdlov az orosz proletariátus nevében felhívást intéz az Osztrák-Magyar Monarchia dolgozó népeihez. (Lenin Magyarországról. Szikra 1954.) 59

14. A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulásáról. (Dokumentumok alapján készült szerkesztői összeállítás.) .. 62

15. A „Vörös Ujság" első számának vezércikke a KMP programmjáról. (Vörös Ujság, 1918 december 7.) 64

16. „A Kommunisták Magyarországi Pártjának ideiglenes szervezeti szabályzata". (Vörös Ujság, 1918 december 28.) 66

17. A KMP a tanácsok legfőbb feladatául tűzi ki a proletariátus hatalmának kivívását. (Vörös Ujság, 1918 december 11.) 67

18. A kormány antant csapatok segítségét kéri a burzsoá rend biztosítására 68

a) A katona politikai osztály francia csapatok igénybevételét javasolja. (1918 november 28.) 68
b) Fülep Lajos kormánybiztos javaslata amerikai vágy olasz csapatok behívására. (1919 január 12.) 69

19. A Belügyminisztérium utasítja a nyíregyházi polgármestert Szamuely Tibor meggyilkolására. (Részlet az 1919. évi nyíregyházi polgármesteri jelentésből.) 70

20. „Proletárok fegyverkezzetek!" (Vörös Ujság, 1918 december 11.) 71

21. A KMP követeli a tőkés üzemek munkásellenőrzését. (Vörös Ujság, 1918 december 14.) 72

22. A kommunisták javaslata a földkérdés megoldására a munkástanács 1918 december 13-i ülésén. (Vörös Ujság, 1918 december 18.) 73

23. „Utat keres a forradalom". (Vörös Ujság, 1918 december 21.) 75

24. Garami Ernő a magántulajdont védelmezi a munkásság szocializáló törekvéseivel szemben. (Garami Ernő: „Forrongó Magyarország".) 76

25. A KMP széleskörű agitációs és szervező munkája 77

a) Az üzemi munkások csatlakoznak a kommunista párthoz. (Vörös Ujság, 1918 december 18.) 77

b) A KMP-hez csatlakozott zemplénmegyei ipari és agrárproletariátus forró üdvözletét küldi az orosz proletariátusnak és Leninnek. (Vörös Ujság, 1919 január 1.) 77

c) Kommunista gyűlés Kecskeméten. (Kecskeméti Polgár, 1918 december 29.) 79

d) Növekszik a kommunisták befolyása Szegeden 79

e) „Salgótarján munkássága csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához". (Vörös Ujság, 1919 január 1.) 79

f) Az államvasúti alkalmazottak megalakították a kommunista csoportot. (Vörös Ujság, 1919 január 1.) 80

g) A Kisteleki Munkástanács és a szociáldemokrata pártszervezet csatlakozik a KMP-hez. (Vörös Ujság, 1919 január 11.) 80

h) Pápán megalakul a kommunista pártszervezet. (Vörös Ujság, 1919 január 11.) 81

i) Megalakul a KMP budapesti II. kerületi szervezete. (Vörös Ujság, 1919 január 11.) 81

j) Megalakul a budapesti katonák kommunista csoportja. (Vörös Ujság, 1919 január 30.) 81

26. A „Vörös Ujság" a kormányválság igazi okáról és a proletárforradalom szükségességéről. (Vörös Ujság, 1918 december 28.) 82

27. A KMP röplapja ismerteti a jobboldali szociáldemokraták brutális támadását a kommunisták ellen a munkástanács 1919 január 3-i ülésén 84

28. „Peyer — a salgótarjáni Haynau". (Vörös Ujság, 1919 január 11.) 85

29. A fejérmegyei jegyzők megköszönik az SzDP-nek a védelmükben kifejtett tevékenységet. (Székesfehérvár és Vidéke, 1919 január 25.) 86

30. A „népkormány" letartóztatja és kiszolgáltatja az antant imperialistáknak az Orosz Vöröskeresztes Misszió tagjait. (Pesti Hírlap, 1919 január 10.) 88

31. Az antant imperialisták a „népkormány" szociáldemokrata miniszterei vel tárgyalnak a bolsevizmus leküzdéséről. (Neue Freie Presse, 1919 január 17.) 88

32. Latinka Sándor nyilt levele a földművelésügyi miniszterhez a földbirtokosok népellenes szabotázs-akcióiról. (Somogyi Hírlap, 1919 január 26.) 89

33. A kommunisták által vezetett munkanélküli proletárok a termelési eszközök forradalmi kisajátítását követelik. (Vörös Ujság, 1919 január 30.) 89

34. A szociáldemokraták a burzsoá diktatúra erősítése érdekében kizárják a kommunistákat a munkástanácsból. (Vörös Ujság, 1919 január 30.) 90

35. A csendőrök fegyveres provokációja a makói dolgozók és katonák ellen. (Pesti Napló, 1919 február 1.) 91

36. Kormányutasításra a rendőrség feldúlja a „Vörös Ujság" szerkesztőségét. (1919 február 3.) 92

37. Detektívjelentés a KMP fegyveres felkelést előkészítő tevékenységéről. (1919 február 6.) 93

38. A Budapesti Katonatanács kommunista frakciója forradalmi bizottságok megalakítását követeli. (Vörös Ujság, 1919 február 11.) 94

39. A KMP felhívja a párttagságot a párt szervezeti megerősítésére. (Röpirat.) 95

40. A KMP körlevele a párt irányelveiről. (1919 február 13.) 97

41. A koalíciós kormány szociáldemokrata minisztere fegyvert szállíttat az orosz proletariátus ellen harcoló lengyeleknek. (Vörös Ujság, 1919 február 11.) 98

42. Véres terror Tiszadobon az éhező proletárok ellen — a grófi tulajdon védelmében. (Vörös Ujság, 1919 február 15.) 99

43. A budapesti munkások 1919 február 11-i gyűléseiken elhatározzák, hogy fegyverrel is készek harcolni az ellenforradalmi szervezkedés ellen. (Vörös Ujság, 1919 február 13.) 100

44. A KMP földmunkáslapja a „népkormány" földosztó törvényéről. (A szegény ember, 1919 február 16.) 102

45. A rendőrség és a szociáldemokrata vezetők „akcióegysége" a kommunisták ellen. (Részlet Páll György volt főkapitányhelyettesnek az ügyészséghez írt feljegyzéséből.) 103

II/B. Az illegális kommunista párt harca a munkásosztály hatalmáért. A polgári forradalom átnövése proletárforradalommá. (1919 február 20—1919 március 21.)

46. Ügyészi jelentés a KMP vezetőinek az 1919 február 20-i provokáció utáni letartóztatásáról. (1919 február 24.) 103

47. Az illegalitásba kényszerített KMP fegyveres harcra szólítja fel a proletariátust a burzsoá kormány megdöntésére. (Nagyváradi Vörös Ujság, 1919 február 23.) 104

48. A KMP a szervező- és agitációs munka fokozására hívja fel a pártszervezeteket. (Körlevél.) 105

49. A szovjetorosz kormány a letartóztatott magyar kommunistákért. (Buza Barna tanúvallomása az 1935-ös Rákosi-perben.).. 106

50. Károlyi bolsevistaellenes politikájában figyelembe veszi Szovjetoroszország katonai erejét. (Részlet Károlyi Mihálynak Szilassy követhez 1919 február 25-én intézett leveléből.) 106

51. A KMP rendületlenül folytatja a proletárforradalom előkészítését. (Röpirat.) 106

52. A „népkormány" a nemzetgyűlési választások kiírásával a kapitalizmust akarja megmenteni. (Vörös Ujság, 1919 március 1.) 107

53. A dolgozó tömegek tiltakoznak a KMP-vel szemben alkalmazott terror ellen 108

a) A Magyar Lloyd Repülőgép- és Motorgyár munkássága követeli a KMP teljes akciószabadságát. (1919 február 24.) 108

b) A vas- és fémmunkások tömeggyűlése ellenforradalmi cselekedetnek minősíti a kommunisták bántalmazását. (Vörös Ujság, 1919 március 4.) 108

c) A szegedi munkások és katonák tüntetnek a proletárdiktatúra mellett és a fogvatartott kommunisták kiszabadításáért. (Vörös Ujság, 1919 március 13.) 109

54. A parasztság harcol a földért 110

a) A „Vörös Ujság" a somogyi földfoglalásokról. (Vörös Ujság, 1919 március 6.) 110

b) Hercegfalva lakossága táviratban követeli a zirci apátság előszállási uradalmának kisajátítását. (1919 március 14.) 110

c) „A földmüvelésügyi miniszter a birtoklefoglalások ellen". (Népszava, 1919 március 19.) 110

d) Aszódon és környékén a mezőgazdasági proletariátus kisajátítja a nagybirtokokat. (Vörös Ujság, 1919 március 20.) 111

55. A vasasok határozatban tiltakoznak a kommunistáknak a szakszervezetből való kizárása ellen. (Vörös Ujság, 1919 március 13.) 112

56. A hidasi dolgozók eltávolítják a népellenes főszolgabírót. (1919 március 12.) 113

57. Március folyamán megértek a proletárforradalom előfeltételei. (A népbiztosok perének tárgyalási jegyzőkönyvéből.) 114

58. A csepeli munkásság követeli a bebörtönzött kommunisták szabadonbocsátását és a proletárdiktatúra kikiáltását. (Vörös Ujság, 1919 március 20.) 114

59. Készen áll a proletárforradalom hadserege. (A népbiztosok perének tárgyalási jegyzőkönyvéből.) 115

60. A KMP népgyűlést hív össze a bebörtönzött kommunisták szabadonbocsátásának kivívására. (Röpirat.) 116

61. Az antant hatalmak jegyzékét Vyx alezredes átadja a magyar kormánynak. (Alkotmány, 1919 március 22.) 117

62. Az SzDP vezetői, felismerve a megváltozott erőviszonyokat, a kommunistákkal való megegyezés mellett döntenek. (Böhm Vilmos: „Két forradalom tüzében".) 118

63. A munkástanács lelkesedéssel fogadja a proletárdiktatúra kikiáltását és a két párt egyesüléséről szóló határozatot. (Vörös Ujság, 1919 március 22.) 120

III. A Magyar Tanácsköztársaság.
(1919 március 21—1919 augusztus 1.)

III/A. A tanácshatalom megszervezése és a forradalmi honvédelem. A győzelmes északi hadjárat.
(1919 március 21—1919 június.)

1. „Mindenkihez!" (Vörös Ujság, 1919 március 22.) 122

2. A Magyar Tanácsköztársaság szikratáviró útján felveszi a kapcsolatot Szovjetoroszországgal. (Vörös Ujság, 1919 március 23.) 124

3. „Találkozás Leninnel". (Szabad Nép, 1949 január 21.) 125

4. A Kommunista Internacionále felhívása a világ összes munkásaihoz és katonáihoz a Magyar Tanácsköztársaság támogatására. (Kommunistische Internationale, 1. szám. 1919 május 1.) 128

5. A Pétervári Szakszervezeti Tanács a Budapesti Munkás- és Katonatanácshoz. (Neue Freie Presse, 1919 március 30.) 130
6. A Varsói Munkásküldöttek Tanácsa proletárszolidaritásáról biztosítja a magyar szocialista köztársaságot. (Warszawska Rada Delegatów Robotniczych. 1—2. számú bulletin. 1919 március 30.) 130
7. A bécsi kommunisták tüntetése a Magyar Tanácsköztársaság mellett. (Pesti Napló, 1919 március 25.) 131
8. „Megmozdult a cseh proletárság!" (Vörös Ujság, 1919 április 2.) 131
9. „Maxim Gorkij üdvözli a magyar proletariátust..." (Vörös Ujság, 1919 március 30.) 132
10. „Gorkij üzenete". (Délmagyarország, Szeged, 1919 április 2.) 132
11. A KMP összbizalmi-testülete határozatot hoz a párt feloszlatásáról és beolvadásáról az SzDP szervezeteibe. (Vörös Ujság, 1919 március 28.) 134
12. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete az ipari, bánya- és közlekedési üzemek köztulajdonba vételéről. (1919 március 26.) 134
13. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete a pénzintézetek szocializálásáról. (1919 március 26.) 135
14. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete a Vörös Hadsereg felállításáról. (1919 március 25.) 135
15. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete forradalmi törvényszékek felállításáról. (1919 március 25.) 136
16. Imperialista tervek a Magyar Tanácsköztársaság fegyveres megtámadására. (Neue Freie Presse, 1919 március 26.) 137
17. Az ország magyar és nemzetiségi dolgozó népe a proletárdiktatúra mellett. (Vörös Ujság, 1919 március 27—28.) 138
18. A Forradalmi Kormányzótanács intézkedése a vidéki munkás-, katona- és paraszttanácsok és direktóriumok működéséről. (Vörös Ujság, 1919 április 1.) 140
19. „A Vörös Őrség megkezdte működését". (Vörös Ujság, 1919 április 2.) 141
20. A Forradalmi Kormányzótanács rendelete a földbirtokok szocializálásáról. (1919 április 3.) 141
21. „A magyar mezőgazdasági proletariátus helyzete a proletárdiktatúra alatt". (Proletár, Wien. 11. szám. 1920.) 142
22. Gyermek-gyógyszanatórium a svábhegyi „Nagyszállodából". (Vörös Ujság, 1919 március 23.) 143
23. „A munkásbiztosítás a munkásság kezében". (Vörös Ujság, 1919 március 30.) 144

24. A Kecskeméti Direktórium az anyák védelméért. (1919 április 8.) 145

25. A „Vörös Ujság" az építési direktórium terveiről. (Vörös Ujság, 1919 május 11.) 145

26. A magyarországi orosz hadifoglyok belépnek a Vörös Hadseregbe. (Vörös Ujság, 1919 április 1.) 146

27. A román proletárok fegyverrel védik a Magyar Tanácsköztársaságot. (Vörös Ujság, 1919 április 9.) 147

28. A tanácshatalom a nép tulajdonába adja a műkincseket. (Vörös Ujság, 1919 április 2.) 148

29. „Az új iskola". (Vörös Ujság, 1919 április 3.) 148

30. A „Vörös Ujság" üzemi könyvtárak létesítéséről. (Vörös Ujság, 1919 április 12.) 149

31. Részlet a Közoktatásügyi Népbiztosságnak a felnőttek oktatásáról szóló jelentéséből. (1919 június 14.) 150

32. A Tanácsköztársaság szavazati jogot ad a dolgozó nőknek. (1919 április 5.) 151

33. A dolgozó nép első szabad választása. (Vörös Ujság, 1919 április 9.) 152

34. A klerikális reakció a proletárdiktatúra ellen 153

a) A Hadügyi Népbiztosság kiküldötteinek jelentése a klérus kalocsai ellenforradalmi agitációjáról. (1919 április 9.) 153

b) Jezsuita papok a Tanácsköztársaság ellen. (1919 április 6.) 153

35. A Debreceni Direktórium a város főutcáját Lenin útnak nevezi el. (Vörös Ujság, 1919 április 15.) 154

36. „Eddig két és félmillió holdon alakultak termelőszövetkezetek". (Vörös Ujság, 1919 április 19.) 154

37. Rákosi elvtárs a proletárdiktatúra megvédésére szólítja fel Nagykanizsa dolgozóit. (1919 április 20.) 156

38. A székely hadosztály parancsnokának árulása. (1919 április 25.) 157

39. Leo Rothziegel, a nemzetközi zászlóalj hősi halottja. (Vörös Ujság, 1919 április 29.) 158

40. Az első szabad Május 1. (Vörös Ujság, 1919 május 3.) 158

41. A kommunisták harcolnak a tanácshatalom fegyveres megvédéséért. (Felszólalások a Budapesti Munkástanács 1919 május 2-i ülésén.) 160

42. „Szocializmus vagy kapitalizmus". (Vörös Ujság, 1919 május 3.) 162

43. A salgótarjáni munkások és bányászok megállítják a cseh burzsoá csapatok támadását. (Néphadsereg, 1952 március 7.) 164

44. A Vörös Hadsereg visszafoglalja Szolnokot. (Vörös Ujság, 1919 május 6.) 166

45. A proletár haza mindenek felett. (Népszava, 1919 május 13.) 167

46. Landler elvtárs nyilatkozata a III. hadtest munkájáról. (Vörös Ujság, 1919 május 27.) 167

47. Az oroszországi hadifoglyok kongresszusának üdvözlete magyarországi proletártestvéreikhez. (Vörös Ujság, 1919 május 28.) 168

48. Szamuely Tibor beszámolója szovjetoroszországi útjáról a Budapesti Munkástanács 1919 május 31-i ülésén 169

49. Az áruló szociáldemokrata vezetők a tanácshatalom megdöntésére szervezkednek. (Typographia, 1919 október 17.) 171

50. A Vörös Hadsereg csapatai felszabadítják Kassát. (1919 június 6.) 172

51. Megalakul a Szlovák Tanácsköztársaság. (Kassai Vörös Ujság, 1919 június 17.) 173

52. „A szegedi tanyai proletárság a proletárdiktatúráért". (Vörös Ujság, 1919 június 12.) 174

53. Az osztrák hatóságok amerikai utasításra gazdasági blokádot rendelnek el a Magyar Tanácsköztársaság ellen. (1919 június 28-i távirati jelentés.) 175

III/B. Harc a külső intervenció és a belső árulás ellen. A Tanácsköztársaság bukása.

(1919 június—1919 augusztus 1.)

54. Az imperialista hatalmak hazug ígéretekkel akarják a Vörös Hadsereg diadalmas ellentámadását megállítani. Clemenceau távirata. (Vörös Ujság, 1919 június 10.) 175

55. A tanácskormány válasza az antant hatalmak jegyzékére. (Vörös Ujság, 1919 június 10.) 176

56. A 11. számú páncélvonat személyzete követeli az antant jegyzék visszautasítását. (Levélmásolat.) 178

57. A szegedi ellenforradalmi kormány tiltakozik az antant és a tanácskormány közötti diplomáciai tárgyalások ellen. (The Times, 1919 június 14.) 178

58. „A Kommunista Internacionále üdvözli a magyarországi pártgyűlést". (Népszava, 1919 június 18.) 178

59. A kommunisták harca a pártkongresszuson a proletárdiktatúra létét fenyegető szociáldemokrata áruló nézetek ellen 180

a) Szamuely Tibor felszólalása. (Népszava, 1919 június 14.) 180

b) Rudas László felszólalása. (Népszava, 1919 június 13.) 181

60. „A Tanácsok Országos Gyűlése". — „A kongresszus ünnepi megnyitása". (Vörös Ujság, 1919 június 15.) 182

61. Vita a tanácskongresszuson az antant jegyzék biztosíték nélküli elfogadásáról 183

a) Szamuely Tibor felszólalása. (1919 június 19.) 183

b) Kunfi Zsigmond áruló állásfoglalása. (1919 június 19.) 185

c) Hajdu Gyula felszólalása. (1919 június 19.) 186

d) Tóth István veszprémi küldött felszólalása. (1919 június 19.) 187

62. A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság Alkotmánya. (1919 június 23.) 188

63. „A burzsoák fehér terrorjára feleljetek a proletárok vörös terrorjával!" (Röpirat.) 191

64. Borsod megye népe jelentkezik a Vörös Hadseregbe. (Miskolci Munkás, 1919 július 1.) 192

65. Korvin Ottó jelentése a Belügyi Népbiztosság egyes vezetőinek áruló magatartásáról. (1919 július 10.) 193

66. Szamuely Tibor követeli a belügyi és igazságügyi szervek megtisztítását az ellenséges, burzsoá elemektől. (1919 július 14.) 195

67. Böhm Vilmos felajánlja a magyar szociáldemokrácia szolgálatait az imperialistáknak a Tanácsköztársaság megdöntésére. (Részlet a párizsi békekonferencia 1919 július 25-i ülésének jegyzőkönyvéből.) 196

68. A szociáldemokrata vezetők és Kun Béla az antant imperialistákkal tárgyalnak. (Böhm Vilmos: „Két forradalom tüzében".) 197

69. Julier Ferenc vezérkari főnök kiszolgáltatja az imperialistáknak a Vörös Hadsereg csapatainak felvonulási tervét. (E. A. Bartlett: „The tragedy of Central Europe".) 198

70. A Vörös Hadsereg haditerveinek ismerete biztosítja az antant győzelmét. (1919 július.) 199

71. A munkástanács utolsó ülésén Rónai Zoltán a proletariátust teszi felelőssé a tanácshatalom bukásáért. (1919 augusztus 1.) 199

72. A szociáldemokrácia árulása segítette a túlerőben lévő nyugati imperialistákat a Magyar Tanácsköztársaság megdöntésében. — A Kommunista Internacionále Végrehajtó Bizottságának felhívása. (Kommunyisztyicseszkij Intyernacional, 4. szám. 1919 augusztus.) 200

73. Rákosi Mátyás jelentése a Magyar Tanácsköztársaságról a Kommunista Internacionále II. Kongresszusához. (1920 július 23.) 202

Időrendi tábla 212

Irodalomjegyzék 224

Összeállították:

GÁBOR SÁNDORNÉ
HORVÁTH ZOLTÁNNÉ
FEHÉR ANDRÁS
PAJOR KATALIN

A címlapot tervezte: Csillag Vera.
Sajtó alá rendezte: Pintér Marianne. Műszaki vezető: Szécsi Andor.

A könyv szedését 1954. IV. 24-én kezdték meg. — Megjelent 1954. V. 26-án, 15 000 példányban. Tartalmaz 17,8 szerkesztői ívet. Terjedelem 15 (A/5) ív + 1 ív melléklet.

5943. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértes Ferenc.

Fűzve: 8.— Ft
Kötve: 13.— Ft